



Till arbetspensionsanstalterna

PERSONREGISTERLAGEN

Vid föredragning för Republikens president 30.4.1987 stadfästes personregisterlagen och personregisterförordningen samt i anslutning härtill lagen och förordningen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen.

Syftet med personregisterlagen är att förbättra datasekretessen. Lagen innehåller förbud mot att vid inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter göra intrång i medborgarnas integritets- och rättsskydd. Ett syfte med lagen är också att garantera att samhället är öppet, funktionellt och tryggt i fråga om användning av register.

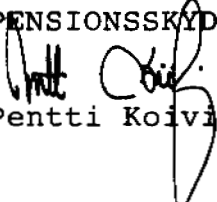
Personregisterlagen är en allmän datasekretesslag. Den gäller register som förs av såväl myndigheter som enskilda. Regleringen omfattar utöver persondatasystem som upprätthålls med automatisk databehandling även kortsystem, förteckningar och andra sedvanliga register.

Var och en skall ha rätt till insyn i de uppgifter som gäller honom själv. Den registeransvarige skall inom loppet av tre månader besvara den begäran om kontroll som den registrerade inlämnat.

Sådan datasekretess som personregisterlagen syftar till förutsätter en myndighet vars huvudsakliga uppgift det är att följa med personregisterföringspraxisen. Såsom sådana nya myndigheter verkar i samband med justitieministeriet datasekretessnämnden och dataombudsmannen.

Personregisterlagen och -förordningen träder i kraft 1.1.1988. Lagen och förordningen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen träder i kraft 1.10.1987.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN


Pentti Koivisto


Heikki Poukka

BILAGOR

Postiosoite Postadress

PL 11 00521 HELSINKI
PB 11 00521 HELSINGFORS

Käyntiosoite Besöksadress

Opastinsilta 7 00520 HELSINKI
Semaförbron 7 00520 HELSINGFORS

Puhelin Telefon

(90) 1511

Pankkitiliit Bankkonton

KOP 142610-4301
SYP 229838-581
SKOP 400031-1235

SHOP 572333-161
STS 710106-8117
PSP 5041-6



Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till en personregisterlag och lagar som har samband med den

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att en personregisterlag skall stiftas. Lagens syfte är att förbättra datasekretessen. Lagen innehåller förbud mot att vid inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter göra intrång i medborgarnas integritets- och rättsskydd. Ett syfte med lagen är också att garantera att samhället är öppet, funktionellt och tryggt i fråga om användningen av register.

Den föreslagna personregisterlagen är en allmän datasekretesslag. Den gäller register som förs av såväl myndigheter som enskilda. Regeringen skall utöver persondatasystem som upprätthålls med automatisk databehandling även omfatta kortsystem, förteckningar och andra sedvanliga register.

Enligt den föreslagna lagen är inhämtande och registrering av personuppgifter tillåtet endast under de förutsättningar som lagen anger. Personregister skall få föras endast för ändamål som bestämts på förhand. Den registeransvarige skall i regel få registrera uppgifter endast om sådana personer som står i ett kund-, tjänstgörings- eller annat därmed jämförbart förhållande till honom.

Endast sådana uppgifter som behövs för registrets ändamål skall få registreras. Känsliga uppgifter skall få registreras endast i de fall som närmare räknas upp i lagen. Sådana uppgifter är bl.a. uppgifter om någons politiska uppfattning, religiösa övertygelse eller sexuella beteende.

Personuppgifter som har registrerats får enligt förslaget i regel användas endast till det ändamål

för vilket de har inhämtats. Endast i de fall som lagen anger skall personuppgifter få införas i eller lämnas ut ur personregister.

Personregistren skall föras med iakttagande av öppenhet. Var och en skall ha rätt till insyn i de uppgifter som gäller honom själv.

En oriktig, bristfällig eller föråldrad uppgift skall rättas. Den registeransvarige skall vara skyldig att ersätta de skador som drabbat den registrerade på grund av att en oriktig registeruppgift har använts.

Förhandskontrollen av personregister bygger enligt förslaget på ett anmälningsförfarande. Vissa register och verksamheter som kan äventyra integriteten skall på förhand anmälas till myndigheterna. I propositionen föreslås att en tjänst som dataombudsman samt en byrå för dataombudsmannen skall inrättas. Det föreslås också att en datasekretessnämnd, som skall fatta beslut i de viktigaste datasekretessfrågorna, skall tillsättas.

Det föreslås att lagen om allmänna handlingars offentlighet skall kompletteras inte bara med specialstadganden om utlämnande av personuppgifter utan också så att tekniska upptagningar jämföras med vanliga skriftliga handlingar.

Avsikten är att de lagar som ingår i propositionen skall träda i kraft ungefär ett år efter det att riksdagen har antagit dem. Det föreslås att datasekretessmyndigheterna skall inleda sin verksamhet ett halvt år tidigare.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	3	7 kap. Ändringssökande	53
1. Propositionens samhälleliga betydelse	3	8 kap. Särskilda stadganden	54
1.1. Mål	3	9 kap. Ikraftträdande och övergångsstadganden	56
1.2. Medel	4	1.2. Lag om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet	57
2. Nuvarande läge och beredningen av ärendet	5	1.2.1. Allmänt	57
2.1. Nuvarande läge	5	1.2.2. Motivering av paragraferna	57
2.1.1. Lagstiftningen	5	1.3. Lag om ändring av 20 § lagen om förvaltningsförfarande	61
2.1.2. Praxis och olägenheter	9	1.4. Lag om datasekretessnämnden och dataombudsmannen	61
2.1.2.1. Praxis	9	1.4.1. Allmänt	61
2.1.2.2. Olägenheter	13	1.4.2. Motivering av paragraferna	61
2.2. Beredningsskeden och beredningsmaterial ..	13	1.5. Lag om ändring av 10 § lagen angående stämpelskatt	63
2.2.1. Tidigare beredningsskeden	13	2. Närmare stadganden	63
2.2.2. Dataskyddskommitténs betänkande 1981	14	3. Ikraftträdande	63
2.2.3. Remissyttranden och den fortsatta beredningen	15	LAGTEXTER	
3. Propositionens verkningar i fråga om organisation och personal	17	1. Personregisterlag	64
3.1. Verkningar i fråga om organisation	17	2. Lag om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet	74
3.2. Verkningar i fråga om personal	18	3. Lag om ändring av 20 § lagen om förvaltningsförfarande	75
3.3. Behovet av kontorsutrymmen	19	4. Lag om datasekretessnämnden och dataombudsmannen	76
4. Propositionens ekonomiska verkningar	19	5. Lag om ändring av 10 § lagen angående stämpelskatt	77
4.1. Verkningar på den offentliga ekonomin	19	BILAGOR	78
4.2. Verkningar för näringsverksamheten	20	1. Parallelltexter	
5. Andra omständigheter som inverkar på propositionen	20	Lag om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet	78
5.1. Beroendet av internationella konventioner ..	20	Lag om ändring av 20 § lagen om förvaltningsförfarande	81
5.2. Beroendet av andra propositioner	21	Lag om ändring av 10 § lagen angående stämpelskatt	81
DETALJERAD MOTIVERING	21	2. Utkast till personregisterförordning	82
1. Motivering av lagförslagen	21	3. Utkast till förordning om datasekretessnämnden och dataombudsmannen	86
1.1. Personregisterlag	21	4. Översikt av utländsk lagstiftning och internationellt samarbete	88
1 kap. Allmänna stadganden	21		
2 kap. Inhämtande och registrering av personuppgifter	27		
3 kap. Kontroll och rättelse av personuppgifter	34		
4 kap. Användning och utlämnande av personuppgifter	40		
5 kap. Skydd, arkivering och förstöring av personregister	48		
6 kap. Tillsyn och tvångsmedel samt undantagslov	49		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Propositionens samhälleliga betydelse

1.1. Mål

Användningen av automatisk databehandling (ADB) och den snabba utvecklingen på området har medfört att allt mer omfattande och allt fler register med personuppgifter har uppkommit. Datatekniken har skapat möjligheter att billigare än förr behärska stora mängder information samt registrera, omforma, kombinera och förmedla information. Registreringen av uppgifter om medborgarna samt användning och samkörning av olika register har inte endast inneburit större effektivitet utan också betydligt större möjligheter än förr att övervaka medborgarnas privatliv och t.o.m. styra åsikter och beteende. En oreglerad registerverksamhet har ansetts innebära en risk för att det uppstår en okontrollerad maktutövning som är oförenlig med demokratins principer och ägnad att öka motsättningarna i samhället.

Datasystemens inverkan på privatlivet och på andra värden som anses viktiga från samhällssynpunkt har också i flera länder lett till att särskilda datasekretesslagar har stiftats.

Syftet med propositionen är att förbättra datasekretessen i vårt land. Datasekretess innebär att medborgarnas integritetsskydd och rättsskydd skall beaktas vid registrering, att registren skyddas mot olovlig användning av utomstående samt att det ses till att statens säkerhet garanteras och att samhället är öppet vad beträffar registerverksamhet.

Användningen av personregister är en nödvändig del av verksamheten inom såväl enskild som offentlig förvaltning. Personregister används även i allt större utsträckning vid forskning, planering och statistikföring. Datasekretessstadgandenas uppgift är också att ange lösningsmodeller för konflikter mellan integritetsskydd och informationsbehov samt att sålunda tillgodose det informationsbehov som samhället har för att kunna fungera.

Integritetsskyddet skall ge medborgarna rätt till privatliv utan otillbörlig utomstående inblandning. Till integritetsskyddet hör också bl.a. rätten att påverka användningen av de uppgifter som gäller en själv. Vid förande av register innebär detta ett krav på att inhämtande och registrering av uppgifter om medborgarnas privatliv utan deras samtycke skall begränsas till vad som är oundgängligt. Användningen av register som innehåller personuppgifter och utlämnande av uppgifter som ingår i dessa måste likaså begränsas.

Rättsskyddsgarantier innebär ett krav på att uppgifter som registreras är sakenliga och felfria samt att människor kan kontrollera uppgifter om sig själv och att de också annars är medvetna om att registeruppgifterna används när beslut som gäller dem fattas. Av rättsskyddshänsyn är det nödvändigt att begränsa samkörning av personregister.

Med användningen av personregister sammanhänger säkerhetsrisker som gäller både enskilt och allmänt intresse. Målet för personregisterlagstiftningen är att garantera att personregistren skyddas såväl tekniskt som på annat sätt mot obehörig användning av utomstående. På grund av *statens intresse* måste antalet riksomfattande eller regionalt täckande register minimeras och utlämnande av personuppgifter till utlandet regleras. De intressen som gäller statens säkerhet och som hänger samman med användningen av personregister har ansetts kunna beaktas vid stiftandet av en allmän personregisterlag, vilket minskar behovet av speciallagstiftning.

Till datasekretessen hör också principen om en *öppen registrering*. Detta betyder att medborgarna måste känna till de register i vilka personuppgifter förs in och veta för vilket ändamål inhämtade uppgifter används. Principen om öppen registrering gör det möjligt att övervaka den maktutövning som sker med hjälp av registren.

Den funktionella målsättningen med propositionen är att få till stånd *en enhetlig och god registersed* vid användningen av personregister. Genom ett enhetligt förfaringsätt kan man bl.a. öka möjligheten att förutse hur personuppgifter

kommer att användas samt öka medborgarnas tilltro till vederbörligt uppförda och använda register.

1.2. Medel

I propositionen föreslås det att datasekretessen skall förbättras genom att en allmän lag om inrättande och användning av personregister stiftas (personregisterlagen) samt genom att en särskild myndighetsorganisation byggs upp för kontrollen av datasekretessen.

För att integritetsskyddet skall tillgodoses vid registerverksamhet föreslås det att det endast i de fall som anges i lag skall vara tillåtet att inhämta och registrera personuppgifter. I personregister skall i regel få införas uppgifter endast om sådana personer som på grund av ett kund- eller tjänstgöringsförhållande, medlemskap eller därmed jämförbart förhållande har en saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet (anknytningskrav). I personregister skall endast sådana personuppgifter som behövs för registrets användningsändamål få införas (relevanskrav), vartill kommer att registrering av känsliga uppgifter skall vara tillåten endast i undantagsfall. Den registrerade skall också ha rätt att förbjuda att uppgifter om honom själv används vid direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring eller marknads- och opinionsundersökningar.

För att tillgodose rättsskyddet föreslås det att den registeransvarige skall använda tillförlitliga källor samt rätta oriktiga registeruppgifter och om rättsen underrätta den till vilken den oriktiga uppgiften har lämnats ut. Den registeransvarige skall oberoende av vållande svara för skador som åsamkats den registrerade av att en oriktig uppgift har använts.

Personuppgifter som har införts i personregister skall få lämnas ut till utomstående endast i de fall som anges i lagen. Särskilda begränsningar föreslås för massutlämnande av personuppgifter och för känsliga stickprov. Utlämnande av uppgifter skall begränsas också i fråga om allmänna handlingar, varför det föreslås att lagen om allmänna handlingars offentlighet (83/51; nedan handlingsoffentlighetslagen) skall kompletteras. Möjligheten att samköra register föreslås begränsad.

Det föreslås också att lagen om förvaltningsförfarande (598/82) skall ändras så att myndigheterna skall göra en anteckning i respektive handling

när uppgifter i personregister har använts i beslutsfattandet.

För att garantera att förändret av register sker öppet föreslås det att var och en skall ha rätt att få information om vilka register det finns som förs med ADB. Medborgarna skall också i regel ha rätt att kontrollera om och vilka uppgifter som i olika register har införts om honom.

För att skapa en god registersed föreslås det att en ändamålsbundenhetsprincip skall iakttas vid registerverksamhet. Denna innebär att den registrerade på förhand skall ange registrets användningsändamål och att registret inte får användas till något annat än detta ändamål, om inte annat följer av lagstiftningen. Det föreslås också ett stadgande om en aktsamhetsplikt för den registeransvarige; han skall vid förande av registret iaktra särskild aktsamhet och även i övrigt handla så att den registrerades integritetsskydd samt intressen och rättigheter inte otillbörligt kränks.

För att åstadkomma en enhetlig registerpraxis föreslås det att dataombudsmannen skall ha rätt att utfärda allmänna anvisningar om förande av register samt att datasekretessnämnden skall få utfärda bestämmelser i enskilda fall.

För att minska säkerhetsriskerna vid användning av personregister föreslås det att den registeransvarige skall vara skyldig att skydda registren mot olovlig användning och att personuppgifter skall få lämnas ut till utlandet endast med ett särskilt tillstånd, om inte uppgifterna överförs till ett land i vilket en tidsenlig datasekretesslagstiftning gäller. Intrång i register som innehåller personuppgifter skall enligt förslaget kriminaliseras.

Behoven att få samhälleligt betydelsefull information har i förslaget beaktats så att i lagförslaget har tagits in undantagsstadganden om vetenskaplig forskning och statistik.

Förhandskontrollen i fråga om datasekretess skall ske genom ett anmälningsförfarande samt en allmän informationsskyldighet (registerutredning) som skall regleras genom förordning. Det har inte ansetts möjligt att föreslå en förhandskontroll som skulle bygga på ett tillståndsförfarande, bl.a. på grund av att ett tillståndsförfarande är mycket resurskrävande för förvaltningen. Då närmare uppgifter om personregisterverksamhetens omfattning saknas, hade det varit svårt att beräkna vilka resurser datasekretessmyndigheterna skulle behöva för att inom en skäligen tid kunna sköta tillståndsärendena.

Enligt lagförslaget skall regleringen av registerverksamheten ske genom de allmänna skyldighe-

terna enligt lagen samt med stadganden och bestämmelser av lägre ordning som kompletterar dem. Eftersom det i en sådan reglering inte nödvändigtvis är möjligt att förutse alla behov och situationer som förekommer i praktiken, föreslås det att datasekretessnämnden skall ha rätt att med vissa begränsningar ge tillstånd till avvikelser från personregisterlagens stadganden.

2. Nuvarande läge och beredningen av ärendet

2.1. Nuvarande läge

2.1.1. Lagstiftningen

Gällande lagstiftning innehåller inte enhetliga regler om vare sig integritetsskydd eller förande av personregister.

I fråga om olika omständigheter som gäller *integritetsskyddet* innehåller vår lagstiftning enstaka stadganden. Som exempel kan nämnas vissa stadganden i regeringsformen om medborgarnas grundläggande rättigheter samt de förbud mot diskriminering som finns i arbets- och strafflagstiftningen. Hemfrid samt brev-, telegraf- och telefonhemligheten är enligt lag okränkbara. I strafflagen kriminaliseras ärekränkning och kränkning av privatliv som sker genom användande av massmedium samt olovlig avlyssning och olovlig observation.

Ovan nämnda stadganden som givits i syfte att skydda privatlivet kan i allmänhet inte tillämpas när integriteten har kränkts genom registrering av personuppgifter eller genom utlämnande av registrerade uppgifter. De stadganden om hemlighållande av ärenden och handlingar som redan sedan gammalt finns i lagstiftningen skyddar däremot privatlivet. Tystnadsplikten gäller i synnerhet handlingar som myndigheterna innehar (t.ex. sådana uppgifter om en familj som inhämtats i socialvården), men också enskild verksamhet (t.ex. bank- och försäkringshemlighet, hälsovårdspersonalens tystnadsplikt).

I lagstiftningen finns jämförelsevis många, sammanlagt omkring trehundra, olika stadganden som säger att register skall föras eller som medför att registrering sker. Största delen av stadgandena reglerar myndigheternas verksamhet; omkring fyrtio stadganden gäller enskilda företagare.

Hur noggrann och omfattande regleringen av registren är varierar betydligt, allt från täckande

registerlagar och registerförfordningar till enstaka stadganden vilka uppställer en allmän skyldighet att föra nödvändiga förteckningar eller kartotek i registerverksamhet. I de fall stadganden om register över huvud taget finns har de vanligen utfärdats genom förordning.

Till de mera i detalj reglerade registren hör befolkningsregistren (lagen om befolkningsböcker; 141/69 och förordningen om befolkningsböcker; 198/70), straffregistret (förordning ang. straffregister; 740/40), lösdriivarregistret (lag om lösdriivare; 57/36 och förordning om lösdriivare; 985/45) och körkortsregistret (lag om bilregistercentralen; 644/67, förordning om bilregistercentralen; 478/82 och körkortsförordning; 447/72).

Befolkningsregistren består av centrala befolkningsregistret samt de lokala befolkningsregistren. I förordningen om befolkningsböcker stadgas vilka uppgifter dessa register skall innehålla. I centrala befolkningsregistret införs i fråga om personer släkt- och förnamn, personbeteckning, födelsehemkommun, medborgarskap, modersmål, förmynderskap som är beroende av förordnande, uppgift om omhändertagande av socialnämnd och när omhändertagandet upphört; nummer i lösdriivarregistret; föräldrarnas och vårdnadshavarnas namn och personbeteckningar; makes namn och personbeteckning, sättet för vigseln, vilket äktenskap i ordningen det är fråga om, datum då hemskillnad beviljats samt datum och sätt för äktenskapets upplösning; barnens namn och personbeteckningar; kyrkosamfund eller religionsamfund som vederbörande tillhör och de uppgifter vilka enligt kyrkolagstiftningen skall antecknas i kyrkobok samt dödstillpunkt. I det centrala befolkningsregistret antecknas även uppgift om beviljad statlig pension och om ådömt straff som medför att den dömden har förlorat sin valrätt i statliga val. Centrala befolkningsregistret innehåller dessutom särskilda register över fastigheter, byggnader och lägenheter. Dessa register innehåller uppgifter t.ex. om vem som äger och innehar en lägenhet.

Körkortsregistret innehåller utöver grundläggande uppgifter om dem som innehar körkort bl.a. uppgifter om bestraffningar med stöd av vägtrafiklagen.

Som exempel på personregister som skall föras med stöd av en lagstadgad registreringsskyldighet kan utöver lagen om befolkningsböcker nämnas köpeskillingsregister över fastigheter (lag om köpeskillingsregister och köpeskillingsstatistik över fastigheter; 552/80), sjömansregister (lag om

mönstring och registrering av sjömän; 258/37) arbetsgivarnas register över unga arbetstagare (lag om skydd för unga arbetstagare; 669/67) samt de register över arbetsökande som Arbetskraftsbyråerna för (lag om arbetsförmedling 246/59).

Det finns också en grupp stadganden som ålägger samfund att föra register över sina medlemmar. Enligt lagen om föreningar skall styrelsen föra en förteckning över föreningens medlemmar; enligt lagen om aktiebolag (734/78) skall en alfabetisk förteckning föras över aktieägarna och enligt lagen om samfälliga skogar (485/69) skall förvaltningsnämnden föra en delägarförteckning över delägarna.

Av de personregister som bygger på ett uttryckligt stadgande i förordning är fordons-, körkorts- och straffregistren de som reglerats mest ingående. Till denna grupp hör även flera register som beskriver erhållande av sociala eller andra förmåner, så som registret över bostadsbidrag (förordning om bostadsbidrag; 488/75), barnbidragsregistret (förordning ang. verkställighet av lagen om barnbidrag; 547/48) samt registret över studiestödsbeslut (förordning om studiestödsförvaltningen; 288/72). Genom statsrådsbeslut har bestämmelser utfärdats om register över mottagningslicenser (statsrådets beslut om anläggningar och licenser för rundradiomottagning; 696/81) samt t.ex. om register över arbetare som är utsatta för strålning och om strålningsdoser.

Att ett personregister förs kan också mera indirekt bero på lagstiftningen. I sådana fall finns inte något uttryckligt stadgande om registret, utan det förs för att uppgifter som regleras i eller föreskrivs med stöd av lag eller förordning skall kunna skötas. Som exempel kan det konstateras att det enligt lagen om institutets för arbetshygien verksamhet och finansiering (159/78) ankommer på institutet för arbetshygien att bedriva och främja forskning kring växelverkan mellan arbete och hälsa. Denna uppgift förutsätter att personregister förs för forskningsändamål. Om pensionskyddscentralens uppgifter stadgas i 12, 12 a, 13 och 14 §§ lagen om pension för arbetstagare bl.a. att det på pensionskyddscentralen ankommer att fullgöra sådana åligganden som förutsätter samverkan mellan pensionsanstalterna. Stadganden om pensionskyddscentralen finns också i förordningen om pension för arbetstagare (183/62). Dessa uppgifter kan inte skötas utan att pensionskyddscentralen registrerar uppgifter om de arbetsförhållanden som ger rätt till pension.

De register som förs i företagens löneförvaltning beror bl.a. på skyldigheten enligt beskattningslagstiftningen att göra förskottsinnehållning och redovisa den samt på skyldigheten enligt utsökningslagstiftningen att innehålla lön som skall utmätas. Arbetsgivare är dessutom enligt 47 § lagen om arbetsavtal (320/70) skyldig att på begäran av arbetstagare ge ett arbetsintyg tills 10 år har förflutit från det arbetsavtalet upphörde.

Register som innehåller personuppgifter uppkommer också på grund av olika beslutsprocedurer. Stadgandena om vem som har beslutanderätt i vissa frågor och vilka uppgifter som skall inhämtas för besluten inverkar således på om personregister förs och vilket innehåll de har. T.ex. bostadsbidragsregistrets innehåll bestäms i hög grad av vilka förutsättningarna är för att ansökan om bostadsbidrag skall kunna godkännas.

Till de lagstadgade uppgifterna hör också statistikföring, som för det mesta förutsätter att personregister förs. Allmän statistik om samhällsförhållandena skall föras av statistikcentralen. Om statistikcentralens verksamhet stadgas i lagen om statistikcentralen (796/70), förordningen om statistikcentralen (126/85), lagen om lämnande av vissa uppgifter för officiell statistik (96/54) samt i lagen om bostads- och näringsutredning (924/75). Även andra myndigheter kan ha lagstadgad skyldighet att föra statistik. Som exempel kan nämnas att socialstyrelsen skall utarbeta och offentliggöra den statistik över socialvården som hör till Finlands officiella statistik (förordning om socialstyrelsen; 271/78) och att lantbruksstyrelsen skall föra ett lantbruksregister för den officiella lantbruksstatistiken (lag om lantbruksstatistik; 675/75).

Inhämtande av uppgifter för införande i personregister kan grunda sig på att medborgarna har en lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter, så som skyldigheten enligt beskattningslagen (482/58) att avge skattedeklaration. Stadganden om skyldighet att lämna uppgifter finns också i de ovan nämnda lagarna om statistikföring samt bland annat i folkräkningslagen (154/38). En skyldighet att lämna uppgifter kan också följa av lagstiftningen så att en bestämd myndighet, eller någon annan som sköter något lagstadgat uppdrag, måste lämnas uppgifter av medborgaren för att denne skall kunna få en viss förmån. Som exempel kan nämnas studiestöd, bostadsbidrag eller arbetspension.

Uppgifter som skall registreras kan även erhållas indirekt. Uppgifterna inhämtas inte direkt

hos den som saken gäller, utan av någon utomstående, som enligt vad det har stadgats eller bestämts är skyldig att lämna uppgifter eller av vilken myndigheterna kan få uppgifter med stöd av stadgandena om myndigheternas rätt att erhålla uppgifter. Av personregister som bygger på sådant inhämtande av uppgifter kan som exempel nämnas flera register inom hälsovården (registret över synskadade, kancerregistret, tuberkulosregistret). Uppgifterna till dessa register lämnas av den läkare som sköter patienten. Arbetsgivarna har på motsvarande sätt skyldighet att underrätta skattemyndigheterna om förskotts-innehållningarna och arbetspensionsanstalterna om arbetsförhållandena.

Användning och utlämnande av personregisteruppgifter påverkas av om det är fråga om ett register som förs av en myndighet eller någon enskild. Detta beror på att handlingar är offentliga enligt den allmänna princip som i Finland gäller myndigheternas verksamhet och på att myndighetsutövning också annars är underkastad allmänna principer för förvaltningen. Om offentlighetsprincipen stadgas i handlingsoffentlighetslagen. Enligt lagen är allmänna handlingar offentliga eller så är offentligheten beroende av tillstånd eller så skall de hemlighållas. Om hemlighållande stadgas antingen i lag eller i förordning. Under de förutsättningar som anges i lagen kan dessutom förordnas att vissa ärenden skall hemlighållas. Gällande lagstiftning innehåller ungefär fyrahundra särskilda sekretesstadganden.

Stadgandena om handlingars offentlighet reglerar frågan om uppgifter får lämnas ur en allmän handling. Enligt lagen har finska medborgare rätt att få uppgifter ur offentliga handlingar. Rätten att få uppgift ur en handling vars offentlighet är beroende av tillstånd är beroende av myndighetens prövning. Sådana handlingar är bl.a. de som är under beredning samt s.k. interna myndighetsutredningar. Ur en handling som skall hemlighållas får uppgifter inte lämnas.

Begreppet handling är inte fullt klart i gällande lagstiftning. Den rådande uppfattningen i rättslitteraturen och rättspraxis är att tekniska upptagningar inte är handlingar i handlings-offentlighetslagens mening.

Den som uppgifterna i en handling gäller kan ha en annan ställning än utomstående som begär uppgifter. Handlingsoffentlighetslagen innehåller stadganden om parts rätt att få uppgifter ur handlingar som kan eller har kunnat inverka på behandlingen av ett ärende.

Myndigheternas rätt att få uppgifter ur andra myndigheters handlingar är också delvis annorlunda än helt utomståendes. En annan myndighet kan nämligen också få uppgifter ur handlingar som skall hemlighållas. Handlingsoffentlighetslagen reglerar dock inte klart denna fråga. Lagstiftningen innehåller rätt många mer eller mindre noggranna specialstadganden om myndigheternas skyldighet att lämna respektive rätt att få uppgifter. De stadganden som reglerar rätten att få uppgifter kan vara synnerligen allmänt formulerade. I dem stadgas bara om en skyldighet för vissa myndigheter eller enskilda att lämna upplysningar som är nödvändiga för handhavandet av vissa uppgifter. Som exempel kan nämnas 56 § lagen om socialvård (710/82), enligt vilken statlig och kommunal myndighet samt annat offentligt samfund, folkpensionsanstalten, pensionsskyddscentralen, pensionsstiftelse och annan pensionsanstalt, försäkringsanstalt samt annat samfund eller institution som bedriver vårdverksamhet eller sjukvårdsverksamhet är skyldiga att på begäran lämna socialvårdsmyndigheterna för utförandet av deras uppgifter erforderliga upplysningar och utredningar. Motsvarande stadganden ingår i bl.a. 83 § folkpensionslagen (103/82), 30 § lagen om sysselsättning (946/71), 68 § sjukförsäkringslagen (364/63) och 6 § lagen om moderskapsunderstöd (424/41). Om skyldigheten att lämna uppgifter stadgas i nämnda fall i lagstiftningen om den myndighet, som behöver uppgifterna.

I lagstiftningen finns även sådana sekretesstadganden, i samband med vilka det stadgas om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter. Som exempel på detta kan nämnas 132 § 2 mom. beskattningslagen (361/80), som stadgar att för verkställande av beskattning, skattetillsyn, skatteuppbörd, prövning av besvär över beskattning och väckande av åtal för skattebrott samt för utsökning skall skattedeklarationer samt andra handlingar som inkommit till skattemyndigheterna göras tillgängliga för vederbörande myndighet eller dess ombud. Under de förutsättningar som stadgas i 12 § lagen om beslag och rannsakan i brottmål (260/59) skall beskattningshandlingar eller uppgifter som framgår av dessa göras tillgängliga för häktningsberättigad myndighet även för utredning av annat brott än skattebrott. Åklagare och polis har rätt att ur beskattningshandlingarna få de uppgifter som behövs för fastställande av dagsbots storlek i enlighet med vad skattestyrelsen närmare bestämmer. Enligt 5 mom. i nämnda paragraf kan

skattestyrelsen av särskilda skäl bestämma att uppgifter som framgår av beskattningshandlingarna skall lämnas till statliga och kommunala myndigheter samt till offentligrättsliga samfund även i annat än ovan nämnt syfte. Motsvarande reglering har intagits i 67 § tullagen (573/78). Enligt 4 § lagen om bilregistercentralen (735/85) får uppgifter ur bilregistret lämnas endast till i lagen nämnda myndigheter som behandlar körkortsårenden. I förordningen angående straffregister stadgas till vem och i vilket syfte uppgifter ur straffregistret kan lämnas.

Enligt 20 § handlingsoffentlighetslagen kan vederbörande ministerium, om särskilda skäl föreligger, ge tillstånd att yppa innehållet i handlingar som skall hemlighållas. I överensstämmelse därmed kan tillstånd ges att t.ex. lämna ut uppgifter om hälsotillstånd i forskningssyfte.

Enligt lagen om befolkningsböcker har var och en rätt att i godtagbart syfte erhålla intyg, utdrag, avskrifter och andra uppgifter ur befolkningsböcker och handlingar som hör till dem. Denna rätt till upplysningar sträcker sig dock inte till t.ex. anteckningar om brott. Befolkningsregistercentralen och andra befolkningsregistermyndigheter är dessutom i betydande grad skyldiga att enligt specialstadganden lämna uppgifter. Enligt vallagstiftningen skall vederbörande mantalsskrivningsmyndighet göra basförteckningar över de valberättigade. Basförteckningarna används för att upprätta vallängden. Befolkningsregistercentralen skall på motsvarande sätt lämna huvudstaben uppgifter om de värnpliktiga som följande år fyller 19 år. Uppgifterna används för uppbådslängderna.

Som det tidigare framgick bygger lämnandet av uppgifter till statistikmyndigheterna på den omfattande rätt att erhålla uppgifter som dessa myndigheter har.

Handlingar som innehas av enskilda är inte enligt lag offentliga på samma sätt som allmänna handlingar som innehas av myndigheterna. Lagstiftningen på olika områden innehåller dock stadganden om tystnadsplikt. Som exempel kan nämnas tystnadsplikten för hälsovårdspersonal (strafflagen 38:3) samt skyldigheten enligt banklagstiftningen att hemlighålla uppgifter om andras ekonomiska ställning. Om skyldigheten att lämna ut personuppgifter finns däremot förhållandevis många stadganden. T.ex. ur arbetsgivarnas register över arbetstagarna skall uppgifter lämnas bl.a. till pensionsmyndigheten och

pensionsanstalterna samt skatte- och arbetarskyddsmyndigheterna.

Det finns jämförelsevis få uttryckliga stadganden om den *registrerades rätt till insyn*. Enligt 11 § lagen om befolkningsböcker har var och en rätt att angående sig själv, sin make och sina minderåriga barn som är i hans vårdnad erhålla alla uppgifter som finns i befolkningsböckerna och de handlingar som hör till dem. Den som tänker ingå äktenskap har också rätt att få veta vad som i befolkningsböckerna har antecknats om hans förlovade.

Enligt 4 § förordningen om pension för arbetstagare är pensionsanstalten och pensionsmyndigheten skyldiga att på begäran tillhandahålla arbetstagare de uppgifter som de innehar och som gäller fribrev för honom eller hans pensions rätt i övrigt. Enligt 40 § förordningen om körkort skall polisen tillåta körkortsinnehavare att ta del av vad som har antecknats i hans eget kontrollkort. Enligt vallagstiftningen skall vallängderna hållas tillgängliga för granskning. Även värnpliktiga har rätt att få se de uppgifter som antecknats i uppbådslängden.

Rätten till insyn i uppgifter som gäller en själv kan i vissa fall också följa av offentlighetslagstiftningen. Som det tidigare konstaterades är parts rätt enligt handlingsoffentlighetslagen att få uppgifter ur handlingar delvis mera omfattande än utomståendes. Dessa stadganden innebär dock inte en allmän rätt till insyn i registeruppgifter som gäller en själv.

Det finns också förhållandevis få stadganden om *rättelse av oriktiga registeruppgifter*. I fråga om vallängd kan inte bara den valberättigade själv utan också andra framställa rättelseyrkande. T.ex. enligt lagen om riksdagsmannaval (391/69) kan make utan fullmakt framställa rättelseyrkande på den andra makens vägnar. Rättelseyrkande kan också göras för att avföra utomstående från ett röstningsområdes vallängd.

Förordningen ang. tillämpning av värnpliktslagen (63/51) innehåller stadganden om rätten att framställa anmärkning mot uppbådslängden samt yrkande på rättelse däri. Det stadgande i lagen om förvaltningsförfarande som gäller rättelse av skrivfel kan i begränsad mån ha betydelse också för rättelse av oriktiga registeruppgifter.

Om *samkörning av personregister* finns inte några egentliga stadganden. Samkörning eller samtidig användning av register kan indirekt framgå av lagstiftningen. Härvid är det i synnerhet fråga om den helhet som består av stadgandena om förutsättningarna för beslutsfattande

samt om rätten att erhålla eller skyldigheten att lämna uppgifter.

2.1.2. Praxis och olägenheter

2.1.2.1. Praxis

Det allt mer komplicerade beslutsfattandet i samhället har lett till en växande registrering av personuppgifter. Den tilltagande registreringen har också i betydande grad berott på att den automatiska databehandlingen har utvecklats och på att databehandlingsutrustningen har blivit billigare. Användningen av universalprogram och motsvarande system har minskat också andra kostnader. Datorer och textbehandlingsapparater skaffas till allt mindre enheter, så som hushåll. Den snabba utvecklingen inom databehandling syns i att produktionstillväxten på området är ungefär 15 % om året och i att statsförvaltningens databehandlingskostnader har stigit snabbare än andra kostnader (13-20 % om året). I vårt land arbetar för närvarande lika många inom datateknik som i industriellt arbete. Det har uppskattats att det i vårt land finns ungefär 100 000 dataterminaler.

Användning av datorer gör det möjligt att effektivt inhämta, behandla, lagra, söka, lämna ut och överföra data. Data som finns i olika register kan i allmänhet också samköras t.ex. med hjälp av personbeteckning. Som exempel kan nämnas att av de personregister som förs med ADB och som är i bestående bruk inom statsförvaltningen nästan alla är sådana att de direkt kan samköras med hjälp av personbeteckningarna.

Det är svårt att uppskatta det sammanlagda antalet personregister i vårt land. Enligt en kartläggning som utförts vid justitieministeriet förefaller det att finnas ca 350 000 olika slags personregister, av vilka ungefär 15 000 förs med ADB. I beräkningen har beaktats logiska registersystem och avseende har således inte fästs vid att ett register kan innehålla flera filer. Den till antalet största gruppen, sammanlagt ca 210 000 register, består av olika slags *delägar- och medlemsregister* (föreningars medlemsförteckningar, register över aktieägare eller medlemmar i andelslag). Ungefär 1 500 föreningars medlemsregister förs med ADB som en form av bankservice.

Den näst största gruppen består av *register inom personalförvaltning*. Det finns ca 96 000 arbetsgivare som registrerats av skattestyrelsen.

Av dem har ungefär 5 300 uppgett att deras lönesättning bygger på ADB.

För statens och kommunernas personalförvaltning förs matrikel över tjänstemännen och tjänsteinnehavarna. Personalförvaltningens andra datasystem sköts nästan helt med ADB. Som exempel kan nämnas att löneuträkningen och den övriga personalförvaltning som gäller personal med månadslön sköts med ADB i nästan 370 kommuner.

Inom företagens personalförvaltning inhämtas och registreras personuppgifter förhållandevis rikligt. Vid sidan av sedvanliga identifieringsdata registreras uppgifter som gäller familjeförhållanden (civilstånd, barnens namn och födelsetider), uppgifter om utbildning (grundutbildning och fortbildning, militär utbildning), uppgifter som följer av arbetsförhållande och som uppkommer medan det pågår (t.ex. uppgifter om karriär, bedömning och löneutveckling) samt uppgifter om arbetsförhållandets upphörande.

Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund samt Affärsarbetsgivarnas Centralförbund för dessutom ett riksomfattande lönestatistikregister över löntagarna och deras inkomster.

I samband med *konsulttjänster som gäller personalförvaltning* inhämtas uppgifter för personval samt för att bedöma människors lämplighet. I synnerhet i samband med lämplighetstest inflyter uppgifter som innehåller värderingar av människors personlighet.

Inom *statsförvaltningen* finns i bestående bruk ca 150 riksomfattande eller på annat sätt täckande register, vilka innehåller uppgifter om medborgarna och förs med ADB. Enligt en utredning som gjorts vid justitieministeriet var år 1984 ungefär 80 % av de riksomfattande centralregister som förs med ADB sådana att uppgifterna i dem användes uteslutande för forskning, planering, statistik och uppföljning. Omkring tjugo register används direkt för beslutsfattande eller kontroll som gäller medborgarna.

Av de ovan nämnda personregistren inom statsförvaltningen är ungefär en tredjedel sådana att uppgifterna kommer från andra myndigheter. Detta beror på arten av de riksomfattande centralregister som förs med tanke på statistik. Utredningarna visar att den största delen av dessa register är sådana att uppgifter lämnas ut endast med specialtillstånd av myndigheterna. Detta torde inte bara bero på stadgandena om tystnadsplikt utan också på att myndigheterna anser registren vara s.k. interna utredningar, ur vilka uppgifter enligt handlingsoffentlighetslagen får

lämnas ut endast med myndighetens tillstånd. En delorsak till situationen kan också vara att det i rättspraxis har ansetts att stadgandena om handlingars offentlighet inte kan tillämpas på tekniska upptagningar.

I *kommunerna* finns knappt 1 500 personregister i bruk som förs med ADB. Den största gruppen består av de register som inrättats för personalförvaltningen. Datateknik används i växande grad även i verksamhet som riktar sig mot medborgarna.

I det följande granskas närmare användningen av personregister inom såväl den offentliga förvaltningen som den privata sektorn.

Folkbokföringen producerar grundläggande data om dem som bor i Finland och om finska medborgare.

Centrala befolkningsregistrets data används i huvudsak inom den offentliga förvaltningen. Under de senaste åren har ungefär 90 % av de fall som gäller utlämnande av uppgifter ur centrala befolkningsregistret rört sig om rättsliga, administrativa och statistiska syften samt samhällsplanering och vetenskaplig forskning (statsförvaltningen, kommunalförvaltningen, pensionsanstalterna). Till enskilda har uppgifter lämnats ut främst för uppdatering av kundregister, för marknads- och opinionsundersökningar samt för reklam.

Befolkningsregistercentralens inkomster för utlämnande av data var år 1983 ca 6,9 miljoner mark. Inkomsterna för utlämnande till direkt marknadsföring var ca 1,7 miljoner mark och till marknadsundersökningar ca 0,5 miljoner mark. Storleken av det belopp som gäller utlämnande till enskilda beror på att andra avgifter än de direkta databehandlingskostnaderna inte uppbärs av statliga myndigheter. Av kommunala myndigheter uppbärs för utlämnande av uppgifter en avgift som är lägre än det självkostnadspris för prestationen som avses i lagen om grunderna för avgifter till staten (980/73).

Befolkningsregistercentralen granskar det material som används för direkt marknadsföring. Uppgifter lämnas inte ut t.ex. om reklamen är avsedd att rikta sig direkt till barn som är yngre än 15 år.

Med *trafiksäkerheten* sammanhänger bilregistercentralens fordonsregister och körkortregister. I slutet av år 1983 hade i fordonsregistret införts uppgifter om drygt 2 miljoner fordon jämte innehavare, och i körkortsregistret uppgifter om ca 2,2 miljoner giltiga körkort. Ur fordonsregistret har uppgifter lämnats ut utan begränsning.

År 1984 lämnades ca 14 miljoner namn- och adressuppgifter ut som fästor eller etiketter, närmast för direkt marknadsföring. Som förteckningar över innehavare, med uppgifter bl.a. om fordonets märke och modell, lämnades uppgifter om ca 6 miljoner fordon och innehavare. Försäljningen av uppgifter inbringade ca 8 miljoner mark. Försäkringsbolagen, polisen och Helsingfors stads parkeringsövervakning har rätt att direkt använda fordonsregistret.

Användningen av körkortsregistret är begränsad i lag.

Vid *produktionen av statistik* uppkommer också omfattande personregister. I folkräkningen och bostads- och näringsstatistiken inhämtas uppgifter om alla som bor i Finland. Statistikcentralen har också vissa bestående personregister, så som examensregistret, vilket innehåller uppgifter om avlagda examina (studieprestationer som efter grundskolan fullgjorts vid läroinrättning i minst 400 timmar) samt uppgifter om den tid inom vilken examen avlagts och om läroinrättningen samt bl.a. den registrerades personbe-teckning och civilstånd.

Inom *arbetarskyddet* och den forskning som gäller arbetarskydd används bl.a. register över yrkessjukdomar samt över arbetstagare som i sitt yrke är utsatta för ämnen och metoder som medför risk för kancersjukdomar. Registren förs av institutet för arbetshygien. Dessa register, liksom även det register som strålsäkerhetsinstitutet för över de strålningsdoser som arbetstagare vilka är utsatta för strålning erhåller, innehåller personuppgifter. Det register som inom arbetarskyddsförvaltningen förs över beskrivningar av olycksfall innehåller däremot inte data som direkt kan hänföras till bestämda personer.

Inom *hälsovården* registreras personuppgifter inte bara i de enheter som lämnar vård (hälsocentralernas patientberättelser, sjukhusens och läkarnas patientregister) utan också vid medicinalstyrelsen samt vid enheter som bedriver forskning (institutet för arbetshygien, folkpensionsanstalten, högskolorna).

Medicinalstyrelsen har ett tiotal personregister som förs med automatisk databehandling. För tillsynen över rätten att utöva yrke samt för planeringen av behovet av arbetskraft och utbildning används ett centralkartotek för arbetshälsovårdspersonalen. Det innehåller uppgifter om dem som utövar yrke som läkare, tandläkare samt bl.a. optiker.

Inom medicinalvården finns ett register över medicinens biverkningar. Ett register över antalet

patienter används när sjukhusens utvecklingsplaner uppgörs samt vid forskning.

Vid sidan av de ovan nämnda registren upprätthåller medicinalstyrelsen centralregister för vissa konstaterade sjukdomar (register över synskador, cancerregister, register över missbildningar samt tuberkulosregister). Enligt avtal förs registret över synskador av De Synskadades Centralförbund och cancerregistret på motsvarande sätt av Cancerföreningen i Finland. Uppgifter till det sistnämnda centralregistret lämnas av den läkare som sköter patienten.

Personregister i anslutning till *utbildning* och *studier* förs på olika nivåer i förvaltningen samt i läroinrättningarna. Med hjälp av ADB förs register för elevurval (t.ex. yrkesutbildningsstyrelsens register för gemensam intagning samt högskolornas register för intagning av studerande). Vid flera högskolor förs ADB-register över studieprestationer och över lärarna. I samband med studiefinansieringen har statens studiestödscentral ett register över beslut om studiestöd samt ett studielånsregister.

De allmänna biblioteken har ca 460 låntagarsregister. Av dessa förs knappt 50 med ADB.

Inom *socialvården* förs register av såväl de myndigheter som lämnar socialhjälp som statens centralförvaltning. Av de sistnämnda kan som exempel nämnas socialstyrelsens statistik över hemvårdshjälp, barnskyddsstatistik, statistik över vården av utvecklingsstörda, missbrukarvårdsstatistik samt barnbidragsregister. Dessa innehåller en betydande mängd information om vederbörande och hans familj. Som kod i registren används personbeteckningen. Som exempel kan nämnas att barnskyddsstatistiken innehåller uppgifter om barnets ålder, grunderna för omhändertagande, barnets härkomst och föräldrar samt om åtgärder som vidtagits och orsaken till dem. Personregister med benämningen statistik används vid forskning och planering. Barnbidragsregistret används också för betalning av barnbidrag.

Kommunerna och kommunalförbunden har närmare 4 000 olika verksamhetsplatser där uppgifter inflyter om personer som erhåller socialvård. Enligt utredningar av Kommunalförvaltningens ADB-delegation används ADB för dagvårdsdebitering i 90 kommuner, för verksamheter som gäller socialvård i 12 kommuner samt i ärenden som gäller underhållsbidrag i knappt 50 kommuner.

Av *polisens* lokala register kan nämnas kartoteken över de pass som utfärdats till dem som bor

inom polisdistriktet och kontrollkartoteken över körkortsinnehavare bosatta inom distriktet samt kartoteken över de utlänningar som stadigvarande vistas inom tjänsteområdet. Av de riksomfattande personregister som förs inom polismyndigheterna med hjälp av ADB kan nämnas registret över signalement, registret över efterlysta samt registret över försvunnen egendom.

Försvarsmaktens register täcker i praktiken de manliga finländare som uppnått värnpliktsåldern. Uppbådsförteckningen över de värnpliktiga innehåller bl.a. uppgifter om brott. Med ADB förs bl.a. ett register över värnpliktiga, ett register över tjänstgöringsår samt ett flygutbildningsregister.

Av personregistren inom *justitieförvaltningen* kan nämnas straffregistret, förteckningen över äktenskapsförord som intagits i rättens protokoll samt förteckningen över villkorligt frigivna fångar. Dessa register förs av justitieministeriet. Vid domstolarna förs bl.a. lagfarts- och inrekningsregister. Utsökningsmyndigheterna för förteckningar över olika slags fördringar. Helsingfors stads exekutionsverk har ett register som bygger på ADB.

Inom *skatteförvaltningen* används flera personregister som innehåller uppgifter som behövs vid beskattningen. Som exempel kan nämnas arvs- och gåvoskatteförteckningen, löne- och innehållningsregistret, registret över förskottsåterbärningar samt registret över obetalda skatter.

Folkpensionsanstaltens omfattande ADB-register innehåller uppgifter om ansökningar och avgöranden som gäller förmåner samt uppgifter om utbetalning av förmåner och om förskotts-innehållningar som därvid företagits.

Registren innehåller uppgifter om de försäkrades person och adress, uppgifter om de arbetspensioner som påverkar de förmåner som folkpensionsanstalten betalar ut, uppgifter om ersättningar enligt lagen om olycksfallsförsäkring och lagen om skada ådragen i militärtjänst, uppgifter om folkpensioner, familjepensioner, frontmanpensioner, stöd för vård av barn och begravningsbidrag, uppgifter om dag-, moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenningar enligt sjukförsäkringslagen samt ersättningar som ingår i sjukvårdsförsäkring, uppgifter om rehabilitering samt om grunddagpenningar vid arbetslöshet enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Personuppgifter finns dessutom i vissa av folkpensionsanstaltens register för forskning, kalkyler och statistik.

I samband med *arbetspensionssystemen* finns flera betydande personregister. Pensionsskyddscentralen samt pensionsförsäkringsbolagen, stiftelserna och kassorna har register som gäller influtna arbetspensioner och beviljande av pension. Pensionsskyddscentralen för ett register över dem som omfattas av arbetspensionssystemen, över deras arbetsförhållanden, de pensionsrättigheter som givits dem i arbetsförhållandena och över beviljade pensioner. Pensionsskyddscentralens uppgifter kommer huvudsakligen från arbetspensionsanstalterna. Datakommunikation förekommer också mellan befolkningsregistercentralen (ändringar och rättelser av personuppgifter; uppgifter om dödsfall) och folkpensionsanstalten. Den lagstadgade rätt till kontroll av register som urvisar influtna arbetspensioner används årligen av ca 100 000 medborgare.

De register som skall föras inom *försäkringsbranschen* innehåller uppgifter bl.a. om arbetsförhållanden (obligatorisk olycksfallsförsäkring), hälsotillstånd (livförsäkring) och egendom (obligatorisk trafikförsäkring av motorfordon, brandförsäkring, skogsförsäkring, inbrottsförsäkring).

Inom *bankverksamheten* uppkommer omfattande register som beskriver människors konsumtionsvanor och intressen. Bankernas kundregister innehåller särskilda register över kontoinnehavare, dem som beviljats kredit samt t.ex. dem som bedriver värdepappershandel. De olika bankgrupperingarna håller i sin kreditupplysningsverksamhet på att övergå till ett förfarande i vilket egentliga kreditupplysningsregister över privatpersoner inte längre förs. Sådant utlämnande av kreditupplysningar som banklagstiftningen tillåter sker främst med hjälp av kundregistren.

De olika bankgrupperingarna har utöver sina egentliga kundregister också register över personer som har gjort sig skyldiga till brott mot bankerna.

Finlands Bank har ett register med uppgifter om valutahändelser, m.a.o. över vem som har växlat valuta i Finland och hur mycket som växlats. Finlands Bank lämnar ut uppgifter ur registret endast till de myndigheter som har en lagstadgad rätt att få uppgifterna.

I *kreditupplysningsbyråernas* personregister införs uppgifter bl.a. om avtal som har ingåtts om avbetalningsköp, om hur avtalen sköts, indragning av kreditkort, vidtagande av åtgärder för att driva in krediter samt om olika slags lagstridiga förfaranden (förskingringar, förfalskningar, bedrägerier). Vissa register innehåller också uppgif-

ter om hurdana produkter som skaffats genom avbetalningsköp.

I Finland finns fyra verksamma kreditupplysningsbyråer: Finska Kreditgivareföreningen, Luottotieto r.y., Luottokontrolli Oy och Maksutieto Oy.

Finska Kreditgivareföreningen är den äldsta kreditupplysningsbyrån. I dess manuella register finns ungefär 700 000 uppgifter om personer och företag. Registret håller på att överföras till ADB, varvid föråldrade uppgifter avförs. År 1984 lämnades ca 100 000 kreditupplysningar. Tyngdpunkten i föreningens verksamhet ligger på upplysningar om företag, men även kreditupplysningar om enskilda personer lämnas i någon mån. Berättigad att erhålla kreditupplysningar är endast den som är medlem av föreningen. Som medlem kan enligt stadgarna godkännas varje handelsman, firma eller juridisk person som åtnjuter allmänt förtroende samt andra personer som är intresserade av föreningens verksamhet.

I Luottotieto r.y:s register finns ungefär 500 000 sökord (företag och enskilda personer sammanlagt). År 1984 gavs ca 43 000 kreditupplysningar. Upplysningarna ges i regel i form av en rapport som bygger på den registrerades förmögenhetsställning och bl.a. på uppgifter om förmågan att sköta förbindelser. Huvudvikten i föreningens verksamhet är att lämna kreditupplysningar om företag, men föreningen lämnar också i någon mån upplysningar om enskilda personer. Kreditupplysningar ges endast till personer eller samfund som på skiftlig ansökan antagits till medlem.

Luottokontrolli Oy:s verksamhetsområde omfattar inhämtande och försäljning av kreditupplysningar som har samband med avbetalningar och andra konsumentkrediter. Affärsbankerna är företagets största delägare. Bolaget registrerar endast uppgifter om enskilda personer. I dess ADB-register finns för närvarande uppgifter om ca 1 350 000 personer.

Luottokontrolli Oy lämnar uppgifter endast ifall ett kundförhållande föreligger. Bolagets viktigaste informationskälla är dess egen kundkrets, som med stöd av ett kundavtal sänder bolaget kopior av avbetalningsförbindelser och avtal om öppnande av kreditkonton samt uppgifter om betalningsstörningar. År 1985 lämnades ca 1 226 000 kreditupplysningar.

I Maksutieto Oy:s ADB-register finns ca 400 000 sökord (företag och privatpersoner tillsammans). Uppgifterna inhämtas endast ur offentliga källor. Upplysningarna lämnas i form av

en publikation, vilken ges endast till den som har ingått ett kundavtal.

Tietoperintä Oy är ett företag som idkar indrivningsverksamhet och som i kreditupplysnings syfte lämnar sina kunder sådana offentliga uppgifter om betalningsstörningar som företaget får i samband med indrivningen. Även andra indrivningsbyråer ger uppenbarligen samma service.

Handelns kundregister innehåller uppgifter om föremålen för kreditköp samt om betalningar. Affärerna har också register över butikstjuvar.

De register som används för *direkt marknadsföring* innehåller varierande uppgifter. Vid sidan av namn, adress, yrke, ålder och modersmål registreras uppgifter bl.a. om egendom, solvens, konsumtionsvanor och intressen.

2.1.2.2. Olägenheter

Som det framgår av det ovan anförda är lagstiftningen om registrering av personuppgifter och om integritetsskyddet bristfällig. Personuppgifter får nästan utan begränsning inhämtas och registreras. Också när stadganden om registrering finns, har kraven på datasekretess endast delvis eller inte alls beaktats.

Utlämnande och samkörning av personuppgifter har i synnerhet inom den privata sektorn inte tillräckligt noggrant reglerats, med undantag av de uppgifter som omfattas av tystnadsplikt.

Register förs på ett sätt som inte fyller kraven på insyn. Medborgarna har inte möjligheter att få veta hurdana personregister som förs och för vilket ändamål de används. I bruktagandet av ADB inom statsförvaltningen har också inneburit att den traditionella offentlighetsprincipen har kringskurits.

Lagstiftningen innehåller normalt inte heller några regler om de registrerades möjligheter att kontrollera registreringen av uppgifter som gäller dem.

För personregister inhämtas och i dem registreras delvis uppgifter vilkas riktighet inte alls kontrolleras. Förlusterna förorsakade av oriktiga registeruppgifter kan i sista hand helt och hållet få bäras av den registrerade själv.

2.2. Beredningsskeden och beredningsmaterial

2.2.1. Tidigare beredningsskeden

Frågorna om personregister och integritetsskydd började i Finland dryftas på 1970-talet. Tietosuojatoimikunta (= datasekretesskommissionen; kommittébetänkande 1972: B 31) var den första som behandlade saken. Kommissionens uppgift var att göra ett förslag till ett uppdrag för en kommitté som skulle utreda saken. Efter detta tillsatte statsrådet den 4 maj 1972 en kommitté som skulle undersöka inhämtande och distribution av data samt individens integritetsskydd och rättsskydd. Tietojärjestelmäkomitea (= datasytemkommittén) publicerade ett första delbetänkande (kommittébetänkande 1974:110), i vilket behandlades utgångspunkterna, målen och arbetsplanerna för kommitténs arbete. Kommittén upplöstes den 31 maj 1975.

I samarbete med datasytemkommittén och forskningsinstitutet för samhällsvetenskaper kartlades 1975 finländarnas uppfattningar om registrering av personuppgifter med tanke på integritetsskyddet (Irma Holopainen: Yksilö ja rekisterit, lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation 22/1975).

Datasytemkommittén tillsatte en kreditupplysningssektion. Med denna sektionens arbete som grund bereddes som tjänstearbete vid justitieministeriet ett förslag till kreditupplysningslag (lagstiftningsavdelningens vid justitieministeriet publikation 27/1975).

Justitieministeriet tillsatte den 25 november 1976 en tjänstemannaarbetsgrupp, vars uppdrag var att följa beredningen av lagstiftning om integritetsskydd i andra länder och inom vissa internationella organisationer samt att göra utredningar och i mån av möjlighet att bereda stadganden om integritetsskydd i samband med personregister. Personregisterarbetsgruppen publicerade den 5 maj 1977 en mellanrapport med en internationell översikt (lagberedningsavdelningens vid justitieministeriet publikation 10/1978). Justitieministeriet begärde utlåtande om mellanrapporten av 45 myndigheter, organisationer och samfund. Ett sammandrag av utlåtandena har publicerats (lagberedningsavdelningens vid justitieministeriet publikation 19/1977).

Till följd av ett medlemsinitiativ år 1971 (A 335/j) gav Nordiska rådet en rekommendation, i vilka de nordiska ländernas regeringar uppmanades att försöka förenhetliga effekterna av lagstiftningen om personregister. Till följd av

ett annat medlemsinitiativ år 1975 (A 472 j) beslöt Nordiska rådet att inte vidta åtgärder för att få till stånd ett nordiskt avtal om personregister (19/1977). I juridiska utskottets förslag som har samband med beslutet underströks behovet av en så enhetlig lagstiftning som möjligt och av samarbete.

I riksdagen har flera skriftliga frågor gjorts om personregister och datasekretess. De har gällt bl.a. upprättande av s.k. svarta listor (skriftliga frågorna 239/81 rd., 54/1980 rd., 240/1976 rd., och 209/1972 rd.), i Kauppalehti publicerade namnlistor som gäller betalningsstörningar (147/1980 rd. och 209/1977 rd.), behovet av en personregisterlagstiftning som skulle tillgodose integritetsskyddet (250/1979 rd., 473/1978 rd., 36/1975 II rd. och 124/1970 rd.), politisk diskriminering och kartotek inom försvarsmakten (219/1977 rd. och 90/1973 rd.), en viss åklagarmyndighets privata brottskartotek (30/1977 rd.), tillsynen över skyddspolisens verksamhet (266/1974 rd. och 117/1972 rd.) samt statens datamaskincentrals adressförmedling (100/1968 rd.).

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 132 § beskattningsslagen och till lag om ändring av 73 § lagen angående omsättningskatt (reg.prop. 146/1979 rd.) ledde till en omfattande diskussion i riksdagen om datasekretessen.

2.2.2. Dataskyddskommitténs betänkande 1981

Statsrådet tillsatte i maj 1980 en kommitté, vars uppdrag var att bereda ett utkast till en regeringsproposition med stadganden om registrering av personuppgifter. Uppdraget innehöll nio olika punkter om de utgångspunkter och riktlinjer som kommittén skulle beakta i sitt arbete.

Kommittén, som antog namnet dataskyddskommittén, överlämnade sitt betänkande (kommittébetänkande 1981:66) till justitieministeriet i december 1981*.

Dataskyddskommitténs utkast till en regeringsproposition innehöll ett förslag till en personregisterlag, en lag om dataskyddsnämnden och dataskyddsbudsmannen samt en lag om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet. Betänkandet innehöll tre avvikande åsikter,

* Anm. I kommittébetänkandet används ordet "dataskydd" på ett oriktigt sätt när man i själva verket avser datasekretess.

som närmast gällde skadeståndsansvar och myndighetsorganisation.

Kommittén ansåg att lagstiftningen i så stor utsträckning som möjligt borde reglera registreringen av uppgifter om medborgarna. Den föreslagna personregisterlagen skulle tillämpas på personregister, såväl ADB-register som manuella, vilka förs av myndigheterna och privata registeransvariga.

Kommitténs förslag till personregisterlag var till sin natur en allmän lag, genom vilken centrala datasekretessprinciper skulle fastslås för att allmänt följas. Sådana allmänna datasekretessprinciper som skulle kunna tillämpas oberoende av den registeransvarige eller registrets art var enligt kommitténs uppfattning: 1) registreringen av personuppgifter borde omfattas av en allmän princip, som skulle ålägga den registeransvarige en skyldighet att se till att registeransvarigheten är förenlig med lagens mål; 2) personregistret och dess uppgifter måste vara behövliga för den registeransvariges verksamhet; 3) registreringen av känsliga uppgifter borde begränsas; 4) oriktiga registeruppgifter måste rättas; 5) utlämnande av uppgifter i personregister borde begränsas; 6) uppgifter i personregister borde skyddas mot användning, tillgrepp, förstöring och ändring, som sker olovligt; 7) onödiga personregister skall förstöras; 8) var och en skall ha rätt att kontrollera personregisteruppgifter om sig själv samt få veta vilka uppgifter ett register innehåller och vilket användningsändamålet är samt till vad uppgifter huvudsakligen lämnas ut; samt 9) var och en skall ha rätt att förbjuda att uppgifter om honom används till direktreklam, telefonförsäljning, adress- och postningstjänst samt marknads- och opinionsundersökningar.

Myndighetstillsynen över att lagen följs skulle enligt kommitténs förslag delvis ske genom en förhandstillsyn, som skulle bygga på en anmälningsplikt.

Kommittén föreslog att de registeransvariga skulle åläggas en skyldighet att göra en beskrivning av registret innan det inrättas. Skyldigheten att göra en registerbeskrivning skulle göra att uppmärksamhet måste fästas vid de krav som personregisterlagen skulle ställa på registerverksamheten.

För efterhandskontrollen föreslog kommittén både administrativa och straffrättsliga medel. Dessutom föreslog den stadganden i personregisterlagen om de registeransvarigas skadeståndsskyldighet. Enligt förslaget skulle skadestånd betalas för skada som en registrerad förorsakats

genom att en oriktig uppgift använts eller lämnats ut eller genom att användningen eller utlämnandet varit lagstridigt. Ersättning skulle också betalas för lidande som förorsakats av det beteende som kränkt den registrerade.

Kommittén föreslog att en dataskyddsnämnd och en dataskyddsbudsmannatjänst skulle inrättas i anslutning till justitieministeriet. Det skulle ankomma på dataskyddsbudsmannen att övervaka, följa och styra registreringen av uppgifter om personer. Beslut om ålägganden och förbud skulle fattas av dataskyddsnämnden.

2.2.3. Remissyttranden och den fortsatta beredningen

Utlåtande om dataskyddskommitténs betänkande begärdes våren 1982 av 139 samfund och myndigheter som företrädde bl.a. förvaltningen, arbetsmarknadsorganisationer, försäkringsbranschen, industrin, handeln, bank- och kreditverksamhet samt forskning och information. I början av 1983 hade 126 remissinstanser gett sitt utlåtande. Ett sammandrag av utlåtandena har publicerats (lagberedningsavdelningens vid justitieministeriet publikation 10/1982).

Behovet av den föreslagna lagstiftningen ifrågasattes inte i ett enda utlåtande. Även målen och huvudprinciperna för kommitténs förslag ansågs i största delen av utlåtandena vara acceptabla. Att lagstiftningen snabbt borde fås till stånd underströks av forststyrelsen, länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län, Finlands Stadsförbund, Suomen Kunnallisliitto samt Finlands svenska kommunförbund.

Handels- och industriministeriet, trafikministeriet, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, lantmäteristyrelsen, vattenstyrelsen, patent- och registerstyrelsen, statens revisionsverk samt Yleisradio Oy meddelade att lagförslagen inte gav anledning till anmärkningar. Även justitiekanslern vid statsrådet uppgav att saken inte i detta skede för hans del gav anledning till anmärkningar.

Finlands Kristliga Förbund, statens medicinska kommission, Finlands Cancerregister och Finlands Juristförbund liksom även organisationer inom näringslivet (Affärsarbetsgivarnas Centralförbund, Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund och Industrins Centralförbund) ansåg att förslaget innebar att datasekretessen överbetonades. Riksarkivet konstaterade i samma linje att det inte har kunnat undgå uppfattningen att privatlivets integritet ensidigt har betonats i be-

tänkandet och att forskningens behov och behov av information har fått mindre uppmärksamhet. Statens medicinska kommission ansåg att ett genomförande av förslaget allvarligt skulle försvaga möjligheterna att undersöka orsakerna till sjukdomar och effekten av vård.

Finansministeriet, Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund samt rättspolitiska forskningsinstitutet fäste uppmärksamhet vid regleringens inriktning.

Finansministeriet konstaterade att det är något oklart hur det regleringsbehov som i olika sammanhang konstaterats och lagförslagets enskilda stadganden svarar mot varandra. Vid regleringen av användning av uppgifter förefaller huvudvikten ha fästs vid adress- och postningstjänster samt marknads- och opinionsundersökningar, fastän det kan ifrågasättas i vilken mån dessa verksamheter kan anses vara centrala problemområden för integritetsskyddet. De nämnda omständigheterna borde enligt ministeriets uppfattning beaktas vid bedömningen av lagstiftningens natur, av hur detaljerade stadgandena skall vara samt av de organisatoriska avgöranden som lagstiftningen kräver.

Rättspolitiska forskningsinstitutet konstaterade i samma linje att lagförslaget kanske inte tillräckligt klart anger viktighetsordningen för de olika mål som ligger till grund för regleringen. Målet för regleringen av personregister torde enligt forskningsinstitutets uppfattning anses vara att i första hand minimera risken för att känsliga uppgifter sprids på ett sätt som gör intrång i den personliga integriteten eller att oriktiga registeruppgifter används så att någons intressen orättmätigt kränks så att skada uppkommer.

Enligt Tjänstemannaorganisationernas Centralförbunds uppfattning hade i förslaget stor uppmärksamhet fästs vid delvis sekundära, om och förtretliga småsaker, så som postförsäljning och direktreklam, samtidigt som man hade glömt andra sådana problem i samband med registrering av uppgifter som alljämt förekommer bl.a. vid registreringen av uppgifter om löntagare.

Finansministeriet, arbetarskyddsstyrelsen samt organisationerna inom näringslivet förhöll sig negativt till en totalreglering av personregistren. Arbetarskyddsstyrelsen förhöll sig också reserverat till att personregisterlagen skulle gälla t.ex. alla de register som myndigheterna för när annat inte stadgas i lag.

Finansministeriet ansåg att det skulle finnas motiverad anledning att ytterligare överväga även det alternativet att regleringen av personregister

inom den offentliga respektive privata sektorn inte skulle ske enligt ett enhetligt schema.

I utlåtandena av organisationerna inom näringslivet konstaterades det att försöket till en totalreglering av personregister har utsträckt regleringen till att omfatta verksamheter i fråga om vilket det i praktiken inte har förekommit något särskilt behov av rättsskydd. Enligt organisationernas syn borde lagstiftningen begränsas till att gälla endast de fall där det har visat sig att en reglering tydligt behövs. Organisationerna anser att det finns skäl att allvarligt överväga om lagstiftningsarbetet borde inriktas på att klarlägga huvudprinciperna för registrering i stället för att sikta på en helhetsreglering av personregistren.

Finlands Demokratiska Jurister r.f. konstaterade att den snäva utgångspunkten klart syns i förslaget. Kommittén har så som oproblematiskt förbisett den kanske väsentligaste dimensionen i fråga om personregister, nämligen att registren innebär ny effektiv maktutövning. De möjligheter den nya tekniken ger har gjort befolkningen till föremål för en allt effektivare maktutövning.

Arbetskraftsministeriet ansåg att de värsta bristerna i förslaget är att samkörning av uppgifter inte i tillräcklig mån har reglerats samt att de föreslagna stadgandena är subsidiära.

Byggnadsstyrelsen och luftfartsstyrelsen önskade en noggrannare beredning av förslaget. Befolkningsregistercentralen önskade å sin sida att kostnadseffekterna skulle utredas närmare.

Statens medicinska kommission och Central-sjukhusdistriktens Förbund ansåg att frågorna som gäller hälsovården har behandlats ytligt i förslaget.

Att begreppen och uttrycken i lagförslaget är svårtolkade påpekades av social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionanstalten, länsstyrelsen i Mellersta Finlands län, institutet för arbetshygien, länsstyrelsen i Kuopio län, luftfartsstyrelsen, bilregistercentralen, Centralhandelskammaren, Borgerliga Jurister r.f., organisationer inom näringslivet, Finlands Advokatförbund samt Penninginrättningarnas delegation.

Av lagförslagets enskilda stadganden kritiserades mest skadeståndsstadgandet som bygger på principen om strikt ansvar. Detta stadgande mötte motstånd i 39 utlåtanden (bl.a. arbetsgivarnas centralorganisationer, Industrins Centralförbund, försäkringsbranschen, Penninginrättningarnas delegation, kreditupplysningsbranschen, Handels Centralutskott, finansministeriet samt fyra länsstyrelser). I utlåtandena ansågs

det att registerverksamhet inte kan anses vara en sådan allmänfarlig verksamhet som skulle förutsätta införande av strikt ansvar, utan att ersättningsfrågorna borde lösas enligt skadeståndslagen.

Ställningstagandena till den föreslagna myndighetsorganisationen var rätt allmänt utformade. Majoriteten av de remissinstanser som tog ställning i frågan understödde förslaget att inrätta en dataombudsmannatjänst jämte byrå samt en datasekretessnämnd. Arbetsgivarorganisationerna, Industrins Centralförbund samt finansministeriet ansåg att förslaget var misslyckat. Behovet att utreda möjligheterna till en decentraliserad förvaltning understöks i flera utlåtanden.

Dataskyddskommitténs förslag bereddes efter remissomgången som tjänstearbete i justitieministeriet. Målet för beredningen var att göra lagförslaget mera detaljerat och precisera det så att regleringen av registerverksamheten skulle bli klarare och så att det skulle vara möjligt att på ett sakligt sätt genomföra en tillsyn som bygger på allmän styrning. Kommitténs lagförslag precisades bl.a. så att den registeransvariges skyldigheter gjordes mera detaljerade och kompletterades samt så att villkoren för tillåten registerverksamhet angavs exaktare än tidigare. Lagförslaget kompletterades dessutom med stadganden om ett undantagslovsförfarande. Personregisterlagförslagets systematik förnyades och antalet paragrafer växte efter kompletteringen med tretton paragrafer. Det propositionsförslag som tillkom efter denna beredning sändes sommaren 1984 på remiss till de mest centrala remissinstanserna för kännedom och för att de skulle ta ställning till förslaget.

Justitieministeriet ordnade hösten 1984 tillfällen där olika intressegrupper framförde sina uppfattningar om propositionsförslaget. Vid dessa tillfällen och även skriftligen under hösten 1984 framfördes uppfattningar av följande myndigheter och samfund: inrikesministeriet, försvarsministeriet, finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Folkpensionsanstalten, medicinstyrelsen, befolkningsregistercentralen, statistikcentralen, centralkriminalpolisen, konsumentombudsmannen, konsumentrådet, delegationen för ADB-branschen, Finlands svenska kommunförbund, Finlands Stadsförbund, Suomen Kunnallisliitto, Akava, Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund, Finlands Fackförbunds Centralorganisation, Finlands Tekniska Funktionsorganisationers Centralförbund, Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund, Affärsar-

betsgivarnas Centralförbund. Industrins Centralförbund, Centralhandelskammaren. Handelsn Centralutskott. Finlands Försäkringsbolags Centralförbund. De Ömsesidiga Försäkringsföreningarnas Förbund. Arbetspensionsanstaltarnas Förbund. Databehandlingsförbundet r.f., Förbundet för serviceföretag inom databehandling Tipal r.f., Bankdelegationen. Finlands Kreditgivareförening, Luottokontrolli Oy (Kreditkontroll), Luottotieto r.y. (Kreditupplysning), Luottotutka Oy, Maksutieto Ab (Berättningsupplysning), Suomen Perimistöimistöjen Liitto (Finlands Indrivningsbyråers Förbund), Suomen Suoramarkkinointiliitto r.y. (Finlands Direktmarknadsföringsförbund), Mainostajien Liitto r.y. (Reklamännens Förbund), Suoramainostoimistöjen yhdistys (Direktreklambyråernas Förening) och Suomen Markkinatutkimuslaitosten Liitto (Finlands Marknadsundersökningsinrättnings Förbund).

I fråga om de allmänna bedömningarna av propositionsförslaget kan det konstateras 1) att inrikesministeriet, befolkningsregistercentralen, social- och hälsovårdsministeriet, medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, Folkpensionsanstalten, konsumentombudsmannens byrå, Finlands Fackförbunds Centralorganisation, Tjänstemannaorganisationernas Centralförbund och Finlands Tekniska Funktionärsorganisationers Förbund förhöll sig klart positivt till propositionsförslaget samt 2) att ställningstagandena av Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund, Affärsarbetsgivarnas Centralförbund samt Industrins Centralförbund kan karaktäriseras som klart negativa. De andra remissorganens allmänna bedömningar kan karaktäriseras som positiva med större eller mindre förbehåll.

I utlåtandena föreslogs det att flera olika register skulle lämnas utanför den föreslagna lagen (polisens och försvarsmaktens register, lönerregister, register som används för företags interna bruk).

Det ansågs att skyldigheten att definiera användningsändamålet för register skulle strida mot bruket av modern datateknik (Tietojenkäsittelyliitto) och endast skapa en ny byråkratisk skyldighet (Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund).

Finlands Fackförbunds Centralorganisation föreslog att förbudet mot registrering av känsliga uppgifter skall utvidgas. Samfund som företrädde kreditbranschen ansåg att det borde vara möjligt att i kreditupplysningsregister införa uppgifter om brottsliga gärningar samt om hälso-tillstånd.

Arbetsgivarorganisationerna ansåg att den föreslagna rätten till insyn i register var för omfattande. Flera remissinstanser motsatte sig att rätten till insyn skulle vara avgiftsfri.

Samfunden inom kreditupplysningsbranschen motsatte sig förslaget om att den registrerade måste underrättas när han registreras i kreditupplysningsregister liksom även skyldigheten att anmäla om användning av kredituppgifter. Den sistnämnda skyldigheten motsatte sig också företrädare för handeln och bankerna.

Flera remissinstanser förhöll sig tvivlande till de föreslagna stadgandena om massutlämnande av personuppgifter och om samkörning av personregister. Några konkreta ändringsförslag gjordes dock inte.

Suomen Markkinatutkimuslaitosten Liitto (Finlands Marknadsundersökningsinrättnings Förbund) ansåg att den registrerade inte borde ha rätt att förbjuda att uppgifter om honom själv lämnas ut för marknads- och opinionsundersökningar. Suomen Suoramarkkinointiliitto (Finlands Direktmarknadsföringsförbund) samt organisationer inom reklambranschen och Centralhandelskammaren motsatte sig den föreslagna skyldigheten att meddela varifrån personuppgifter som används i direktreklam härstammar.

Arbetsgivarorganisationerna, Försäkringsbolagens centralförbund samt Bankdelegationen upprepade sin negativa uppfattning om den föreslagna myndighetsorganisationen och det föreslagna skadeståndsstadandet.

Regeringens proposition bygger på dataskyddskommitténs betänkande och utlåtandena därom samt på det beredningsarbete därefter som ovan beskrivits. I beredningen har också utnyttjats lösningar inom lagstiftningen i andra länder och erfarenheterna av dem. En översikt av utländsk lagstiftning samt internationellt samarbete finns i bilaga 4.

3. Propositionens verkningar i fråga om organisation och personal

3.1. Verkningar i fråga om organisation

Till propositionens centrala mål hör att åstadkomma en enhetlig god registerpraxis. Det har ansetts att detta kan ske mest effektivt och lämpligt så att särskilda myndigheter inrättas för datasekretessfrågor. Också i andra länder har det

ansetts nödvändigt att inrätta specialmyndigheter.

Enligt förslaget skall datasekretessmyndigheterna bestå av en datasekretessnämnd samt en dataombudsman jämte dennes byrå. Datasekretessmyndigheterna skall arbeta i anknytning till justitieministeriet.

Det har ansetts nödvändigt att i datasekretessfrågor ta i bruk ett ombudsmannasystem i synnerhet därför att det bäst garanterar en sådan självständighet som i belysning även av erfarenheterna utomlands förefaller att behövas i datasekretessfrågor. Behovet av en självständig enhet som står utanför den sedvanliga förvaltningsorganisationen beror på att de ministerier vilkas förvaltningsgrenar över huvud taget lämpligen kunde anförtros handläggningen av datasekretessfrågor själva upprätthåller betydande personregister (justitieministeriet, inrikesministereiet). Det har inte ansetts lämpligt med ett system enligt vilket t.ex. en avdelning inom ett ministerium i fråga om datasekretessfrågor skulle övervaka de andra enheternas verksamhet inom samma förvaltningsområde.

Datasekretessnämnden skall enligt förslaget avlönas med arvoden och dess ordförande skall ha uppdraget som bisyssla. Avsikten är att dataombudsmannens byrå åtminstone till en början skall fungera utan uppdelning på särskilda enheter.

Avsikten är att justitieministeriet skall sköta datasekretessmyndigheternas redovisningsuppgifter. Eftersom datasekretessmyndigheterna kommer att fatta sina beslut självständigt, kommer justitieministeriets andra uppgifter inte att öka till följd av förslaget.

Den föreslagna lagstiftningen förorsakar vissa nya verksamheter vid de myndigheter som använder personregister. Den föreslagna lagstiftningen innebär bl.a. att den registeransvarige skall göra en förteckning över personregister i hans bruk, definiera deras användningsändamål samt vem som har rätt att angånda registren i synnerhet när det är fråga om ADB-register. Dessa uppgifter kan inte anses innebära förändringar i myndighetsverksamheten. Som helt nytt kan anses att myndigheten måste bestämma vem inom organisationen som besvarar de registrerades önskemål om insyn samt var registerbeskrivningen hålls framlagd. I detta sammanhang måste det dock beaktas att en betydande del av de riksomfattande eller annars täckande personregister som myndigheterna för kommer att stå utanför rätten till insyn, eftersom de är statistikregister, och att redan de gällande stadgandena

ger de registrerade rätt till insyn bl.a. i befolkningsregistret och körkortsregistret. Myndigheterna är för närvarande skyldiga att i enlighet med handlingsoffentlighetslagens stadganden om partsoffentlighet lämna den registrerade uppgifter om anhängiga ärenden.

Personregisterlagstiftningen kommer att inverka på myndigheternas inrättande av personregister framför allt så att det är lämpligt att myndigheterna rådgör med datasekretessmyndigheterna om inrättandet. Inrättande av register kan i vissa fall kräva att lagstiftningen kompletteras eller kräva tillstånd av datasekretessnämnden. Dessa situationer måste dock anses vara undantag.

Dataombudsmannen skall ha möjlighet att ge vägledning och datasekretessnämnden att utfärda föreskrifter för sådan registerverksamhet som inte bygger på lag eller förordning. Detta kan ändra myndigheternas kompetens i beslutsfattande som gäller datasekretess.

3.2. Verknningar i fråga om personal

I propositionen föreslås att en tjänst som dataombudsman och en byrå för denne skall inrättas i anslutning till justitieministeriet. När propositionen har utarbetats har utgångspunkten varit att det vid dataombudsmannens byrå skall finnas en byråchef, en överinspektör, två inspektörer och en föredragande samt fyra tjänster för byråuppgifter. Av de sistnämnda skall en vara på samma nivå som en notarietjänst. För datasekretessnämndens behov föreslås en sekreterartjänst.

Beräkningen av personalbehovet har byggts på antagandet att det årliga antalet anmälningar efter ett övergångsskede är ungefär 200. Det har uppskattats att ca 250 verksamhetsanmälningar av engångsnatur (vissa serviceföretag inom databehandling, konsultföretag som sköter personalförvaltning, marknadsundersökningsföretag) kommer att göras. Hos de registeransvariga kommer till en början ca 50 inspektioner att kunna göras årligen.

Under en övergångsperiod för lagen skall resurserna i första hand användas för rådgivning och styrning, varefter de kan flyttas över till inspektionsverksamheten.

Datasekretessnämnden skall bestå av en ordförande och en vice ordförande samt fem andra medlemmar och den skall som det tidigare konstaterades fungera enligt arvodesprincipen. Nämnden skall dock ha en heltidsanställd före-

dragande och den skall ha rätt att anställa sekreterare med uppdraget som bisyssla.

Det är inte möjligt att exakt uppskatta antalet ärenden som kommer att inkomma till datasekretessnämnden; knappt etthundra ärenden torde årligen inkomma. Åtminstone 5—10 ansökningar om undantagslov torde inkomma genast efter det lagen trätt i kraft. Antalet ärenden som gäller föreskrifter för enskilda register påverkas i hög grad av hur väl de registeransvariga frivilligt och enligt dataombudsmannens anvisningar ändrar sin registerpraxis.

3.3. Behovet av kontorsutrymmen

Det är ändamålsenligt att placera dataombudsmannens byrå och de mötesrum som datasekretessnämnden behöver i samma enhet. Med beaktande av den personal som ovan skisserades är det sammanräknade utrymmesbehovet ca 300 m². Avsikten är att till en början anvisa utrymmen i justitieministeriets ämbetshus vid Södra Esplanaden 10.

4. Propositionens ekonomiska verkningar

4.1. Verknings på den offentliga ekonomin

Inrättandet av den föreslagna dataombudsmannatjänsten jämte byrå samt tjänsten som sekreterare för datasekretessnämnden kommer att medföra lönekostnader om knappt 1,2 milj. mark om året. Därutöver bör anslag om ca 50 000 mark i begynnelsekedet reserveras för separata utredningar. Det har beräknats att datasekretessnämndens arvoden kommer att utgöra 150 000 mark om året. Hyra och skötsel av kontorsutrymmen kommer i ett senare skede att kosta 240 000 mark om året.

Utgångspunkten för propositionen har varit att stämpelskatt skall betalas för tillståndsbeslut med stöd av personregisterlagen. Det är svårt att på förhand uppskatta dessa inkomster. De torde bli ca 10 000—30 000 mark om året.

Den föreslagna lagstiftningen kan inom den offentliga förvaltningen förorsaka både investerings- och driftskostnader. Investeringskostnader uppkommer på grund av att datorprogram måste förnyas, vilket i sin tur framför allt beror på de registrerades rätt till insyn. Kostnaderna beror bl.a. på datainnehållets omfattning och de tek-

niska lösningarna för registret. I små register som har färdiga program uppkommer inga programmeringskostnader alls eller så stannar de under 10 000 mark. Utgifterna av engångsnatur för programmering rör sig i fråga om de största och mest i detalj planerade registren mellan 10 000 och 70 000 mark. I detta sammanhang bör det observeras att en betydande del av de omfattande massregistren inom statsförvaltningen inte omfattas av rätten till insyn.

Den till antalet största gruppen personregister inom den offentliga förvaltningen består av registren för personalförvaltningen. De personregister som inom statens personalförvaltning förs med ADB är för närvarande till största delen sådana att omfattande ändringar av programmeringen inte behöver göras.

Det är i allmänhet varken nödvändigt eller möjligt att göra likadana ändringar i manuella personregister som i automatiska datasystem. Om t.ex. ett kartotek är ordnat på annat sätt en enligt namn eller personbeteckning, måste den som utnyttjar sin rätt till insyn lämna de fakta som är nödvändiga för att få fram den uppgift som söks. Den registeransvarige beräknas bli tvungen att per register anslå en arbetsmängd som motsvarar en arbetstimme för sådana åtgärder som lagens ikraftträdande förutsätter.

Utgifter av engångsnatur förorsakas av de registrerades rätt att förbjuda vissa verksamheter. Eftersom uppgifter ur den offentliga förvaltningens register i regel inte skall få lämnas till direkt marknadsföring, behövs programmeringsändringar närmast i fråga om centrala befolkningsregistret och fordonsregistret. Kostnaderna blir ca 110 000 mark.

Som utgifter av engångsnatur kan även anses personalutbildning som har samband med verkställigheten av lagen samt vägledning. Utbildning och vägledning av personalen har beräknats kosta 40 000 mark, vilket är en engångsutgift.

Med beaktande av de genomsnittliga investeringskostnaderna samt beräkningen av antalet ADB-personregister som är i bruk i den offentliga förvaltningen och de tekniska lösningarna för dem, kan det uppskattas att ett genomförande av lagstiftningen skulle medföra ca 14 milj. mark i utgifter av engångsnatur för kommunalförvaltningen och ca 7 milj. mark för statsförvaltningen.

Av driftskostnaderna består den största posten av den registrerades rätt till insyn. Kostnaderna varierar beroende på om det är fråga om ett manuellt eller ett ADB-register. I det sistnämnda

fallet påverkas kostnaderna av om rätten till insyn genomförs med hjälp av ett system med direktanvändning eller t.ex. så att registret matas ut på en gång eller på annat sätt som särskilda körningar (t.ex. en gång i veckan). I beredningen av lagen har kostnaderna för genomförande av rätten till insyn i olika stora och olika slags register utretts med exempel. Enhetskostnaderna (kostnad/registrering) för utmatning ur personregister som förs med ADB (databehandling, blankett, kuvert) varierar från 60 penni till 20 mark/förfrågan. Även postningskostnader kan komma i fråga.

På det gäller att lämna ut uppgifter ur manuell register förorsakas de största kostnaderna av arbetsinsatsen, som varierar beroende på om uppgifterna kan lämnas på en kopia eller ej. På basis av exempelfallen kommer kostnaderna/förfrågan uppskattningsvis att variera mellan 7 mark och 17 mark.

På basis av erfarenheter från Sverige samt den rätt till insyn som redan införts i de finska arbetspensionssystemen kan man räkna med att endast två procent av de registrerade utnyttjar sin rätt till insyn. Detta innebär att driftskostnaderna för utmatning av data ur ADB-register kommer att bli ca 1 miljon mark. Vid separat utmatning motsvaras detta av en genomsnittlig arbetsinsats om ca 150 timmar per år.

Driftskostnaderna för genomförande av de registrerades rätt till insyn kommer årligen att vara sammanlagt 160 000 mark (centrala befolkningsregistret och fordonsregistret).

De årliga kostnaderna skulle för statsförvaltningens del vara ca 0,5 % och för kommunalförvaltningens del ca 1 % av de årliga totala databehandlingskostnaderna.

4.2. Verknningar för näringsverksamheten

På samma sätt som i fråga om myndigheternas register kommer den föreslagna lagstiftningen att också för näringsverksamheten förorsaka kostnader för förnyande av datorprogram, för utbildning och vägledning samt på grund av de registrerades rätt till insyn. Även de registrerades rätt att förbjuda vissa verksamheter kan medföra behov av att ändra datorprogram.

Hur stora kostnader som i varje enskilt fall uppkommer, beror naturligtvis på hur väl systemen motsvarar de föreslagna kraven. Inom personalförvaltning används redan nu system i vilka de registrerades rätt till insyn har beaktats. Som

exempel kan nämnas att i ett system som gäller personalförvaltningen för ca 7 000 arbetstagare kommer införande av ett program, genom vilket uppgifterna i olika register om arbetstagarna hopsamlas och ändras till en läsbar form, att kosta 10 000—15 000 mark. Om hela registret matas ut i syfte att tillgodose rätten till insyn kostar det ca 1 500 mark/gång. I detta försök till exempel matas uppgifterna alltid ut till personalen när allmänna förändringar görs, t.ex. efter allmänna förhöjningar.

Betydligt större kostnader kan dock uppkomma i fall där omfattande ändringar av ett registersystem måste göras, t.ex. på grund av brister i det tekniska skyddet. De genomsnittliga kostnaderna för att helt och hållet på nytt bygga upp ett datasystem för personalförvaltningen i ett medelstort företag kan uppskattas till 300 000 mark. Kan systemet byggas upp med hjälp av ett färdigt program, stannar kostnaderna under 100 000 mark. Datasystemens genomsnittliga livslängd varierar numera från fem till åtta år.

Det kan beräknas att näringslivets kostnader för genomförande av rätten till insyn kommer att vara ca 70 milj. mark av engångsnatur och ca 2 milj. mark i form av driftskostnader per år.

Utgifterna av engångsnatur för de registrerades rätt att förbjuda vissa verksamheter är i medelstora register ca 20 000 mark och driftskostnaderna ca 10 000 mark. Programmeringsarbete samt utbildning av personalen med anledning av detta kommer att medföra ca 4 milj. mark i kostnader av engångsnatur. De årliga driftskostnaderna har uppskattats till ca 2 milj. mark.

Kreditupplysningsbyråer som specialiserat sig på registrering av personkreditupplysningar kommer på grund av åliggandena enligt lagförslaget att förorsakas ca 17 milj. mark i kostnader av engångsnatur.

De utgifter personregisterlagstiftningen åsakar näringsverksamheten kommer att uppgå till ca 0,5 % av totalkostnaderna för databehandling per år.

5. Andra omständigheter som inverkar på propositionen

5.1. Beroendet av internationella konventioner

Inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) har frågor om användning av datateknik länge varit föremål för utredning. Inom organisationen godkändes 1980 en

rekommendation om direktiv för integritetsskyddet och persondatakommunikation (Recommendation of the Council concerning Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data). Finland har undertecknat rekommendationen och föreliggande regeringsproposition har utarbetats med beaktande av rekommendationen och dess principer.

Inom Europarådet godkändes 1980 en internationell datasekretesskonvention (Council of Europe Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data). Konventionen trädde i kraft den 1 oktober 1985 och den har hittills ratificerats av Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Norge, Spanien och Sverige. Finland är inte medlem i Europarådet. Konventionen gör det dock möjligt att också en stat som inte hör till Europarådet under vissa förutsättningar kan ansluta sig till konventionen när den har trätt i kraft.

Lagförslagen i regeringens proposition har utformats så att de till sitt innehåll uppfyller bestämmelserna i den nämnda konventionen. Frågan om det är möjligt för Finland att ansluta sig till datasekretesskonventionen avgörs genom beslut som fattas senare.

5.2. Beroendet av andra propositioner

Den föreslagna personregisterlagen är så som det tidigare konstaterades en allmän lag om datasekretess. Regeringens avsikt är att sådana gällande stadganden om förande av register, som på grund av att personregisterlagen är subsidiär fortfarande kommer att vara tillämpliga som sådana, skall ändras så att de motsvarar de nya kraven. Detta innebär att särskilda propositioner senare kommer att avlätas bl.a. om ändring av lagstiftningen om befolkningsböcker och om datasekretessen i fråga om det grundläggande materialet i statistikcentralens statistik samt om matrikel och straffregister. Dessa propositioner har dock inte ett sådant omedelbart samband med varandra att det vore nödvändigt att behandla dem samtidigt med föreliggande proposition.

I lagförslaget ingår ett straffstadgande som kriminaliserar intrång i personregister som förs med ADB. I detta sammanhang föreslås däremot inte kriminalisering av olaga ändring eller förstörande av uppgift i registret, eftersom allmänna stadganden därom utfärdas i samband med det första skedet av totalrevideringen av strafflagen.

DETALJERAD MOTIVERING

1. Motivering av lagförslagen

1.1. Personregisterlag

1 kap. Allmänna stadganden

1 §. Lagens tillämpningsområde. Syftet med personregisterlagen är att inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter inte skall medföra otillbörligt intrång i någons personliga integritet, intressen eller rättigheter eller äventyra statens säkerhet. Personregisterlagen skall m.a.o. ange hur personuppgifter i olika situationer får inhämtas, registreras och användas och i vilka fall uppgifterna får lämnas ut utan samtycke av den registrerade.

Lagförslaget innehåller inte någon närmare definition av begreppet integritetsskydd. Integritetsskyddet kan i själva verket te sig olika i olika situationer. Rätten till personlig integritet är i viss mån relativ: det kan hända att medborgarens krav på personlig integritet måste vika för intressen som anses vara viktigare.

Integritetsskyddet kan förstås som en helhet vilken är större än skyddet för intrång i privatlivet. Det innefattar rätten att få kännedom om och besluta om användning av uppgifter som gäller en själv, vilket bl.a. innebär att medborgaren inte är skyldig att ge myndigheterna information om sitt privatliv, om lagen inte innehåller en skyldighet att lämna uppgifter. Väsentligt för en jämlik och rättvis behandling är att individen

bedöms inte bara med riktiga utan också med relevanta uppgifter.

Personlig integritet innebär också en rätt att ordna sitt privatliv utan ogrundad inblandning av utomstående samt en rätt att fritt inom ramen för lagstiftningen också i övrigt besluta om sina egna angelägenheter. Brott mot hemfriden samt brev- och telefonhemligheten har i lagstiftningen av hävd ansetts innebära förbjuden utomstående inblandning. En inblandning kan också bestå i att medborgarens beslut i ekonomiska eller samhällsliga frågor påverkas eller att han i hemlighet övervakas. Allmän information och reklam som inte riktar sig till någon bestämd mottagare kan inte anses medföra intrång i personlig integritet. Marknadsföring och information som med hjälp av personregister och uppgifter om medborgarnas privatliv riktas till bestämda personer kan däremot medföra sådant intrång.

Det skydd för privatlivet som ingår i lagförslaget omfattar inte t.ex. uppgifter om någons beteende i offentlig tjänst eller offentligt uppdrag eller inom näringslivet, politisk verksamhet eller annan jämförbar verksamhet. Detta innebär bl.a. att handlingar som hör exempelvis till ett företags eller till förvaltningens korrespondens inte kommer att omfattas av lagen enbart av den anledningen att de innehåller någons underskrifter eller uppgifter om dem som medverkat till beslutet. Lagförslaget ställer inte heller några hinder t.ex. för att pressen samlar och registrerar uppgifter om hur politiska förtroendemän brukar rösta.

Till lagförslagets skyddsobjekt hör också medborgarens intressen och rättigheter. Detta innebär inte att det i sig skulle vara olagligt att inhämta och registrera uppgifter som är oförmåliga för medborgaren. Syftet med lagen är endast att öka medborgarens rättsskydd i förhållande till registerverksamhet.

Kränkning av individens intressen och rättigheter kan vid registrering, användning och utlämnande av personuppgifter inträffa på många olika sätt. Det kan hända att vid beslutsfattande som gäller individen används uppgifter som är oriktiga eller sådana att det inte kan anses vara tillbörligt att de används i ifrågavarande situation. Medborgarens ställning kan äventyras också genom att en personuppgift inte på riktigt sätt beskriver de omständigheter vilka den skall ge information om. Som exempel kan nämnas en uppgift som har olika innehåll i olika register. Detta medför att de olika uppgifterna inte kan samköras utan att rättsskyddet och integritets-

skyddet äventyras, om man inte känner till på vilka grunder de olika uppgifterna har definierats. Det kan konstateras att inkomster som skall beaktas vid beslutsfattande definieras på olika grunder t.ex. i 3 a § förordningen om bostadsbidrag och 8 § sjukförsäkringsförordningen.

Medborgarnas rätt till personlig integritet liksom deras intressen kan få ge vika för intressen som anses vara viktigare. I lagförslaget framgår detta bl.a. så att personregisterlagen inte kommer att förhindra sådan samkörning av personuppgifter som följer av speciallagstiftning (20 §) och genom att den registrerade inte har rätt att få registeruppgifter som gäller honom själv, om detta kan skada statens säkerhet (12 §).

Personregisterlagen innehåller också regler om de skyldigheter som behövs för att garantera statens säkerhet när personregister förs. Med statens säkerhet avses såväl yttre som inre säkerhet. Vid personregisterverksamhet innebär det bl.a. att det skall ses till att personregister som gäller befolkningen eller en betydande del av den inte förs utan att det är absolut nödvändigt samt att utlämnande av personuppgifter till utlandet regleras.

Det funktionella syftet med personregisterlagen är att skapa enhetlig registerpraxis som bygger på god registersed. Detta innebär bl.a. att användningen av personregister och utlämnande av uppgifter ur dem förenhetligas i fråga om de grundläggande principerna så att medborgarna kan lita på registerverksamheten.

Begreppet personuppgift definieras i lagförslagets 2 §. Med inhämtande av personuppgifter förstås inte bara aktiv, utåtriktad insamling av information, t.ex. genom opinionsundersökningar, utan också att personuppgifter samlas som ett resultat av den registeransvariges verksamhet. Sådant inhämtande av personuppgifter för registrering som avses i lagen är således t.ex. tidskrifters prenumerationsanskaffningar och sammanförande av uppgifterna till ett prenumerantregister. På motsvarande sätt kommer data som utvisar någons ekonomiska beteende och användning av konton och kreditkort att vara ett personregister som avses i lagen. Detsamma gäller bruksregister som uppkommer i dubbelriktade videotex-system.

Med registrering av personuppgifter avses att uppgifter lagras antingen i skriftlig form eller som en teknisk upptagning. Registrering kan ske antingen så att personuppgifter införs i ett personregister eller så att handlingar som innehåller personuppgifter fogas till en akt.

Med användning av personuppgifter förstås i lagförslaget att personuppgifter används i den registeransvariges egen verksamhet. Utlämnande av personuppgifter innebär i sin tur att uppgifter lämnas till utomstående med undantag av s.k. uppdragsutlämnande (18 § 4 mom.). Det kan vara fråga om att någon enskild uppgift om en bestämd person lämnas ut eller att ett registerutdrag, som gäller flera personer vilka plockats ut genom urval, överläts eller att ett helt register överläts antingen genom förtgående teknisk kontakt eller genom att uppgifterna lämnas skriftligen eller i form av upptagningar. I lagförslaget regleras olika former av utlämnande delvis på olika sätt. T.ex. utlämnande av större mängder data eller användning av känsliga stickprov regleras noggrannare, vilket framgår nedan (19 §).

Enligt lagförslagets 1 § 1 mom. skall personregisterlagen tillämpas vid inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter, om inte annorlunda stadgas i lag. Lagen skall således vara subsidiär i förhållande till speciallagstiftning. Av lagförslagets ikraftträdelsestadgande (49 § 2 mom.) framgår att också stadganden som gäller inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter och som ingår i förordning vilken utfärdats innan personregisterlagen träder i kraft skall tillämpas i stället för lagen. Avsikten är att sådana förordningsstadganden skall ses över och vid behov lyftas upp till lagnivå sedan personregisterlagen har stiftats. Som exempel på sådana specialstadganden som här avses kan nämnas matrikelförordningen och förordningen ang. straffregister.

Personregisterlagen kan också vara kompletterande i förhållande till speciallagstiftning. Om speciallagstiftningen inte reglerar alla de frågor som personregisterlagen gör, skall stadgandena i personregisterlagen till den delen tillämpas. Lagförslagets 11 § om den registrerades rätt till insyn, 26 § om tekniskt skydd för personregister samt 42 § om skadeståndsansvar är stadganden som i hög grad kommer att gälla också sådana register som i övrigt regleras av specialstadganden. Det bör dessutom observeras att dataombudsmannen skall övervaka att medborgarnas integritetsskydd samt personregisterlagens andra mål tillgodoses i all registerverksamhet.

Enligt 2 mom. gäller personregisterlagen inte inhämtande, registrering eller användning av personuppgifter som sker uteslutande för personliga eller därmed jämförbara privata sedvanliga syften.

Personliga syften i lagens mening är inte inhämtande och registrering av uppgifter som sker inom näringsverksamhet eller yrkesutövning. Det kan inte heller anses vara ett personligt syfte, om en arbetstagare inhämtar och i form av ett personregister lagrar uppgifter som han i sitt arbete använder för arbetsgivarens räkning och med dennes vetskap.

Sådan insamling och användning som sker för personliga eller därmed jämförbara sedvanliga syften är t.ex. att olika slags personförteckningar (namn, adress- och telefonuppgifter, uppgifter om bekantas bemarkelsedagar) används i egen eller familjens verksamhet eller i annan social verksamhet.

Enligt 3 mom. föranleder personregisterlagen inte någon ändring i rätten att utge tryckskrifter. Det har inte ansetts möjligt att i samband med att personregisterlagen stiftas ingripa i regleringen av tryckfriheten. Det enda undantaget är personregister som har tryckts i en skrift. Förändret av det register som utgör bakgrundsmaterial för en tryckskrift skall däremot omfattas av personregisterlagens regler.

2 §. *Definitioner.* Paragrafen innehåller definitioner som är centrala för lagens tillämpning.

Enligt lagförslaget avses med *personuppgift* en sådan beskrivning av en individ eller individuella egenskaper eller levnadsförhållanden som kan hänföras till en bestämd fysisk person eller till hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom.

Syftet med definitionen är att på ett täckande sätt beskriva de uppgifter inom individens privatliv som lagen skall skydda. Sådana uppgifter om medborgarnas egenskaper eller levnadsförhållanden som inte kan hänföras till någon bestämd person faller utanför begreppet personuppgift och därmed också utanför lagens tillämpningsområde. För att en beskrivning av en individ skall uppfylla kriterierna i definitionen krävs således att beskrivningen också innehåller uppgifter som gör det möjligt att identifiera den person som uppgiften gäller. En sådan uppgift är vanligen personens namn eller personbeteckning. Också andra slags uppgifter kan möjliggöra identifiering, t.ex. uppgift om tjänstebenenämning eller arbetsplats.

Som en personuppgift skall också anses en uppgift som kan hänföras till den registrerades familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom. Detta betyder att begreppet personuppgift skall anses omfatta t.ex. data som gäller användning av kreditkort eller bruksregis-

ter som uppkommer i dubbelriktade videotextsystem, även om de uppgifter som inhämtas inte nödvändigtvis alltid kan hänföras till en bestämd person i familjen eller det gemensamma hushållet.

Med en beskrivning av en individ avses t.ex. uppgifter om dennes politiska uppfattning eller någon annan övertygelse. Uppgifter om en individs egenskaper är i synnerhet sådana som beskriver individens beteende, pålitlighet och förmåga och som ofta har karaktären av en värdering. Som sådana uppgifter kan användas t.ex. uppgifter om ådömda straff eller uppgifter om någons hälsotillstånd eller handikapp. En beskrivning av någons levnadsförhållanden kan innehålla uppgifter om vad ifrågavarande person äger, hur han bor och hurdana konsumtionsvanor han har.

Den föreslagna lagen skyddar endast fysiska personer. Lagen kommer således inte att vara tillämplig på registrering av uppgifter om juridiska personer.

Som det framgår av det ovan anförda skall en persons beteende bl.a. i offentlig tjänsteverksamhet eller näringslivet inte omfattas av det integritetsskydd som avses i lagförslaget. Den personliga integritetens omfattning bestäms således enligt samma principer som i 27 kap. 3 a § strafflagen, som förbjuder kränkning av privatliv. Detta framgår av det föreslagna stadgandet genom att personuppgift definieras som en uppgift som gäller en enskild person. Utanför lagens tillämpningsområde faller således t.ex. register som används för marknadsföring och som innehåller information om personer med bestämda arbetsuppgifter (t.ex. verkställande direktörer i företag), deras namn och adress och som används vid marknadsföringen av produkter som hör till företagsverksamheten.

Av definitionen av personuppgift följer att ett register också endast delvis kan vara ett sådant personregister som avses i personregisterlagen.

Med *personregister* avses i lagförslaget en datamängd som innehåller personuppgifter och som behandlas med ADB samt sådana förteckningar och kartotek, eller en på motsvarande sätt ordnad datamängd, som innehåller personuppgifter och ur vilka information om en bestämd person med lätthet och utan oskäliga kostnader kan erhållas.

Med tanke på lagens tillämpningsområde innebär definitionen att personregisterlagens stadganden skall tillämpas på både register som förs med ADB och manuella register. Definitionen av personregister är enligt lagförslaget mer omfattande än vad som i normalspråket förstås med register.

Register som förs med ADB och som innehåller personuppgifter är alltid sådana personregister som avses i lagen. Med ADB avses datasystem, i vilka data behandlas, lagras eller överförs elektroniskt eller med någon motsvarande teknisk metod. Det bör observeras att ordet register har en annan betydelse enligt lagrummet än när det är tal om register i datasystem. Ett datatekniskt register, t.ex. ett magnetband, motsvarar endast sällan lagens registerbegrepp. Databassystem kan på motsvarande sätt innehålla flera sådana personregister som avses i personregisterlagen.

Data som innehåller personuppgifter och som behandlas manuellt är i lagen avsedda personregister endast om de har ordnats systematiskt så att uppgifter om en bestämd person med lätthet och utan oskäliga kostnader kan erhållas. Lagen förutsätter dock inte att personens namn eller personbeteckning skall utgöra den grund (= det element) enligt vilken registret byggs upp. Detta innebär att också register som byggs upp med andra dataelement som grund kan vara sådana personregister som lagen avser. Frågan om när manuella register som byggs upp med andra dataelement än de registrerades namn eller personbeteckning kommer att omfattas av lagens tillämpning blir i gränsfall beroende av rättspraxis. Vid bedömningen av frågan om hur lätt vissa uppgifter kan erhållas eller av kostnaderna för att söka dem skall avseende fästas bl.a. vid hur många och hur allmänt kända omständigheter som den som söker uppgifter måste känna till för att hitta uppgiften.

Som det tidigare konstaterades anses endast uppgifter om enskilda personer vara personuppgifter. Detta medför att sedvanlig affärskorrespondens eller handlingar inte kommer att omfattas av lagen enbart av den anledningen att de innehåller uppgifter om personer som tagit del i beslutsfattande. Således kommer inte heller alla förteckningar och kartotek i vilka någons namn förekommer nödvändigtvis att vara sådana personregister som avses i lagen. Som exempel kan nämnas biblioteksförteckningar över publikationer och deras författare. Likaså är personförteckningar som urvisar sammansättningen av offentliga förvaltningsorgan (kommittékartotek, tjänsteinnehavarförteckningar) inte i sig sådana personregister som lagen avser. Det avgörande vid sidan av registrets innehåll och användningsändamål är av vilka skäl uppgifterna om individen har registrerats.

Som det tidigare konstaterades anses endast uppgifter om enskilda personer vara personuppgifter. Detta medför att sedvanlig affärskorrespondens eller handlingar inte kommer att omfattas av lagen enbart av den anledningen att de innehåller uppgifter om personer som tagit del i beslutsfattande. Således kommer inte heller alla förteckningar och kartotek i vilka någons namn förekommer nödvändigtvis att vara sådana personregister som avses i lagen. Som exempel kan nämnas biblioteksförteckningar över publikationer och deras författare. Likaså är personförteckningar som urvisar sammansättningen av offentliga förvaltningsorgan (kommittékartotek, tjänsteinnehavarförteckningar) inte i sig sådana personregister som lagen avser. Det avgörande vid sidan av registrets innehåll och användningsändamål är av vilka skäl uppgifterna om individen har registrerats.

I lagförslaget avses med personregister ett logiskt register. Detta innebär vid sidan av annat att kortvariga datamängder och olika generationers upptagningar inte skall anses utgöra särskilda personregister när de innehas av den registeransvarige och när de används för ändamål som angivits för registret. Inte heller frågan om särskilda datamänder som ingår i ett register tekniskt sett skall anses vara olika register inverkar på definitionen av personregister, vilket framgår av lagens 4 §. Det logiska registerbegreppet medför dessutom att t.ex. medlemsregistret i en förening av förbundstyp anses vara ett personregister, även om det består av flera medlemsföreningars medlemsregister.

Frågan om vilket material som skall anses höra till ett personregister bedöms olika från fall till fall. Om ett register som innehåller personuppgifter innehåller uppgifter om bakgrundsmaterial som lagras separat, räknas också detta bakgrundsmaterial till personregistret. Om sådan hänvisningsinformation inte finns i ett personregister, kommer bakgrundsmaterialet inte att höra till personregistret.

Med *den registeransvarige* avses i lagförslaget en person, ett samfund eller en stiftelse för vars bruk ett personregister inrättas och som har rätt att förfoga över registret. I definitionen avses med ordet person fysiska personer. Med samfund och stiftelser avses juridiska personer. Definitionen täcker således alla slags rättssubjekt.

Det centralaste i fråga om definitionen av den registeransvarige är vem som registret betjänar och vem som har rätt att förfoga över hela registret. Således skall respektive centralförvaltning anses vara registeransvarig för riksomfattande personregister. T.ex. ifråga om polisens riksomfattande register över efterlysningar skall centralkriminalpolisen vara registeransvarig. Däremot har det inte någon betydelse vem som i praktiken sköter om att registret förs. I fråga om t.ex. en förenings medlemsregister som förs i form av bankservice är den registeransvarige således föreningen.

Datatjänstföretag eller enheter som sköter teknisk behandling av data är inte när de utför uppdrag som hör till serviceverksamheten sådana registeransvariga som definitionen avser. Som registeransvarig skall inte heller anses den som har fått en teknisk anslutning till registret, men som inte kan bestämma över hela registrets användning eller t.ex. ändra uppgifter som finns i registret. Dessa s.k. sekundära registeransvariga

omfattas dock av den allmänna aktsamhetsplikten enligt 3 §.

De allmänna stadgandena om registrering, användning och utlämnande av personuppgifter skall naturligtvis gälla personregister som är i en sekundär registeransvarigs bruk. Det bör dessutom observeras att när en sekundär registeransvarig samkör utlämnade personuppgifter i sina egna register så uppstår ett nytt personregister. Frågan om vem som är registeransvarig för detta register bestäms åter enligt den allmänna regeln.

Med *den registrerade* avses i lagförslaget den som en personuppgift gäller.

En personuppgift kan i ett register framgå som en hänvisning till den registrerade (personregister med sakuppgifter som grundelement; t.ex. fastighetsregisters uppgifter om ägare). I register som byggts upp med personer som element kan hänvisningsuppgifterna om personerna även innehålla uppgifter om andra personer (t.ex. befolkningsböckernas uppgifter om barn). Med tanke på definitionen av den registrerade har det ingen betydelse i vilket sammanhang registrets personuppgifter framgår.

Med *användning av personuppgifter* avses i lagförslaget att personuppgifter som införts eller inhämtats för att införas i register används i den registeransvariges egen verksamhet. Med definitionen har man således velat betona att lagens stadganden om utlämnande av personuppgifter inte kan tillämpas när uppgifter överförs mellan samma registeransvariges olika enheter och i enlighet med registrets användningsändamål.

Med *personkreditupplysning* avses i lagförslaget personuppgifter som är avsedda att användas vid bedömning av en persons ekonomiska ställning, förmåga att svara för sina förbindelser eller pålitlighet.

Personregisterlagen skall således inte gälla kreditupplysningar om företag. Till sådana upplysningar hör inte bara kreditupplysningar om samfund och stiftelser utan också om näringsidkare eller yrkesutövare och om sådana personer som på grund av ägoförhållanden eller sin ställning har ett betydande inflytande i ett företags verksamhet eller på dess ekonomiska ställning.

Med *kreditupplysningsverksamhet* avses i lagförslaget inhämtande och registrering av personkreditupplysningar i syfte att överlåta dem vidare, om det sker i form av näring. Av denna definition följer att personregisterlagens specialstadganden om kreditupplysningsverksamhet inte gäller sådan sedvanlig kreditupplysningsverksam-

het som för närvarande hör till bankverksamheten.

I samband med indrivningsverksamhet samlas det uppgifter om människors betalningsvanor. Enligt stadgandena i lagförslaget är det inte tillåtet att lämna ut dessa uppgifter till andra än uppdragsgivaren. Om den som idkar indrivningsverksamhet lämnar ut uppgifterna, skall på honom och de uppgifter som lämnas ut tillämpas lagförslagets stadganden om kreditupplysningsverksamhet och om en registeransvarig som idkar sådan verksamhet.

Definitionerna i paragrafens 7 och 8 punkter av massutlämnande och känsliga stickprov hänför sig närmast till stadgandena i lagförslagets 19 §.

Med *massutlämnande* avses att ett helt personregister eller en större del av personuppgifterna om de registrerade lämnas ut eller att personuppgifter lämnas ut i en form som lämpar sig för automatisk databehandling eller så att mottagaren genom teknisk anslutning kan använda ett personregister. Definitionen täcker de situationer när en utomstående får tillgång till ett helt personregister antingen så att registeruppgifterna lämnas skriftligen eller så att mottagaren får möjlighet att genom teknisk kontakt använda ett personregister enligt egna behov. Som massutlämnande skall anses att uppgifter om en större del av de registrerade lämnas ut. Det är inte möjligt eller ändamålsenligt att i detta avseende ange ett exakt antal. Situationerna måste bedömas i varje enskilt fall genom beaktande av datakommunikationen i sin helhet mellan den registeransvarige och mottagaren. Även om bara mindre mängder personuppgifter lämnas ut t.ex. skriftligen, skall utlämnandet anses utgöra massutlämnande, om dylikt utlämnande till samma mottagare är regelbundet och fortgående.

Med *känsliga stickprov* avses en datamängd som på grund av urvalskriterierna och användningsändamålet kan äventyra den registrerades integritet.

Syftet med 19 § 1 mom. och definitionen av känsliga stickprov är för sin del att förhindra möjligheten att det genom att välja ut uppgifter i olika personregister skall vara möjligt att göra intrång i medborgarnas personliga integritet och rättsskydd. Intrång kan uppstå även om de utlämnade uppgifterna inte samlas i ett register, varför regleringen måste gälla utlämnandet.

Avsikten med olika urvalskriterier vid stickprov torde för det mesta vara att försöka finna sådana personer som den registeransvarige antar att han på ett eller annat sätt kan påverka. I direktreklam används som urvalskriterium t.ex. frågan om den

registrerade är vårdnadshavare för barn i en viss ålder. Därigenom kan marknadsföringen av produkter som är avsedda för barnen riktas till föräldrarna; de mest betydande firmor som förmedlar direktreklam har förbundit sig att låta bli att rikta reklamen direkt till barnen.

Definitionen av känsliga stickprov förutsätter inte att som urvalskriterium används de uppgifter som avses i lagförslagets 6 §. Det väsentliga är vilket användningsändamålet är för de uppgifter som lämnas ut och hur de uppgifter som används i denna situation skall bedömas med hänsyn till integritetsskyddet. Härvid kan t.ex. i synnerhet en användning av uppgifter om familjeförhållanden för andra syften än statistik och forskning medföra en risk för otillbörligt intrång i privatlivet, vilket äventyrar den registrerades integritetsskydd på det sätt som avses i lagrummet.

3 §. *Den registeransvariges aktsambetsplikt.* Paragrafen ålägger den registeransvarige att förfara så att den registrerades personliga integritet, intressen eller rättigheter inte otillbörligt kränks och att statens säkerhet inte äventyras. Paragrafen ålägger den registeransvarige att vara aktsam och iaktta god registersed vid inhämtande, registrering och användning och utlämnande av personuppgifter.

Det har ansetts nödvändigt att i lagen införa en allmän aktsambetsplikt, trots att lagen också innehåller mer detaljerade stadganden om de skyldigheter som skall iaktas i olika skeden av inhämtande av personuppgifter och förande av register. De faromoment som sammanhänger med inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter kräver att den som bedriver dylik verksamhet iakttar särskild omsorg i sin verksamhet.

Att den registeransvarige skall handla så att andras personliga integritet och rättsskydd inte äventyras innebär en skyldighet för honom att utreda vilka risker för datasekretessen som hans verksamhet medför samt de medel med vilka dessa risker kan minskas och undanröjas. Detta förutsätter att den registeransvarige utreder omfattningen av sin registerverksamhet, m.a.o. hurdana personregister som behövs, vad de innehåller och vad registren används till. Med hjälp av denna utredning skall den registeransvarige planera vilka åtgärder som behövs för att förhindra kränkningar av datasekretessen. Till planeringen hör inte bara att ordna ett tekniskt skydd för registret, utan också att definiera registrets användning och att inom organisationen ange ansvarsförhållandena. Personregistrens använd-

ningsändamål, innehåll och sedvanliga dataöverföringar skall definieras. Den registeransvarige skall se till att de arbetstagare som tar del i registerverksamheten görs förtrogna med datasekretessfrågor. Nödvändiga direktiv för skötseln av registerfrågor skall ges. Bl.a. skall det visas vem som sköter frågor som gäller utövande av de registrerades rätt till insyn samt vem som har rätt att besluta om utlämnande av uppgifter till utomstående. Rätten att använda olika register skall definieras, och med tekniska och andra arrangemang skall det ses till att registeruppgifterna kan användas endast av dem till vilkas arbetsuppgifter de direkt anknyter.

Syftet med stadgandet är att visa att den registeransvarige skall undersöka grunderna för registerverksamheten och om verksamheten är lagenlig. Han skall således t.ex. vara medveten om hurdana personuppgifter han får registrera, i fråga om vilka personer detta får ske samt vad denna rätt grundar sig på.

Skyldigheten medför dessutom t.ex. att den registeransvarige utförligt måste reda ut om utlämnande av uppgifter ur personregistret är lagligt. I synnerhet vid användning och utlämnande av sådana personuppgifter vilkas riktighet den registrerade har bestridit måste det omsorgsfullt redas ut vilka följder det kan få för den registrerade att uppgifterna används.

Paragrafen uppställer en skyldighet att iakttä god registersed. Till god registersed hör bl.a. att felaktiga eller annars osakliga uppgifter inte registreras. Lagen innehåller detaljerade stadganden om ändamålsbundenheten och andra principer som gäller registerverksamhet, varför kravet på god registersed i praktiken i betydande grad kommer att omfatta tekniken i registerverksamheten. Det kan t.ex. inte anses vara god registersed om i ett egentligt kundregister utan åtskillnad förs in uppgifter även om potentiella kunder eller om personer som inte längre står i ett kundförhållande. Uppgifterna skall alltså införas på ett sakligt sätt och så att onödigt information inte lagras med tekniska anteckningar.

I paragrafen jämställs med den registeransvarige den som i egenskap av självständig näringsidkare eller företagare handlar för den registeransvariges räkning. Datarjämsföretag eller andra enheter som sköter teknisk behandling av data skall alltså i sin verksamhet iakttä aktsamhet samt undvika åtgärder som gör intrång i personlig integritet. Skyldigheterna skall också gälla dem till vilka den registeransvarige har lämnat ut personuppgifter. Sådana är både de som fått en

rätt av engångsnatur att använda uppgifter och t.ex. de som genom teknisk kontakt har en fortgående rätt att använda personuppgifter.

2 kap. *Inhämtande och registrering av personuppgifter*

4 §. *Bestämning av personregisters ändamål.* Den föreslagna paragrafen innehåller en skyldighet att ange personregisters ändamål. Med hjälp av denna skyldighet uttrycks den allmänna datasekretessprincip, enligt vilken personregister får föras endast för ändamål som bestämts på förhand. Paragrafen betonar dessutom att registerverksamheten skall vara planlagd.

Användningen av ett personregister skall vara sakligt motiverad med hänsyn till den registeransvariges verksamhet och administration. Detta innebär att användningen måste vara godtagbar mätt med en allmän måttstock. Att personregistret förs måste således vara nödvändigt för skötseln av de uppgifter som hör till den registeransvariges verksamhetsområde.

Ett personregisters ändamål samt de normala källorna för registret och vem som normalt erhåller uppgifter måste bestämmas innan registret inrättas.

En bestämning av ändamålet innebär i detta sammanhang inte nödvändigtvis en beskrivning av alla uppgifter och de situationer när de används. Av ändamålet skall dock framgå för vilka slags funktioner personregistret används. Ett kundregisters ändamål kan t.ex. beskrivas genom uttrycket skötsel av kundförhållanden, vilket täcker inte bara registrering av beställningar och betalningar, utan också användning av registret för direktreklam i den registeransvariges egen verksamhet. På motsvarande sätt skall det inte vid bestämningen av ändamålet för ett personregister som fortgående används uteslutande för en myndighets statistik eller forskning i regel vara nödvändigt att räkna upp de konkreta undersökningar för vilka registret används.

Till planeringen av personregister hör också att det innan registret inrättas anges varifrån de personuppgifter som registreras i regel inhämtas (normala källor) och till vem registrerade personuppgifter normalt lämnas ut (normalt utlämnande av uppgifter). Skyldigheten preciserar den skyldighet som redan följer av 3 § att på förhand förhindra kränkningar av datasekretessen. Stadgandet förutsätter alltså att olika funktioner som gäller registerverksamheten beskrivs innan re-

gistret tas i bruk. Stadgandet ställer inte några formella krav på en sådan registerbeskrivning. Det är därför inte nödvändigt att registret beskrivs skriftligen med ord. Det skall anses tillräckligt att ett datakommunikationsschema görs för automatisk databehandling. Med hjälp av registerbeskrivningen kan den registerbeskrivning som avses i 8 § uppgöras.

Paragrafens 3 mom. innehåller stadganden om när personregisters ändamål samt de normala dataöverföringarna kan bestämmas på nytt. Enligt stadgandet kan personregisters ändamål samt de normala dataöverföringarna (normala källor och normalt utlämnande av uppgifter) senare bestämmas på nytt, om detta behövs till följd av ändrade förhållanden och det ändrade ändamålet inte väsentligt avviker från det ursprungliga. Som en ändring av förhållandena kan anses t.ex. sådana informationsbehov som uppkommit oberoende av den registeransvarige (genom lag eller med stöd av lag föreskriven ny skyldighet att lämna uppgifter) och som inte tekniskt-ekonomiskt kan tillfredsställas utan att registersystemet ändras. Likaså kan fusion mellan bolag och överlåtelse av företag vara en sådan ändring av förhållandena som avses i lagrummet.

Användning av personuppgifter för andra ändamål än dem som uppgetts när uppgifterna samlades in medför en risk för personlig integritet och för rättsskyddet. Frågan om hurdan ny bestämning av ändamålet som skall tillåtas blir beroende av rättspraxis. Som exempel på förbudet förfarande kan nämnas att personuppgifter som inhämtats för forskning, planering eller statistik används till övervakning eller beslutsfattande som gäller den registrerade.

I detta sammanhang finns det å andra sidan anledning att konstatera att det enligt 16 § skall vara tillåtet att använda personregister i den registeransvariges forskning, planering och statistikföring oberoende av vilket användningsändamål som har bestämts.

Enligt förslaget skall personregisters ändamål anges innan de personuppgifter som skall registreras börjar inhämtas. Om personuppgifterna ingår i handlingar som upprättats i den registeransvariges normala verksamhet, skall ändamålet anges innan uppgifterna ordnas till ett personregister. Stadgandet betonar principen i lagförslaget att registerverksamhet skall vara planlagd.

5 §. *Införande av personuppgifter i personregister.* Paragrafen innehåller en allmän begränsning av rätten att inhämta och registrera personuppgifter. Syftet med paragrafen är att förhind-

ra att personuppgifter inhämtas och registreras obehörigen. Målet kan nås genom det anknytnings- respektive relevanskrav som skall ställas på registerverksamheten.

Enligt 1 mom. får för ett personregister inhämtas uppgifter och dessa införas i registret utan den registrerades samtycke eller tillstånd av datasekretessnämnden endast i fråga om personer som på grund av ett kund- eller tjänstgöringsförhållande, ett medlemskap eller därmed jämförbart förhållande har en saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet, om inte registret skall föras till följd av åliggande, som den registeransvarige har enligt stadgande i lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd därav (*anknytningskrav*). Anknytningskravet anger alltså om vem den registeransvarige får inhämta personuppgifter för registrering.

Anknytningskravet är ett av de centralaste medlen för att i registerverksamheten skapa enhetlig praxis som bygger på god registersed. Förande av personregister är i enlighet med kravet tillåtet endast om det bygger på ömsesidig kontakt mellan den registeransvarige och den registrerade och om registret används för att administrera denna kontakt. I lagförslaget nämns kund- och tjänstgöringsförhållande samt medlemskap som ett exempel på sådan kontakt. Som andra exempel på förhållanden som avses i lagrummet kan nämnas användning av tjänster (hotell-hotellgäst; kursarrangör-kursdeltagare), elevförhållande (skola-elev) och patientförhållande (läkare-patient). Förhållandet mellan en förening av förbundstyp och dess medlemsförenings medlemmar kan anses vara förenligt med anknytningskravet. Därför skall det inte finnas något hinder för att en sådan förening för ett centralt medlemsregister. Detta beror också redan på att det kan anses att medlemmen genom att ansluta sig t.ex. till ett partis underavdelning har avsett att bli medlem i partiet och därmed givit sitt samtycke till registreringen.

Samtycke av den registrerade berättigar till att personuppgifter införs i personregister, även om ett sådant kund- eller motsvarande förhållande som avses i lagrummet inte föreligger. Några formkrav har i regel inte uppställts för ett sådant samtycke. Enligt 18 § i utkastet till förordning skall samtycke däremot lämnas skriftligen, om frågan gäller registrering av känsliga uppgifter. I andra fall måste det dock anses vara ett minimikrav att den registrerade själv har medverkat, t.ex. tagit del i den verksamhet som föranleder registreringen, och att det är klart att han därvid

har kunnat bli varse att registrering sker. Som exempel kan nämnas i samband med marknadsföring gjorda förfrågningar huruvida den som svarar vill ha tilläggsupplysningar om vissa produkter eller tjänster.

Datasekretessnämnden skall med stöd av 37 § ha rätt att ge tillstånd till registrering av personuppgifter även om anknytningskravet inte uppfylls.

Att ett register förs kan också bero på att det stadgats eller föreskrivits att den registeransvarige skall sköta en bestämd uppgift. Som exempel kan nämnas att pensionskyddscentralen får sköta sina lagstadgade uppgifter för ett register med personuppgifter som ligger till grund för arbetspension enligt arbetspensionslagstiftningen (uppgifter om influten pension) och avgöranden i pensionsärenden. Av uppgifter som regleras i förordning kan nämnas stadgandena om skyldigheten att föra matrikel och förordningen ang. verkställighet av lagen om barnbidrag, enligt vilken ett kartotek över dem som får lyfta barnbidrag skall föras.

Det har ansetts att anknytningskravet är viktigt inte endast för de registrerades integritets- och rättsskydd, utan också för att det med tanke på mera allmänna intressen är befogat att så långt som möjligt förhindra att privata befolkningsregister uppstår.

Enligt 2 mom. får i personregister införas endast sådana personuppgifter som behövs för registrets ändamål (*relevanskrav*).

Vid bedömningen av relevanskravet skall som måttstock inte endast användas den registeransvariges egen bedömning. Utgångspunkten i lagförslaget är att förandet av registret och de personuppgifter som registreras skall kunna motiveras sakligt med en allmän måttstock med hänsyn till den registeransvariges administration och verksamhet. Detta innebär vid sidan av annat att den registeransvariges verksamhet jämförs med den praxis som följs av andra registeransvariga som idkar motsvarande verksamhet.

Relevanskravet anger således hurdana uppgifter som får införas i personregister. Enligt kravet bestäms t.ex. om en registrerads personbeteckning får införas i registret. Lagförslaget ger rätt att genom förordning närmare stadga om hurdana personuppgifter som får införas i register av visst slag. Genom detta förfarande kan den allmänna styrningen av registerverksamhet utökas.

Relevanskravet innebär inte nödvändigtvis alltid att den uppgift som registreras måste

behövas just för den registeransvarige. Det finns situationer där den registeransvarige måste registrera också sådana uppgifter som han inte behöver i sin egen verksamhet, men som behövs på grund av något lagstadgat förfarande. Som exempel på detta kan nämnas sådana uppgifter om utmätning av lön som skall införas i löneregister.

Det bör observeras att relevanskravet också anger hur samma registeransvarige får bilda enhetliga register. Så skall t.ex. en arbetsgivare inte i löneregister få införa uppgifter om någons sjukdom, även om dessa uppgifter införs i register inom företagshälsovården.

Det för datasekretessen centrala relevanskravet uppfylls inte i alla de personregister som redan nu är i bruk. Sådana register är koncerners och andra ekonomiska sammanslutningars personal- och kundregister, vissa kreditupplysningsregister, personregister som uppkommer vid opinions- och marknadsundersökningar, register som används vid direktreklam (delvis), privata statistikregister samt data som inhämtats för vetenskaplig forskning. Eftersom det när lagförslaget har utarbetats inte har ansetts ändamålsenligt att göra dylika personregister beroende av tillstånd, föreslås det att lagen skall innehålla specialstadganden om dem.

Enligt 3 mom. skall en koncern eller någon annan ekonomisk sammanslutning utan hinder av relevanskravet enligt 1 mom. få inhämta och i ett gemensamt personregister införa personuppgifter om kunder hos eller arbetstagare vid sammanslutningens enheter, om inte annat följer av stadgandena om tystnadsplikt. Inrättande av ett gemensamt register skall således vara tillåtet endast om sekretesstadganden inte utgör hinder. Det bör observeras att t.ex. lagen om försäkringsbolag (1062/79) innehåller ett stadgande om straff för olovligt yppande av försäkringshemlighet, med vilket avses bl.a. att uppgifter om någons hälsotillstånd olovligen röjs för utomstående.

I 4 mom. ges fullmakt att genom förordning närmare reglera personregister som förs vid kreditupplysningsverksamhet samt direktreklam, telefonförsäljning, annan direkt marknadsföring, adresstjänst, opinions- och marknadsundersökningar samt för vetenskaplig forskning och statistik. Avsikten är att genom förordning stadga om vilka slags personuppgifter som får införas i dessa register samt om vad som skall iaktas när forskningsregister förs. Det föreslagna sättet att reglera frågan har ansetts ändamålsenligt framför allt för att det förenklar datasekretessmyndighe-

ternas arbete och snabbare förenhetligar registerpraxis inom nämnda områden.

För kreditupplysningsverksamhet samt direktreklam, försäljning per telefon och annan direkt marknadsföring, adress tjänst, opinions- och marknadsundersökningar samt för vetenskaplig forskning och statistik skall det således vara tillåtet att, på det sätt personregisterförordningen närmare anger, utan hinder av paragrafens 1 mom. inhämta och införa personuppgifter.

Förordningsutkastets 1 § gäller *forskningsregister*. Enligt paragrafen får personuppgifter inhämtas och införas i personregister för vetenskapliga undersökningar, om användningen av registret baserar sig på en saklig forskningsplan och uppgifter om enskilda personer inte röjs för utomstående. I paragrafen ingår även tidsfrister för hur länge registret får vara i användning. Forskningsarbetet skall ha en ansvarig ledare, om det inte sker vid en högskola eller vid en sådan myndighet eller inrättning, till vars lagstadgade uppgifter forskningsverksamheten hör.

I *statistikregister* får enligt 2 § i förordningsutkastet införas uppgifter om personer och förhållanden som faller inom ramen för den registeransvariges verksamhetsområde. Paragrafen är tillämplig på sådan statistikföring som inte baserar sig på lagstiftning. Som exempel på privata, riksomfattande statistikregister kan nämnas det lönestatistikregister som förs av Arbetsgivarnas i Finland Centralförbund. Anmälan om statistikregister skall göras till dataombudsmannen enligt lagens 30 §.

Ur *personregister som använts för opinions- och marknadsundersökningar* skall enligt 3 § utkastet till förordning den registrerades identifikationsuppgifter avföras efter en viss tid, om inte den registrerade har samtyckt till annat. Då förfrågningar görs skall i regel bl.a. uppdragsgivaren anges. De som utför opinions- och marknadsundersökningar i form av näring skall enligt lagens 30 § göra anmälan till dataombudsmannen om sin verksamhet.

I förordningsutkastets 4 § ingår stadganden om uppgifter som skall införas i *personregister som upprätthålls för direktreklam, telefonförsäljning eller annan direkt marknadsföring eller adress tjänst*. Med marknadsföring avses i konsumentskyddslagen (38/78) sådana åtgärder från näringsidkare till konsumenter som syftar till att främja efterfrågan på konsumtionsnyttigheter. Det vanligaste sättet att påverka är marknadskommunikation, framför allt reklam. Med direkt marknadsföring avses i lagförslaget sådant

utbud av förnödenheter som riktas direkt till vissa konsumenter utan utnyttjande av massmedier. Detta sker vanligen genom direktreklam. Personregister utnyttjas vid direkt marknadsföring särskilt då reklamen inriktas på eventuella köpare som utvalts på bestämda grunder.

I de stadganden i lagförslaget som gäller direkt marknadsföring har som exempel nämnts direktreklam och telefonförsäljning, vilka torde vara de vanligaste formerna av direkt marknadsföring på basis av personregister. Eftersom det inte har någon betydelse för integritetsskyddet i vilken form marknadsföring som baserar sig på personregister sker, föreslås stadgandena gälla all direkt marknadsföring. Därför kommer även hemförsäljning, vid vilken de eventuella köparna valts ut med hjälp av personregister, att falla inom tillämpningsområdet. Det har inte varit möjligt att i lagförslaget använda konsumentskyddslagens begrepp i fråga om post- och hemförsäljning, eftersom definitionen av begreppen skett med tanke på att garantera konsumenten en betänketid och inte med tanke på användningen av personregister.

Med adress tjänst avses i lagförslaget att adressuppgifter lämnas ut till någon för användning. Uppgifterna kan lämnas till den som använder dem, om inte den som erbjuder adress tjänsterna själv sköter om postningen. Adress tjänst utnyttjas särskilt vid direkt marknadsföring. Verksamheten bygger på användning av personregister. Faktainnehåller i adress tjänstregistren bör regleras enligt samma grunder som gäller personregister som används i direkt marknadsföring.

Som det framgår av 4 § i förordningsutkastet skall innehållet i personregister som bestående används för direktreklam, telefonförsäljning eller annan direkt marknadsföring eller adress tjänst begränsas till sedvanliga basuppgifter. Innehållet i personregister som används mera tillfälligt för individualiserad marknadsföring skall få vara mer omfattande, bara det inte på grund av sitt innehåll äventyrar de registerades integritetsskydd eller statens säkerhet. Det skall således vara förbjudet att för direkt marknadsföring föra register som täckande beskriver de registerades levnadsförhållanden och konsumtionsvanor. Utgångspunkten är att registren inte skall få innehålla de registerades personbeteckning.

I *kreditupplysningsregister* skall enligt 5 § 1 mom. i förordningsutkastet få införas basuppgifter om den registrerade, dvs. namn, adress och personbeteckning. Med beaktande av hur viktiga

kreditupplysningsregistren är måste det anses viktigt att de personkreditupplysningar som registreras hänförs till rätt person.

Som kreditupplysningar skall enligt 5 § 2 mom. i förordningsutkastet i registret få införas uppgifter om sådan försummelse att betala eller prestera något 1) som har konstaterats genom beslut av domstol eller överexekutor eller betalningsorder utfärdad av domare eller vid förrättning av utsökningsmyndighet, 2) som har lett till att konkursansökan har lämnats in 3) som den registrerade har erkänt genom skriftligt meddelande till borgenären eller 4) som medför att säljaren vid avbetalningsköp enligt lag har rätt att återta det sålda föremålet eller att kreditgivare enligt lag har rätt att häva något annat än konsumentkreditavtal och om datasekretessnämnden har gett tillstånd till att registrera uppgiften. I kreditupplysningsregister skall dessutom enligt paragrafens 3 mom. få införas uppgift om att det vid utmätning konstaterats att den registrerade är medellös.

Särskilt höga krav måste ställas på tillförlitligheten av de uppgifter om betalningsstörningar som införs i kreditupplysningsregister. Man har därför vid utformningen av stadgandena utgått ifrån att betalningsstörningen skall vara en s.k. offentlig betalningsstörning, dvs. att den har konstaterats av någon utomstående. Enligt 5 § 2 mom. 1 punkten i förordningsutkastet kan såsom kreditupplysning införas uppgifter om betalningsstörningar som konstaterats genom beslut av domstol eller överexekutor, betalningsorder utfärdad av domare eller vid förrättning av utsökningsmyndighet. Såsom uppgift om betalningsstörning får sålunda inte enligt förslaget införas uppgift om utställande av tratta för indrivning av fordran. I detta sammanhang är det skäl att notera att i det förslag till ändring av konsumentskyddslagen som ingår i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om konsumentkrediter (Reg. prop. 88/1985) har intagits ett förbud mot att använda tratta vid indrivning av konsumentkrediter.

Skatter och avgifter får enligt lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61) utsökas utan dom eller utslag. Uppgifter om dröjsmål med betalningen av skatter och avgifter får enligt förslaget inte införas ännu då vederbörande myndighet, t.ex. inom skatteförvaltningen, har konstaterat dröjsmålet. Uppgifter om försummelsen kan i dessa fall införas först då den skattskyldige inte har betalt ens efter att ha mottagit utsökningsmyndighetens betalningsan-

modan, och utmätning verkställts för indrivning av fordran. Ett sådant arrangemang har ansetts nödvändigt emedan fordringar av detta slag blir föremål för indrivning relativt snabbt, och då grunden för fordran kan upptas till prövning på basis av grundbesvär först sedan fordran indrivits.

Frågan om rätt för den som bedriver kreditupplysningsverksamhet att för sin verksamhet få upplysningar ur utsökningsmyndigheternas register regleras i 7 § 2 mom. utsökningsförordningen (162/85).

Såsom kreditupplysning får enligt 5 § 2 mom. 4 punkten i förordningsutkastet införas uppgift även om sådan betalningsstörning, som medför att säljaren vid avbetalningsköp enligt lag har rätt att återta det sålda föremålet eller kreditgivare enligt lag har rätt att häva annat än konsumentkreditavtal, och om datasekretessnämnden har gett tillstånd att registrera uppgiften. Stadgandet hänvisar till 2 § lagen om avbetalningsköp (91/66), enligt vilket säljaren inte har rätt att oberoende av köparens betalningsförsummelse återta föremål bl.a. i de fall då dröjsmålet berott på att köparen varit sjuk eller arbetslös. Ett motsvarande stadgande ingår i ovan nämnda förslag till konsumentkreditlag.

De ovan avsedda stadgandena, som tillkommit till skydd för konsumenten, bestämmer för sin del när försäljaren kan verkställa sådan särskild påföljd som bestämts i ett avtal. En registrering av uppgift om betalningsdröjsmål i ett kreditupplysningsregister kan ha skadligare verkningar för konsumenten, som därmed förlorar sin kreditvärdighet, än t.ex. att ett föremål som köpts på avbetalning återtas. I villkoren för konsumentkreditavtal ingår numera inte utlämnande av uppgifter om betalningsstörningar. En registrering av betalningsstörningar enbart på grundvalen av försäljarens eller kreditgivarens anmälan är förknippad med en risk för att uppgiften är oriktig. Det kan t.ex. vara fråga om ett fel i säljarens prestation, varvid köparen avhållit sig från att betala i enlighet med den rätt som medges honom i 5 kap. 12 § konsumentskyddslagen.

Datasekretessnämnden skall kunna bevilja tillstånd att införa uppgifter om sådana betalningsstörningar som medför rätt att återta föremål eller att häva konsumentkreditavtal. Det har ansetts nödvändigt att förfarandet blir beroende av tillstånd för att man därmed skall kunna garantera att sådana uppgifter om betalningsstörningar inte införs, vilka beror på att köparen

avhållit sig från att betala t.ex. på grund av fel i säljarens prestation.

Under de förutsättningar som anges i lagens 37 § kan i kreditupplysningsregister samt i övriga register som nämns i 1—5 §§ förordningsutkastet med datasekretessnämndens tillstånd införas även andra uppgifter än sådana som nämns i förordningen.

6 §. *Förbud mot registrering av känsliga uppgifter.* Paragrafen innehåller en särskild begränsning av rätten att inhämta och registrera känsliga personuppgifter. Huvudregeln skall vara att känsliga personuppgifter inte får registreras eller inhämtas för att införas i personregister.

Förbudet mot registrering av känsliga uppgifter har ansetts nödvändigt på grund av att registrering av sådana uppgifter medför en större risk än vanligt för medborgarnas integritet och rättsskydd. Det finns endast sällan sakliga skäl att registrera sådana uppgifter. Syftet med registreringsförbudet är också framför allt att förbjuda att vissa uppgifter som hör till den privata integriteten registreras i syfte att stämpla någon.

En registrering av känsliga uppgifter medför i sig risk för brott mot lagstiftningens förbud mot diskriminering. Enligt 17 § 3 mom. arbetsavtalslagen skall arbetsgivaren bemöta sina arbetstagare opartiskt, så att ingen utan fog ges en annan ställning än andra på grund av börd, religion, kön, ålder, politisk verksamhet eller fackföreningsverksamhet eller någon annan med dem jämförlig omständighet. Enligt 13 kap. 6 § strafflagen skall den som inte betjänar kunder på allmänt gällande villkor på grund av kundens ras, nationella eller etniska ursprung eller religion dömas till straff för diskriminering.

Sådana känsliga uppgifter som avses i förslaget är uppgifter vilkas syfte är att beskriva 1) ras eller etniskt ursprung 2) någons samhällliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse 3) brottslig gärning eller straff eller annan påföljd för brott 4) någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder som gäller honom 5) någons sexuella beteende eller 6) socialservice, utkomststöd och sociala understöd samt därmed sammanhängande tjänster.

Vilka uppgifter som upplevs vara känsliga varierar inte bara under olika tider utan också mellan olika människor. Enligt den kartläggning som tidigare nämndes (s. 24) upplevde finländarna att de ömtåligaste är följande uppgifter: 1) uppgifter om sexuellt beteende 2) tvister mellan stäktingar 3) uppgifter om den närmaste vän-

skretsen 4) politisk uppfattning 5) religiös övertygelse 6) uppgifter om könssjukdomar 7) sängläggningstid 8) resultat av psykologiska test 9) matvanor 10) orsakerna till resor 11) orsakerna till upplösning av tidigare äktenskap samt 12) uppgifter om brott.

Vid beredningen av lagen har det också övervägts om uppgifter om t.ex. äktenskaplig börd, äktenskapsskillnad, vårdnad om barn, vitsord eller ekonomisk ställning borde hänföras till känsliga uppgifter. I förslaget har dessa uppgifter dock inte hänförts till känsliga uppgifter framför allt därför att frågan om de är känsliga beror i första hand på vad de används till och för att relevanskravet enligt 5 § redan begränsar osaklig registrering av dylika uppgifter. — Förslaget motsvarar till dessa delar i hög grad de definitioner av känsliga uppgifter som finns i olika länders lagstiftning.

Utgångspunkten i lagförslaget är att förstärka vissa element som ingår i medborgarnas grundläggande rättigheter, så som religionsfriheten, och även i övrigt att garantera en rätt att förhindra utomstående att få tillgång till vissa uppgifter som upplevs vara särskilt personliga. Därför förbjuder paragrafen registrering av uppgifter vilkas syfte är att beskriva någon av de omständigheter som räknas upp i förteckningen ovan. Förbjuden är således inte endast t.ex. registrering av uppgift om partimedlemskap, utan också en mera indirekt beskrivning (t.ex. uppgifter om vilka tidningar vederbörande prenumererar på eller hurdana tillställningar han deltar i), om syftet med registreringen är att beskriva någons politiska uppfattning.

Uppgifter om någons *ras eller etniska ursprung* kan endast i ytterst få fall behövas för en saklig registerverksamhet. Avsikten med förbudet mot att registrera dem är också att framför allt förhindra diskriminering av personer som hör till en bestämd ras eller har ett bestämt etniskt ursprung och ofta hör till en minoritet.

Enligt 2 punkten skall uppgifter om någons *samhällliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse* anses vara känsliga uppgifter.

En uppgift som beskriver någons samhällliga uppfattning kan t.ex. vara en uppgift om att värnplikt har fullgjorts genom civiltjänstgöring.

Som utgångspunkt skall det också anses att en uppgift om politisk uppfattning omfattar den verksamhet som är ett resultat av den politiska uppfattningen.

Eftersom personregisterlagen dock endast skyddar sådant som hör till människors privatliv, skall

registrering av politisk uppfattning inte vara förbjuden när det är fråga om sammansättningen av eller medlemskap i riksdagen, kommunfullmäktige eller motsvarande organ eller fråga om hur uppdrag som gäller dem utförs eller om sådan uppföljning av förtroendemannaorgans verksamhet som sker i form av sedvanlig medborgarverksamhet eller om allmän informationsförmedling.

En uppgift om religiös övertygelse kan vara inte bara uppgift om att någon hör till ett visst religionssamfund, utan också en uppgift om att han understöder en viss filosofisk lära eller ateism.

En enskild uppgift om *brottslig gärning, straff eller annan påföljd för brott* är offentlig, om den ingår i rättegångshandlingar. Redan när förordningen ang. straffregister utarbetades ansågs det att användningen av centraliserade register som innehåller nämnda uppgifter bör begränsas till det nödvändigaste, närmast för domstolarnas behov (straffmätning och sammanläggning av straff). Det har ansetts att registrering av uppgifter om bestraffning och användningen av uppgifterna för sin del försvårar möjligheten för den som avtjänat straffet att anpassa sig till samhället.

Med brottslig gärning avses ett sådant lagstridigt förfarande som är straffbelagt. Med straff avses av domstol förordnat straff som gäller den brottsliga gärningen. Uppgifter om disciplinära åtgärder som vidtagits i administrativt förfarande liksom uppgifter om varningar som givits i arbetsförhållanden skall således inte höra till de uppgifter som avses i lagrummet.

Uppgifter om någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder skyddas redan nu av flera tystnadspliktsstadganden. Med uppgifter om hälsotillstånd avses även uppgifter om mental hälsa. Uppgifter om någons sjukdom består av uppgifter om sjukdomens art och därmed sammanhängande omständigheter, varför t.ex. en anteckning i ett löneregister om sjukdomsfrånvaro inte som sådan är en sådan känslig uppgift som avses i paragrafen. Däremot skall det inte vara tillåtet att i löneregister införa uppgifter om sjukdomens art (diagnosuppgifter).

Med uppgift om vårdåtgärder som gäller någon avses medicinsk vård samt t.ex. operationer. Som exempel på åtgärder som kan jämföras med vårdåtgärder kan nämnas uppgifter om åtgärder som vidtagits för någon annan, t.ex.

uppgift om överlåtelse av sperma för insemination.

Med uppgifter om någons *sexuella beteende* avses inte bara uppgifter om sexuell inriktning, utan också mera allmänt uppgifter som beskriver sexuallivet.

Uppgifter om socialservice, utkomststöd och sociala understöd samt därmed sammanhängande tjänster skall också hänföras till känsliga uppgifter. Lagrummets utformning motsvarar definitionerna i socialvårdslagen (710/82).

När lagförslaget har utarbetats har det övervägts om det vore möjligt att med specialstadganden begränsa registreringen av uppgifter som innehåller värderande element. Registreringen av sådana uppgifter är t.ex. i Sverige reglerad genom särskilda begränsningar i datalagstiftningen. Lagförslaget innehåller inte några specialstadganden i frågan. Frågan om det skall vara tillåtet att registrera uppgifter som innehåller värderingar skall således bero av lagens allmänna stadganden. Det bör också observeras att den registeransvariges aktsamhetsplikt enligt 3 §, relevanskravet enligt 5 § samt 9 §, som gäller kontroll av uppgifternas riktighet, medför att det inte ofta är tillåtet att registrera uppgifter som innehåller värderingar.

7 §. *Undantag från förbudet mot registrering av känsliga uppgifter.* I paragrafen definieras när registrering av känsliga uppgifter skall vara tillåten. Enligt förslaget skall det alltid vara tillåtet att inhämta och införa känsliga uppgifter i personregister, om den registrerade har samtyckt eller datasekretessnämnden har gett tillstånd. Förutsättningarna för att datasekretessnämnden skall kunna ge tillstånd till registrering av känsliga uppgifter anges i 37 §.

Enligt paragrafens 1 punkt är inhämtande och registrering av känsliga uppgifter tillåtet om inrättandet av registret följer direkt av åliggande som med stöd av lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd därav ankommer på den registeransvarige.

Som exempel på åligganden vilka kan medföra registrering av känsliga uppgifter kan nämnas skyldigheten enligt föreningslagen att föra medlemsregister, matrikelförordningens stadganden om att straff som ådömts tjänstemän skall antecknas i matrikeln samt skyldigheterna för vissa yrkesutövare att föra ett särskilt kartotek över erhållna och utförda uppdrag (förordning ang. privatdetektivyrket 112/44, förordning om härbergerings- och förplägnadsrörelser, 502/69 samt justitieministeriets beslut om fastställelse av stad-

gar för allmänna advokatföreningen 191/59). Uppgifter om brottsliga gärningar ingår inte bara i polisens utan också i tullverkets register. Enligt lagen om tullförvaltningen (213/74) ankommer det på tullverket att bekämpa tullbrott och sörja för förundersökningen av tullbrott.

Närmare stadganden om de flesta uppgifter som ankommer på staten utfärdas först genom förordning. Det har därför inte i detta skede av utvecklandet av datasekretesslagstiftningen förefallit möjligt att kräva att känsliga personuppgifter skulle få registreras endast för skötsel av i lag stadgade uppgifter. Såsom exempel på en genom förordning stadgad uppgift som förutsätter registrering av känsliga uppgifter kan nämnas skyldigheten för medicinalstyrelsen att uppgöra statistik, varom stadgas i förordningen om medicinalstyrelsen (130/70).

Personuppgifter som gäller åtgärder inom socialvården skall få registreras av de myndigheter som vidtar dem. Lagrummet berättigar endast den myndighet som beslutat eller stått för vården att registrera uppgifterna. Inte ens högre myndigheter inom samma förvaltningsområde skall få registrera uppgifterna, om inte en sådan rätt föreligger med stöd av 1 punkten.

Enligt 3 punkten skall myndigheter och inrättningar inom hälsovården få föra personregister med uppgifter om sjukdom och hälsotillstånd, medan 4 punkten i sin tur berättigar läkare, tandläkare och andra med yrkesutbildning inom hälsovården att föra personregister med motsvarande uppgifter om sina patienter. I fråga om begreppet "yrkesverksamhet" spelar det inte någon roll om t.ex. en läkare är självständig yrkesutövare eller arbetsstagare.

Det bör observeras att redan gällande tystnadspliktsstadganden medför att personuppgifter om hälsotillstånd eller sjukdomar inte får samlas i centralregister, om det inte finns stadganden om utlämnande av uppgifterna.

Förbudet att registrera brottslig gärning och straff skall enligt 5 punkten inte hindra en kommunal myndighet att i matrikeln över sina tjänsteinnehavare registrera sådana uppgifter om brottsliga gärningar som enligt matrikelförordningen kan antecknas i en matrikel över statliga tjänstemän.

Enligt 6 punkten skall förbudet att registrera uppgifter av känslig art inte hindra att försäkringsbolag för personregister som innehåller i försäkringsverksamheten inhämtade uppgifter om den försäkrades hälsotillstånd, sjukdom eller

handikapp eller om vård eller därtmed jämförbara åtgärder som gäller den registrerade.

Enligt 7 punkten skall det vara tillåtet att för en individualiserad vetenskaplig undersökning registrera känsliga uppgifter. Ett villkor är således att registret förs för ett bestämt forskningsprojekt. Närmare stadganden om forskningsregister som innehåller känsliga uppgifter skall utfärdas genom förordning.

8 §. *Anteckning om källorna.* Enligt paragrafen skall den registeransvarige när han inför personuppgifter i personregister samtidigt på ett bestående sätt anteckna en utredning om varifrån den registrerade uppgiften härstammar, om vid inhämtandet har använts andra än de normala källor som har angetts enligt 4 §.

Syftet med skyldigheten att anteckna källan är framför allt att underlätta tillsynen över att lagen följs samt att förbättra den registrerades ställning. En anteckning om källorna kommer att ha betydelse bl.a. i det förfarande varigenom oriktiga uppgifter rättas till samt vid utredning av om uppgifterna har inhämtats på det sätt som lagen förutsätter och utredning av om utlämnande av uppgifter har skett inom lagens gränser.

Vid beredningen av lagen har man önskat utsträcka skyldigheten att anteckna källan till de situationer när ovanliga källor används och som därför är sådana att risken för kränkning av datasekretessen är större än vanligt. Skyldigheten innebär inte att anteckningen om källan måste göras i personregistret. Det skall anses tillräckligt att den registeransvarige bevarar uppgiften om sitt förfarande t.ex. i form av en skriftlig handling.

Såsom det framgår av 13 § är en registeransvarig som bedriver kreditupplysningsverksamhet skyldig att i större omfattning än vad som här beskrivits anteckna sina källor.

3 kap. Kontroll och rättelse av personuppgifter

9 §. *Kontroll av att uppgifterna är riktiga.* Paragrafen anger den registeransvariges skyldighet att kontrollera kvaliteten hos de personuppgifter som skall registreras. Den registeransvarige skall genom att använda tillförlitliga källor och även annars se till att oriktiga, ofullständiga eller föråldrade uppgifter inte förs in i personregister. När den registeransvariges skyldighet bedöms, skall avseende fästas vid personregistrets ändamål samt vid vilken betydelse för den registrerades

integritetsskydd, intressen och rättigheter det har att registret används.

Paragrafen är ett uttryck för den princip om uppgifternas kvalitet som ingår i OECD:s rekommendation om datasekretess. Enligt den skall personuppgifter som inhämtas ha betydelse med tanke på det ändamål för vilka de inhämtas. Uppgifterna skall också på ett riktigt sätt ge information om de omständigheter som de avser att beskriva. Uppgifterna skall även i den utsträckning användningsändamålet det kräver vara riktiga, fullständiga och aktuella.

En uppgift är felfri i den mening lagrummet avser, när den både är sanningsenlig och ger saklig information om de omständigheter som den avser att beskriva. En oriktig uppgift är alltså en uppgift som inte är sanningsenlig eller som är vilseledande. Uppgifter som inte kan bedömas med en objektiv måttstock uppfyller inte kraven på felfrihet. Också uppgifter som innehåller värderingar måste bygga på objektiva, verifierbara omständigheter.

Även en felfri uppgift kan vara vilseledande, om den är ofullständig. Den registeransvarige skall därför se till att de personuppgifter som registreras är fullständiga. Detta krav understryks särskilt när ett register används i beslutsfattande som gäller den registrerade.

Användning av föräldrade uppgifter kan äventyra integritets- och rättsskyddet. Det har dock inte ansetts ändamålsenligt att i lagen ta in en absolut tidsgräns för hur gamla uppgifter som får lagras i personregister. Med stöd av fullmakten i 5 § 2 och 4 mom. skall det dock vara möjligt att genom förordning utfärda stadganden om hur gamla omständigheter eller förhållanden som får registreras.

Omfattningen av den skyldighet för den registeransvarige som avses i lagrummet är, som det framgår av förslaget, beroende av registrets användningsändamål samt av vilken betydelse för den registrerades integritetsskydd, intressen och rättigheter det har att registret används. Detta innebär vid sidan av annat att om t.ex. endast ett statistik- eller forskningsregister förs, så förutsätter skyldigheten inte lika omfattande åtgärder som när det är fråga om ett register vars personuppgifter används vid beslutsfattande som gäller enskilda individer.

Kontrollen av att uppgifterna är riktiga kan förutsätta olika åtgärder och förfaranden beroende på om frågan gäller ett manuellt eller ett ADB-register. I det sistnämnda fallet kan man

med hjälp av programmering försöka hindra att oriktiga uppgifter registreras.

10 §. *Registerbeskrivning.* Paragrafen ålägger den registeransvarige att uppgöra en registerbeskrivning. En registerbeskrivning skall göras för alla personregister som förs med ADB och den skall ange registrets ändamål samt arten av de uppgifter som införs i registret.

Närmare stadganden om skyldigheten att ange registrets ändamål finns i 4 §. Med ett registers datainnehåll avses en beskrivning av arten av de data som registreras.

Avsikten med skyldigheten att göra en registerbeskrivning är för det första att säkerställa att det ses till att principen om insyn tillämpas i registerverksamheten. Registerbeskrivningen skall hos den registeransvarige hållas allmänt tillgänglig, vilket samtidigt förbättrar de registrerades möjligheter till insyn. Skyldigheten att göra en registerbeskrivning kommer för det andra att medföra att den registeransvariges uppmärksamhet fästs vid de registrerades integritetsskydd och rättsskydd samt att konkretisera det krav på planmässighet i registerverksamheten som följer av 4 §.

Avsikten är att närmare stadganden om registerbeskrivningen skall ingå i personregisterförordningen. Enligt 6 § i det förordningsutkast som finns i bil. 2 skall av registerbeskrivningen framgå den registeransvariges namn, adress och telefonnummer, namn och telefonnummer i fråga om den som sköter frågor som gäller registret, registrets benämning, orsaken till att registret förs och registrets användningsändamål samt vilka slags uppgifter registret innehåller.

Registerbeskrivningen skall uppgöras innan de uppgifter som är tänkta att införas i personregistret börjar inhämtas eller om personuppgifterna ingår i handlingar som upprättats i den registeransvariges normala verksamhet, innan uppgifterna ordnas till ett personregister. Att registerbeskrivningen görs redan när registret planeras medför att skyldigheten i lagrummet får en större styrningseffekt.

Enligt 3 mom. skall den registeransvarige på begäran också ge upplysning om ändamålet med och arten av uppgifterna i sådant personregister som inte behöver ha en registerbeskrivning. Detta stadgande skall tillämpas på manuella personregister. För att skyldigheten skall bli uppfylld krävs det att den registeransvarige gör en förteckning över de personregister som han använder, vilket också annars är motiverat för att skyldigheterna enligt lagen skall uppfyllas.

När lagförslaget utarbetades har utgångspunkten varit att stadgandena om hemlighållande av handlingar inte skall inverka på tillhandahållande av registerbeskrivning, ty uppgifterna i en registerbeskrivning är förhållandevis summariska. I vissa fall kan enbart kännedomen om att ett register finns vara sådant att den äventyrar sådana intressen som skyddas av tystnadspliktsstadganden. Det föreslås därför att i paragrafens 4 mom. skall ges rätt att genom förordning stadga att upplysningar som motsvarar en registerbeskrivning endast skall meddelas dataombudsmannen, om registerbeskrivningens tillgänglighet kan äventyra statens säkerhet eller förhållande till annan stat eller någon internationell organisation eller försvåra förebyggande eller utredning av brott. Förslag till sådana stadganden finns i 7 § i utkastet till förordning (bil. 2).

Den omständigheten att registerbeskrivningen inte finns till allmänt påseende innebär inte att den registrerade inte med stöd av 11 § har rätt att få upplysningar om registerverksamheten. Den registrerades rätt till insyn och omfattningen av denna rätt kan begränsas endast i sådana fall som avses i 12 §.

11 §. Rätt till insyn. Paragrafen innehåller med tanke på den registrerades rättsskydd centrala stadganden om rätten att kontrollera uppgifter om sig själv. Enligt paragrafen skall var och en ha rätt att få veta vilka uppgifter om honom som har införts i ett personregister eller att registret inte innehåller uppgifter om honom. För att kunna utnyttja rätten till insyn måste den registrerade uppge de fakta som behövs för att söka uppgifterna. En sådan medverkan av den registrerade behövs i synnerhet när ett personregister är uppbyggt med sakuppgifter som grundelement eller när uppgifterna om den registrerade finns tillsammans med uppgifter om någon annan. Om den registeransvarige har flera personregister, skall den registeransvarige t.ex. med hjälp av registerbeskrivningarna hjälpa den registrerade att precisera sin begäran om insyn.

Rätten till insyn hör till de allmänna datasekretessprinciperna och framgår bl.a. av OECD:s datasekretessrekommendationer samt av lagstiftningen i olika länder. För att säkerställa att rätten till insyn kan utnyttjas också i praktiken föreslås det att det skall vara möjligt att högst en gång i året få uppgifterna gratis. Rätten att få se de registeruppgifter som gäller en själv kan anses vara en grundläggande rättighet för var och en. Frågan om uppgifterna är sådana som skall hållas

hemliga skall i regel inte ha någon betydelse för rätten till insyn.

Rätten till insyn kan motiveras inte bara med att den registrerades integritets- och rättsskydd måste säkerställas utan också med att det måste sörjas för att de registrerade uppgifterna är tillförlitliga och för att registerpraxis utvecklas. Rätten till insyn gör det möjligt att uppgifternas riktighet kan kontrolleras. Rätten till insyn är för sin del också ett uttryck för den princip om öppenhet som hör till registerverksamhet, vilket är ägnat att undanröja misstankar och misstroende gentemot verksamheten och därigenom att skapa förutsättningar för en registerpraxis som är ändamålsenlig och bygger på god registersed.

Uppgifter som skall lämnas på grund av den registrerades rätt till insyn kan inte anses vara officiella registerutdrag. Därför skall inte ens skriftligen erhållna uppgifter få användas för att ersätta intyg eller officiella registerutdrag och den registrerade skall inte heller t.ex. vid anställning kunna åläggas att förete uppgifter som han har fått med stöd av rätten till insyn.

Den registrerades rätt till insyn omfattar inte bara rätten att få veta vilka personuppgifter om honom som har registrerats, utan också rätten att få veta vilka de normala källorna för registret är samt till vilket ändamål registeruppgifterna används och normalt lämnas ut. Den registeransvarige kan uppfylla denna skyldighet genom att ge en kopia av registerbeskrivningen, ifall upplysningar om vilka källor som normalt används samt om utlämnande av uppgifter framgår av registerbeskrivningen, eller på något annat sätt som han finner ändamålsenligt.

Den registeransvarige skall få uppbära ersättning för utlämnande av uppgifter endast om det har förflutit mindre än ett år sedan den registrerade senast fick kontrollera uppgifterna i registret. Den ersättning som uppbärs skall vara skäligen och den får inte överstiga de direkta kostnaderna för utlämnandet av uppgifterna.

Den som önskar kontrollera uppgifter om sig själv skall enligt 2 mom. personligen hos den registeransvarige eller genom ett egenhändigt undertecknat brev be att få göra detta. Stadgandet har ansetts behövligt för undvikande av att olika slags uppdrag används när rätten till insyn begäras.

Genom förordning skall närmare stadganden kunna utfärdas om de förfaranden som skall iakttas när den registrerade lämnas uppgifter om sådant som gäller hans hälsotillstånd. Avsikten är, som det framgår av 9 § i utkastet till

förordning (bil. 2), att rätten till insyn i dessa fall begagnas med läkarens medverkan. Detta har ansetts nödvändigt på grund av att de uppgifter som beskriver hälsotillståndet inte som sådana nödvändigtvis kan förstås av den registrerade. Förfarandet behövs också för att se till att i 12 § 1 mom. 2 punkten nämnt förvägrande av rätt till insyn bygger på nödvändig sakkunskap.

12 §. *Begränsningar av rätten till insyn.* Individens rätt att få uppgifter om sig själv kan inte sakna undantag. Det finns situationer när individens rätt till insyn måste vika för viktigare skäl. Det finns dessutom register som inte kan anses medföra nämnvärda risker för integritetsskyddet eller som används på ett sådant sätt att den registrerade är medveten om de uppgifter som finns i registret.

Enligt 1 mom. 1 punkten föreligger inte rätt till insyn, om informationen kan skada statens säkerhet eller förhållande till annan stat eller någon internationell organisation eller försvåra förebyggande eller utredning av brott eller strida mot något annat synnerligen viktigt allmänt intresse. Dessa begränsningar skall närmast gälla myndigheternas register. Det bör observeras att en tillämpning av denna begränsningsgrund, liksom även av den som nämns i 1 mom. 2 punkten, kräver en prövning i varje enskilt fall. Med stöd av den kommer inte vissa register att som sådana stå utanför rätten till insyn, om inte några särskilda stadganden om en sådan begränsning finns.

Enligt 2 mom. kan rätten till insyn förvägras, om informationen kan medföra allvarlig fara för den registrerades hälsa eller vård som han får eller om det kan strida mot något annat synnerligen viktigt enskilt intresse att information ges. Med stöd av detta stadgande skall det i undantagsfall vara möjligt att vägra lämna uppgifter om register som innehåller uppgifter om den registrerades hälsotillstånd, sjukdom eller vård som han fått. En begränsning av rätten till insyn kan komma på fråga t.ex. när det kan antas att uppgifterna om hälsotillståndet kan vara ägnade att skada den registrerades mentala hälsa. Som det tidigare konstaterades skall denna prövning ankomma på en läkare eller, enligt anvisning av läkaren, på någon som har fått hälsovårdsutbildning.

Det skall också vara möjligt att låta bli att ge information, om underrättelsen kan strida mot något annat synnerligen viktigt enskilt intresse. Med stöd av detta lagrum kan även andras än den registrerades intresse skyddas. Som exempel

kan nämnas att polisen skall kunna låta bli att ge ut en uppgift om vem som har berättat att en registrerad har gjort sig skyldig till en viss gärning.

Enligt 3 punkten skall den registrerade inte ha rätt till insyn, om personuppgifter i ett register används uteslutande för statistiska syften inom forskning eller planering. Detta undantag beror på att användningen av sådana register inte direkt gäller beslutsfattande i fråga om den registrerade och därför inte äventyrar hans rättskydd.

Enligt 4 punkten i momentet omfattar rätten till insyn inte vissa uppgifter i arbetsgivarnas register för personalförvaltningen. Rätten till insyn föreslås sålunda inte gälla sådana personbedömningsuppgifter som ligger till grund för avlöning, om det i respektive kollektiv- eller tjänstekollektivavtal eller, då sådant avtal inte finns, med arbetstagaren avtalats om en dylik avlöningsgrund. Begränsningen föreslås gälla endast manuella register. Om personbedömningsuppgifterna införs i ett register som förs med ADB, har den registrerade rätt till insyn. Orsaken till att det görs skillnad mellan manuella register och personregister som förs på annat sätt, är att en begränsningsgrund för personregister som förs med ADB sannolikt inte skulle kunna godkännas enligt Europarådets datasekretessavtal. Avtalet gäller endast personregister som förs med ADB.

Arbetsgivarna anser det viktigt att uppgifter i anslutning till personbedömning inte skall omfattas av rätten till insyn. Personbedömning som en grund för avlöning utgör en del av den totala avlöningen, särskilt inom den privata sektorn. Avlöningen bestäms enligt arbetsuppgifterna och arbetstagarens kompetens. Bedömningen av kompetensen görs i allmänhet av den närmaste förmannen.

För val av arbetstagare uppgörs olika förteckningar över sökandena och deras meriter. Arbetsgivarna vill fortsättningsvis hålla de register som därvid uppkommer utanför rätten till insyn. Enligt förslaget är detta möjligt, om registret förs manuellt och förstörs så snart det inte längre behövs för att arbetsgivaren skall kunna fullgöra sina lagstadgade uppgifter. Då det gäller arbetsgivarens lagstadgade skyldigheter hänvisas i fråga om privata arbetsgivare särskilt till förslaget till jämställdhetslagstiftning (reg.prop. 57/1985 rd.). Enligt nämnda förslag är arbetsgivaren skyldig att bevara de uppgifter som ansluter sig till val av arbetstagare så länge det är möjligt att väcka åtal för diskriminering. Är arbetsgivaren en myndig-

het, förutsätter arkiveringsskyldigheten att även föredragningspromemorior som rör valet bevaras. Den som har sökt en tjänst har dessutom rätt att på det sätt som framgår av 3 a kap. handlingsoffentlighetslagen senast då behandlingen av ärendet avslutats få t.ex. föredragningspromemorian till påseende samt uppgifter om andra handlingar som eventuellt påverkat avgörandet. Varken det stadgande som föreslås här eller de andra förslagen till begränsning av rätten till insyn föranleder ändringar i partsoffentligheten.

Begränsningarna av rätten till insyn skall vara relativa. Om begränsningsgrunderna enligt 1 mom. 1 och 2 punkten anger att endast en del av uppgifterna i ett personregister är sådana att den registrerade inte har rätt att kontrollera dem, skall den registrerade ha rätt enligt 2 mom. till insyn i fråga om övriga registeruppgifter om honom. Den registeransvarige skall med andra ord inte ha rätt att helt och hållet vägra att lämna den registrerade information om de uppgifter som registrerats, om uppgifterna endast delvis är sådana att ett utlämnande kan medföra någon sådan följd som avses i 1 mom. 1 och 2 punkten.

Enligt 3 mom. skall det vara möjligt att genom förordning stadga att den registrerade inte skall ha rätt till insyn i sådana personregister ur vilka den registrerade med anledning av förfarande varom stadgas i lag eller förordning eller genom den registeransvariges försorg får uppgift. Som exempel på de sistnämnda kan nämnas myndigheternas beslutsregister, som innehåller uppgifter om förmåner som den registrerade har beviljats på ansökan. Det skall också vara möjligt för den registeransvarige att frivilligt sända de registrerade uppgifter om dem som införts i registret och således koncentrera de databehandlingsåtgärder som behövs för att genomföra insynen.

13 §. Rätt till insyn i kreditupplysningsregister. Paragrafen innehåller specialregler om kreditupplysningsverksamhet. De har ansetts vara nödvändiga framför allt för att kreditupplysningar används vid beslutsfattande som gäller de registrerade och för att uppgifterna således kan ha avgörande betydelse för de registrerades utkomst, t.ex. i fråga om möjligheten att få arbete. Inhämtande och registrering av kreditupplysningar sker nuförtiden i regel så att den registrerade själv inte vet om det.

Av rättsskyddshänsyn föreslås i 1 mom. ett stadgande, enligt vilket en registeransvarig som idkar kreditupplysningsverksamhet, på eget initiativ skall underrätta den registrerade om när

personuppgifter om honom första gången förs in i kreditupplysningsregistret. Som det framgår av 24 § skall den som använder kreditupplysningar underrätta den registrerade om detta, om förvägande av kredit har berott på ofördelaktiga kreditupplysningar. Syftet med de nämnda skyldigheterna liksom även med den registrerades rätt till insyn är för sin del att säkerställa att kreditupplysningar som registreras är riktiga. Risken för att en uppgift om betalningsförsummelse är oriktig när den registreras är större än vanligt i de fall då betalningsförsummelsen inte konstaterats av någon myndighet. Därför skall datasekretesnämnden kunna ålägga den registeransvarige att underrätta den registrerade när uppgift om hävning av avbetalningsköp eller något annat konsumentkreditavtal registreras med stöd av 5 § 3 mom. personregisterlagen.

Var och en skall enligt 11 § ha rätt till insyn i kreditupplysningsregister. Regleringen avviker dock från den allmänna regleringen av rätt till insyn. Den registrerade skall ha rätt att utöver de upplysningar som avses i 11 § dessutom på begäran få information om till vem eller för vilket ändamål personkreditupplysning om honom har lämnats ut under de senaste sex månaderna. Detta innebär att den som idkar kreditupplysningsverksamhet skall bokföra varje utlämnande av en personkreditupplysning. Likaså skall han anteckna varifrån eller av vem uppgifterna om den registrerade har erhållits. Den som idkar kreditupplysningsverksamhet skall vara skyldig att uppge varifrån uppgifterna om den registrerade härstammar.

Fastän de som idkar kreditupplysningsverksamhet anser att det är viktigt att källorna hålls hemliga, har det ansetts nödvändigt att källorna avslöjas när uppgifterna är oriktiga, framför allt för att otillförlitliga källor inte skall användas i kreditupplysningsverksamhet och för att stadgandena om tystnadsplikt inte skall åsidosättas. Användning av kreditupplysningar kan ha avgörande betydelse för människors utkomst och framgång. Därför måste särskilt höga krav ställas på att kreditupplysningarna är tillförlitliga.

De särskilda skyldigheter som anges i paragrafen skall gälla endast de registeransvariga som idkar kreditupplysningsverksamhet. En definition av kreditupplysningsverksamhet finns i lagförslagets 2 §. Skyldigheterna enligt paragrafen skall således gälla endast sådana registeransvariga vilkas näringsverksamhet omfattar inhämtande, registrering och utlämnande av personkreditupplysningar. Sådan kreditupplysningsverksamhet

som allmänt hör till bankverksamheten faller utanför paragrafens tillämpningsområde.

14 §. *Utövande av rätt till insyn.* Paragrafen innehåller stadganden om förfarandet när den registrerade utövar sin rätt till insyn. Den registeransvarige skall utan dröjsmål ge den registrerade tillfälle att ta del av de uppgifter som gäller honom själv eller på begäran lämna uppgifterna skriftligen. Insynen kan ske så att handlingar uppvisas eller t.ex. med hjälp av en dataskärm. Uppgifterna skall lämnas i en sådan form att den registrerade kan förstå dem.

Uppgifter som lämnas ut på grund av rätten till insyn skall lämnas utan obefogat dröjsmål. Detta betyder att uppgifterna skall lämnas genast när det med hänsyn till den tekniska behandlingen av registret är möjligt. T.ex. i system som bygger på körning i etapper skall uppgifterna skrivas ut i den körning som sker efter det begäran framställdes.

Till de allmänna datasekretessprinciperna hör att den registrerade skall ha möjlighet att få tvister med den registeransvarige avgjorda av myndigheterna. I enlighet med detta föreslås det i 35 § att dataombudsmannen skall ha möjlighet att föreskriva att rätten till insyn skall tillgodoses, om den registeransvarige utan giltig orsak vägrat rätt till insyn. För att göra förfarandet vid datasekretessmyndigheten enkelt föreslås det att den registeransvarige på begäran skall ge den registrerade ett skriftligt intyg om att insyn har förvägrats samt nämna skälen för detta. Jämställbart med att insyn förvägrats är enligt förslaget att den registeransvarige inte inom tre månader efter det att begäran gjordes har gett den registrerade ett skriftligt svar. Tremånaderstiden gäller således den tid inom vilken den registeransvarige skall besvara den registrerades begäran om insyn.

15 §. *Rättelse av fel.* Paragrafen innehåller regler om skyldigheten att rätta oriktiga personuppgifter i personregister och om förfarandet.

Ett sådant fel i ett personregister som avses i lagförslaget föreligger, om en införd personuppgift med hänsyn till registrets ändamål är oriktig, onödig, bristfällig eller föråldrad. En uppgift är oriktig, när den inte svarar mot faktiska omständigheter eller när den inte på ett sakligt sätt ger information om de omständigheter som den är avsedd att beskriva. Den registeransvarige skall vara skyldig att på eget initiativ rätta fel som han upptäcker, om det är uppenbart att felet äventyrar den registrerades integritetsskydd eller hans intressen eller rättigheter. Med rättelse

av fel avses inte bara rättelse av felaktig uppgift, utan också komplettering av bristfällig uppgift samt avförande av onödig uppgift ur registret.

Den rättelseskyldighet som avses i det föreslagna stadgandet preciserar den registeransvariges allmänna aktsamhetsplikt och skyldighet att kontrollera att uppgifterna om de registrerade håller streck. Den registeransvariges rättelseskyldighet skall dock inte vara absolut. Detta beror bl.a. på att olika register har olika betydelse för den registrerades integritet, intressen och rättigheter.

Rättelse skall alltid göras på motiverad begäran av den registrerade. Rättelse skall således härvid göras även om den oriktiga uppgiften inte äventyrar den registrerades integritets- eller rättsskydd, om den registrerade framför sakliga motiv för sitt krav. Den registeransvarige är inte nödvändigtvis skyldig att göra rättelsen så som den registrerade har krävt. Så är det i synnerhet när den registrerade har krävt att en uppgift skall avföras, men t.ex. skäl som gäller ansvarsfrågor kräver att också den oriktiga anteckningen bibehålls. Härvid skall det anses tillräckligt att en ny anteckning med riktiga uppgifter införs i registret.

Om den registeransvarige inte godkänner den registrerades yrkande, skall han enligt 2 mom. på begäran ge den registrerade ett skriftligt intyg därom, i vilket även skälen till att yrkandet inte har godkänts skall nämnas. Skyldigheten att ge ett intyg har ansetts vara nödvändig för att det skall finnas tillräckligt bakgrundsmaterial för en eventuellt behandling av ärendet vid datasekretessmyndigheterna.

Den registeransvarige skall ge ett meddelande om rättelse av fel åt dem till vilka han genom sedvanlig dataöverföring har lämnat ut eller av vilka han därvid har fått den felaktiga personuppgiften, om felet kan äventyra den registrerades intressen eller rättigheter. Syftet med stadgandet är att existerande dataöverföringskanaler skall användas också för att rätta fel som äventyrar den registrerades rättsskydd och att det därigenom så effektivt som möjligt skall förhindras att den registrerade drabbas av förluster på grund av de oriktiga uppgifterna.

På motiverad begäran av den registrerade skall rättelse av fel alltid meddelas den som anges av den registrerade och som lämnat eller tagit emot uppgiften liksom även den till vilken den registeransvarige vet att han sannolikt har lämnat eller av vilken han sannolikt erhållit den oriktiga uppgiften. Det kan härvid vara fråga om t.ex. sådana oriktiga uppgifter som enligt den registre-

rades uppfattning äventyrar hans integritet, fastän felet inte i sig kan medföra risk för intrång i rättsskyddet. Den registeransvariges informationsplikt skall omfatta sådana onormala källor och utlämnanden som den registeransvarige enligt 8 och 25 §§ är skyldig att anteckna.

Det har inte ansetts möjligt att i lagen ta in uttryckliga stadganden om tillåtligheten och förutsättningarna för att använda och lämna ut sådana personuppgifter vilkas riktighet den registrerade har bestridit. Frågan blir beroende av stadgandena om den registeransvariges aktsamhetsplikt samt av skadestandsreglerna. För den registeransvariges egen skull är det ändamålsenligast om han vid utlämnande av sådana uppgifter meddelar att den registrerade har bestridit uppgiften är riktig. Förslaget innehåller inte heller några uttryckliga stadganden om när en oriktig uppgift helt och hållet kan avföras ur registret och hur anteckning om ändrade uppgifter skall bevaras. Frågorna blir beroende av lagförslagens 3 §, 5 § 2 mom. och 9 §.

4 kap. Användning och utlämnande av personuppgifter

16 §. *Ändamålsbundenhet.* Paragrafen innehåller den grundläggande princip för datasekretessen som går ut på att personuppgifter som är införda i personregister skall få användas endast för det ändamål som har bestämts innan uppgifterna inhämtas. Undantag från denna huvudregel kan göras endast om så är stadgat i personregisterlagen eller någon annan lag. Situationer då kravet på ändamålsbundenhet är mindre framgår i den föreslagna personregisterlagen av 18 §, som reglerar utlämnande av uppgifter, och av 4 § 2 mom., som reglerar när ett registers ändamål kan bestämmas på nytt. I föreliggande 16 § konstateras att uppgifter i personregister dock får användas för statistiska syften i den registeransvariges forskning och planering, oberoende av hur användningsändamålet har bestämts.

Syftet med ändamålsbundenheten är att säkerställa att personuppgifter inte används till ändamål för vilka de inte ursprungligen har inhämtats. Stadgandet är således centralt med tanke på samkörning av uppgifter i olika register. T.ex. personuppgifter som myndigheterna med hjälp av opinionsundersökningar inhämtat för planeringssyften skall inte få användas till övervakning eller verkställighet som gäller dessa personer.

17 §. *Mottagares utredningsplikt.* Paragrafen ålägger den som begär uppgifter ur ett personregister att lämna den registeransvarige en utredning om vad de begärda uppgifterna kommer att användas till samt om hur ett erforderligt skydd av personuppgifterna kommer att ordnas. Denna skyldighet för den som begär uppgifter har ansetts nödvändig för att klarlägga den registeransvariges ställning. Skyldigheten ger också uttryck för principen att en utomstående inte har rätt att få uppgifter ur ett personregister, om han inte uppger vad uppgifterna skall användas till.

För att uppfylla utredningsplikten måste den som begär uppgifter meddela vilket slags ändamål (forskning, statistik, direkt marknadsföring, beslut/kontroll som gäller den registrerade) uppgifterna kommer att användas till. Likaså måste han redogöra för hur uppgifterna kommer att användas (som enskilda uppgifter, som källor för ett eget register, för samkörning av data). Han skall också redogöra för hur ett erforderligt skydd har ordnats. Om uppgifter ges ut genom s.k. massutlämnande, är skyddsbehovet och därmed utredningsplikten naturligtvis större än när enskilda uppgifter lämnas ut.

När utredningspliktens omfattning i praktiken bedöms, måste uppmärksamhet särskilt fästas vid att utredningen ger den registeransvarige tillräcklig information för en bedömning av att han har laglig möjlighet att lämna ut de begärda uppgifterna.

Ävsikten är att utredningsplikten för den som begär uppgifter ur myndigheternas personregister skall regleras i handlingsoffentlighetslagen.

18 §. *Utlämnande av uppgifter ur personregister.* Paragrafen reglerar utlämnande av personuppgifter som ingår i eller inhämtats för personregister.

I 4 mom. anges vad som inte anses vara utlämnande av personuppgift. Såsom utlämnande av personuppgift anses inte att uppgifter som inte kan hänföras till den registrerade lämnas ut. Denna utgångspunkt följer redan av själva definitionen av personuppgift. Personregisterlagen gäller inte inhämtande eller användning av sådana uppgifter om personer som inte kan hänföras till någon bestämd person. Även om det är klart att sådana uppgifter faller utanför lagens tillämpningsområde redan på grund av definitionsstadgandet, har det ansetts att ett uttryckligt konstaterande behövs i paragrafen. I lagtexten har inte definierats vilka slags identifieringsuppgifter (personbeteckning, namn) som skall strykas för att det skall kunna anses att uppgifterna inte kan

hänföras till någon bestämd person, ty prövningen måste i sista hand ske i varje enskilt fall. Vid prövningen måste särskilt beaktas om den som lämnar ut uppgifterna har möjlighet att med andra uppgifter som han disponerar identifiera en bestämd person.

Att uppgifter lämnas ut för betalningstjänst, databehandling, postning eller härmed jämförbara tjänster som sker på uppdrag av den registransvarige anses inte heller enligt 4 mom. vara utlämnande av personuppgifter. Stadgandet är av praktiska skäl nödvändigt.

Med utlämnande av uppgifter avses att uppgifter lämnas till utomstående. Om det är fråga om ett centralregister som består av flera mindre register som tillhör enheter inom samma samfund, skall centralregistret anses utgöra ett enda register och dataöverföring från centralregistret till enheterna skall anses utgöra användning av personregister i de fall när enheten lämnas sådana uppgifter ur centralregistret som gäller personer som hör till ifrågakvarande enhets verksamhet.

I paragrafens 1, 2 och 3 mom. föreslås en uttömmande reglering av de olika situationer när utlämnande av personuppgifter är tillåtet. Det bör observeras att det redan av lagens subsidiära natur följer att det på grund av stadgandena om sekretess och tystnadsplikt kan vara helt och hållet förbjudet att lämna ut personuppgifter. Vid bedömningen av stadgandets innebörd måste det dessutom observeras att 19 § innehåller specialstadganden om massutlämnande av personuppgifter och om utlämnande av uppgifter som bygger på känsliga stickprov.

Enligt 1 mom. 1 punkten skall utlämnande vara tillåtet, när den registrerade har samtyckt. Genom förordning skall närmare anges i vilken form den registrerades samtycke skall lämnas. Utgångspunkten är att samtycke till utlämnande av känsliga personuppgifter skall vara skriftligt.

Utlämnande skall likaså vara tillåtet enligt 1 punkten om det sker på uppdrag av den registrerade. Som exempel på utlämnande som sker på uppdrag av den registrerade kan nämnas uppgifter som en bank förmedlar i samband med betalningsrörelse.

Enligt 1 mom. 2 punkten får personuppgifter lämnas i enlighet med lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd av lag eller förordning.

Som exempel på utlämnande av personuppgifter i enlighet med lag kan nämnas handlingsoffentlighetslagen. Utlämnande ur myndigheternas personregister av uppgifter till medborgarna kan

inte regleras utan att gällande offentlighetslagstiftning beaktas. Vid beredningen av lagförslaget har utgångspunkten varit att utlämnande av uppgifter ur myndigheternas personregister skall regleras i handlingsoffentlighetslagen.

Det hade varit möjligt att uteslutande i personregisterlagen reglera utlämnande av uppgifter. Det regleringsalternativ som nu föreslås ansågs vara det mest ändamålsenliga på grund av att offentlighetsprincipen, och de allmänna undantagen från den, därigenom i sin helhet framgår av den allmänna lag som reglerar handlingars offentlighet.

Även annan lagstiftning innehåller specialstadganden om utlämnande av uppgifter ur myndigheternas register. Dessa specialstadganden kan åsidosätta såväl personregisterlagens som handlingsoffentlighetslagens stadganden om utlämnande av uppgifter. Som exempel kan nämnas folkbokföringslagstiftningens stadganden om utlämnande av uppgifter ur befolkningsböckerna.

Som exempel på specialstadganden som gäller privata register kan nämnas 3 kap. 12 § lagen om aktieförteckning, enligt vilken aktieförteckning skall hållas tillgängliga för envar på bolagets huvudkontor.

Inte bara stadgandena om registers offentlighet utan också flera stadganden om skyldighet att lämna uppgifter och om myndigheternas rätt att erhålla uppgifter kan utgöra grunden för utlämnande. Som exempel kan nämnas lagen om tryggnad av underhåll för barn (122/77), enligt vilken arbetsgivare ofördröjligen skall underrätta socialnämnden då arbets- eller tjänsteförhållande för den som gjort sig skyldig till försummelse av underhåll upphör, och folkpensionslagen (347/56), enligt vilken bankerna är skyldiga att lämna pensionsanstalten de uppgifter som är nödvändiga för att utreda sökandens rätt till pension samt vilka inkomster och vilken förmögenhet sökandens make har. Stadganden om skyldighet att lämna respektive rätt att få uppgifter anger också i fråga om vem samt hurdana uppgifter som kan lämnas ut. Om en myndighet har rätt enligt stadgandena att erhålla uppgifter för ett enskilt avgörande, skall massutlämnande inte enbart på denna grund vara tillåtet.

Enligt 1 mom. 3 punkten skall utlämnande vara tillåtet, om det sker under sådana omständigheter att det utgör en sedvanlig del av verksamheten i fråga att personuppgifter lämnas ut. En förutsättning är ytterligare att den registrerade kan antas känna till att personuppgifter-

na lämnas ut på detta sätt och frågan inte gäller känsliga uppgifter.

Omständigheter i vilka utlämnande av personuppgifter fyller det föreslagna kravet på sedvanlighet finns inte bara i arbetslivet utan också inom vanligt organisationsarbete och annan fritidsverksamhet. En personuppgift kan härvid lämnas ut, om det kan antas att den registrerade känner till att sådana uppgifter lämnas ut. Ett sådant antagande kan oftast göras på grund av att den registrerade själv är med i den verksamhet som föranleder registreringen.

Enligt 1 mom. 4 punkten skall utlämnande av uppgifter dessutom vara tillåtet för vetenskaplig forskning eller för statistik.

Paragrafens 2 mom. gäller utlämnande av personuppgifter till direkt marknadsföring. Enligt stadgandet får ur andra personregister än sådana som innehåller känsliga uppgifter personuppgifter lämnas ut till direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring, om inte den registrerade har förbjudit utlämnandet och om det är uppenbart att den registrerade känner till att personuppgifterna lämnas ut på detta sätt. Om uppgifter som får lämnas ut skall närmare stadgas genom förordning.

Syftet med stadgandet är att för sin del säkerställa att personregister används öppet. Därför ålägger det en registeransvarig som vill lämna ut uppgifter att se till att de registrerade på förhand får kännedom om detta förfarande. Lagrummet ställer ett absolut hinder för att uppgifter ur register som innehåller känsliga uppgifter lämnas till direkt marknadsföring.

Till direkt marknadsföring skall uppgifter naturligtvis inte få lämnas ut, om den registrerade uttryckligen förbjuder det. Enligt lagförslagens 23 § har den registrerade rätt att i vissa fall förbjuda att uppgifter om honom själv används.

Avsikten är att genom förordning reglera frågan om vilka slags uppgifter som får lämnas ut till direkt marknadsföring. Enligt 14 § i förordningsutkastet skall det vara tillåtet att lämna ut uppgift om den registrerades namn och adress samt uppgift om yrke, ålder, kön och modersmål samt dessutom en annan identifieringsuppgift. Av detta, liksom även av de andra stadgandena om direkt marknadsföring, framgår att det inte kan anses tillåtet att använda personbeteckningar i register för direkt marknadsföring.

Paragrafens 3 mom. innehåller ett specialstadgande om utlämnande av personkreditupplysningar. Stadgandet skall vara tillämpligt även när bankerna lämnar ut personkreditupplys-

ningar. Enligt stadgandet får personkreditupplysning lämnas ut endast till den som idkar kreditupplysningsverksamhet samt till den som behöver upplysningen vid beviljande av kredit eller övervakning av kredit eller för annat härmed jämförbart ändamål.

Med beviljande av kredit avses i stadgandet inte endast beviljande av egentliga penninglån utan också kreditköp samt avtal som kan jämföras med kreditköp. Utlämnande av uppgift för övervakning av kredit kommer på fråga när den som begär uppgiften har antingen en på avtal grundad eller någon annan fordran hos den person om vilken kreditupplysningen begärs. Ett syfte som är jämförbart med beviljande eller övervakning av kredit kan vara t.ex. att en arbetsgivare vill ha kreditupplysningar om någon som han har för avsikt att anställa för ett uppdrag i vilket arbetstagaren har ett direkt ekonomiskt ansvar för arbetsgivarens egendom eller när ett arbetsförhållande annars förutsätter särskilt förtroende (t.ex. arbete som gäller företagets bokföring). Om däremot någon sådan särskild grund inte föreligger, får kreditupplysningar inte lämnas ut till en arbetsgivare som har för avsikt att använda upplysningarna vid anställning av arbetstagare.

19 §. *Massutlämnande och känsliga stickprov.* Paragrafen innehåller särskilda begränsningar för utlämnande av personuppgifter när detta kan medföra en särskilt stor risk för datasekretessen. Som sådant utlämnande avses massutlämnande av personuppgifter samt utlämnande av personuppgifter som sker genom känsliga stickprov. Massutlämnande och känsliga stickprov definieras i 2 § 8 och 9 punkterna.

Att personuppgifter lämnas ut i fråga om en stor grupp registrerade innebär redan i sig en faktor som äventyrar integriteten, i synnerhet om uppgifterna samkörs med mottagarens register. Oberoende av antalet utlämnade personuppgifter kan en situation som äventyrar integritetsskyddet uppstå när de uppgifter som lämnas ut ur ett personregister bestäms med ett sådant urvalssystem och för ett sådant bruk som tillsammans är ägnade att äventyra den registrerades integritetsskydd.

I paragrafens 1 mom. stadgas om villkoren för att utlämnande av personuppgifter skall få ske som massutlämnande eller genom känsliga stickprov. Enligt 1 punkten skall utlämnande vara tillåtet, om den registrerade har samtyckt eller utlämnandet sker på uppdrag av honom.

Enligt 1 mom. 2 punkten är massutlämnande av personuppgifter och utlämnande som bygger på känsliga stickprov tillåtna, om utlämnandet sker med stöd av 18 § 3 mom. eller med stöd av annan lag eller förordning. Massutlämnande av personuppgifter skall sålunda vara tillåtet för det första då det särskilt stadgats om massutlämnande. Som exempel på sådana stadganden kan nämnas följande. Enligt 12 § förordningen angående tillämpning av värnpliktslagen (62/75) skall befolkningsregistercentralen för upprättande av uppbådslängder ge huvudstaben på centrala befolkningsregistret baserade uppgifter om de värnpliktiga, som fyller 19 år under följande år. Enligt 9 § (162/86) förordningen om kommunal skolförvaltning skall befolkningsregistercentralen varje år på begäran tillstålla kommunerna en förteckning över de barn som fyller sju år och som har sin hemort i vederbörande kommun. I 44 och 45 §§ beskattningslagen stadgas om olika slag av massutlämnande, enligt vilka t.ex. domhavande i domsaga och rådstuvurätt skall tillstålla skattebyrån en förteckning över beviljade lagfarter, i vilken införts bl.a. sökandens och namn och hemort, fångets art samt överlåtelsepriset och det värde fastigheten av domstolen åsatts.

En betydande del av i synnerhet de stadganden som gäller myndigheternas rätt att få respektive skyldighet att lämna uppgifter har utfomats med tanke på uppgifter som behövs i enskilda fall. Dessa stadganden innebär i allmänhet ett undantag från något sekretesstadgande. Vid massutlämnande av uppgifter, särskilt på basis av allmänt formulerade stadganden om utlämnande av uppgifter, bör avseende därför fästas vid att uppgifter lämnas ut bara om bestämda personer.

Utlämnande skall således enligt 1 och 2 punkten vara möjligt, om de i punkterna angivna villkoren uppfylls i fråga om samtliga registrerade som omfattas av massutlämnandet. När frågan gäller utlämnande som skall ske med stöd av lag och de stadganden som gäller utlämnandet berättigar till utlämnande av uppgifter i enskilda fall, är massutlämnande möjligt, om villkoren för utlämnande uppfylls i fråga om alla de uppgifter som skall lämnas ut.

De grunder som stadgas i lagförslagets 18 § bestämmer när en enskild uppgift får lämnas ut ett personregister. Dessa förutsättningar måste vara uppfyllda även då utlämnandet av uppgifter sker i form av massutlämnande eller känsliga stickprov, om inte annat följer av datasekretesnämndens tillstånd. Enligt 19 § 1 mom. 2 punkten är massutlämnande av personkreditupp-

gifter tillåtet i överensstämmelse med 18 § 3 mom. Detta innebär att den som idkar kreditregisterverksamhet kan ge den som behöver upplysningar vid beviljande och övervakning av krediter möjlighet att tekniskt använda kreditupplysningsregistret. För att det skall vara möjligt att övervaka att utlämnandet alltid uppfyller villkoren i 18 § 3 mom., skall den kreditregisteransvarige registrera varje dataöverföring. Enligt 18 § 1 mom. 3 och 4 punkterna samt 2 mom. i lagförslaget är massutlämnande av personuppgifter eller utlämnande av personuppgifter i form av känsliga stickprov inte tillåtet i enlighet med 19 § 1 mom. 2 punkten, utan rätten att lämna ut upplysningar föreslås bli beroende av 3 punkten i sagda moment. Massutlämnande av personuppgifter för direktreklam eller vetenskaplig forskning eller statistikföring skall sålunda vara tillåtet under de förutsättningar som stadgas i 19 § 1 mom. 3 punkten.

Enligt 1 mom. 3 punkten skall utlämnande vara tillåtet, om mottagaren har rätt enligt personregisterlagen att införa uppgifterna i personregister och utlämnandet och användningen inte äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet. Stadgandet innebär att den registeransvarige i dessa fall noga måste undersöka om de uppgifter som skall lämnas ut till alla delar är sådana att mottagaren har rätt att införa dem i ett personregister. Härvid skall beaktas anknytnings- och relevanskraven enligt 5 § samt de stadganden i personregisterförordningen som kompletterar dem och lagens 9 §, vars syfte är att säkerställa att uppgifterna är felfria. Det skall inte vara möjligt att lämna ut personuppgifter t.ex. när bestämningsgrunden för samma uppgift är olika i olika register.

Även om mottagaren skulle ha rätt att införa begärda personuppgifter i ett personregister, skall det inte enbart på denna grund vara tillåtet att lämna ut personuppgifter som massutlämnande eller känsliga stickprov. Det skall ytterligare krävas att utlämnandet och användningen av personuppgifterna inte äventyrar den registrerades integritet, intressen eller rättigheter. Detta medför i sin tur att den registeransvarige måste reda ut till vilket ändamål de begärda uppgifterna kommer att användas. Om utlämnandet sker för att samköra personregister, skall stadgandena i 20 § iakttas. Det bör observeras att utlämnanden som sker med stöd av ifrågavarande stadgande är underkastade förhandskontroll (30 §) och

att den registeransvarige skall spara en uppgift om sådana utlämnanden (25 §).

Enligt 2 mom. är huvudregeln att personbeteckning inte får lämnas ut, när personuppgifter lämnas ut som massutlämnande eller känsliga stickprov. Denna särskilda begränsning har ansetts nödvändig på grund av att personbeteckningen, i synnerhet i fråga om personregister som förs med ADB, nuförtiden är den identifieringsuppgift som lättast möjliggör samkörning av olika register. Enligt förslaget skall personbeteckningar få lämnas ut, om mottagaren redan förfogar över den eller om han har rätt att få den av den registrerade eller ur befolkningsregistret eller om uppgifter lämnas ut för vetenskaplig forskning eller för statistik eller kreditupplysningsverksamhet. Stadgandet skall enligt förslaget tillämpas även vid massutlämnande av personuppgifter ur myndigheternas register.

När stadgandet om utlämnande av personbeteckning tillämpas skall både 18 § och 19 § 1 mom. beaktas. En personbeteckning skall således inte få lämnas ut t.ex. för sådan statistik som inte kräver att uppgifter som är från olika tidpunkter och som gäller samma person samkörs. Frågan om när någon kan kräva att någon annan skall uppge sin personbeteckning är för närvarande bristfälligt och slumpmässigt reglerad. Som exempel kan konstateras att förordningen om befolkningsregister föreskriver att personbeteckningen alltid skall antecknas i ämbetsbevis samt att bankerna enligt banklagstiftningen skall anteckna kontoinnehavarens personbeteckning i den i banken förvarade handlingen om öppnande av depositioner. I förordningen om identitetsbevis nämns däremot inte personbeteckning som en av de uppgifter som skall antecknas i identitetsbevis. I detta sammanhang bör uppmärksamhet fästas vid att enbart skyldigheten att i en viss situation styrka sin identitet inte i sig medför en rätt för någon annan att införa personbeteckningen i ett personregister.

Eftersom stadgandena om när en registrerad är skyldig att uppge sin personbeteckning är i viss mån bristfälliga, skall frågan i oklara fall bedömas till den registrerades fördel.

De gällande stadgandena om utlämnande av personuppgifter ur befolkningsböckerna är också i viss mån bristfälliga. Avsikten är dock att i en snar framtid avlåta en proposition om ändring av lagstiftningen. I praktiken har befolkningsregistercentralen redan nu begränsat utlämnandet av personbeteckningar. De lämnas t.ex. inte ut för att användas i direktreklam.

20 §. *Samkörning av personregister.* I paragrafen regleras frågan om när personregister får samköras. Med samkörning av personregister avses dels att två eller flera register ordnas till en helhet, dels att uppgifter i två eller flera register jämförs med hjälp av ADB och att uppgifter som därvid erhållits matas ut.

Paragrafen har ansetts vara nödvändig i synnerhet för att olika register endast sällan innehåller uppgifter som på ett adekvat sätt kan jämföras med varandra, varför samkörning av olika data medför en stor risk för att rättsskyddet äventyras.

Samkörning av personregister skall alltid vara tillåten, om den registrerade har samtyckt eller datasekretessnämnden har beviljat tillstånd (1 mom. 1 punkten). Vid tillståndsprövningen skall datasekretessnämnden beakta stadgandena i 37 §.

Enligt 1 mom. 2 punkten skall samkörning vara tillåten, om den är en direkt följd av ett i lag stadgat åliggande och den registeransvarige har rätt att för detta ändamål få och använda de uppgifter som samkörs. I dessa fall är det ofta fråga om en kontroll av den registrerade och av att de uppgifter som han har lämnat är riktiga. Som exempel på en sådan situation kan nämnas verkställande av beskattning.

För att samkörning enligt lag skall vara tillåten krävs att tre olika villkor samtidigt uppfylls. För det första skall samkörningen följa direkt av ett i lag stadgat åliggande. Detta innebär att den registeransvarige måste kunna påvisa att han har ett sådant lagstadgat åliggande som inte kan utföras utan att registren samkörs. Vid bedömningen av detta skall uppmärksamhet också fästas vid vilken slags verksamhet frågan gäller (planering/forskning/statistik/ övervakning). Ju mer konkret samkörningen påverkar den registrerades ställning och rättsskydd, desto större krav måste ställas på frågan om hur tydligt det åliggande som läggs till grund för samkörningen har definierats i lagstiftningen. Som exempel kan konstateras att många myndigheter har åligganden som gäller produktion av statistik. Om och när data som inhämtats i detta syfte används endast för statistik, är risken liten för att de registrerades rättsskydd äventyras. En skyldighet att föra statistik kan således som utgångspunkt antas vara ett sådant åliggande som berättigar till samkörning av data. Samma bedömning kan göras i fråga om de situationer när en planeringsskyldighet är lagstadgad.

Att det ankommer på en myndighet att leda och övervaka verkställigheten av någon viss lag-

stiftning, berättigar inte i sig till samkörning av data.

För att samkörning enligt 1 mom. 2 punkten skall vara tillåten krävs för det andra att den registeransvarige har rätt att för skötseln av det uppdrag som föranleder samkörning få de uppgifter som skall samköras. Den registeransvariges rätt att av utomstående få uppgifter som skall samköras bestäms på basis av annan lagstiftning. För de stadganden som gäller rätt att få uppgifter har redogjorts på s. 6—7 och 41—43. Att den registeransvarige kan få eller att han har data som kan samköras ger inte i sig honom rätt att samköra. Den tredje förutsättningen för samkörning är att de samkörda uppgifterna får användas för skötsel av i lag stadgade uppgifter. I lagförslaget har man också i detta sammanhang velat understryka principen om ändamålsbundenhet. Rätten att använda uppgifter bestäms delvis av de stadganden som gäller rätten att få uppgifter. I lagstiftningen finns stadganden som tillåter utlämnande av uppgifter endast för ett bestämt ändamål. Om en myndighet har rätt att för beviljande av någon förmån få bestämda slags uppgifter (t.ex. uppgifter om banktillgodohavanden), skall det inte vara tillåtet att samköra dessa uppgifter för kontroll av förutsättningarna att bevilja någon annan förmån, om det inte också för den situationen finns några stadganden som ger rätt att erhålla uppgifterna. Rätten att använda uppgifter kan vidare framgå av de stadganden som gäller förutsättningarna för beslutsfattandet inom myndigheten. Som exempel kan nämnas stadgandena om förutsättningarna för beviljande av pass.

Enligt 1 mom. 3 punkten skall samkörning vara tillåten, om samkörningen sker för sedvanlig uppdatering av adressuppgifter eller för att undvika dubbel postning.

Enligt 1 mom. 4 punkten skall samkörning av personregister vara tillåten, om det är uppenbart att samkörningen kan ske utan att den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter äventyras. Vid bedömningen av frågan om samkörning är tillåten enligt huvudregeln finner man stöd i 4, 5 och 9 §§. Härvid skall det utredas om den registeransvarige i enlighet med 5 § kan föra ett sådant register och om uppgifterna uppfyller kravet på felfrihet enligt 9 §. Utöver de ovan nämnda stadgandena skall vid bedömningen beaktas syftet med samkörningen och hur fullständig bild av den registrerade samkörningen ger och hur länge de samkörda uppgifterna lagras som ett personregister.

Syftet med förslaget är att begränsa samkörning av personregister som sker i syfte att övervaka den registrerade. Samkörning av register i syfte att övervaka den registrerade innebär en större risk än vanligt för att samkörningen medför de följder som avses i lagrummet.

Samkörning av personregister ger ofta mer kunskap än summan av de utnyttjade registren när de används separat. Syftet med 4 punkten är också att begränsa samkörning av sådana register med vilka det är möjligt att skapa en helhetsbild av en viss person. Även bedömningen av denna omständighet skall vara beroende av prövning i varje enskilt fall.

Syftet med det krav på uppenbarhet som har samband med huvudregeln är att påverka att huvudregeln tillämpas på samma sätt som undantagsregeln och att samkörning skall tillåtas enligt huvudregeln endast om det är mycket osannolikt att samkörningen äventyrar den registrerades integritetsskydd eller rättsskydd.

Något specialstadgande om vetenskaplig forskning och statistik har inte tagits in i paragrafen. Också sådan samkörning av register som sker för dessa syften skall bli beroende av de allmänna förutsättningarna i 1 mom. Fastän samkörning inte äventyrar den registrerades rättsskydd när samkörning för statistiska eller vetenskapliga syften sker på vederbörligt sätt, kan de register som uppstår upplevas göra intrång i integriteten på grund av att de är räckande och på grund av sitt innehåll (känsliga uppgifter). Blotta vetenskapen om existensen av ett heltäckande register är ägnad att förorsaka en otrygghetskänsla. Vid samkörning som sker i de nämnda syftena borde därför personbeteckningar och andra identifieringsuppgifter så snabbt som möjligt avföras ur de register som uppkommer.

Samkörning av personregister skall enligt förslaget övervakas på förhand med hjälp av ett anmälningsförfarande (30 § 1 mom. 2 punkten).

Att två eller flera personregister som tillhör samma registeransvarige och som tekniskt hållits i sär förenas till ett register skall enligt regeln i 2 mom. inte anses vara samkörning av personregister, om registren har samband med administration av förhållandet mellan en och samma registeransvarige och registrerade och det nya register som bildas uppfyller villkoren enligt 4—7 §§. Fastän det framgår redan av 4 § i lagförslaget att begreppet personregister avser ett logiskt och inte ett tekniskt register, har stadgandet ansetts nödvändigt för tydlighetens skull. Således hindrar ingenting att en registeransvarig skapar ett enda

kundregister t.ex. av ett register över beställningar och ett register över leveranser, vilka register tidigare varit tekniskt sett separata.

21 §. *Användning av utlämnade uppgifter.* I paragrafen förbjuds användning av utlämnade personuppgifter för andra ändamål än sådana som bestämts vid utlämnandet.

Paragrafen preciserar ändamålsbundenhetsprincipens betydelse vid användningen av utlämnade uppgifter. Som det framgår av 17 § och motiveringen av den, skall mottagaren ge en utredning om vad de begärda uppgifterna kommer att användas till. Det ändamål som därvid bestäms binder mottagaren senare. Om mottagaren har meddelat i enlighet med 17 § att de uppgifter som skall lämnas ut kommer att föras in i ett register som han för och om utlämnandet också i övrigt har skett i enlighet med lag, hindrar inte föreliggande stadgande att uppgifterna används i enlighet med personregistrets ändamål.

22 §. *Utlämnande av uppgifter utomlands.* Paragrafen innehåller stadganden om förutsättningarna för att personuppgifter skall få lämnas ut utomlands som massutlämnande eller känsliga stickprov. Utgångspunkten är att personuppgifter skall få lämnas ut endast till sådana länder vilkas lagstiftning motsvarar stadgandena i personregisterlagen. Om dessa länder skall närmare stadgas genom förordning. Avsikten är att dessa länder skall bestämmas så att förteckningen motsvarar de länder som har biträtt Europarådets datakonvention.

Till andra länder skall personuppgifter kunna lämnas ut, om datasekretessnämnden ger tillstånd. Datasekretessnämnden skall enligt 2 mom. kunna bevilja tillstånd, om det med beaktande av antalet personuppgifter som skall lämnas ut, deras art och användningsändamål är uppenbart att utlämnandet inte äventyrar den registrerades integritetsskydd eller gör intrång i hans intressen eller rättigheter eller äventyrar statens säkerhet. Datasekretessnämnden kan i sitt tillståndsbeslut ge närmare föreskrifter om de åtgärder som anses behövliga för att säkerställa datasekretessen oberoende av specialstadgandena i lagen. Härvid kan det t.ex. bestämmas om den registrerades personbeteckning får lämnas ut.

Utlämnande av uppgifter utomlands skall övervakas även i de fall då tillstånd inte krävs. När personuppgifter lämnas ut till utlandet skall nämligen detta enligt 30 § anmälas. Datasekretessmyndigheterna skall härvid med stöd av 19 § kunna ingripa i utlämnandet. Eftersom det redan

i sig kan innebära en säkerhetsrisk att register som innehåller uppgifter om finländare tekniskt upprätthålls i främmande länder, föreslås i 3 mom. ett stadgande om utlämnande av uppgifter för databehandling eller postningstjänster utomlands. Stadgandet behövs eftersom 19 § som gäller massutlämnande av uppgifter inte som sådan kan tillämpas på dylikt utlämnande, emedan den inte med beaktande av 18 § 4 mom. gäller utlämnande som sker på uppdrag.

23 §. *Rätt att förbjuda användning eller utlämnande av uppgifter.* Enligt paragrafen skall de registrerade ha rätt att förbjuda den registeransvarige att använda eller lämna ut uppgifter om honom själv för direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring, adressstjänst samt marknads- och opinionsundersökningar.

Rätten att förbjuda användning och utlämnande av uppgifter till direkt marknadsföring och sådana andra syften som nämndes är en internationellt erkänd princip. Den har genomförts t.ex. i de andra nordiska länderna. Denna rätt har också intagits bl.a. i Internationella handelskammarens internationella grundstadgar om direktreklam och postförsäljning. Den uttrycker dessutom medborgarens rätt att bestämma om användningen av uppgifter som gäller honom själv och ger möjligheter att skydda den egna livsföringen, vilket också ge gällande stadgandena om hemfrid har som mål.

I vilken omfattning den registrerade använder sin rätt att förbjuda användning av uppgifter för direkt marknadsföring blir beroende av honom själv. Förbudet kan således vara partiellt (t.ex. endast i fråga om direkt marknadsföring i allmänhet eller endast i fråga om vissa produkter) eller sådant att det gäller alla åtgärder som avses i stadgandet. Har särskilda reservationer inte gjorts, skall det anses att förbudet avser alla åtgärder som avses i paragrafen.

24 §. *Anmälan om användning av personregister i vissa fall.* Paragrafen innehåller stadganden om när den registrerade skall underrättas om att personregisteruppgifter används eller lämnas ut.

Enligt 1 mom. skall den som inhämtat personkreditupplysningar om den registrerade för att användas vid beslut som gäller den registrerade underrätta denne om kreditupplysningarnas användning samt från vilket register de härstammar, ifall förvägrande av kredit eller något annat beslut som är negativt för den registrerade huvudsakligen beror på dessa kreditupplysningar.

Anmälningsplikt föreligger således inte, om beslut som fattas med hjälp av kreditupplysningen inte på detta sätt är negativt för den registrerade. Stadgandet har ansetts behövt framför allt för att de registrerade för egen del skall kunna övervaka att kreditupplysningar lämnas ut och används i enlighet med lag.

Enligt 2 mom. skall såväl i förfrågan vid direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring som vid marknads- och opinionsundersökning för vilken någons namn eller adressuppgifter har inhämtats ur ett personregister uppges benämning, den registeransvarige och hans adress i fråga om det register som har använts för att inhämta uppgifterna.

I de verksamheter som nämns i stadgandet används personregister på ett sätt som ofta väcker misstro hos människot. Existensen av register för direktreklam-, postnings- och adresstjänster samt registrens omfattning och källor är inte allmänt kända. För dessa register inhämtas uppgifter från många olika källor, så som telefonkataloger, skattekalendrar, olika matriklar och motsvarande yrkesförteckningar. Dessutom köps uppgifter från andra företags register. Det är också vanligt att olika medlemsregister eller rätten att använda dem köps. Likaså används olika kundregister i hög grad för direktreklam.

Den moderna databehandlings- och trycktekniken möjliggör en reklam som förefaller att vara mycket individuell och personlig. Det är i allmänhet inte möjligt att av reklamen kunna härleda varifrån mottagarens namn- och adressuppgifter har erhållits.

Direktreklamen är ofta sådan att marknadsföringen riktas till en utvald potentiell kundkrets. Mottagaren vet inte vilka kriterierna för urvalet är. Som exempel kan nämnas att av de personuppgifter som av befolkningsregistret begärs för kommersiella ändamål utgör små barns mödrar en betydande kategori.

Att medborgarna redan av det material de erhåller kan få veta ur vilket register deras namn- och adressuppgifter har inhämtats för direktreklam eller marknads- eller opinionsundersökningar vore ägnat att göra förhållningssättet till sådana verksamheter mera sakligt.

Om uppgifterna har inhämtats ur flera register, skall avsändaren kunna uppge alla de källor som använts vid valet av målgrupp för försändelsen. Däremot skall det inte vara nödvändigt att särskilt specificera varifrån uppgifterna om ifrågasvarande mottagare härstammar.

Inhämtande av personuppgifter för direkt marknadsföring samt marknads- och opinionsundersökningar sker i allmänhet utan att de som uppgifterna avser känner till det. Därför har det inte ansetts vara ett riktigt och tillräckligt förfarande att de själva skall höra sig för hos avsändaren om varifrån uppgifterna härstammar. Personregisterlagens utgångspunkt, att de registrerade själva övervakar hur personregister förs, förutsätter att de registrerade har möjlighet att utan oskäligt besvär och oskäliga kostnader utföra övervakningen.

25 §. *Anteckning om att uppgifter har lämnats ut.* Paragrafen innehåller stadganden om när den registrerade skall anteckna att personuppgifter har lämnats ut.

Syftet med stadgandet är framför allt att skapa möjligheter att övervaka samkörning av registeruppgifter samt att rätta oriktiga uppgifter i olika register.

I lagförslaget finns inte något stadgande som skulle kräva att ett skriftligt avtal ingås när personuppgifter lämnas ut ur personregister. Ett sådant förfarande kunde klarlägga ansvarsförhållandena för parterna. Förfarandet enligt lagförslaget innebär en minimireglering.

Enligt huvudregeln skall en anteckning om utlämnande av uppgifter på ett bestående sätt göras när uppgifter har getts ut som massutlämnande eller känsliga stickprov enligt 19 § 1 mom. 3 punkten, dvs. när utlämnandet inte bygger på annan lagstiftning, den registrerades samtycke eller datasekretessnämndens tillstånd. Behövliga bestämmelser om omfattningen av skyldigheten att göra en anteckning ges i det sistnämnda fallet i tillståndsbestutet. Enligt 2 mom. skall skyldigheten att göra en anteckning dock inte omfatta sådant normalt utlämnande som framgår redan av registerbeskrivningen och som således redan bestämts när registret inrättades. Eftersom större datasekretessrisker än normalt kan vara förknippade med registerverksamhet som innebär att personuppgifter yrkesmässigt lämnas vidare när det sker i form av näring, skall skyldigheten att göra anteckning alltid gälla sådant utlämnande.

Enligt 1 mom. skall den registeransvarige vid utlämnande av uppgifter på ett bestående sätt anteckna 1) vilka slags uppgifter som har lämnats ut 2) till vem uppgifterna har lämnats 3) för vilket ändamål uppgifterna har lämnats ut och 4) när uppgifterna har lämnats ut.

Skyldigheten att göra anteckning förutsätter således inte att anteckningarna om utlämnandet införs i personregistret, utan att de över huvud

taget på ett eller annat sätt bevaras så att utlämnandet också efteråt kan konstateras. Den registeransvarige skall beskriva utlämnade data så att det tillräckligt har individualiserats hurdana uppgifter som lämnats ut. Detta innebär dock inte, t.ex. i samband med utlämnande som bygger på stickprov, att det vore nödvändigt att spara en kopia av de utlämnade uppgifterna eller en förteckning över de personer som de utlämnade uppgifterna gäller. I ett sådant fall skall det anses tillräckligt att en uppgift om urvalskriterierna och om innehållet i uppgifterna sparas.

Som det framgår av 13 § och motiveringen av den, är anteckningsskyldigheten för en registeransvarig som idkar kreditupplysningsverksamhet mer omfattande än enligt 25 §. Vid utlämnande av uppgifter ur kreditupplysningsregister skall i fråga om varje enskilt register på ett bestående sätt antecknas till vem personkreditupplysningar har lämnats ut.

5 kap. Skydd, arkivering och förstöring av personregister

26 §. Skydd av personregister. Paragrafen innehåller regler om skyldigheten att ordna ett tekniskt skydd av personregister.

Enligt 1 mom. skall den registeransvarige se till att uppgifterna i ett personregister på behörigt sätt skyddas mot olovlig behandling, användning, förstörelse och ändring samt mot olovligt tillgrepp. En likadan skyldighet har den som i egenskap av självständig näringsidkare eller företagare handlar för den registeransvariges räkning eller till vilken den registeransvarige har lämnat ut personuppgifter.

Vid beredningen av personregisterlagen har det ansetts att enbart en reglering av registerpraxis inte är nog för att säkerställa att integritetsskyddet och lagens övriga mål uppfylls. Den registeransvarige skall se till att registren åtnjuter ett faktiskt skydd. Om ett sådant fysiskt skydd inte ordnas, är det möjligt att t.o.m. hela register stjäls eller förstörs.

Det har inte ansetts möjligt att i lagen ta in uttryckliga stadganden om de tekniska metoderna att ordna skyddet. Vid planeringen av det fysiska skyddet av register skall beaktas bl.a. om frågan gäller ett manuellt eller ett ADB-register. Skyldigheten att ordna ett skydd påverkas naturligtvis också av hur känsliga registeruppgifterna är. Avsikten är att närmare anvisningar om

fysiskt skydd av register skall utfärdas för olika verksamhetsområden med stöd av 33 §.

27 §. Förstöring av personregister. Paragrafen reglerar hur register som tas ur aktivt bruk skall behandlas.

Ett personregisters betydelse för medborgarnas integritetsskydd upphör inte fastän det tas ur bruk. Att föråldrade uppgifter hamnar i obehöriga händer kan tvärtom vara något som i hög grad äventyrar integriteten. Som exempel kan nämnas olika slags värderingar som uppkommit i samband med lämplighetstest.

Av ovan nämnda skäl föreslås det att ett personregister som är onödigt för den registeransvariges verksamhet i regel skall förstöras. Denna skyldighet skall naturligtvis inte föreligga, om det särskilt stadgas eller bestäms att registeruppgifterna skall sparas. Sådana stadganden finns bl.a. i arkivlagen (184/81), enligt vilken det är förbjudet att utan tillstånd av arkivmyndigheten förstöra myndigheternas arkiv och tekniska upptagningar. Stadganden som påbjuder uppbevarande finns dessutom i pensions- och bokföringslagstiftningen. Som exempel på bestämmelser som påbjuder uppbevarande kan nämnas 10 § statsrådets beslut om avvärjande av kancerrisk i arbete (583/85).

Det skall också vara möjligt att bevara ett register, om registret arkiveras i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning. Avsikten är att register som är viktiga för forskningsändamål skall kunna bevaras hos inrättningar och myndigheter som bedriver forskning. Datasekretessnämnden skall utfärda närmare föreskrifter om användning och skydd av arkiverade personregister samt om utlämnande av uppgifter ur dem. Stadganden om detta ingår i 13 § i utkastet till personregisterförordning (bil. 2).

28 §. Personregister som överförs till arkiv. I fråga om användning och skydd av personregister som överlåtits till arkivmyndighet samt utlämnande av uppgifter ur dem skall gälla vad som stadgas särskilt. Arkivmyndigheterna definieras i 9 § arkivlagen.

Om det är fråga om privata arkiv som överförs till riksarkivet, landsarkiv eller andra i arkivlagen nämnda arkiv, skall när uppgifter lämnas ut iakttagas offentlighetsstadgandena samt de villkor den som upprätthåller och den som överlåter arkivet har avtalat. Utlämnande av uppgifter ur allmänna arkiv regleras i handlingsoffentlighetslagen.

När uppgifter lämnas ur privata personregister skall arkivmyndigheten beakta personregisterla-

gens stadganden om utlämnande av uppgifter, om inte detta med hänsyn till de införda uppgifternas ålder och art är uppenbart obehövt för de registrerades integritetsskydd. Detta hänvisningsstadgande behövs endast för de situationer när arkivmyndigheten har tagit emot personregister som först nyligen tagits ur bruk. Den som överlåter handlingar till ett arkiv har enligt arkivlagen rätt att bestämma om hur uppgifter ur dem får lämnas vidare. Detta kan inte anses vara tillräckligt för de intressen som personregisterlagen skall skydda och det föreslås därför att arkivmyndigheterna skall ges möjlighet att begränsa utlämnande av uppgifter.

6 kap. Tillsyn och tvångsmedel samt undantagslov

29 §. *Datasekretessmyndigheter.* Tillsyn över att inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter sker så att syftena med personregisterlagen nås skall utövas av dataombudsmannen. Enligt förslaget skall dataombudsmannen vara behörig också när stadganden i någon annan lag tillämpas vid sidan av eller i stället för personregisterlagen.

Datasekretessnämndens beslutanderätt utövas på det sätt som framgår nedan.

Närmare stadganden om dataombudsmannen och datasekretessnämnden finns i förslaget till lag om datasekretessnämnden och dataombudsmannen.

30 §. *Anmälningsplikt.* I paragrafen anges de personregister och verksamheter som måste anmälas till dataombudsmannen.

Som det framgick av den allmänna motiveringen skall förhandskontrollen av personregister ske med hjälp av ett anmälningsförfarande. Utgångspunkten är att dataombudsmannen i samband med anmälningsförfarandet skall kunna styra registerverksamheten på det sätt som behövs och övervaka att den är laglig.

Anmälningsplikt i fråga om enskilda register föreslås vid sådan personregisterverksamhet som på förhand kan bedömas innehålla särskilda datasekretessrisker. Enligt detta föreslås det att registeranmälan skall göras i fråga om register, när avsikten är att uppgifter i registret skall användas för direktreklam, telefonförsäljning eller annan direkt marknadsföring, adresstjänst eller opinions- eller marknadsundersökningar, om registret innehåller uppgifter om personer

som inte står i ett sådant kund- eller motsvarande förhållande som avses i 5 § 1 mom.

För kontrollen av samkörning av personregister föreslås det att anmälan skall göras när till personregister som förs med ADB inhämtas uppgifter genom massutlämnande med stöd av 19 § 1 mom. 3 punkten och det inte är fråga om sedvanlig uppdatering av adressuppgifter eller om personregister som förs för vetenskaplig forskning. Inhämtande av uppgifter ur myndigheters register skall inte enligt förslaget omfattas av anmälningskyldigheten, eftersom utlämnande av uppgifter ur dem sker enligt handlingsoffentlighetslagen.

För att dataombudsmannen skall ha möjligheter att övervaka utlämnande av personuppgifter till utlandet, skall anmälan göras i fråga om register ur vilka uppgifter lämnas ut för att i betydande mån användas i ett annat land. Anmälningskyldigheten skall också gälla utlämnande av personuppgifter för automatisk databehandling i ett annat land.

Enligt 4 punkten skall anmälan även göras i fråga om väsentlig ändring av ett sådant register som anmälningskyldigheten gäller. Detta är nödvändigt för att dataombudsmannens förteckning över register som måste anmälas skall kunna hållas tidsenlig. Som en väsentlig ändring av ett register kan bl.a. anses ändring av registrets användningsändamål samt utvidgning av det normala utlämnandet av uppgifter.

Näringsidkare vilkas verksamhet kan äventyra datasekretessen skall enligt 2 mom. vara anmälningskyldiga. Enligt förslaget skall den som bedriver kreditupplysningsverksamhet eller den som i form av näring bedriver inkasseringssamhet eller utför marknads- eller opinionsundersökningar eller för annans räkning utför konsulttjänster som gäller val av personal eller bedömning av personers lämplighet eller som utför databehandlingstjänster och som i denna verksamhet använder personregister eller behandlar däri införda uppgifter vara skyldig att anmäla verksamheten. Anmälningsplikten skall således endast gälla dem som i egenskap av självständiga näringsidkare utför dylika tjänster på uppdrag.

Om tidsfristen för anmälan stadgas i 3 mom. Enligt det skall anmälan göras i tillräckligt god tid, dock senast en månad innan de personuppgifter som avses bli införda i personregistret inhämtas eller verksamheten påbörjas eller någon annan åtgärd som medför anmälningsplikt vidtas. Om ett register som inte tidigare har behövt anmälas ändras så att anmälan måste göras, skall

anmälan göras inom samma tid innan det ändrade registret tas i bruk. Syftet med reglerna om tidsfrister är att försöka se till att dataombudsmannen har tillräckligt god tid på sig att ge förhandsdirektiv.

Eftersom det vid verkställigheten av lagen kan visa sig att det finns anledning att göra undantag från anmälningsplikten, föreslås det att det skall vara möjligt att genom förordning stadga om sådana undantag från anmälningsplikten som inte äventyrar möjligheterna att styra registerverksamheten så att syftena med lagen nås. Undantag från anmälningsplikten skall kunna göras t.ex. i fråga om register om vilkas datainnehåll närmare stadganden har utfärdats genom förordning med stöd av 5 § 2 mom. liksom även i fråga om register för vilka dataombudsmannen har utfärdat allmänna direktiv.

31 §. Den registeransvariges informationskyldighet. Paragrafen innehåller en skyldighet för den registeransvarige att lämna dataombudsmannen de upplysningar om personregister och dess användning som denne begär och som behövs för tillsyn över att inhämtande, registrering, kontroll och utlämnande av personuppgifter sker i enlighet med lag. Att den registeransvarige är skyldig att ge upplysningar är nödvändigt för att dataombudsmannen skall kunna sköta sina uppgifter.

Enligt förslaget skall upplysningar ges oberoende av om de enligt speciallagstiftning skall hållas hemliga. Som det tidigare konstaterades innehåller gällande lagstiftning omkring fyra-hundra olika tystnadspliktsstadganden. Det stora antalet medför att dataombudsmannen inte effektivt kan övervaka att personregisterlagen iaktas, om han inte får rätt att erhålla information även om uppgifter som enligt lag skall hållas hemliga. I momentet har gjorts ett försök till en noggrann beskrivning av de verksamheter för vilka och inom vars gränser dataombudsmannen har rätt att erhålla upplysningar. Den registeransvarige kan givetvis försöka få till stånd sådana tekniska arrangemang, med hjälp av vilka dataombudsmannens behov av information kan tillgodoses utan att tystnadsplikten behöver åsidosättas. I detta sammanhang bör det observeras att det i förslaget till lag om datasekretessnämnden och dataombudsmannen finns ett tystnadspliktsstadgande och att straffet för brott mot det är böter eller fängelse i högst ett år.

Paragrafens 2 mom. ger rätt att genom förordning stadga att de registeransvariga är skyldiga att lämna dataombudsmannen utredningar om personregister. Denna informationsplikt skall

vara allmän; i förordningen kommer således att räknas upp de register och verksamheter i fråga om vilka en utredning skall lämnas.

Avsikten med utredningsskyldigheten är att inhämta den information som behövs för att dataombudsmannen i enlighet med 33 § skall kunna utfärda allmänna direktiv i syfte att skapa enhetlig registerpraxis som bygger på god registersed. Uppgifter som har erhållits på detta sätt skall också kunna användas vid beredning av sådana stadganden som utfärdas med stöd av 5 § 2 mom. och som gäller personregisters innehåll. Utredningsskyldigheten kommer att regleras genom förordning, vilket gör det möjligt att på ett smidigt sätt anpassa den allmänna styrningen i förhållande till datasekretessmyndigheternas resurser och datasekretessriskerna. Utredningsskyldigheten kan inte anses medföra oskäligt besvär för den registeransvarige, ty den förutsätter att endast sådana handlingar tillställs datasekretessmyndigheten som den registeransvarige också annars har.

32 §. Datasekretessmyndighetens tillsyn. Paragrafen innehåller stadganden om omfattningen av dataombudsmannens inspektionsrätt.

Dataombudsmannen skall ha rätt att vid tillsyn anlita sakkunniga som godkänts av datasekretessnämnden. Syftet med att datasekretessnämnden skall ge sitt godkännande är att garantera att de sakkunniga är opartiska och att de har förmåga att sköta de uppgifter som lagen förutsätter.

För inspektion skall dataombudsmannen och de sakkunniga ha tillträde till sådana lokalteter, som tillhör den registeransvarige eller den som handlar på hans uppdrag, i vilka personuppgifter behandlas eller personregister förs samt att få tillgång till sådana upplysningar som behövs för inspektionen. Dataombudsmannen och de sakkunniga skall också få tillgång till de tekniska apparater och program som behövs för inspektionen. Inspektion skall utövas så att den inte i onödan vållar den registeransvarige olägenhet eller kostnader.

Förslaget till lag om datasekretessnämnden och dataombudsmannen innehåller stadganden om dataombudsmannens rätt att få handräckning.

33 §. Allmänna anvisningar. Paragrafen ger dataombudsmannen rätt att utfärda allmänna anvisningar om vissa omständigheter som gäller tillämpningen av personregisterlagen och stadganden som utfärdats med stöd av den.

Som det framgår av den allmänna motiveringen är ett av de centrala målen för lagförslaget

att skapa enhetlig praxis som bygger på god registersed. Eftersom tillsynen över och styrningen av personregister inte redan av statsfinansiella skäl har kunnat byggas på ett tillståndsförfarande, har det vid beredningen av propositionen ansetts ändamålsenligt att skapa ett förfarande som gör det möjligt att mer allmänt än genom ett tillståndsförfarande, men mer detaljerat än genom lagen, styra inhämtande och registrering av personuppgifter samt användning av personregister och utlämnande av uppgifter ur dem.

Dataombudsmannen skall kunna utfärda allmänna anvisningar om när personuppgifter får lämnas ut med stöd av 19 § och när personregister får samköras utan tillstånd av datasekretessnämnden med stöd av 20 §. Förfarandet kan i dessa fall anses innebära ett slags typgodkännande.

Allmänna anvisningar skall också kunna ges om skydd för personregister. Som det framgår av motiveringen av 26 §, anger lagförslaget inte de tekniska eller andra åtgärder som skall vidtas till skydd för registren, utan frågan blir beroende av dataombudsmannens direktiv och datasekretessnämndens beslut.

34 §. *Styrning av enskilda register.* I paragrafen stadgas om hur dataombudsmannen skall gå till väga. Han skall i regel genom direktiv försöka förhindra verksamhet som strider mot personregisterlagen. Målet är att de registeransvariga frivilligt skall avstå från lagstridiga förfaranden. Möjligheterna att styrningen lyckas på frivillig väg torde vara goda, ty ett sådant förfarande innebär också mindre besvär och kostnader för den registeransvarige.

35 §. *Ålägganden och förbud.* Paragrafen innehåller stadganden med stöd av vilka den registeransvarige i enskilda fall kan åläggas att rätta lagstridiga åtgärder.

De administrativa tvångsmedel som avses i paragrafen har ansetts nödvändiga i synnerhet för att det på grund av att stadgandena har allmän karaktär inte har varit möjligt att i samtliga fall stadga om straff för verksamhet som strider mot personregisterlagens stadganden. En fördel med de administrativa tvångsmedlen är dessutom att de kan tillämpas gentemot såväl naturliga som juridiska personer.

Om tillgripande av administrativa tvångsmedel beslutar datasekretessnämnden samt i vissa fall dataombudsmannen. Utgångspunkten har varit att dataombudsmannen skall ha möjlighet att besluta i de frågor som mest direkt gäller de

registrerades rättigheter och som efter en förhandsbedömning sannolikt utgör den till antalet mest betydande, men i fråga om lagskippingen enklaste delen av de ärenden som kommer att anhängiggöras. I enlighet med detta föreslås det att dataombudsmannen skall kunna föreskriva att den registeransvarige skall sköta om att rätten till insyn tillgodoses samt att oriktiga registeruppgifter rättas. En sådan föreskrift skall förfalla, om den som föreskriften gäller inom en förelagd tid på minst åtta dagar från delgivningen av beslutet skriftligen eller muntligen meddelar dataombudsmannens byrå att han motsätter sig föreskriften.

Datasekretessnämnden skall på ansökan av dataombudsmannen kunna föreskriva att den som handlat lagstridigt eller försummat sin skyldighet enligt stadgandena och bestämmelserna skall vidta de åtgärder som behövs. Ett ärende i vilket dataombudsmannens beslut har förfallit på grund av att den förpliktade motsätter sig föreskriften kommer således att behandlas av datasekretessnämnden. Den registrerade kan få ärende som gäller tillgodosende av rätten till insyn eller rättelse av fel prövat av datasekretessnämnden, om dataombudsmannen har beslutat att det inte finns anledning att utfärda en föreskrift eller om dataombudsmannen har beslutat att inte föra saken till datasekretessnämnden.

Datasekretessnämnden skall ha möjlighet att också använda sig av förbud i syfte att få slut på lagstridig registerverksamhet. Enligt 3 mom. kan datasekretessnämnden förbjuda inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter som sker i strid med lag. Om de lagstridiga gärningarna i betydande grad äventyrar den registrerades integritetsskydd eller hans intressen eller rättigheter eller statens säkerhet, kan datasekretessnämnden föreskriva att registerverksamheten skall upphöra, om inte registret är lagstadgat.

Datasekretessnämnden skall således kunna förbjuda vissa lagstridiga registerverksamheter. Ett villkor för att registerverksamheten skall kunna förbjudas helt och hållet är däremot att den lagstridiga gärningen eller försummelsen har vissa följder. Datasekretessnämnden skall dock inte vara behörig att helt och hållet förbjuda registerverksamheten, om registret är lagstadgat. Med detta avses stadganden som uttryckligen anger en skyldighet att föra ett visst slags personregister. Däremot skall det vara möjligt att förbjuda enskilda registerverksamheter som är lagstridiga, även om det anges i lag att registret skall föras.

36 §. *Vite*. Enligt förslaget skall dataombudsmannen kunna förelägga vite för att förstärka skyldigheten att lämna upplysningar samt för att förstärka ålägganden som han meddelat. Datasekretessnämnden skall enligt förslaget förordna om betalningen av vitet. Datasekretessnämnden skall också kunna förelägga vite för att förstärka beslut om föreskrift eller förbud.

37 §. *Undantagslov*. I paragrafen stadgas om förutsättningarna för att datasekretessnämnden skall kunna ge lov att införa uppgifter i personregister, att ge ut uppgifter genom massutlämnande eller känsliga stickprov, att samköra personregister eller att lämna ut uppgifter på det sätt som avses i 18 a § handlingsoffentlighetslagen eller i övrigt att avvika från stadgandena i personregisterlagen.

Som det tidigare framgick skall regleringen av förande och användning av personregister ske med hjälp av de skyldigheter lagen anger och med hjälp av dataombudsmannens direktiv och datasekretessnämndens föreskrifter, och förhandskontrollen skall ske genom ett anmälningsförfarande. Av en sådan reglering följer att de stadganden som är avsedda att allmänt iakttas i vissa fall kan förhindra också en sådan samhälls- eller viktig verksamhet i fråga om vilken datasekretessriskerna kan göras mindre genom föreskrifter eller särskilda åtgärder i enskilda fall. Personregisterlagens vida tillämpningsområde samt faktum att lagförslaget inte innehåller ett tillståndsförfarande som skulle bygga på förhandskontroll och prövning i varje enskilt fall kan i praktiken också medföra konsekvenser vilka inte alla kan förutses när lagen stiftas. Med en reglering som sker genom allmänna skyldigheter är det inte heller möjligt att beakta alla tänkbara situationer, i synnerhet då frågan gäller lagstiftning som omfattar de mest olika åtgärder. För att undvika de nämnda olägenheterna föreslås det att datasekretessnämnden under vissa förutsättningar skall ha möjlighet att bevilja sådant tillstånd, som avses i 5, 7, 19 eller 20 §§ eller i 18 a § handlingsoffentlighetslagen och som har karaktären av ett undantagslov, eller tillstånd att i övrigt avvika från personregisterlagen eller från förordning som utfärdats med stöd av den. Också när förutsättningar är för handen skall beviljande av tillstånd vara beroende av datasekretessnämndens prövning.

Den föreslagna personregisterlagen är en allmän lag om datasekretess. Som det framgick av den allmänna motiveringen är avsikten att ändra flera speciallagar så att de bättre tillgodoser

kraven på datasekretess. Av personregisterlagens natur och av att registerverksamhetens laglighet beror på annan lagstiftning följer antagligen att stadgandena om förande av register och utlämnande av uppgifter måste preciseras. Det har inte varit möjligt att i detta sammanhang genomföra dessa ändringar, utan reformarbetet måste göras i respektive ministerium sedan tillräckliga erfarenheter av tillämpningen av personregisterlagen har erhållits. Eftersom det tar sin tid att åstadkomma lagändringar, har regeringen med hjälp av undantagslovsförfarandet önskat säkerställa att eventuella enskilda problemfall kan skötas sakligt. Möjligheten att medge undantag kan således förhindra att de allmänna skyldigheterna inte tolkas allt för löst i syfte att nå önskat resultat. Regeringen betonar dock att undantagslov inte borde användas som ett alternativ till behövliga lagändringar, utan endast som ett övergångsskede medan en tidsenlig datasekretesslagstiftning som täcker olika delområden byggs upp. Effekterna av undantagslovsförfarandet kommer att uppföljas så som det anförts nedan.

För tillfället används sådana register som inte uppfyller principerna i lagförslaget. Det är fråga om t.ex. sådana register som inte fyller lagens anknytningskrav eller register som förs av enskilda och som innehåller uppgifter om brott eller uppgifter om politisk åskådning. Användningen av dessa register skall vara tillåten endast om noggranna villkor har bestämts i detalj för verksamheten. En sådan reglering är förhållandevis svår att genomföra med lag- eller förordningsstadganden. Den reglering som behövs kan i sista hand ske endast med föreskrifter i varje enskilt fall.

Som det framgick ovan skall undantagsförfarande således kunna tillgripas i olika slags situationer. När propositionen utarbetades har syftet och utgångspunkten varit att sökande och beviljande av tillstånd inte skall bli en huvudregel, utan så som paragrafens rubrik också utvisar vara ett undantagsförfarande. De registeransvariga skall således snarare försöka anpassa sin registerverksamhet till de gränser som de allmänna skyldigheterna uppställer än ty sig till tillståndsförfarandet. Goda möjligheter till en sådan anpassning ges i synnerhet av att den registrerades samtycke i flera olika situationer har avgörande betydelse. Att den registrerades samtycke understryks är ägnat att underlätta att principen om öppenhet förverkligas i registerverksamheten.

Enligt förslaget skall det vara möjligt att medge undantag, om något vägande skäl talar för

detta och det med särskilda åtgärder kan förhindras att den registrerades integritet, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet äventyras. Ett vägande skäl i förslagets mening kan vara ett samhälleligt betydande behov av uppgifter. Som exempel kan konstateras att den föreslagna personregisterförordningen (bil. 2) föreskriver att ett register som upprätthållits för forskningsändamål och som innehåller ömtåliga personuppgifter skall förstöras inom en viss tid från ibruktagandet. Datasekretessnämnden skall ha möjlighet att medge undantagslov till inrättande av forskningsregister som är avsett också för mer bestående bruk, om forskningen producerar kunskap som är ny och betydande för t.ex. folkhälsoarbetet.

Även en betydande rationalisering av statens datasystem och därmed sammanhängande bättre genomförande av serviceprincipen i förvaltningen kan vara ett sådant vägande skäl som gör att datasekretessnämnden kan bevilja en myndighet tillstånd att t.ex. för informationsförmedling införa sådana uppgifter i personregister som inte behövs för myndighetens egen verksamhet. Det bör dock anses sakligare att det i lag eller förordning stadgas om ett sådant förfarande.

De register som bankerna för närvarande för över brott mot bankerna fyller inte kraven i 5—7 §§. Frågan om dessa register skall få föras blir enligt förslaget beroende av undantagslovsförfarandet.

Inte heller t.ex. de personregister som används i Amnesty International's verksamhet fyller de allmänna kraven i de nämnda stadgandena. En verksamhet för att skydda de mänskliga rättigheterna skall också kunna anses vara ett sådant vägande skäl som gör att tillstånd till inrättande av ett register kan meddelas.

Vid bedömningen av hur vägande ett skäl som talar för registrering är, skall uppmärksamhet fästas vid om det är nödvändigt att föra registret. Härvid skall bl.a. redas ut om det önskade slutresultatet kan nås även utan ett personregister. Stadgandena om förutsättningarna för tillstånd har inte utformats så att de kräver en egentlig intresseavvägning. Det är dock oundvikligt att prövningen innehåller element som påminner om intresseavvägning, ty innehållet i skyddet för personlig integritet är redan i sig bundet till tid och det enskilda fallet.

Även om ett skäl som talar för registrering är vägande, skall tillstånd inte få beviljas, om det inte kan förhindras att den registrerades integritets- och rättsskydd eller statens säkerhet äventyras.

Datasekretessnämnden skall vara skyldig att utfärda behövliga föreskrifter till skydd för dessa intressen. I detta sammanhang skall nämnden kunna förelägga mer detaljerade och omfattande skyldigheter än de allmänna stadgandena i lagförslaget, bl.a. vad beträffar frågan om hur den registrerade skall underrättas om registreringen eller om hurdana uppgifter som får införas i ett register och hur skyddet av registret skall ordnas.

Enligt 2 mom. skall tillstånd också kunna beviljas för en bestämd tid. Tidsbestämda tillstånd skall kunna användas bl.a. när det är fråga om att tillåta tillfällig registerverksamhet och avsikten är att särskilt utfärda närmare stadganden om den.

Datasekretessnämnden skall i de fall som avses i 2 mom. kunna ändra eller återkalla ett tillstånd. Tillståndsbeslutet skall kunna ändras eller skyldigheterna enligt tillståndet kompletteras, om detta behövs på grund av förändrade förhållanden. Med förändrade förhållanden avses i detta sammanhang, vid sidan av tekniska eller ekonomiska förändringar som påverkar registerverksamheten och behovet av den, t.ex. förändringar i lagstiftningen.

Enligt förslaget skall tillstånd kunna återkallas, om skäl därtill prövas föreligga. Eftersom tillståndet till sin natur är ett undantagslov och beviljandet är beroende av myndighetens prövning när de lagstadgade villkoren för beviljande av tillstånd uppfylls, bör det vara möjligt att återkalla tillståndet om missförhållanden uppkommer. Behovet att återkalla ett undantagslov kan bero på olika orsaker, varför noggranna förutsättningar för återkallande inte kan uppställas. Det kan t.ex. hända att en registerverksamhet medför sådana följder som inte kunde förutses när tillståndet beviljades eller att ett bolag som fått tillstånd säljs.

I de ovan relaterade fallen skall det vara möjligt att ingripa i registerverksamhet som bedrivs med stöd av tillstånd, även om föreskrifterna i tillståndet har följts. I händelse av brott mot tillståndsföreskrifterna kan datasekretessnämnden meddela föreskrifter med stöd av 35 §.

7 kap. Ändringsökande

38 §. *Besvär rätt.* Ändring i datasekretessnämndens beslut om ålägganden och förbud samt tillståndsbeslut får enligt förslaget sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Därvid skall iakttas vad som stadgas i lagen om

ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50). Dataombudsmannen skall ha rätt att söka ändring i beslut i sådana ärenden där han är sökande samt i beslut som fattats med stöd av 22 eller 37 §. Dataombudsmannen kommer således att ha möjlighet att, genom att föra ett ärende till fullföljdsinstansen, bevaka intressen som gäller integritetsskyddet.

39 §. *Iakttagande av beslut.* Enligt förslaget skall datasekretessnämnden i beslut med stöd av 35 och 36 §§ kunna föreskriva att beslutet skall iakttas trots att ändring har sökts, om inte besvärmyndigheten bestämmer annorlunda. Ett sådant stadgande behövs för att det skall vara möjligt att snabbt avbryta sådan registerverksamhet som måste anses vara osaklig.

8 kap. Särskilda stadganden

40 §. *Datasekretess vid postning.* Paragrafen innehåller stadganden om de omständigheter som av datasekretesshänsyn skall beaktas i fråga om postförsändelser.

Den ökade användningen av personregister innebär allt större möjligheter till att den adresslapp som erhålls ur ett register innehåller uppgifter som är sådana att medborgarna kan uppfatta det som kränkande att de syns utåt. Detsamma gäller handlingar som postas i öppna försändelser. Enligt förslaget skall den registeransvarige inte i postförsändelser synligt få använda personbeteckning, uppgifter om mottagarens personliga förhållanden eller uppgifter som avses i 24 § 2 mom.

Det föreslagna stadgandet innebär att t.ex. en postförsändelse av vilken mottagarens personbeteckning framgår inte får sändas utan omslag eller annars så att personbeteckningen kan ses av utomstående.

41 §. *Tystnadsplikt.* I paragrafen stadgas om tystnadsplikt för den som vid inhämtande, registrering, användning eller utlämnande av personuppgifter har fått kännedom om något som gäller någon annans personliga förhållanden eller ekonomiska ställning.

Tystnadsplikten innebär ett förbud att i strid mot personregisterlagen röja sådana uppgifter om någon annans personliga förhållanden eller ekonomiska ställning som har erhållits i registerverksamheten. Med personliga förhållanden avses bl.a. någons hälsotillstånd.

Syftet med tystnadspliktsstadgandet är för sin del att ordna ett skydd för personregistren.

Stadgandet är ett försök att förhindra att uppgifter om medborgarnas privatliv obehörigen sprids. Det riktar sig mot både myndigheter och privata registeransvariga liksom även personer som är anställda av dem samt mot dem som utför databehandlings- och andra servicetjänster.

Det finns redan för närvarande stadganden om den tystnadsplikt som skall iakttas i registerverksamhet. Dessa specialstadganden åsidosätter det stadgande om vilket nu är fråga.

Beträffande tystnadsplikten för dataombudsmannen, den som är anställd hos honom, sakkunnig som anlitas vid kontroll samt för datasekretessnämndens medlemmar föreslås stadganden i lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen.

42 §. *Skadeståndsskyldighet.* Förande av personregister kan åsamka registrerade personer skada, om uppgifterna är oriktiga eller användning eller utlämnande av dem har skett i strid mot lag. De skador som kan uppkomma kan vara av ekonomisk art eller innebära lidande som förfarandet har åsamkat den registrerade. Saksador eller direkta personskador kan registerverksamheten däremot inte vålla den registrerade.

Enligt skadeståndslagen skall ekonomisk skada som inte har samband med person- eller sakskada ersättas, om skadan förorsakats genom straffbelagd handling eller vid myndighetsutövning (oriktigt beslut, förbud) eller om det i andra fall föreligger synnerligen vägande skäl (5:1).

Sådant lidande som har förorsakats genom brott mot frihet, ära eller hemfrid, eller annat dylikt brott, ersätts som personskada (5:6). Som förutsättning för ersättningsskyldighet uppställer lagen att gärningsmannen har handlat uppsåtligt eller av vållande (2:1).

Vid regleringen av den registeransvariges skadeståndsansvar kan ovan nämnda stadganden i skadeståndslagen inte anses vara tillräckliga. Skyddet för de registrerade och rättssäkerheten förutsätter att skadeståndsansvaret ordnas på ett sätt som delvis avviker från skadeståndslagen.

Huvudregeln, enligt vilken endast skada som förorsakats uppsåtligt eller av vållande skall ersättas, kan inte anses vara tillräcklig. Det måste beaktas att registerverksamhet också kan medföra sådana fel som inte beror på vållande. Det är möjligt att en uppgift som i god tro har införts i ett register senare visar sig vara fullständigt oriktig. I register som förs med ADB kan skadan bero på ett fel som inte direkt kan anses ha förorsakats av någon.

Den registeransvariges verksamhet regleras bl.a. av aktsamhetsplikten enligt 3 §. Även om nödvändiga åtgärder skulle ha vidtagits, är det inte i praktiken alltid möjligt att helt och hållet eliminera möjligheterna av fel. Det är dock inte skäligt att den registrerade skall stå risken för eventuella fel. Den registrerade har inte några egentliga möjligheter att påverka hur ett register förs och används. Av dessa skäl bör det anses riktigt att ansvaret ordnas så att den registrerades skydd och rätts säkerheten i den ständigt växande registerverksamheten kan säkerställas. Detta förutsätter att den registeransvarige, som betjänas av att registret används, skall svara för skador oberoende av vållande. En motsvarande uppfattning framgår även av motiveringen till skadeståndslagen (reg. prop. nr 187/1973 rd. s. 12). Enligt den borde skadeståndslagen inte få förhindra att allmänna skadeståndsrättsliga principer — t.ex. ansvar oberoende av vållande — tillämpas och utvecklas vid sidan av skadeståndslagens stadganden. Bl.a. frågor som gäller databehandling nämns i propositionen till skadeståndslagen som nya exempel på skadestånd oberoende av vållande.

Det föreslagna skadeståndsstadgandet är begränsat i fråga om tillämpningsområdet. Det skall kunna tillämpas endast när skada har förorsakats genom att en uppgift som använts eller lämnats ut har varit oriktig eller när användningen eller utlämnandet har skett lagstridigt.

Den föreslagna allmänna regeln om ansvar för vållande kommer dessutom att innebära att den registrerade måste bevisa att felet eller det lagstridiga förfarandet faktiskt har medfört skada för honom. Det kan förmodas att denna bevis skyldighet ofta i praktiken, åtminstone i fråga om ekonomisk skada, kommer att bli svår att uppfylla och att det därför antagligen rätt sällan kommer att bli fråga om betalning av skadestånd. Uppgifterna i ett personregister utgör endast en del av det material som den som använder uppgifterna förfogar över. Det är också uppenbart att det i praktiken kommer att vara svårt för den registrerade, i synnerhet när det är fråga om användning av uppgifter i privata personregister, att visa vilket det sannolika händelseförloppet hade varit om en uppgift inte hade varit oriktig eller om användningen eller utlämnandet inte hade skett i strid mot lag. I personregisterlagens skadeståndsparagraf föreslås således att grunderna för ersättning av ekonomisk skada och lidande till följd av förfarande som kränkt en registrerad skall regleras annorlunda än

i skadeståndslagen. Enligt förslaget till personregisterlag skall både ekonomisk skada och lidande ersättas när skadan har förorsakats genom att en oriktig uppgift har lämnats ut eller använts eller genom att en uppgift har använts eller lämnats ut i strid mot lag. Skada för lidande skall ersättas endast om lidandet inte är ringa. Ett skydd för personlig integritet och säkerställande av rätts skyddet i enlighet med målen för personregisterlagen förutsätter att ett fel och ett lagstridigt förfarande alltid skall utgöra grund för uppkomsten av skadeståndsansvar. Om skadeståndsansvaret skulle lämnas att bero av ersättningsgrunderna i skadeståndslagen, skulle skada till följd av fel och lagstridigt förfarande inte alltid komma att ersättas. Bl.a. lidande förorsakat av förfarande som kränker en registrerad skulle ersättas endast om det har förorsakats genom en brottslig gärning. Detta kan inte anses vara tillräckligt, ty faktum att stadgandena i den föreslagna personregisterlagen har en allmän natur gör att förfarande i strid med dem inte närmelsevis alltid kan kriminaliseras. Erfarenheterna av tillämpningen av t.ex. Sveriges motsvarande skadeståndsregel visar att fel i registeruppgifter kan uppstå så sent som när förundersökning eller åtgärder för väckande av åtal riktas mot den registrerade exempelvis i fall när det misstänks att sociala förmåner har lyfts på felaktiga grunder. Ett fel i personuppgifter ställer på ett eller annat sätt lätt den registrerade i en situation som kan medföra lidande. Lidandet skall enligt förslaget ersättas endast om det inte är ringa. Detta betyder att lidande förorsakat av vilket kränkande förfarande som helst inte kommer att ersättas. Gränsen dras i sista hand av domstolen.

I fråga om skadeståndsskyldighet skall i övrigt tillämpas vad som stadgas i 2 kap. 2 och 3 §§, 3 kap. 4 och 6 §§ samt 4, 6 och 7 kap. skadeståndslagen. I enlighet med detta blir stadgandena i 6 kap. skadeståndslagen, som gäller fördelning av skadeståndsansvaret, tillämpliga. Detta betyder bl.a. att den registrerades medverkan till uppkomst av fel (han har lämnat oriktiga uppgifter) kan beaktas så att ersättningen jämkas enligt 6 kap. 1 § skadeståndslagen. Den registeransvarige skall dessutom kunna ha rätt att kräva ersättning av den av vilken han har fått den oriktiga uppgiften. Stadgandet i 3 kap. 4 § skadeståndslagen medför att den som lidit skada genom felaktigt avgörande av en statlig eller kommunal myndighet inte kommer att ha rätt till ersättning för sådan skada som han hade kunnat undvika genom att söka ändring i beslutet, om han utan

giltig anledning har underlåtit att söka ändring i beslutet. Skadeståndsskyldigheten kan även i vissa fall som anges i nämnda 6 § jämkas.

43 §. *Personregisterbrott.* Tanken har varit att koppla straffstadgandena i lagförslaget till de stadganden som är sådana att det ansetts särskilt viktigt att de följs. De föreslagna straffstadgandena ingår i 43—46 §§. Avsikten är att i samband med den aktuella revideringen av strafflagen komplettera den med stadganden om bl.a. skadegörelse på datasystem samt databrott. Stadganden motsvarande dem som ingår i lagförslagets 43 och 46 §§ torde senare tas in i strafflagen, varvid straffskalorna kan omprövas och ställas i relation till de övriga straffskalorna i strafflagen.

Lagförslagets 43 § gäller personregisterbrott. Enligt förslaget skall som personregisterbrott anses en sådan lagstridig gärning som nämns i förteckningen i paragrafen och som gör intrång i den registrerades integritet eller åsamkar honom annan skada eller betydande men. Till straff för personregisterbrott skall dömas den som, i strid med personregisterlagen eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, 1) i personregister inför känsliga uppgifter 2) genom att till en registrerad ge oriktig eller vilseledande information hindrar eller försöker hindra honom att utöva sin rätt till insyn i personregister 3) använder personregister eller uppgifter i personregister till andra ändamål än de som bestämts i enlighet med lag 4) lämnar ut personuppgifter ur personregister eller 5) samkör personregister. Den föreslagna straffskalan är böter eller högst ett års fängelse. Straffskalan motsvarar alltså den i strafflagen stadgade skalan för olovlig avlyssning och olovlig observation.

44 §. *Personregisterförseelse.* Paragrafen innehåller straffstadganden för de situationer när det är fråga om lindriga lagstridiga gärningar. Brotsrubriceringen är personregisterförseelse.

Enligt förslaget skall till straff kunna dömas den som uppsåtligen eller av grov vårdslöshet 1) försummar sin skyldighet att anteckna uppgiftskälla eller utlämnande av uppgifter 2) försummar att iaktta vad som stadgas om angivande av personregisters ändamål, om uppgörande och tillhandahållande av registerbeskrivning, om lämnande av upplysningar till en registrerad, om rättelse av uppdagat fel i personregister eller om information till dataombudsmannen 3) lämnar datasekretessmyndighet oriktig eller vilseledande upplysning i ärende som gäller personregister eller 4) bryter mot bestämmelser om skydd för och förstöring av personregister. En förutsättning

är att gärningen äventyrar den registrerades integritet eller hans rättigheter. Straff för personregisterförseelse skall även ådömas den som av grov vårdslöshet gör sig skyldig till gärning som avses i 43 §. Straffet skall vara böter.

45 §. *Intrång i personregister.* Paragrafen innehåller ett stadgande om straff för olovligt intrång i personregister. Stadgandet har i detta skede ansetts nödvändigt, fastän ett allmänt stadgande om straff för intrång i datasystem antagligen kommer att fogas till strafflagen i samband med den andra fasen i totalrevisionen av strafflagen.

Enligt förslaget skall den som genom att använda en kod som han inte har rätt till eller annars bryter en identifieringskontroll eller motsvarande säkerhetsarrangemang och därmed orättmätigt bereder sig tillgång till ett personregister som förs med ADB dömas till böter eller högst sex månaders fängelse.

46 §. *Sekretessbrott som gäller personregister.* I paragrafen föreslås ett straffstadgande som har samband med 41 §. Enligt stadgandet skall den som i strid mot 41 § gör sig skyldig till brott mot tystnadsplikten dömas till böter eller högst sex månaders fängelse.

47 §. *Hörande av dataombudsmannen.* Enligt paragrafen skall allmänna åklagaren höra dataombudsmannen innan åtal väcks för gärning som är straffbar enligt personregisterlagen. Vid behandlingen av dylika mål skall domstolen bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd. Dessa regler har ansetts nödvändiga för att säkerställa att de som behandlar ärenden som gäller brott skall ha tillräcklig sakkännedom i datasekretessfrågor och för att tillämpningen av lagstiftningen skall vara enhetlig.

48 §. *Bemyndigande att utfärda förordning.* Enligt paragrafen skall närmare stadganden om verkställigheten av lagen utfärdas genom förordning. Ett utkast till personregisterförordning finns som bilaga till denna proposition (bil. 2).

9 kap. Ikraftträdande och övergångsstadganden

49 §. *Ikraftträdande.* Enligt paragrafens 2 mom. skall de stadganden om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter som ingår i förordning som har utfärdats innan personregisterlagen träder i kraft tillämpas i stället för motsvarande stadganden i lagen. Så som det tidigare konstaterades är avsikten att dessa stadganden skall lyftas upp till

lagnivå, om det i fråga om något register finns behov att utfärda stadganden som avviker från personregisterlagen. På många förvaltningsområden har utredningen av denna fråga redan kommit igång, vilket framgår av den allmänna motiveringen.

I paragrafens 3 mom. finns ett stadgande som i enlighet med allmänna principer föreskriver att 42 §, vilken ändrar skadeståndsansvaret, blir tillämplig först på skador som uppkommit efter det lagen har trätt i kraft.

50 §. *Övergångsstadganden.* Paragrafen innehåller övergångsstadganden. Enligt huvudregeln skall personregister som har tagits i bruk innan personregisterlagen träder i kraft bringas i överensstämmelse med lagen inom ett år från ikraftträdandet.

För närvarande används personregister som enligt personregisterlagen får föras och användas endast med datasekretessnämndens tillstånd. Avsikten är att dessa register först skall behandlas av datasekretessmyndigheterna. Det föreslås därför att ansökningarna om tillstånd för sådana register skall göras inom sex månader från det lagen har trätt i kraft.

I fråga om personregister som tagits i bruk innan personregisterlagen träder i kraft skall anmälan göras efter en bestämd övergångstid. Denna övergångstid skall enligt förslaget vara sex månader eller ett år, beroende på vilket slags registerverksamhet det är fråga om.

1.2. Lag om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet

1.2.1. Allmänt

Så som det framgår av förslaget till personregisterlag är syftet att grunderna för utlämnande av personuppgifter ur myndigheternas register helt och hållet skall bestämmas enligt lagen om allmänna handlingars offentlighet. Denna lag måste kompletteras inte bara med specialstadganden om personregister utan också så att tekniska upptagningar jämställs med vanliga (skriftliga) handlingar. Att kraven på datasekretess beaktas samtidigt som den traditionella offentlighetsprincipen innebär framför allt att ett villkor för utlämnande av personuppgifter ur personregister är att det utreds vad de begärda uppgifterna skall användas till, vilket i sin tur kräver att nya stadganden fogas till lagen.

1.2.2. Motivering av paragraferna

2 §. Paragrafen definierar vad som är en allmän handling. I paragrafens 2 mom. föreslås ett stadgande som jämställer tekniska upptagningar med vanliga (skriftliga) handlingar. Stadgandet behövs för att den traditionella offentlighetsprincipen skall kunna bevaras i förvaltningen vid övergången till ADB. Så som det tidigare konstaterades har det numera i rättslitteraturen och rättspraxis ansetts att handlingsoffentligheten inte omfattar tekniska upptagningar.

Enligt förslaget skall det som i handlingsoffentlighetslagen stadgas om allmänna handlingar också gälla av myndighet upprättade och utfärdade samt till myndighet insända eller inlämnade tekniska upptagningar som innehas av myndigheten. Med teknisk upptagning avses en upptagning som framställts genom perforering, magnetisering eller på därmed jämförbart sätt och om är avsedd att läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas med tekniska hjälpmedel. Definitionen skall således täcka inte bara ADB-upptagningar utan också ljud- och filmband.

Som en teknisk upptagning som upprättats av myndighet skall anses alla de upptagningar som gjorts på uppdrag av myndigheten och som betjänar myndigheten i dess verksamhet. Det skall i regel anses att en teknisk upptagning innehas av den myndighet för vars behov den har framställts. Det behöver således inte nödvändigtvis spela någon roll var den tekniska upptagningen i praktiken finns. Undantag från detta är de upptagningar som arkiverats.

En teknisk framställning som framställts för en myndighets egna behov kan innehas av myndigheten för det första när upptagningen används med dataanläggningar. För det andra skall det anses att en upptagning innehas av myndigheten när myndigheten kan få uppgifter i läsbar form ur upptagningen antingen genom terminalkontakt eller på något annat sätt, t.ex. skriftligen.

En upptagning kan innehas av en myndighet också då själva databanken finns hos myndigheten även om myndigheten inte har egen ADB-apparatur eller ens något avtal om teknisk behandling av ifrågavarande data. I sistnämnda fall är det i praktiken närmast fråga om data som innehas av arkivmyndigheter.

En teknisk upptagning som uppbevaras hos en myndighet enbart för teknisk behandling eller teknisk registrering för någon annans räkning är inte en sådan teknisk upptagning som innehas av myndigheten i lagrummets mening.

3 §. I paragrafen bestäms när en teknisk upptagning blir offentlig.

Tidpunkten när allmänna handlingar blir offentliga bestäms enligt 3 och 5 §§ handlingsoffentlighetslagen. Enligt 5 § är en handling som ännu är under utarbetande inte offentlig. Stadgandet uttrycker utgångspunkten, enligt vilken en handling blir offentlig när den har färdigställts. Lagens 3 § anger närmare när vissa handlingar eller anteckningar i handlingar blir offentliga.

Utgångspunkten är att tidpunkten när en teknisk upptagning blir offentlig skall bestämmas enligt reglerna för den handling som upptagningen ersätter. Enligt förslaget skall i 3 § 2 mom. tas in ett kompletterande stadgande om när tekniska upptagningar blir offentliga. Enligt förslaget blir en teknisk upptagning offentlig tidigast när den med tekniska hjälpmedel kan användas av myndigheten. Stadgandet har ansetts nödvändigt på grund av de särdrag som hänger samman med användning av tekniska upptagningar.

En anteckning i en officiell förteckning blir för närvarande enligt 3 § offentlig när den har införts. En anteckning som införts i en förteckning som förs med ADB skall enligt förslaget anses ha blivit gjord när myndigheten kan avläsa eller uppfatta anteckningen. Om uppgifterna registreras hos myndigheten på magnetband och bandet överförs till en separat databehandlingsenhet, gör införandet på magnetbandet inte således i sig att anteckningarna blir offentliga.

Enligt det nämnda lagrummet blir ett protokoll offentligt när det har justerats och expedition, även vid skriftväxling mellan myndigheter, när den har undertecknats. Om myndigheten använder en textbehandlingsapparat för att framställa expeditionen eller protokollet, blir dessa handlingar inte ännu offentliga när myndigheten kan få dem för att läsas. Offentligheten bestäms också i dessa fall enligt de nämnda principerna. T.ex. en expedition som framställts med hjälp av textbehandlingsapparat blir offentlig först när den har undertecknats.

Det föreslagna stadgandet bestämmer för sin del också frågan om i vilken utsträckning en teknisk upptagning är offentlig. Utgångspunkten har varit att medborgarna och den myndighet som använder en teknisk upptagning skall stå i likvärdig ställning. Medborgarna skall således kunna få uppgifter i begriplig form ur den tekniska upptagningen i samma utsträckning som myndigheterna. Om t.ex. en myndighets

statistikregister har byggts upp så att det inte för myndigheten är möjligt att direkt få uppgifter om enskilda personer, har inte heller medborgarna rätt att få dem.

7 §. Det nya 2 mom. som föreslås fogat till paragrafen innehåller stadganden om hur uppgifter ur tekniska upptagningar lämnas.

Enligt förslaget skall utlämnande av uppgifter ske så att myndigheten upplåter sådana apparater som behövs för att läsa, avlyssna eller på annat sätt uppfatta upptagningen eller så att uppgifterna lämnas skriftligen. Med tillstånd av myndigheten skall det även vara möjligt att lämna uppgifterna genom kopior av upptagningen eller genom teknisk anslutning. Myndighetens tillstånd kan ges i form av ett bestående förordnande eller så att det gäller ett enskilt fall.

Det föreslagna lagrummet reglerar inte rätten att få uppgifter, utan detta sker enligt andra stadganden. Också en myndighet kan således få teknisk anslutning till ett register endast om myndigheten har rätt att erhålla uppgifter ur registret.

Som det framgår av motiveringen av 3 § har man i lagförslaget önskat iakttä ett slags jämlikhetsprincip mellan medborgare och myndigheter i fråga om rätten att få uppgifter ur tekniska upptagningar. Detta medför att en myndighet inte är skyldig att t.ex. behandla eller omforma uppgifter i en teknisk upptagning på det sätt den som begär uppgifterna önskar, än mindre att göra ett nytt program för att få ut uppgifterna. En sådan skyldighet har myndigheterna inte heller nu när uppgifter begärs ur vanliga handlingar.

7 a §. Paragrafen reglerar myndighetens rätt att av den som begär uppgifter ur en allmän handling kräva utredning om vem han är eller för vilket syfte uppgifterna begärs.

Det kan anses att offentlighetsprincipen i princip innebär att en myndighet inte har rätt att kräva dylika utredningar, fastän gällande lagstiftning inte innehåller något uttryckligt stadgande om detta. En central betydelse för datasekretessen har dock frågan om för vilka ändamål personuppgifter som inhämtats för myndigheternas behov får lämnas vidare. Även i frågor som gäller utlämnande av handlingar med tillstånd av en myndighet (6 § 2 mom.) förefaller det som om det i rättspraxis vid bedömningen av utlämnandet är avgörande vad de begärda uppgifterna skall användas till, fastän lagen inte direkt förutsätter detta. Det bör dessutom observeras att rätten att få uppgifter ur offentliga handlingar

endast tillkommer finska medborgare, vilket kan medföra behov att reda ut identiteten.

Av tydlighetsskäl och för att datasekretessen skall garanteras föreslås det att i lagen tas in ett uttryckligt stadgande om utredningsskyldigheten. Enligt förslaget får myndigheten inte kräva utredning av den som begär en uppgift om vem han är eller vad uppgifterna skall användas till, om inte detta är nödvändigt för att myndigheten skall kunna utöva sin prövningsrätt eller för att utreda om uppgiften enligt lag får lämnas ut. Huvudregeln är således enligt förslaget att myndigheterna inte har rätt att begära utredning. Utredning skall kunna begäras t.ex. när det är fråga om utlämnande av uppgift ur handling, när offentligheten är beroende av tillstånd eller när det är fråga om massutlämnande eller när det kan misstänkas att den som begär uppgiften inte är finsk medborgare. Det är dessutom klart att t.ex. den som begär uppgifter ur hemliga handlingar för forskningsändamål likaså är skyldig att ge en utredning (20 § 2 mom.).

8 §. Paragrafens 1 mom. i sin gällande lydelse innehåller stadganden om rätten att överklaga beslut om att inte lämna ut uppgifter ur en handling. Lagrummet är utformat med tanke på vanliga handlingar. Det föreslås att stadgandet ändras så att det får en mer allmän ordalydelse, så att det blir tillämpligt också på fall när uppgifter inte har lämnats ur tekniska upptagningar.

9 §. I paragrafens 2 mom. stadgas om de intressen som kan skyddas så, att det genom förordning stadgas att ett ärende eller en handling skall hemlighållas. För att minska datasekretessriskerna är det nödvändigt att handlingar som gäller personregister samt säkerhets- och skyddsåtgärder för andra register kan hållas hemliga. Det föreslås därför att det nämnda lagrummet skall kompletteras så att sekretesstadganden som behövs för att säkerställa datasekretessen skall kunna utfärdas genom förordning.

3 kap. Rätt till handling som gäller enskild

I den nya 18 a § som föreslås fogad till kapitlet stadgas om utlämnande av uppgifter både till andra myndigheter och till privata. Därför föreslås det att även rubriken för 3 kap. ändras så att den bättre motsvarar kapitlets innehåll.

18 a §. Paragrafen innehåller sådana begränsningar av offentlighetsprincipen som behövs med tanke på datasekretessen när det är fråga om

utlämnande av uppgifter ur personregister. Begränsningarna skall endast gälla personregister som förs med ADB. Ur manuella register skall uppgifter få lämnas ut enligt de allmänna stadgandena om handlingars offentlighet och om sekretess.

Beaktandet av datasekretesskrav i myndigheternas registerverksamhet förutsätter att det utreds vilket ändamål de begärda personuppgifterna skall användas till. I synnerhet omfattande personregister som myndigheterna för med ADB utgör ett hot mot den personliga integriteten när det inte finns sekretesstadganden i fråga om de registrerade uppgifterna. Det har därför vid utarbetandet av lagförslaget ansetts att utlämnande av uppgifter ur sådana register bör regleras mer detaljerat än för närvarande. Begränsningar har ansetts önskvärda i synnerhet beträffande massutlämnande och känsliga stickprov, ty de medför de största datasekretessriskerna. Inhämtande av enstaka uppgifter ur olika myndigheters personregister skall således inte enligt förslaget regleras genom en begränsning av offentlighetsprincipen, utan det skall ske enligt personregisterlagens stadganden om vilken slags registerverksamhet som tillåts.

I form av sådant massutlämnande eller känsligt stickprov som avses i personregisterlagen skall enligt förslaget personuppgifter få lämnas ut ur en teknisk upptagning som utgör ett sådant personregister som avses i lagen, endast 1) om den registrerade har samtyckt eller datasekretessnämnden har gett tillstånd härtill 2) om sådant utlämnande sker enligt annan lag eller förordning; dock inte på de grunder som nämns i 19 § personregisterlagen, eller 3) om utlämnandet sker för vetenskaplig forskning eller för statistik och utlämnandet uppfyller villkoren i 19 § 1 mom. 3 punkten personregisterlagen.

Det föreslagna stadgandet är ett specialstadgande i förhållande till 19 § personregisterlagen och det anger således i vilka fall uppgifter ur en myndighets register kan ges ut som massutlämnande eller känsliga stickprov. Det sistnämnda begreppet har i detta sammanhang samma innehåll som vid tillämpningen av personregisterlagen.

Den mest betydelsefulla skillnaden mellan den föreslagna paragrafen och förslaget till personregisterlag är att massutlämnande och känsliga stickprov är mer begränsade enligt handlingsoffentlighetslagen än när det är fråga om privata register. Detta beror på stadgandet i 19 § 1 mom. 3 punkten i förslaget till personregisterlag

enligt vilken utlämnande är möjligt med stöd av generalklausulen om datasekretess, oberoende av för vilket ändamål uppgifterna lämnas ut. Enligt handlingsoffentlighetslagen 18 a § 1 mom. 3 punkten, som motsvarar det nämnda stadgandet, skall utlämnande av uppgifter vara tillåtet endast för vetenskaplig forskning och statistik.

Det har ansetts önskvärt att begränsa massutlämnande av personuppgifter ur myndigheternas register, i synnerhet för att ändamålsbundenhetsprincipen skall kunna iaktas effektivt i myndigheternas registerverksamhet. Myndigheternas registerverksamhet avviker från annan registerverksamhet bl.a. därför att inhämtandet av uppgifter till registret i regel bygger på en för medborgarna eller någon annan myndighet stadgad skyldighet att lämna uppgifter. Uppgifter som inhämtats på detta sätt skall inte få användas för andra ändamål, om inte annat är stadgat.

Myndigheternas registerverksamhet sker för uppfyllande av lagstadgade åligganden. Källorna för registren, för det mesta en skyldighet att lämna uppgifter, liksom även användningen av registren styrs av lagstiftningen. Bestämningen av registrens ändamål på det sätt som avses i 4 § personregisterlagen bygger på lag, varför även utlämnande av uppgifter till utomstående bör byggas på lag.

Enligt paragrafens 1 mom. 2 punkten skall utlämnande av personuppgifter vara möjligt, om det sker i enlighet med annan lag eller förordning. Hänvisningen till annan lagstiftning innefattar inte en hänvisning till stadgandena i 19 § personregisterlagen. Förslaget innebär framför allt att den omständigheten att uppgifterna i ett tekniskt register är offentliga inte som sådan medför rätt att erhålla personuppgifter ur registret i form av massutlämnande.

Såsom exempel på utlämnande av uppgifter i överensstämmelse med lag eller förordning kan nämnas utlämnande av uppgifter till statistikcentralen som, vilket redan konstaterats, enligt lag har en omfattande rätt att erhålla uppgifter. Ett motsvarande exempel är polisens och utskökningsmyndigheternas rätt att få uppgifter ur beskattningsregister, vilken rätt bestäms med stöd av 132 § beskattningslagen. Utlämnande av personregister till dessa myndigheter såsom massutlämnande t.ex. i form av en teknisk upptagning kommer fortfarande att vara möjligt, om de förutsättningar som stadgas i beskattningslagen uppfylls i fråga om varje utlämnad personuppgift.

De stadganden som gäller myndigheters rätt att få respektive skyldighet att lämna uppgifter och som för närvarande torde vara ungefär trehundra till antalet, ger i detta nu en mycket oenhetlig reglering av grunderna för utlämnande. I samband med beredningen av personregisterlagstiftningen har det dock inte varit möjligt att lägga fram förslag till ändringar i denna omfattande samling av stadganden. För tillfället pågår vid justitieministeriet ett utredningsarbete som gäller tystnadspliktsstadgandena.

Som exempel på lagstiftning vars specialstadganden åsidosätter den föreslagna 18 a § kan nämnas 12 § lagen om befolkningsregister. Således kommer massutlämnande av personuppgifter ur befolkningsböckerna t.ex. för direktreklam fortfarande att regleras av lagen om befolkningsböcker. Dyligt utlämnande ur andra myndighetsregister skall däremot enligt förslaget i regel vara förbjudet. Vid beredningen av lagförslaget har det ansetts att användning av myndigheternas register t.ex. till direktreklam eller andra syften som inte hör till myndigheternas verksamhet bör tillåtas endast i vissa fall och således att frågan uttryckligen skall regleras. På det sättet kan det bäst ses till att registren används i enlighet med deras egentliga ändamål samt att utlämnande av uppgifter koncentreras så att medborgarna när de så önskar lätt kan förbjuda att register som uppkommit i myndigheternas verksamhet används till direktreklam eller till marknads- eller opinionsundersökningar.

Utlämnande av personuppgifter som massutlämnande eller känsliga stickprov skall i undantagsfall vara tillåtet även ur myndigheternas register med tillstånd av datasekretessnämnden. Vid prövningen av sådana tillstånd skall stadgandena i 37 § personregisterlagen tillämpas. I paragrafens 2 mom. föreslås ett hänvisningsstadgande om detta. Trots undantagslov av datasekretessnämnden skall i 20 § 2 mom. handlingsoffentlighetslagen avsett tillstånd inhämtas då det är fråga om att lämna ut sekretessbelagda uppgifter.

Det bör observeras att de föreslagna stadgandena inte hindrar att sådana uppgifter ur personregister lämnas ut som inte kan hänföras till en bestämd person. I paragrafens 3 mom. föreslås ett stadgande enligt vilket den myndighet som är registeransvarig skall se till att det är möjligt att ur registret erhålla uppgifter från vilka sådana uppgifter som kan hänföras till en bestämd person har avlägsnats, om inte detta bör anses uppenbart onödigt. När behovet bedöms skall

registrets betydelse för offentlighetsprincipen beaktas, i synnerhet dess ändamål samt om uppgifter om myndighetens beslut kan erhållas ur andra källor.

21 §. I paragrafen regleras tiden för hemlighållande av handlingar. Det är svårt att med stöd av paragrafen ange när tiden för hemlighållande går ut i fråga om förteckningar och andra handlingar som fortlöpande uppdateras. Det föreslås att stadgandet kompletteras så att dylika handlingar blir offentliga i fråga om de anteckningar som gjorts i dem sedan den allmänna tiden för hemlighållande har löpt ut räknat från det anteckningen gjordes i handlingen.

1.3. Lag om ändring av 20 § lagen om förvaltningsförfarande

Som sådan användning av personregister som äventyrar medborgarnas rättssäkerhet bör anses att personregisteruppgifter används i beslutsfattande utan att anteckningar om detta görs i de handlingar som uppkommer. Part har på det sätt som anges i 3 a kap. handlingsoffentlighetslagen rätt att få uppgift också ur sådana handlingar som inte är offentliga, om de kan eller har kunnat inverka på behandlingen av ärendet. För att principen om att registerverksamheten skall vara öppen samt för att syftena med partsoffentligheten skall nås, föreslås det att 20 § lagen om förvaltningsförfarande kompletteras så att en sådan uppgift som kan inverka på avgörandet i ett ärende skall antecknas i respektive handling.

1.4. Lag om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

1.4.1. Allmänt

För att sådan datasekretess som eftersträvas med personregisterlagen skall kunna nås måste det finnas en myndighet vars huvudsakliga uppgift är att följa praxis vid personregisterverksamhet. Sådana nya myndigheter är enligt förslaget datasekretessnämnden och dataombudsmannen vilka knyts till justitieministeriet.

På dataombudsmannen skall ankomma att följa, övervaka och ge anvisningar om inrättande, och användning av personregister och utlämnande av uppgifter ur dem. Hans verksamhet skall vara inriktad på att förhindra beteende i strid med personregisterlagen. Dataombudsmannen

skall på eget initiativ övervaka registreringen av personuppgifter. Medborgarna skall kunna anmäla iakttagna eller misstänkta lagstridigheter till dataombudsmannen. En registrerad skall dessutom hos dataombudsmannen kunna ansöka om förordnande om rätten till insyn eller om rättelse av uppgifter. De registeransvariga skall kunna rådgöra med dataombudsmannen när de planerar att inrätta eller ändra ett register. Detta är viktigt i synnerhet i det skede när lagen träder i kraft.

När dataombudsmannen erfar något lagstridigt beteende skall han vidta åtgärder för att rätta till det. I första hand skall han genom anvisningar och råd försöka få den registeransvarige att ändra sitt beteende. Dataombudsmannen skall också kunna meddela föreskrifter i frågor som är viktiga för den registrerades rättigheter. Om den registeransvarige inte följer dataombudsmannens anvisningar eller om han motsätter sig en föreskrift av dataombudsmannen eller om det bör anses att beteendet snabbt måste ändras, skall dataombudsmannen föra saken till datasekretessnämnden eller anmäla den för åtal.

Datasekretessnämndens uppgift skall vara att sköta åligganden enligt personregisterlagstiftningen och att besluta om förbud.

För att datasekretessnämndens och dataombudsmannens åligganden skall kunna skötas på ett sakenligt sätt måste de ha biträdande personal till sitt förfogande. Dataombudsmannen skall ha en byrå, som bokföringsmässigt och administrativt skall höra till justitieministeriets förvaltningsområde. Datasekretessnämnden och dataombudsmannen skall i datasekretessfrågor vara självständiga.

1.4.2. Motivering av paragraferna

1 §. I lagförslaget 1 § stadgas om datasekretessmyndigheterna. Dessa är datasekretessnämnden och dataombudsmannen vid justitieministeriet. Nämndens medlemmar skall ha uppdraget som bisyssla och ombudsmannens tjänst skall ha avtalslön.

Datasekretessnämnden och dataombudsmannen skall i egenskap av förvaltningsmyndigheter tillämpa lagen om förvaltningsförfarande vid behandlingen av personregisterärenden. Detta bör anses vara klart även utan ett hänvisningsstadgande.

2 §. I paragrafen föreslås ett närmare stadgande om datasekretessnämndens sammansättning.

om hur nämnden utses och om behörighetsvillkor för medlemmarna.

Nämnden skall vid sidan av ordföranden ha en vice ordförande samt fem andra medlemmar. Ordföranden och de övriga medlemmarna skall samtliga ha en personlig suppleant. Medlemmarna och suppleanterna i datasekretessnämnden skall enligt förslaget utses av statsrådet för tre år i sänder.

Nämndens uppgifter är sådana att både juridisk sakkunskap och sakkännedom om databehandling bör vara företrädd. Det föreslås därför att nämndens ordförande och vice ordförande och en medlem jämte suppleant skall ha avlagt juris kandidatexamen. Två medlemmar jämte suppleanter skall ha god sakkunskap om datateknik. Av alla medlemmar och suppleanter i nämnden krävs kännedom om registerverksamhet.

3 §. I lagförslaget 3 § stadgas allmänt om datasekretessnämndens uppgifter. Närmare stadganden skall utfärdas i förordningen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen. Ett utkast till förordning finns i bilaga 3.

Enligt 1 § i utkastet till förordning ankommer det på datasekretessnämnden att behandla och avgöra de ärenden som nämns i 22, 35 och 37 §§ personregisterlagen. Datasekretessnämnden skall dessutom följa behovet att utveckla personregisterlagstiftningen och följa andra principiellt viktiga frågor som har samband med personregister och ge utlåtanden i dessa frågor samt ta initiativ som den anser vara behövliga.

4 §. I paragrafen stadgas att datasekretessnämndens ordförande och övriga medlemmar handlar under tjänsteansvar samt anges när nämnden är beslutför.

5 §. De ärenden som datasekretessmyndigheterna skall avgöra kan kräva att myndigheten har tillgång till utomstående sakkunskap. Det föreslås därför att datasekretessnämnden skall ha rätt att höra sakkunniga och begära utlåtanden av dem. Det skall vara möjligt att av statens medel betala arvode till de sakkunniga. Närmare stadganden om betalning av arvode skall utfärdas genom förordning.

6 §. I paragrafen stadgas om behörighetsvillkor för dataombudsmannen och utnämning av honom. Av dataombudsmannen krävs att han har avlagt juris kandidatexamen och att han är väl förtrogen med datasekretessfrågor.

Dataombudsmannen utnämns av republikens president på förslag av statsrådet. Tjänsten är tidsbunden så att utnämning kan ske för högst fem år i sänder. Dataombudsmannen är fri från

skötseln av annan statlig tjänst eller befattning under den tid han tjänstgör som dataombudsmannan.

7 §. I paragrafen stadgas allmänt om dataombudsmannens åligganden, vilka skall preciseras genom förordning. I förordningsutkastets 2 § anges att dataombudsmannen skall 1) övervaka att personuppgifter inhämtas och införs i personregister samt att personregister används och uppgifter lämnas ut på ett lagenligt sätt 2) följa den allmänna utvecklingen i fråga om personregisterpraxis 3) sköta om den allmänna informationsverksamheten i samband med personregisterverksamhet 4) ge anvisningar och råd om praktiska frågor som gäller inhämtande och registrering av personuppgifter, användning av personregister och utlämnande av uppgifter ur register samt ge upplysningar om innehållet i personregisterlagstiftningen och praxis vid tillämpningen 5) föra en förteckning över anmälningar som tillställts honom 6) bereda och föredra de ärenden som skall behandlas i datasekretessnämnden samt 7) sköta internationella frågor och internationellt samarbete som har samband med personregisterlagen. Enligt 3 § i förordningsutkastet skall dataombudsmannen dessutom årligen ge en berättelse till justitieministeriet över sin verksamhet.

8 §. För beredningen av de ärenden som skall behandlas av datasekretessmyndigheterna behövs föredraganden samt annan personal. För säkerställande av detta stadgas i 8 § att dataombudsmannen skall ha en byrå, vid vilken inom ramen för statsförslaget skall kunna finnas personal i behövlig omfattning.

Dataombudsmannen skall biträdas och vikarieras av en byråchef som på förordnande av dataombudsmannen också skall kunna föra talan på dataombudsmannens vägnar.

9 §. För att dataombudsmannen skall kunna sköta sina kontrolluppgifter kan det i vissa fall finnas behov av handräckning av polisen. Därför föreslås i 9 § ett stadgande om polisens skyldighet att ge handräckning.

10 §. I paragrafen stadgas om tystnadsplikt för medlem i datasekretessnämnden samt för dataombudsmannen, den som är i hans tjänst och sådan sakkunnig som nämns i 5 § och i 32 § personregisterlagen. Då det kan hända att dessa personer i sitt uppdrag får upplysningar t.ex. om yrkes- eller affärshemligheter i samband med register och upplysningar om det tekniska skyddet av register, har det ansetts att det också finns ett behov av förbud mot att för privata intressen

använda uppgifter som erhållits i personregisterärenden. Uppgifter om hur registren tekniskt är skyddade skall få lämnas för utredning av brott och ställande under åtal. Ett undantag är motiverat för att utredande av brott som avses i 44 § personregisterlagen och ställande under åtal för ett dylikt brott inte skall hindras av tystnadsplikten.

Brott mot tystnadsplikten skall kunna bestraffas med böter eller högst ett års fängelse. De i paragrafen avsedda personerna som skall iakttä tystnadsplikt är i de flesta fall i en sådan ställning att stadgandena i 40 kap. strafflagen om tjänstebrott i vinningssyfte kan bli tillämpliga samtidigt som det nu föreslagna straffstadgandet, om uppgifter utnyttjas.

11 §. Paragrafen innehåller ett bemyndigande att genom förordning utfärda närmare stadganden om verkställigheten av lagen. Propositionen innehåller ett utkast till en förordning om datasekretessnämnden och dataombudsmannen.

12 §. Det föreslås att lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen skall träda i kraft ungefär ett halvt år före personregisterlagen. På grund av datasekretessmyndigheternas rådgivningsuppgifter bör det anses vara nödvändigt att arbetet kan sättas i gång innan de materiellt rättsliga stadgandena träder i kraft.

1.5. Lag om ändring av 10 § lagen angående stämpelskatt

Som det framgår av den allmänna motiveringen skall stämpelskatt betalas för datasekretessnämndens tillståndsbeslut. Dylika beslut är tillstånd enligt 22 § personregisterlagen till utlämnande av personuppgifter utomlands samt undantagslov enligt 37 §. Ett nytt avsnitt om detta föreslås intaget i 10 § lagen angående stämpelskatt. Däremot föreslås det att tillstånd av datasekretessnämnden som beviljas med stöd av 5 § inte skall beläggas med stämpelskatt.

Stämpelskattebeloppet skall bli beroende av datasekretessnämndens prövning i varje enskilt fall. Gränserna för stämpelskatten skall enligt lagen vara minst 150 mark och högst 3 000 mark.

2. Närmare stadganden

Avsikten är att en förordning skall utfärdas med stöd av personregisterlagen. Ett utkast till förordning finns i bilaga 2. Ett utkast till den förordning som skall utfärdas med stöd av lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen finns i bilaga 3.

3. Ikraftträdande

Personregisterlagen och lagen om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet föreslås träda i kraft ungefär ett år efter det att de har antagits. Före det skall det dock vara möjligt att vidta åtgärder som behövs för verkställigheten. Datasekretessmyndigheternas verksamhet skall enligt förslaget inledas ungefär ett halvt år tidigare.

Den föreslagna personregisterlagstiftningen innebär en omfattande reglering av förande och användning av olika slags personregister samt utlämnande av uppgifter ur register. På grund av lagstiftningens omfattande tillämpningsområde och bristen på kunskap om registerverksamheten har i förslaget tagits med ett undantagslovsförfarande, och vid beredningen av lagen har målet också annars varit att tillämpningen av lagen inte skall åsamka registerverksamheten oskäliga svårigheter. Avsikten är att uppföljningen av stadgandena om undantagslov samt också mer allmänt av verkställigheten av lagstiftningen skall ordnas genom samarbete mellan justitieministeriet och datasekretessmyndigheterna. Dataombudsmannen skall vara skyldig att till regeringen ge en berättelse över sin verksamhet. Regeringen för frågor som gäller datasekretesslagstiftningen till behandling i riksdagen antingen som en redogörelse eller som en proposition när situationen kräver detta.

Med stöd av vad som ovan anförts föreläggs Riksdagen till antagande följande lagförslag:

1.

Personregisterlag

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Lagens tillämpningsområde

För att skydda individens personliga integritet samt hans intressen och rättigheter, för att garantera statens säkerhet och för att skapa en god registersed skall vid inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter iakttas vad som stadgas i denna lag, om inte annorlunda stadgas i annan lag.

Denna lag gäller inte inhämtande, registrering eller användning av personuppgifter som sker utslutande för personliga eller därmed jämförbara sedvanliga privata syften.

Denna lag medför inte någon ändring i rätten att utge tryckskrifter.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *personuppgift* en sådan beskrivning av en individ eller individuella egenskaper eller levnadsförhållanden som kan hänföras till en bestämd fysisk person eller till hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom.

2) *personregister* en datamängd som innehåller personuppgifter och som behandlas med auto-

matisk databehandling samt sådana förteckningar och kartotek, eller en på motsvarande sätt ordnad datamängd, som innehåller personuppgifter och ur vilka information om en bestämd person med lärthet och utan oskäligen kostnader kan erhållas,

3) *registeransvarig* en person, ett samfund eller en stiftelse för vars bruk personregister inrättas och som har rätt att förfoga över registret,

4) *registrerad* den som en personuppgift gäller.

5) *användning av personuppgifter* att personuppgifter som införts eller inhämtats för att införas i ett personregister används i den registeransvariges egen verksamhet,

6) *personkreditupplysning* personuppgifter som är avsedda att användas vid bedömning av en persons ekonomiska ställning, förmåga att svara för sina förbindelser eller pålitlighet.

7) *kreditupplysningsverksamhet* inhämtande och registrering av personkreditupplysningar i syfte att överlåta dem vidare, om det sker i form av näring,

8) *massutlämnande* att ett helt personregister eller en större del av personuppgifterna om de registrerade lämnas ut eller att personuppgifter lämnas ut i en form som lämpar sig för automatisk databehandling eller så att mottagaren genom teknisk anslutning kan använda ett personregister samt med

9) *känsliga stickprov* en datamängd som på grund av urvalskriterierna och användningsända-

målet kan medföra att den registrerades integritetsskydd äventyras.

3 §

Den registeransvariges aktsambetsplikt

När personuppgifter inhämtas, registreras, används och lämnas ut skall den registeransvarige vara aktsam och iaktta god registersed samt även i övrigt förfara så att den registrerades personliga integritet, intressen eller rättigheter inte otillbörligt kränks eller att statens säkerhet äventyras. Samma skyldighet har den som i egenskap av självständig näringsidkare eller företagare handlar för den registeransvariges räkning eller till vilken den registeransvarige har lämnat ut personuppgifter.

2 kap.

Inhämtande och registrering av personuppgifter

4 §

Bestämning av personregisters ändamål

Användningen av ett personregister skall vara sakligt motiverad med hänsyn till den registeransvariges verksamhet och administration. Det ändamål för vilket personregistret används samt den hos vilken personuppgifter som registreras vanligen inhämtas (*normala källor*) och till vilken registrerade personuppgifter vanligen lämnas ut (*normalt utlämnande av uppgifter*), skall anges innan de personuppgifter som skall registreras börjar inhämtas eller, om personuppgifterna ingår i handlingar som upprättats i den registeransvariges normala verksamhet, innan uppgifterna ordnas till ett personregister.

Registerets ändamål skall preciseras, så att det framgår för vilka funktioner registret används. Flera personregister som tekniskt sett förs separat anses utgöra ett och samma register, om de används för samma ändamål.

Ett personregisters ändamål samt de normala dataöverföringarna kan senare anges på nytt, om detta behövs till följd av ändrade förhållanden och det sålunda angivna ändamålet inte väsentligt avviker från det ursprungliga.

5 §

Införande av personuppgifter i personregister

Utan den registrerades samtycke eller tillstånd av datasekretessnämnden får för ett personregis-

ter inhämtas uppgifter och dessa införas i registret endast i fråga om personer som på grund av ett kund- eller tjänstgöringsförhållande, ett medlemskap eller något därmed jämförbart förhållande har en saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet, om inte registret skall föras till följd av åliggande som den registeransvarige har enligt stadgande i lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd därav (*anknytningskrav*).

I personregister får införas endast sådana personuppgifter som behövs för registrets ändamål (*relevanskrav*). Genom förordning kan närmare stadgas om hurdana personuppgifter som får införas i personregister av visst slag.

En koncern eller någon annan ekonomisk sammanslutning får utan hinder av 1 mom. inhämta och i ett gemensamt personregister införa personuppgifter om kunder hos eller arbetstagare vid sammanslutningens enheter, om inte annat följer av stadgandena om tystnadsplikt.

För kreditupplysningsverksamhet samt direktreklam, telefonförsäljning, annan direkt marknadsföring, adresstjänst, opinions- och marknadsundersökningar ävensom för vetenskaplig forskning och statistik får utan hinder av 1 mom. personuppgifter inhämtas och införas i personregister. Om användning av sådana personregister och om de uppgifter som införs i dem stadgas närmare genom förordning.

6 §

Förbud mot registrering av känsliga uppgifter

Känsliga uppgifter får inte registreras eller inhämtas för att införas i personregister.

Med känsliga uppgifter avses personuppgifter vilkas syfte är att beskriva

- 1) ras eller etniskt ursprung,
- 2) någons samhälleliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse,
- 3) brottslig gärning eller straff eller annan påföljd för brott,
- 4) någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder som gäller honom,
- 5) någons sexuella beteende eller
- 6) socialservice, utkomststöd och sociala understöd samt därmed sammanhängande tjänster som någon har fått inom socialvården.

7 §

Undantag från förbudet mot registrering av känsliga uppgifter

Stadgandena i 6 § hindrar inte att uppgifter inhämtas och införs i personregister, om datasekretessnämnden har gett tillstånd eller den registrerade har samtyckt därtill eller om frågan gäller

1) personregister om vilket stadgas i lag eller förordning eller som inrättats på grund av åliggande, vilket direkt med stöd av lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd därav ankommer på den registeransvarige,

2) personregister som förs av socialvårdsmyndighet och som innehåller uppgifter som myndigheten i sin verksamhet har erhållit om socialvård som den registrerade har fått samt om grunderna för denna socialvård,

3) personregister som förs av myndighet eller anstalt inom hälsovården och som innehåller uppgifter som de i sin verksamhet har erhållit om den registrerades hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller om vård eller därmed jämförbara åtgärder som gäller den registrerade,

4) personregister som förs av läkare, tandläkare eller någon annan med yrkesutbildning inom hälsovården och som innehåller uppgifter som han i sin yrkesverksamhet har erhållit om den registrerades hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller om vård eller därmed jämförbara åtgärder som gäller den registrerade,

5) matrikel som kommunal myndighet för över sina tjänsteinnehavare och som innehåller uppgifter som enligt matrikelförordningen (215/64) kan antecknas i matrikel som förs över statens tjänstemän,

6) personregister som förs av försäkringsbolag och som innehåller uppgifter som i försäkringsverksamheten erhållits om den försäkrades hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller om vård eller därmed jämförbara åtgärder som gäller den registrerade, eller

7) personregister som är avsett för någon särskild vetenskaplig undersökning, i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning.

8 §

Anteckning om källorna

När den registeransvarige inför personuppgifter i ett personregister, skall han samtidigt på ett bestående sätt anteckna en utredning om varifrån

de registrerade uppgifterna härstammar, om det vid deras inhämtande har använts andra källor än de normala källor som har angetts enligt 4 §.

3 kap.

Kontroll och rättelse av personuppgifter

9 §

Kontroll av att uppgifterna är riktiga

Den registeransvarige skall genom att använda tillförlitliga källor och även annars se till att oriktiga, ofullständiga eller föråldrade uppgifter inte förs in i personregister. När den registeransvariges skyldighet bedöms, skall avseende fästas vid personregistrets ändamål samt vilken betydelse för den registrerades integritetsskydd, intressen och rättigheter det har att registret används.

10 §

Registerbeskrivning

Över personregister som förs med automatisk databehandling skall den registeransvarige uppgöra en registerbeskrivning som anger registrets ändamål samt vilka slags data det innehåller. Registerbeskrivningen skall hos den registeransvarige hållas allmänt tillgänglig.

Registerbeskrivningen skall uppgöras innan de uppgifter som skall införas i personregistret börjar inhämtas eller, om personuppgifterna ingår i handlingar som upprättats i den registeransvariges normala verksamhet, innan uppgifterna ordnas till ett personregister.

Den registeransvarige skall på begäran också ge upplysning om ändamålet med och arten av uppgifterna i personregister som inte behöver ha en registerbeskrivning.

Genom förordning kan det stadgas att de upplysningar som avses i 1 mom. endast skall meddelas dataombudsmannen, om registerbeskrivningens tillgänglighet kan äventyra statens säkerhet eller förhållande till annan stat eller någon internationell organisation eller försvåra förebyggande eller utredning av brott.

11 §

Rätt till insyn

Var och en har utan hinder av sekretesstadgandena rätt att, sedan han uppgett de fakta som behövs för att söka en uppgift, få veta vilka uppgifter om honom som har införts i ett

personregister eller att registret inte innehåller uppgifter om honom. Den registeransvarige skall samtidigt ge den registrerade information om vilka normala källor som används för registret samt till vilket ändamål registeruppgifterna används och normalt lämnas ut. Ersättning för utlämnande av uppgifter får av den registeransvarige uppbäras endast om det har förflutit mindre än ett år sedan den registrerade senast fick kontrollera uppgifterna i registret. Ersättningen skall vara skäligen, och den får inte överstiga de direkta kostnaderna för utlämnandet av uppgifterna.

Den som önskar kontrollera uppgifter om sig själv på det sätt som nämns i 1 mom. skall personligen hos den registeransvarige eller genom ett egenhändigt undertecknat brev begära detta. Genom förordning stadgas närmare om hur rätten till insyn skall tillgodoses när det är fråga om personregister inom hälsovården.

12 §

Begränsningar av rätten till insyn

Rätt till insyn enligt 11 § finns inte,

1) om informationen kan skada statens säkerhet eller förhållande till annan stat eller någon internationell organisation eller försvara förebyggande eller utredning av brott eller strida mot något annat synnerligen viktigt allmänt intresse,

2) om informationen kan medföra allvarlig fara för den registrerades hälsa eller vård som han får, eller om det kan strida mot något annat synnerligen viktigt enskilt intresse att information lämnas,

3) om personuppgifter i ett register används uteslutande i statistiskt syfte för forskning eller planering, eller

4) om det är fråga om personbedömningsuppgifter, som utgör en avlöningsgrund och som ingår i annat av arbetsgivaren över sina arbetstagare upprätthållet register än sådant som förs med automatisk databehandling, såvida i respektive arbets- eller tjänstekollektivavtal eller, om sådant inte finns, med arbetstagaren överenskommit om dylik avlöningsgrund, ej heller i fråga om personregister som arbetsgivaren på motsvarande sätt för med tanke på val av arbetstagare och som förstörs så snart det inte längre behövs med hänsyn till arbetsgivarens lagstadgade förpliktelser.

Är endast en del av uppgifterna om den registrerade sådana att de enligt 1 mom. 1 eller 2 punkten inte omfattas av rätten till insyn, har

den registrerade rätt till insyn i fråga om övriga registeruppgifter om honom.

Genom förordning kan det stadgas att rätten till insyn inte omfattar sådana personregister ur vilka den registrerade med anledning av förfarande varom stadgas i lag eller förordning eller genom den registeransvariges försorg får uppgifter om sig själv.

13 §

Rätt till insyn i kreditupplysningsregister

En registeransvarig som idkar kreditupplysningsverksamhet skall underrätta den registrerade om när den första anteckningen om honom införs i ett kreditupplysningsregister.

En registeransvarig som idkar kreditupplysningsverksamhet skall på den registrerades begäran meddela till vem eller för vilket ändamål personkreditupplysningar om honom har lämnats ut under de senaste sex månaderna samt av vem uppgifterna om honom har erhållits eller varifrån de härstammar. Om rätten till insyn gäller i övrigt vad som stadgas i 11 §.

14 §

Utövande av rätt till insyn

Den registeransvarige skall utan obefogat dröjsmål ge den registrerade tillfälle att ta del av de uppgifter som avses i 11 § eller på begäran lämna uppgifterna skriftligen. Om den registeransvarige vägrar att lämna uppgifterna, skall han på begäran ge ett skriftligt intyg därom. I intyget skall även nämnas skälen till att insyn förvägrats.

Har den registeransvarige inte inom tre månader efter framställd begäran gett den registrerade ett skriftligt svar, jämställs detta med att insyn har förvägrats.

15 §

Rättelse av fel

Den registeransvarige skall se till att i personregister införd personuppgift, som med hänsyn till registrets ändamål är oriktig, onödig, bristfällig eller föråldrad, utan obefogat dröjsmål rättas, avförs eller kompletteras (*rättelse av fel*), om det är uppenbart att en sådan uppgift äventyrar den registrerades integritetsskydd eller hans intressen eller rättigheter. På motiverad begäran av den registrerade skall fel alltid rättas.

Godkänner den registeransvarige inte yrkande på rättelse av fel, skall han på begäran ge ett

skriftligt intyg därom. I intyget skall även nämnas skälen till att yrkandet inte har godkänts.

Den registeransvarige skall om rättelsen underätta den till vilken han genom sedvanlig dataöverföring sannolikt har lämnat ut eller av vilken han därvid har fått den felaktiga personuppgiften, om felet kan medföra intrång i den registrerades intressen eller rättigheter. På motiverad begäran av den registrerade skall rättelse av fel alltid meddelas den till vilken den registeransvarige vet att han sannolikt har lämnat ut eller av vilken den registeransvarige vet att han sannolikt har erhållit den oriktiga personuppgiften samt den som anges av den registrerade och som lämnat eller tagit emot uppgiften.

4 kap.

Användning och utlämnande av personuppgifter

16 §

Ändamålsbundenhet

Personuppgifter som ingår i personregister får användas endast för det ändamål som har bestämts innan uppgifterna börjar inhämtas, om inte annat följer av denna lag eller av annan lag. Uppgifter i personregister får dock användas i den registeransvariges forskning, planering och statistikföring.

17 §

Mottagares utredningsplikt

Den som begär uppgifter ur ett personregister är skyldig att lämna den registeransvarige en utredning om vad de begärda uppgifterna kommer att användas till samt om hur ett erforderligt skydd av personuppgifterna kommer att ordnas.

18 §

Utlämnande av uppgifter ur personregister

Personuppgifter som ingår i eller inhämtats för personregister får inte lämnas ut, om inte annat följer av 2 eller 3 mom. eller uppgifterna lämnas ut

1) med den registrerades samtycke eller på hans uppdrag,

2) i enlighet med lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd av lag eller förordning,

3) under sådana omständigheter att det utgör en sedvanlig del av verksamheten i fråga att personuppgifter lämnas ut; en förutsättning är

härvid att det kan antas att den registrerade känner till att personuppgifterna lämnas ut på detta sätt och att det inte är fråga om känsliga uppgifter, eller

4) för vetenskaplig forskning eller statistik.

Ur personregister som inte innehåller känsliga uppgifter får personuppgifter lämnas ut till direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring samt adresstjänst, om den registrerade inte har förbjudit utlämnandet och det är uppenbart att den registrerade känner till att uppgifterna lämnas ut på detta sätt. Om uppgifter som får lämnas ut stadgas närmare genom förordning.

Personkreditupplysning får lämnas ut endast till en registeransvarig som bedriver kreditupplysningsverksamhet och till den som behöver upplysningen vid beviljande eller övervakning av kredit eller för annat härmed jämförbart ändamål.

Såsom utlämnande av personuppgift anses inte att uppgifter lämnas för betalningstjänst, databehandling, postning eller härmed jämförbara tjänster som sker på uppdrag av den registeransvarige eller att personuppgifter överförs till ett sådant gemensamt register som nämns i 5 § 3 mom. eller att sådana uppgifter lämnas ut som inte kan hänföras till den registrerade.

19 §

Massutlämnande och känsliga stickprov

Personuppgifter som ingår i eller inhämtats för personregister får ges ut i form av massutlämnande eller känsliga stickprov endast om

1) den registrerade har samtyckt därtill eller utlämnandet sker på uppdrag av honom,

2) sådant utlämnande sker med stöd av 18 § 3 mom. eller annan lag eller förordning eller med datasekretessnämndens tillstånd, eller

3) mottagaren enligt denna lag har rätt att införa uppgifterna i personregister samt utlämnandet och användningen inte äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet.

I de fall som avses i 1 mom. får personbeteckning lämnas ut endast om mottagaren redan förfogar över den eller om han har rätt att få den direkt av den registrerade eller ur befolkningsregistret eller om utlämnandet sker för vetenskaplig forskning eller för statistik eller kreditupplysningsverksamhet.

20 §

Samkörning av personregister

Personregister får samköras endast

1) om den registrerade har samtyckt eller datasekretessnämnden har beviljat tillstånd till detta,

2) om samkörningen är en direkt följd av ett i lag stadgat åliggande och den registeransvarige har rätt att för detta ändamål få och använda de uppgifter som skall samköras,

3) om samkörningen sker för sedvanlig uppdatering av adressuppgifter eller för att undvika dubbel postning, eller

4) om det är uppenbart att samkörningen inte äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter.

Såsom samkörning av personregister anses inte att två eller flera personregister som tillhör en och samma registeransvarige och som tekniskt hållits isär förenas till ett register, om registren har samband med administration av förhållandet mellan den registeransvarige och en och samma registrerad, och det nya register som bildas uppfyller villkoren enligt 4—7 §§.

21 §

Användning av utlämnade uppgifter

Den till vilken personuppgifter har lämnats får inte använda uppgifterna för andra ändamål än dem som bestämts vid utlämnandet. Detsamma gäller den som har mottagit en personuppgift för att utföra uppdrag av den registeransvarige.

22 §

Utlämnande av uppgifter utomlands

Utan tillstånd av datasekretessnämnden eller samtycke eller uppdrag av den registrerade får personuppgifter som införts i eller inhämtats för personregister ges ut i form av massutlämnande eller känsliga stickprov endast till länder vars lagstiftning motsvarar stadgandena i denna lag. Om dessa länder stadgas närmare genom förordning.

Tillstånd får beviljas, om det med beaktande av antalet personuppgifter som skall lämnas ut, deras art och användningsändamål samt de skyddsåtgärder som skall vidtas är uppenbart att utlämnandet inte äventyrar den registrerades integritetsskydd eller gör intrång i hans intressen eller rättigheter eller äventyrar statens säkerhet.

Personuppgifter får lämnas ut till annan stat för databehandling och postning som sker på uppdrag av den registeransvarige, om utlämnandet och användningen av uppgifterna inte äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet.

23 §

Rätt att förbjuda användning eller utlämnande av uppgifter

Den registrerade har rätt att förbjuda den registeransvarige att använda eller lämna ut uppgifter om honom själv för direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring, adress tjänst samt marknads- och opinionsundersökningar.

24 §

Anmälan om användning av personregister i vissa fall

Den som har inhämtat personkreditupplysningar om den registrerade för att användas vid beslut som gäller den registrerade skall underrätta denne om upplysningarnas användning i beslutsfattandet och från vilket register de härstammar, om förvägrande av kredit eller något annat beslut som är negativt för den registrerade huvudsakligen beror på dessa kreditupplysningar.

I direktreklam, vid telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring samt i förfrågan vid marknads- och opinionsundersökning där någons namn eller adressuppgifter har inhämtats ur ett personregister skall i fråga om detta register uppges dess benämning samt den registeransvarige och hans adress.

25 §

Anteckning om att uppgifter har lämnats ut

Om inte annat följer av 2 mom., skall den registeransvarige, när han med stöd av 19 § 1 mom. 3 punkten lämnar ut personuppgifter, på ett bestående sätt anteckna

- 1) vilka slags uppgifter som har lämnats ut,
- 2) till vem uppgifterna har lämnats,
- 3) för vilket ändamål uppgifterna har lämnats ut och
- 4) när uppgifterna har lämnats ut.

Anteckning som nämns i 1 mom. behöver inte göras, när uppgifter ges ut i form av sådant normalt utlämnande som har angetts i 4 §. Anteckning om utlämnande skall dock alltid

göras, när det är fråga om personregister som upprätthålls för sådant utlämnande av personuppgifter som sker i form av näring.

5 kap.

Skydd, arkivering och förstöring av personregister

26 §

Skydd av personregister

Den registeransvarige skall se till att personregister och uppgifterna däri är på behörigt sätt skyddade mot olovlig behandling, användning, förstörelse och ändring samt mot olovligt tillgrepp. Samma skyldighet har den som i egenkap av självständig idkare av näring eller verksamhet handlar för den registeransvariges räkning eller till vilken den registeransvarige har gett ut personuppgifter som massutlämnande eller känsliga stickprov.

27 §

Förstöring av personregister

Behövs ett personregister inte längre för den registeransvariges verksamhet, skall registret förstöras, om det inte särskilt stadgas eller bestäms att de registrerade uppgifterna skall bevaras eller om registret inte arkiveras i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning.

28 §

Personregister som överförs till arkiv

I fråga om användning och skydd av personregister som överlåtits till arkivmyndighet samt utlämnande av uppgifter som finns i ett sådant register gäller vad som stadgas särskilt. Då uppgifter lämnas ut privata personregister skall arkivmyndigheten dock beakta vad som i denna lag stadgas om utlämnande av uppgifter, om inte detta med hänsyn till de införda uppgifternas ålder och art är uppenbart obehövt för de registrerades integritetsskydd.

6 kap.

Tillsyn och tvångsmedel samt undantagslov

29 §

Datasekretessmyndigheter

Dataombudsmannen utövar tillsyn över att inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter sker så att syftena med denna lag nås.

Datasekretessnämnden utövar beslutanderätt i datasekretessfrågor i enlighet med vad som stadgas i denna lag.

Om dataombudsmannens byrå samt om datasekretessnämndens sammansättning och behandlingen av ärenden i nämnden stadgas i lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (/).

30 §

Anmälningsskyldighet

Den registeransvarige skall göra en anmälan hos dataombudsmannen

1) i fråga om personregister, när avsikten är att uppgifter i registret skall användas för direktreklam, telefonförsäljning eller annan direkt marknadsföring, adresstjänst eller opinions- eller marknadsundersökning, om registret innehåller uppgifter om personer som inte till den registeransvarige står i ett sådant kund- eller tjänstgöringsförhållande eller medlemskaps- eller därmed jämförbart förhållande som avses i 5 § 1 mom.,

2) i fråga om personregister som förs med automatisk databehandling och för vilket uppgifter inhämtas med stöd av 19 § 1 mom. 3 punkten, om det inte är fråga om sedvanlig uppdatering av adressuppgifter eller om personregister som förs för vetenskaplig forskning,

3) när personuppgifter lämnas ut ur personregister för automatisk databehandling i någon annan stat eller för att i betydande omfattning användas i en annan stat, om tillstånd enligt 22 § inte har sökts, samt

4) vid väsentlig ändring av ett sådant personregister som avses i 1 och 2 punkten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet eller den som i form av näring bedriver inkasseringsverksamhet eller utför marknads- eller opinionsundersökningar eller för annans räkning utför tjänster, som gäller val av och lämplighet i fråga om personal eller att utföra databehandlingsuppgifter, och som i denna verksamhet använder eller behandlar personregister och däri

införda uppgifter, är skyldig att hos dataombudsmannen anmäla verksamheten.

Anmälan skall göras i tillräckligt god tid, dock senast en månad innan de personuppgifter som avses bli införda i personregistret inhämtas eller verksamheten påbörjas eller någon annan åtgärd som medför anmälningsplikt vidtas. Om ett personregister som inte tidigare behövt anmälas ändras så att anmälan måste göras, skall anmälan ske en månad innan det ändrade registret tas i bruk.

Genom förordning kan stadgas om sådana undantag från anmälningsplikten som inte äventyrar möjligheterna att styra registerverksamheten så att syftena med denna lag nås.

31 §

Den registeransvariges informationsskyldighet

Den registeransvarige är utan hinder av sekretesstadgandena skyldig att lämna dataombudsmannen sådana upplysningar om personregister och dess användning som denne begär och som behövs för tillsyn över att inhämtande, registrering, kontroll och utlämnande av personuppgifter sker i enlighet med lag.

Den registeransvarige är skyldig att i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning lämna dataombudsmannen utredningar om personregister.

32 §

Datasekretessmyndighetens tillsyn

Dataombudsmannen har rätt att inspektera personregister och att vid tillsyn anlita sakkunniga som har godkänts av datasekretessnämnden.

Dataombudsmannen och sakkunnig har för inspektionen tillträde till lokaliteter, som tillhör den registeransvarige eller den som handlar på hans uppdrag och i vilka personuppgifter behandlas eller personregister förs. De skall även få tillgång till sådana upplysningar och apparater som behövs för inspektionen.

Inspektion skall ske så att den inte i onödan vållar den registeransvarige olägenhet eller kostnader.

33 §

Allmänna anvisningar

Dataombudsmannen kan utfärda närmare anvisningar om när personuppgifter får lämnas ut med stöd av 19 § och när personregister enligt

20 § får samköras utan tillstånd av datasekretessnämnden samt om hur personregister skall skyddas mot användning av utomstående.

34 §

Styrning av enskilda register

Erfar dataombudsmannen att personuppgifter inhämtas eller registreras eller att uppgifter i personregister används eller lämnas ut i strid med denna lag, skall han försöka förmå den som saken gäller att frivilligt ändra sitt beteende. Vid behov skall dataombudsmannen föra saken till datasekretessnämnden eller anmäla den för åtal.

35 §

Ålägganden och förbud

På ansökan av en registrerad kan dataombudsmannen föreskriva att den registeransvarige skall sköta om att den registrerades rätt till insyn tillgodoses och att fel i registret rättas. Föreskriften förfaller, om den registeransvarige inom en förelagd tid skriftligen eller muntligen meddelar dataombudsmannens byrå att han motsätter sig föreskriften. Den tid som föreläggs skall vara minst åtta dagar från den dag föreskriften delgavs.

Om någon inhämtar uppgifter eller inför uppgifter i ett personregister, använder personregister eller lämnar ut personuppgifter som ingår i registret eller vidtar någon annan åtgärd i strid mot denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lagen eller försummar sin skyldighet enligt dessa stadganden eller bestämmelser, eller om föreskrift som meddelats av dataombudsmannen har förfallit i det fall som nämns i 1 mom., kan datasekretessnämnden på ansökan av dataombudsmannen ålägga den som saken gäller att inom en bestämd tid rätta till vad som orättmätigt har gjorts eller underlåtit. En registrerad kan på ansökan få ärende som gäller tillgodoseende av rätten till insyn eller rättelse av fel prövat av datasekretessnämnden, om dataombudsmannen har beslutat att inte meddela den registeransvarige någon föreskrift eller att inte föra saken till nämnden.

Datasekretessnämnden kan förbjuda inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter som sker i strid mot lag. Såvida de lagstridiga gärningarna eller försummelserna i betydande grad äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet, kan datasekretessnämnden

föreskriva att registerverksamheten skall upphöra, om inte registret är lagstadgat.

36 §

Vite

Dataombudsmannen kan förelägga vite för att förstärka informationsskyldighet enligt 31 § eller föreskrift som han meddelat med stöd av 35 §. Datasekretessnämnden kan förelägga vite för att förstärka beslut om åläggande eller förbud. Datasekretessnämnden förordnar om betalning av vite.

37 §

Undantagslov

Datasekretessnämnden kan ge tillstånd som avses i 5, 7, 19 och 20 §§ ovan eller i 18 a § lagen om allmänna handlingars offentlighet samt tillstånd till undantag från de stadganden som ingår i denna lag eller med stöd av den givna förordning, om något vägande skäl talar för detta och det kan förhindras att den registrerades integritet, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet äventyras.

Undantagslov kan beviljas för en bestämd tid eller tills vidare, och till lovet skall fogas föreskrifter som behövs för att säkerställa den registrerades integritetsskydd, intressen och rättigheter samt statens säkerhet.

Datasekretessnämnden kan på ansökan av dataombudsmannen eller den som erhållit undantagslov ändra eller komplettera sådana föreskrifter som avses i 2 mom., om detta behövs på grund av förändrade förhållanden. Tillståndet kan återkallas när skäl därtill prövas föreligga.

7 kap.

Ändringssökande

38 §

Besvär rätt

Ändring i datasekretessnämndens beslut med stöd av 22 eller 35—37 § får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen med iakttagande av vad som stadgas i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50). Dataombudsmannen har rätt att söka ändring i datasekretessnämndens beslut med stöd av 22 eller 37 §.

39 §

Iakttagande av beslut

I datasekretessnämndens beslut med stöd av 35 eller 36 § kan det föreskrivas att beslutet trots att ändring har sökts skall iaktas om inte besvärmyndigheten bestämmer annorlunda.

8 kap.

Särskilda stadganden

40 §

Datasekretess vid postning

Den registeransvarige får inte i postförsändelse synligt använda personbeteckning, uppgifter om mottagarens personliga förhållanden eller uppgift som avses i 24 § 2 mom.

41 §

Tystnadsplikt

Den som vid inhämtande, registrering, användning eller utlämnande av personuppgifter har fått kännedom om något som gäller någon annans personliga förhållanden eller ekonomiska ställning får inte i strid mot denna lag för utomstående röja de uppgifter som han på detta sätt har erhållit.

42 §

Skadeståndsskyldighet

Den registeransvarige är skyldig att ersätta den ekonomiska skada som tillfogats en registrerad genom att en oriktig uppgift har använts eller lämnats ut eller genom att användning eller utlämnande av en uppgift har skett i strid mot lag. Ersättning skall härvid betalas även för lidande som inte skall anses vara ringa. I fråga om skadeståndsskyldighet gäller i övrigt vad som stadgas i 2 kap. 2 och 3 §§, 3 kap. 4 och 6 §§ samt 4, 6 och 7 kap. skadeståndslagen (412/74).

43 §

Personregisterbrott

Den som i strid mot denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lagen

- 1) i personregister inför känsliga uppgifter,
- 2) genom att till en registrerad ge oriktig eller vilseledande information hindrar eller försöker

hindra honom att utöva sin rätt till insyn i personregister, eller

3) använder personregister eller uppgifter i registret för andra ändamål än de som bestämts i enlighet med lag,

4) lämnar ut personuppgifter ur personregister, eller

5) samkör personregister

och därmed gör intrång i en registrerads integritet eller åsamkar honom annan skada eller betydande men, skall för *personregisterbrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

44 §

Personregisterförseelse

Den som i strid mot denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lagen uppsåtligen eller av grov vårdslöshet

1) försummar sin skyldighet att anteckna uppgiftskälla eller utlämnande av uppgifter,

2) försummar att iaktta vad som stadgas om angivande av personregisters ändamål, om uppgörande och tillhandahållande av registerbeskrivning, om lämnande av upplysningar till en registrerad, om rättelse av uppdagat fel i personregister eller om information till dataombudsmannen,

3) lämnar datasekretessmyndighet oriktig eller vilseledande upplysning i ärende som gäller personregister, eller

4) bryter mot bestämmelser om skydd för och förstöring av personregister

och därmed äventyrar en registrerads integritet, intressen eller rättigheter skall, om inte strängare straff för förseelsen stadgas i annan lag, för *personregisterförseelse* dömas till böter.

För personregisterförseelse skall även dömas den som av grov vårdslöshet gör sig skyldig till gärning som avses i 43 §.

45 §

Intrång i personregister

Den som genom att använda en kod som han inte har rätt till eller på annat bedrägligt sätt bryter en identifieringskontroll eller motsvarande säkerhetsarrangemang och därmed orättmätigt bereder sig tillgång till ett personregister som förs med automatisk databehandling, skall för *intrång i personregister* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

46 §

Sekretessbrott som gäller personregister

Den som i strid med 41 § för utomstående röjer personuppgifter som införts i eller inhämtats för personregister, skall för *sekretessbrott som gäller personregister* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

47 §

Hörande av dataombudsmannen

Innan åtal väcks för gärning som avses i 43—46 §§ skall allmänna åklagaren höra dataombudsmannen. Domstolen skall vid behandlingen av ett sådant mål bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd.

48 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

9 kap.

Ikraftträdande och övergångsstadganden

49 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 19 .

De stadganden om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter som ingår i förordning som har utfärdats innan denna lag träder i kraft tillämpas likväl i stället för lagen.

Stadgandena i 42 § skall tillämpas på skador som har inträffat efter det lagen trätt i kraft.

50 §

Övergångsstadganden

Personregister som har tagits i bruk innan denna lag träder i kraft skall bringas i överensstämmelse med lagen inom ett år efter det lagen trätt i kraft, om inte annat stadgas nedan. Förutsätter upprätthållandet av ett sådant register tillstånd enligt denna lag, skall ansökan om tillstånd göras inom sex månader från det lagen trätt i kraft.

Anmälan som nämns i 30 § 1 mom. 3 punkten och 2 mom. skall göras inom sex månader och

anmälan som nämns i 30 § 1 mom. 1 och 2 punkten inom ett år efter det lagen trätt i kraft.

En registeransvarig som utövar kreditupplysningsverksamhet skall inom två år efter lagens ikraftträdande göra i 13 § 1 mom. nämnd anmälan om de personuppgifter som är införda i registret. Ändras ett personregister som tidigare

förts manuellt för kreditupplysningsverksamhet så att det förs med automatisk databehandling, får anmälan göras enbart om de personuppgifter som ingår i det register som förs med automatisk databehandling, om personuppgifter inte lämnas ut med hjälp av det tidigare registret.

2.

Lag

om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 9 februari 1951 om allmänna handlingars offentlighet (83/51) 8 § 1 mom., 9 § 2 mom., rubriken för 3 kap. och 21 § 1 mom. samt

fogas till 2 § ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., till 3 § ett nytt 2 mom., till 7 § ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., samt till lagen nya 7 a och 18 a §§ som följer:

2 §

Vad som i denna lag stadgas om allmänna handlingar gäller även av myndighet upprättade och utfärdade samt till myndighet insända eller inlämnade genom perforering eller magnetisering eller på därmed jämförbart sätt framställda upptagningar som är avsedda att läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas med tekniska hjälpmedel och som innehas av myndigheten (*teknisk upptagning*).

3 §

En teknisk upptagning blir offentlig i enlighet med vad som stadgas om motsvarande handling. En teknisk upptagning anses vara färdig tidigast när den med tekniska hjälpmedel är tillgänglig för myndigheten.

7 §

Uppgifter ur tekniska upptagningar lämnas så att myndigheten upplåter sådana apparater som behövs för att läsa, avlyssna eller på annat sätt uppfatta upptagningen eller så att uppgifterna lämnas skriftligen. Med tillstånd av myndigheten

kan uppgifterna även lämnas genom kopior av upptagningen eller genom teknisk anslutning.

7 a §

En myndighet får inte av den som begär uppgift kräva utredning om vem han är eller för vilket syfte uppgifterna begärs, om inte detta är nödvändigt för att myndigheten skall kunna utöva sin prövningsrätt eller för att utreda om uppgiften enligt lag får lämnas ut.

8 §

Vägrar behörig tjänsteman att i enlighet med vad som stadgas i denna lag lämna uppgift ur handling, har den som begär uppgiften rätt att få ärendet prövat av myndigheten. Över myndighetens avgörande har sökanden rätt att anföra besvär i den ordning som i allmänhet gäller för sökande av ändring i denna myndighets beslut. Om dylikt förfarande för ändringssökande inte finns, får besvär anföras hos den myndighet under vilken den beslutsfattande myndigheten lyder och, om sådan inte finns, över statlig myndighets avgörande hos högsta förvaltningsdomstolen samt över avgörande av annan myndighet hos länsrätten. Avgörande med anledning av besvär får överklagas i vanlig ordning.

2 kap.

Handlingar, som böra hemlighållas

9 §

Genom förordning kan stadgas att ärende eller handling skall hemlighållas, om detta påkallas av statens säkerhet eller dess förhållande till främmande makter, försvarets intresse, förebyggande eller beivrande av brott, säkerställande av statens eller självstyrelsesamfunds eller enskilds affärsverksamhet eller rättgång eller av datasekretess eller enskilds betydelsefulla personliga intresse på själavårdens, hälso- och sjukvårdens, vårdväsendets, fångvårdens, beskattningens eller den offentliga kontrollverksamhetens område.

3 kap.

Rätt till handling som gäller enskild

18 a §

Ur en teknisk upptagning som utgör ett personregister som avses i personregisterlagen (/) får personuppgifter ges ut som massutlämnande eller känsliga stickprov i enlighet med nämnda lag endast

- 1) om den registrerade har samtyckt eller datasekretessnämnden har gett tillstånd härtill,
- 2) om sådant utlämnande sker enligt annan lag eller förordning, dock inte på de grunder som nämns i 19 § personregisterlagen, eller
- 3) om utlämnandet sker för vetenskaplig forsk-

ning eller för statistik och det uppfyller villkoren i 19 § 1 mom. 3 punkten personregisterlagen.

Om sådant tillstånd av datasekretessnämnden som avses i 1 mom. stadgas i 37 § personregisterlagen.

Den som för ett sådant personregister som avses i 1 mom. skall se till att det är möjligt att ur registret erhålla uppgifter från vilka sådana upplysningar som kan hänföras till den registrerade har avlägsnats, om inte detta skall anses uppenbart onödigt.

21 §

Andra än sådana i 2 mom. nämnda allmänna handlingar som skall hemlighållas blir, om inte annorlunda stadgas eller bestäms om dem, offentliga efter 25 år från den dag då handlingen är daterad eller, om handlingen inte är daterad, efter 25 år från dess upprättande. En till myndighet inkommen enskild handling blir likväl offentlig efter nämnda tid räknat från den dag från vilken den funnits hos myndigheten. Anteckningar som fortlöpande görs i förteckningar, register och motsvarande handlingar blir offentliga efter samma tid räknat från det anteckningen gjordes.

Denna lag träder i kraft den 19 .

Personregister, som avses i 18 a § och som har tagits i bruk innan denna lag träder i kraft, skall bringas i överensstämmelse med lagen senast ett år efter lagens ikraftträdande.

3 .

Lag

om ändring av 20 § lagen om förvaltningsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut ändras 20 § lagen den 6 augusti 1982 om förvaltningsförfarande (598/82) som följer:

20 §

Antecknande av vissa uppgifter i handling

Muntligen framfört yrkande samt sådan muntlig utredning och iakttagelse vid syn som kan inverka på ärendets avgörande skall antecknas i

respektive handling. Detsamma gäller uppgift som erhållits ut personregister som avses i personregisterlagen (/).

Denna lag träder i kraft den

19 .

4.

Lag

om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

För behandlingen av ärenden som avses i personregisterlagen (/) finns i samband med justitieministeriet en datasekretessnämnd och en dataombudsmannatjänst med avtalslön.

Datasekretessnämnden

2 §

Datasekretessnämnden består av en ordförande och vice ordförande samt fem andra medlemmar, vilka alla har uppdraget som bisyssla och utses av statsrådet för tre år i sänder. För var och en av dem skall dessutom förordnas en personlig suppleant.

Datasekretessnämndens medlemmar och deras suppleanter skall vara förtroagna med registerverksamhet. Därutöver krävs av nämndens ordförande och vice ordförande samt av en medlem och hans suppleant juris kandidatexamen ävensom av två medlemmar och deras suppleanter god sakkunskap om datateknik.

Datasekretessnämnden har en sekreterare med uppdraget som huvudsyssla och ett behövt antal sekreterare med uppdraget som bisyssla. Den sekreterare som har uppdraget som huvudsyssla utnämns av statsrådet och de som har uppdraget som bisyssla av justitieministeriet.

3 §

På datasekretessnämnden ankommer att behandla de ärenden i vilka den enligt personregisterlagen skall besluta samt att behandla frågor som hänger samman med personregister och som är principiellt viktiga för tillämpningen av lagen.

4 §

Datasekretessnämndens ordförande och övriga medlemmar handlar under tjänsteansvar.

Datasekretessnämnden är beslutför när utöver ordföranden eller vice ordföranden minst tre andra medlemmar är närvarande.

5 §

Datasekretessnämnden har rätt att höra sakkunniga och att begära utlåtanden av dem. För

utlåtande betalas ersättning i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning.

Dataombudsmannen

6 §

Dataombudsmannen skall ha avlagt juris kandidatexamen och vara väl förtrogen med datasekretessfrågor. Dataombudsmannen utnämns av republikens president på förslag av statsrådet utan att tjänsten har förklarats ledig, på viss tid för högst fem år i sänder.

Den som har utnämnts till dataombudsman är fri från skötseln av annan statlig tjänst eller befattning under den tid han tjänstgör som dataombudsman.

7 §

Dataombudsmannens uppgift är att avgöra de frågor i vilka han enligt personregisterlagen skall besluta samt att följa, övervaka och ge anvisningar om hur personuppgifter inhämtas och införs i personregister, hur personregister används och skyddas samt hur registeruppgifter lämnas ut.

8 §

Dataombudsmannen har en byrå, vid vilken inom ramen för statsförslaget kan finnas ett behövt antal tjänstemän som är föredragande och annan personal. Dataombudsmannen biträds av en byråchef, som är ställföreträdare för honom och som på förordnande av dataombudsmannen kan föra talan på dennes vägnar.

De tjänstemän som är föredragande vid dataombudsmannens byrå utnämns på framställning av dataombudsmannen av statsrådet eller justitieministeriet i enlighet med vad som stadgas genom förordning.

Särskilda stadganden

9 §

Polisen är skyldig att vid behov ge dataombudsmannen handräckning när han fullgör de åligganden som ankommer på honom.

10 §

Medlem och sekreterare i datasekretessnämnden samt dataombudsmannen och den som är anställd hos honom får inte för utomstående olovligen röja eller till egen fördel utnyttja vad han i sitt uppdrag har fått veta om någons personliga förhållanden, ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet eller om tekniskt skydd för register. Detsamma gäller sakkunnig som avses i 5 § ovan och i 32 § personregisterlagen. Vad som stadgas ovan utgör inte hinder för att uppgifter om tekniskt skydd för register lämnas för brottsutredning eller för ställande under åtal.

Den som i strid mot 1 mom. röjer eller använder de uppgifter som där avses skall för brott mot *datasekretessmyndighets tystnadsplikt* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

11 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

12 §

Denna lag träder i kraft den 19 .
Åtgärder som behövs för att verkställa lagen kan vidtas innan den träder i kraft.

5.

Lag

om ändring av 10 § lagen angående stämpelskatt

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 10 § lagen den 6 augusti 1943 angående stämpelskatt, sådant detta lagrum lyder i lag av den 9 december 1983 (916/83), efter avsnittet *Centralskattenämndens beslut* ett nytt avsnitt *Datasekretessnämndens beslut* som följer:

10 §

Följande expeditioner eller tillståndsbevis som tecknats på handling som företetts myndighet skall, om de inte är befriade från stämpelskatt, i stället för med stämpel enligt 6 och 8 §§, beläggas med stämpel till följande belopp:

nämnden har beviljat tillstånd med stöd av 22 eller 37 § personregisterlagen (/), enligt nämndens prövning, minst 150 och högst 3 000 mark.

Denna lag träder i kraft den

Datasekretessnämndens beslut genom vilket

19 .

Helsingfors den 30 april 1986

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Justitieminister *Christoffer Taxell*

2.

Lag

om ändring av lagen om allmänna handlingars offentlighet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 9 februari 1951 om allmänna handlingars offentlighet (83/51) 8 § 1 mom., 9 § 2 mom., rubriken för 3 kap. och 21 § 1 mom. samt
fogas till 2 § ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., till 3 § ett nytt 2 mom., till 7 § ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., samt till lagen nya 7 a och 18 a §§ som följer:

Gällande lag

Förslag

2 §

Vad som i denna lag stadgas om allmänna handlingar gäller även av myndighet upprättade och utfärdade samt till myndighet insända eller inlämnade genom perforering eller magnetisering eller på därmed jämförbart sätt framställda upptagningar som är avsedda att läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas med tekniska hjälpmedel och som innehas av myndigheten (teknisk upptagning).

3 §

En teknisk upptagning blir offentlig i enlighet med vad som stadgas om motsvarande handling. En teknisk upptagning anses vara färdig tidigast när den med tekniska hjälpmedel är tillgänglig för myndigheten.

7 §

Uppgifter ur tekniska upptagningar lämnas så att myndigheten upplåter sådana apparater som behövs för att läsa, avlyssna eller på annat sätt uppfatta upptagningen eller så att uppgifterna lämnas skriftligen. Med tillstånd av myndigheten kan uppgifterna även lämnas genom kopior av upptagningen eller genom teknisk anslutning.

Gällande lag

Förslag

7 a §

En myndighet får inte av den som begär uppgift kräva utredning om vem han är eller för vilket syfte uppgifterna begärs, om inte detta är nödvändigt för att myndigheten skall kunna utöva sin prövningsrätt eller för att utreda om uppgiften enligt lag får lämnas ut.

8 §

Vägrar vederbörande tjänsteman att utgiva officiell avskrift av eller utdrag ur handling eller att till påseende förete eller för avskrift utlämna handling, äger sökande utverka myndighetens avgörande. Över myndighets avgörande har sökanden rätt att anföra besvär i den ordning, som i allmänhet gäller för ändringssökande i myndighets beslut. Finnes ej sådant förfarande för ändringssökande, skola besvär anföras hos den myndighet, som den myndighet, vilken fattat beslutet, underlyder, och, om sådan icke finnes, över statsmyndighets avgörande i högsta förvaltningsdomstolen och över avgörande av annan myndighet i länsstyrelse. Avgörande av besvär må överklagas i vanlig ordning för ändringssökande.

8 §

Vägrar behörig tjänsteman att i enlighet med vad som stadgas i denna lag lämna uppgift ur en handling, har den som begär uppgiften rätt att få ärendet prövat av myndigheten. Över myndighetens avgörande har sökanden rätt att anföra besvär i den ordning som i allmänhet gäller för sökande av ändring i denna myndighets beslut. Om dylikt förfarande för ändringssökande inte finns, får besvär anföras hos den myndighet under vilken den beslutsfattande myndigheten lyder och, om sådan inte finns, över statlig myndighets avgörande hos högsta förvaltningsdomstolen samt över avgörande av annan myndighet hos länsrätten. Avgörande med anledning av besvär får överklagas i vanlig ordning.

2 kap.

Handlingar, som böra hemlighållas

9 §

Medelst förordning må föreskrivas att ärende eller handling skall hemlighållas, därest sådant påkallas av statens säkerhet eller dess förhållande till främmande makter, försvarets intresse, förekommande eller beivrande av brott, handhavande av statens eller självstyrelsesamfunds eller enskilds affärsverksamhet eller rättegång eller enskilds betydelsefulla personliga intresse på själavårdens, hälso- och sjukvårdens, vårdväsendets, fängvårdens, beskattningens eller den offentliga kontrollverksamhetens område.

Genom förordning kan stadgas att ärende eller handling skall hemlighållas, om detta påkallas av statens säkerhet eller dess förhållande till främmande makter, försvarets intresse, förebyggande eller beivrande av brott, säkerställande av statens eller självstyrelsesamfunds eller enskilds affärsverksamhet eller rättegång eller av datasekretess eller enskilds betydelsefulla personliga intresse på själavårdens, hälso- och sjukvårdens, vårdväsendets, fängvårdens, beskattningens eller den offentliga kontrollverksamhetens område.

3 kap.

Om enskild tillkommande rätt till handling

3 kap.

Rätt till handling som gäller enskild

18 a §

Ur en teknisk upptagning som utgör ett personregister som avses i personregisterlagen

Gällande lag

21 §

Andra än de i 2 mom. av denna paragraf nämnda allmänna handlingar, som skola hemlighållas, bliva, såvitt angående dem icke annorlunda stadgas eller förordnats, offentliga efter tjugofem år från den dag handlingen är dagtecknad, till myndighet inkommen enskild handling dock efter sagda tid, räknat från den dag, från vilken den omhänderhafts av myndigheten.

Förslag

(1) får personuppgifter ges ut som massutlämnande eller känsliga stickprov i enlighet med nämnda lag endast

1) om den registrerade har samtyckt eller datasekretessnämnden har gett tillstånd härtill,

2) om sådant utlämnande sker enligt annan lag eller förordning, dock inte på de grunder som nämns i 19 § personregisterlagen, eller

3) om utlämnandet sker för vetenskaplig forskning eller för statistik och det uppfyller villkoren i 19 § 1 mom. 3 punkten personregisterlagen.

Om sådant tillstånd av datasekretessnämnden som avses i 1 mom. stadgas i 37 § personregisterlagen.

Den som för ett sådant personregister som avses i 1 mom. skall se till att det är möjligt att ur registret erhålla uppgifter från vilka sådana upplysningar som kan hänföras till den registrerade har avlägsnats, om inte detta skall anses uppenbart onödigt.

21 §

Andra än sådana i 2 mom. nämnda allmänna handlingar som skall hemlighållas blir, om inte annorlunda stadgas eller bestäms om dem, offentliga efter 25 år från den dag då handlingen är daterad eller, om handlingen inte är daterad, efter 25 år från dess upprättande. En till myndighet inkommen enskild handling blir likväl offentlig efter nämnda tid räknat från den dag från vilken den funnits hos myndigheten. Anteckningar som fortlöpande görs i förteckningar, register och motsvarande handlingar blir offentliga efter samma tid räknat från det anteckningen gjordes.

Denna lag träder i kraft den

19 .

Personregister, som avses i 18 a § och som har tagits i bruk innan denna lag träder i kraft, skall bringas i överensstämmelse med lagen senast ett år efter lagens ikraftträdande.

3.

Lag

om ändring av 20 § lagen om förvaltningsförfarande

I enlighet med riksdagens beslut ändras 20 § lagen den 6 augusti 1982 om förvaltningsförfarande (598/82) som följer:

Gällande lag

20 §

Antecknande av vissa uppgifter i handling

Muntligen framfört yrkande samt sådan muntlig utredning och iakttagelse vid syn som kan inverka på ärendets avgörande skall antecknas i vederbörande handling.

Förslag

20 §

Antecknande av vissa uppgifter i handling

Muntligen framfört yrkande samt sådan muntlig utredning och iakttagelse vid syn som kan inverka på ärendets avgörande skall antecknas i *respektive* handling. *Detsamma gäller uppgift som erhållits ur personregister som avses i personregisterlagen (/).*

Denna lag träder i kraft den

19 .

5.

Lag

om ändring av 10 § lagen angående stämpelskatt

I enlighet med riksdagens beslut fogas till 10 § lagen den 6 augusti 1943 angående stämpelskatt, sådant detta lagrum lyder i lag av den 9 december 1983 (916/83), efter avsnittet *Centralskattenämndens beslut* ett nytt avsnitt *Datasekretessnämndens beslut* som följer:

*Gällande lag**Förslag*

10 §

Följande expeditioner eller tillståndsbevis som tecknats på handling som företetts myndighet skall, om de inte är befriade från stämpelskatt, i stället för med stämpel enligt 6 och 8 §§, beläggas med stämpel till följande belopp:

Datasekretessnämndens beslut genom vilket nämnden har beviljat tillstånd med stöd av 22 eller 37 § personregisterlagen (/), enligt nämndens prövning, minst 150 och högst 3 000 mark.

Denna lag träder i kraft den

19 .

Personregisterförordning

På föredragning av justitieministern stadgas med stöd av personregisterlagen av den (/): 19

1 kap.

Inhämtande och registrering av personuppgifter

1 §

Register för forskning

Utan hinder av 5 § 1 mom. personregisterlagen får personuppgifter inhämtas och införas i personregister för vetenskaplig forskning,

1) om användningen av registret bygger på åligganden som är lagstadgade för den registeransvarige eller på en sakenlig forskningsplan,

2) om registret inte på grund av sitt datainnehåll äventyrar en registrerads integritetsskydd och registret används och ur registret lämnas ut personuppgifter enbart för vetenskaplig forskning och verksamheten även annars sker så att uppgifter om bestämda personer inte röjs för utomstående samt

3) om registret senast inom fem år sedan det togs i bruk förstörs eller på det sätt som avses i 13 § överförs till arkivering.

Om sådana känsliga uppgifter som nämns i 6 § personregisterlagen införs i ett personregister som avses i 1 mom., skall registret förstöras eller överföras till arkivering inom två år sedan det togs i bruk.

Om frågan gäller uppföljningsforskning eller därmed jämförbar regelbundet återkommande forskning, får personregistret uppehållas en längre tid än den som nämns i denna paragraf, dock högst 10 år, om detta är nödvändigt för att bedriva forskningen.

En ansvarig ledare skall utses för forskningsprojektet, om inte forskningen bedrivs vid högskola eller hör till en myndighets eller inrättningslagstadgade uppgifter.

2 §

Statistikregister

Utan hinder av 5 § 1 mom. personregisterlagen får personuppgifter inhämtas och införas i personregister för statistiska syften,

1) om registret är nödvändigt för att den registeransvarige skall kunna sköta de uppgifter som hör till hans verksamhetsområde,

2) om i registret införs uppgifter enbart om personer eller omständigheter som hör till den registeransvariges verksamhetsområde samt

3) om registret används enbart för statistiska syften och uppgifter inte lämnas ur registret så att de kan hänföras till någon bestämd person, om inte utlämnandet följer av en skyldighet att lämna uppgifter som är stadgad i eller föreskriven med stöd av lag eller förordning.

3 §

Opinions- och marknadsundersökningar

När uppgifter inhämtas av någon för en opinions- eller marknadsundersökning så att de inhämtade uppgifterna bildar ett personregister, skall denne meddelas namn och adress i fråga om den som utför undersökningen samt undersökningens syfte. Likaså skall det meddelas på vems uppdrag undersökningen utförs, om det inte är uppenbart att kännedom om uppdragsgivaren väsentligt kan minska resultatets tillförlitlighet. Vid undersökningen skall det dessutom framgå att det är frivilligt att svara.

Personuppgifter som inhämtats för en opinions- eller marknadsundersökning får inte användas eller lämnas ut till något annat ändamål. Uppgifterna får inte heller utan skriftligt sam-

tycke av vederbörande uppbevaras längre tid än två år i en sådan form att de kan hänföras till en bestämd person.

4 §

Register för direkt marknadsföring och telefonförsäljning

I fråga om personregister som används till direktreklam, telefonförsäljning eller annan direkt marknadsföring eller adress tjänst får oaktat 5 § 1 mom. personregisterlagen även personuppgifter om andra än den registeransvariges kunder inhämtas och införas i registret utan samtycke av dem som registreras,

1) om personregistret används för på förhand preciserade marknadsföringsåtgärder och det är i bruk högst sex månader och det inte på grund av sitt innehåll äventyrar de registrerades integritetsskydd eller

2) om personregistret innehåller uppgifter enbart om de registrerades namn, adress, ålder, kön och modersmål och det inte, på grund av att det är heltäckande eller på grund av sitt användningsändamål, äventyrar statens säkerhet.

5 §

Kreditupplysningsregister

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet får i kreditupplysningsregister införa uppgifter om den registrerades namn, personbeteckning, adress och yrke.

I kreditupplysningsregister får införas och därur får lämnas ut uppgift om sådan försummelse att betala eller prestatara något

1) som har konstaterats genom beslut av domstol eller överexekutor eller betalningsorder utfärdad av domare eller vid förrättning av utskökningsmyndighet,

2) som har lett till att konkursansökan har lämnats in,

3) som den registrerade har erkänt genom skriftligt meddelande till borgenären eller

4) som medför att säljaren vid avbetalningsköp enligt lag har rätt att återta det sålda föremålet eller att kreditgivare enligt lag har rätt att häva annat konsumentkreditavtal, om datasekretessnämnden har gett tillstånd till registrering av försummelsen.

I kreditupplysningsregister får också införas och därur lämnas ut uppgift om att den registrerade i samband med utmätning har konstaterats vara medellös.

När datasekretessnämnden ger tillstånd till registrering av uppgifter som avses i 2 mom. 4 punkten skall den samtidigt vid behov meddela föreskrifter för säkerställande av att de registrerade uppgifterna är riktiga och att den registrerade får kännedom om att sådana uppgifter registreras.

2 kap.

Kontroll och rättelse av personuppgifter

6 §

Registerbeskrivning

Av registerbeskrivning som avses i 10 § personregisterlagen skall framgå

1) den registeransvariges namn, adress och telefonnummer,

2) namn och telefonnummer i fråga om den som sköter frågor som gäller registret,

3) registrets benämning, orsaken till att registret förs och registrets användningsändamål,

4) vilka slags uppgifter registret innehåller.

7 §

Undantag från skyldigheten att hålla registerbeskrivning tillgänglig

Registerbeskrivning skall inte hållas tillgänglig på det sätt som avses i 10 § 1 mom. personregisterlagen, om statsrådet så har bestämt och beskrivningen har uppgjorts för

1) personregister inom utrikesförvaltningen, när statens förhållanden till annan stat eller till någon internationell organisation kan skadas eller statens säkerhet äventyras av att de hålls tillgängliga,

2) personregister som skyddspolisens för i samband med bevakningen av statens säkerhet när statens säkerhet kan äventyras av att de hålls tillgängliga,

3) personregister som förs av gränsbevakningsväsendet eller inrikesministeriets utlänningsbyrå, när statens säkerhet eller förhållande till annan stat kan skadas av att de hålls tillgängliga,

4) personregister som förs inom polisförvaltningen för förebyggande och utredning av brott, samt

5) personregister som förs inom försvarsmakten, och som används i verksamhet som gäller upprätthållande av försvarsberedskapen, när statens säkerhet kan äventyras av att de hålls tillgängliga.

8 §

Begränsningar av rätten till insyn

Den registrerade har inte sådan rätt till insyn som avses i 11 § personregisterlagen, om frågan gäller

1) personregister som inom skatteförvaltningen upprätthålls för beskattningen, eller

2) personregister om vilket den registeransvarige på eget initiativ skriftligen tillställer den registrerade uppgifter minst vartannat år.

9 §

Rätt till insyn i register som förs inom hälsovården

Den som vill veta vilka uppgifter om honom som har införts i register, som förs av hälsovårdsmyndighet eller hälsovårdsinrättning, läkare, tandläkare eller av någon annan med yrkesutbildning inom hälsovården och som innehåller personuppgifter angående hälsotillstånd eller sjukdomar, skall vända sig till en läkare som skall se till att uppgifterna inhämtas med den registrerades samtycke. Uppgifter om anteckningarna i registret lämnas av läkaren eller enligt hans anvisningar av någon annan som har hälsovårdsutbildning.

10 §

Intyg om att insyn har förvägrats

Sådant intyg om att insyn har förvägrats som avses i 14 § personregisterlagen skall ges skriftligen och däri skall uppges namnet på den som har begärt uppgifter, den registeransvariges namn och adress, registrets benämning och användningsändamål samt skälen till att insyn har förvägrats.

11 §

Intyg om att rättelseyrkande har framställts

Sådant intyg om att rättelseyrkande har framställts som avses i 15 § 2 mom. personregisterlagen skall ges skriftligen och däri skall uppges den registeransvariges namn och adress, registrets benämning och ändamål, den registrerades namn samt hurdan ändring i registeruppgifterna denne yrkar, grunderna för yrkandet och skälen till att den registeransvarige inte har godkänt yrkandet.

3 kap.

Utlämnande av personuppgifter och arkivering av personregister

12 §

Utlämnande av personuppgift utomlands

Utan sådant tillstånd som nämns i 22 § personregisterlagen får personuppgifter lämnas ut till följande länder:

— — — — —

13 §

Arkivering av personuppgifter

Personregister, som är betydelsefullt för vetenskaplig forskning eller av någon annan orsak, kan överföras för att arkiveras av en sådan högskola, inrättning eller myndighet, till vars lagstadgade uppgifter det hör att bedriva forskning och som av datasekretessnämnden har fått tillstånd till arkiveringen. Datasekretessnämnden skall i sitt tillståndsbeslut ge föreskrifter om hur skyddet av registren skall ordnas samt om hur användningen av personuppgifter i vetenskaplig forskning skall övervakas. Datasekretessnämnden skall innan beslutet fattas bereda riksarkivet tillfälle att ge utlåtande.

4 kap.

Användning och utlämnande av personuppgifter

14 §

Utlämnande av personuppgifter till direkt marknadsföring och adress tjänst

I de fall som avses i 18 § 2 mom. personregisterlagen får ur personregister lämnas ut eller som grund för stickprov vid utlämnandet användas en identifieringsuppgift som kan hänföras till en person samt uppgifter om personens namn, adress, yrke, ålder, kön och modersmål.

5 kap.

Tillsyn

15 §

Registeranmälan

En sådan anmälan till dataombudsmannen som avses i 30 § 1 mom. personregisterlagen skall

innehålla registerbeskrivningen och en redogörelse för registret, vilken skall uppgöras på en blankett enligt formulär som fastställts av justitieministeriet och av vilken skall framgå

- 1) registrets storlek,
- 2) de normala källorna för registret eller varifrån uppgifterna härstammar,
- 3) hur uppgifter normalt lämnas ut ur registret,
- 4) hur registret samkörs med andra register,
- 5) uppgifter om de apparater som används när registret förs samt om var de finns,
- 6) vilka stadganden som gäller hemlighållande av de uppgifter som finns i registret,
- 7) när och hur de registrerade underrättas om registret samt hur deras rätt till insyn har ordnats,
- 8) hur och när felaktig registeruppgift rättas,
- 9) hur det tekniska skyddet av registret har ordnats och hur användningen av registret övervakas,
- 10) hur registeruppgifterna kan ersättas, om upptagningarna förstörs samt
- 11) hur och när registret förstörs.

16 §

Anmälan om vissa verksamheter

En sådan anmälan till dataombudsmannen som avses i 30 § 2 mom. personregisterlagen skall uppgöras på en blankett enligt formulär som fastställts av justitieministeriet och av den skall framgå

- 1) näringsidkarens namn, verksamhetsområde, hemort och adress,
- 2) vilka register som används i verksamheten och vilka slags uppgifter de innehåller samt hur uppgifter lämnas ut ur registren och hur länge registrerade personuppgifter uppbevaras,
- 3) uppgifter om de apparater som används när registret förs samt om var de finns,
- 4) hur det tekniska skyddet av registret har ordnats och hur användningen av registret övervakas samt
- 5) hur personalen har gjorts förtrogen med personregisterlagstiftningen.

17 §

Utredning om register

Som sådan utredning om register som avses i 31 § 2 mom. personregisterlagen skall, om inte registret eller verksamheten har anmälts, till dataombudsmannen sändas registerbeskrivningen och en i 15 § nämnd beskrivning av

- 1) personregister som innehåller känsliga uppgifter och som förs med automatisk databehandling, om i registret har införts uppgifter om minst trehundra registrerade, samt
- 2) samkörning av personregister med stöd av 20 § 1 mom. 2 och 4 punkten personregisterlagen.

Registerutredningen skall göras i tillräckligt god tid, dock senast en månad innan de uppgifter som skall registreras inhämtas eller personregister samkörs.

6 kap.

Särskilda stadganden

18 §

Samtycke

Samtycke till eller uppdrag att införa eller lämna ut känsliga personuppgifter eller att med annat personregister samköra ett register som innehåller sådana uppgifter skall lämnas skriftligen. Av handlingen skall framgå det ändamål för vilket personuppgifterna får användas eller lämnas ut. Samtycket gäller två år sedan det gavs.

19 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 19 .

Stadgandet i 17 § 1 mom. 2 punkten tillämpas dock först från och med den 19 .

I fråga om personregister som avses i 7 § 4, 6 och 7 punkten personregisterlagen skall den registerutredning som nämns i 17 § lämnas inom ett år och tre månader efter det förordningen trätt i kraft.

Förordning

om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

På föredragning av justitieministern stadgas med stöd av 11 § lagen den 19 (/) om datasekretessnämnden och dataombudsmannen:

Datasekretessnämndens och dataombudsmannens uppgifter

1 §

Datasekretessnämnden skall behandla och avgöra de frågor som nämns i 22, 35 och 37 §§ personregisterlagen.

Datasekretessnämnden skall dessutom följa behovet av att utveckla personregisterlagstiftningen samt följa andra principiellt viktiga frågor som har samband med personregister och ge utlåtanden i dessa frågor samt ta initiativ som den anser vara behövliga.

2 §

Dataombudsmannen skall

1) övervaka att personuppgifter inhämtas och införs i personregister samt att personregister används och personuppgifter lämnas ut på ett lagenligt sätt,

2) följa den allmänna utvecklingen i fråga om personregisterpraxis,

3) sköta om den allmänna informationsverksamhet som har samband med personregisterverksamhet,

4) ge anvisningar och råd om frågor som gäller inhämtande och registrering av personuppgifter, användning av personregister och utlämnande av uppgifter ur register samt ge upplysningar om innehållet i personregisterlagstiftningen och praxis vid tillämpningen,

5) föra en förteckning över de anmälningar som tillställts honom,

6) i enlighet med vad som stadgas i personregisterlagen bereda och föredra de ärenden som skall behandlas i datasekretessnämnden samt

7) sköta internationella frågor och internationellt samarbete som har samband med personregisterlagen.

3 §

Dataombudsmannen skall årligen till justitieministeriet avge en berättelse över sin verksamhet, som skall innehålla uppgifter om de ärenden som under berättelseåret har behandlats av dataombudsmannens byrå eller datasekretessnämnden. Berättelsen skall dessutom innehålla en redogörelse för iakttagelser om iakttagandet av personregisterlagstiftningen och om behov att reformera den.

Behandlingen av ärenden

4 §

Datasekretessnämnden sammankallas av nämndens ordförande eller vice ordförande.

5 §

Nämndens expeditioner undertecknas av ordföranden eller vice ordföranden och kontrasigneras av sekreteraren.

Behörighetsvillkor samt besättande av tjänster och befattningar

6 §

Av byråchef vid dataombudsmannens byrå krävs juris kandidatexamen samt av överinspektör, inspektör och föredragande för befattningen lämplig högre högskoleexamen och av de övriga befattningshavarna sådan förmåga och skicklighet som ett framgångsrikt handhavande av befattningen förutsätter.

Byråchef och överinspektör utnämns av statsrådet. Inspektörer och föredragande anställs av justitieministeriet. Annan extraordinarie befattningshavare, tillfällig funktionär och personal i

arbetsavtalsförhållande anställs av dataombudsmannen.

7 §

Dataombudsmannen beviljas tjänstledighet för högst tre månader om året av justitieministeriet och för längre tid av statsrådet. Byråns befattningshavare beviljas tjänstledighet av dataombudsmannen.

8 §

Avsked från medlemskap och suppleantskap samt från tjänsten som dataombudsman och från befattning vid byrån beviljas av den myndighet på vilket det ankommer att besätta tjänsten eller befattningen eller utse medlemmen.

Arvoden

9 §

Datasekretessnämndens ordförande och övriga medlemmar erhåller arvode enligt grunder som fastställs av justitieministeriet. Innan arvodena fastställs skall utlåtande av finansministeriet begäras.

10 §

För utlåtande som avses i 5 § lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (/) betalas ersättning enligt de allmänna grunder som justitieministeriet fastställer. Innan de allmänna grunderna fastställs skall utlåtande av finansministeriet begäras.

Särskilda stadganden

11 §

På datasekretessnämnden tillämpas de bestämmelser som gäller statens kommittéer, om inte annat stadgas i denna förordning.

12 §

Justitieministeriet kan på framställning av dataombudsmannen fastställa en arbetsordning för byrån.

13 §

Denna förordning träder i kraft den 19 .

Åtgärder som behövs för att verkställa denna förordning kan vidtas innan den träder i kraft.

ÖVERSIKT AV UTLÄNDSK LAGSTIFTNING OCH INTERNATIONELLT SAMARBETE

1. Utländsk lagstiftning

1.1. Sverige

Sverige var det första land i världen som införde en riksomfattande datasekretesslag av allmän natur. Datalagen (1973:289) antogs 1973 och den trädde i kraft i etapper den 1 juli 1973 och den 1 juli 1974. Senare har flera ändringar i lagen gjorts, senast 1982 (1982:446). Datalagen kompletteras av en dataförordning (1982:480).

1.1.1. Lagens tillämpningsområde

Syftet med datalagen är att förhindra att personuppgifter inhämtas och registreras med hjälp av ADB så att därav följer otillbörligt intrång i vederbörandes integritet. Lagen skyddar endast fysiska personer, men inte stiftelser eller andra juridiska personer.

Enligt datalagen avses med personregister ett register som innehåller personuppgifter. T.ex. reskontraregister anses lyda under lagens tillämpning.

Lagen gäller register som förs av såväl enskilda som myndigheter. En del av myndigheternas register omfattas dock av speciallagstiftning. T.ex. straffregistret regleras i första hand av lagen om allmänt kriminalregister (1963:197).

Kreditupplysnings- och inkasseringsverksamhet regleras vid sidan av datalagen även i speciallagar (kreditupplysningslagen 1973:1173, inkassolagen 1974:182).

1.1.2. Datasekretessmyndigheter

Datasekretessen övervakas av datainspektionen. Datainspektionen leds av en direktionschef, vars ordförande är chef för myndigheten och som har 10 andra medlemmar som utses av regeringen.

Vid datainspektionen finns en enhet för behandling av tillståndsärenden och en för tillsyns-ärenden samt ett sekretariat. Frånsett direktionschefen består personalen av knappt 20 personer.

Vid slutet av 1983 — alltså under 10 års tid — hade 40 170 olika ärenden anhängiggjorts vid datainspektionen.

I juli 1982 ändrades stadgarna så att datainspektionens verksamhet numera finansieras med hjälp av avgifter.

1.1.3. Anmälnings- och tillståndsförfarandet

Efter lagändringen år 1982 får personregister inrättas och föras endast av den som efter anmälan har fått licens av datainspektionen. Tidigare krävdes tillstånd. Datainspektionen granskar inte anmälan i sak, utan ger endast den registeransvarige ett bevis (licens) om att anmälan har gjorts samt ett licensnummer.

Utöver licensen behövs tillstånd av datainspektionen för att inrätta och föra personregister i fyra särskilda fall. Utlämnande av uppgifter till utlandet är också i vissa fall beroende av tillstånd.

Licens eller tillstånd behövs dock inte för personregister som en enskild person för, om registret används uteslutande för personligt bruk. Undantaget gäller således inte register som används i näringsverksamhet, såsom t.ex. personregister som förs av advokater eller redaktörer.

Tillstånd behövs i regel för att inrätta och föra ett personregister som innehåller 1) känsliga personuppgifter 2) omdömen om den registrerade 3) uppgifter om personer som saknar sådan anknytning till den registeransvarige som följer av medlemskap eller anställnings- eller kundförhållande samt 4) personuppgifter som inhämtats från något annat personregister (samkörning).

Känsliga uppgifter är t.ex. uppgift om att någon misstänks eller dömts för brott, uppgift om någons politiska uppfattning eller religiösa tro eller om sjukdom, hälsotillstånd eller sexualliv eller uppgift om att någon fått ekonomisk hjälp eller vård inom socialtjänsten. Sammanslutningar behöver inte tillstånd för att inrätta och föra register som innehåller uppgifter om medlemmarnas politiska uppfattning, religiösa tro eller övertygelse i övrigt, som utgör grunden för medlemskap i sammanslutningen. Politiska föreningar får således registrera uppgifter om politisk övertygelse, men det får t.ex. en fackförening inte göra.

Hälso- och sjukvårdsmyndigheterna får utan tillstånd inrätta och föra personregister som innehåller uppgifter om någons sjukdom och hälsotillstånd. Detsamma gäller myndigheter inom socialtjänsten i fråga om dem som fått ekonomisk hjälp eller vård. Läkare och tandläkare får utan tillstånd inrätta och föra register som innehåller

sådana uppgifter om någons sjukdom eller hälsotillstånd i övrigt som de har erfarit i sin yrkesverksamhet.

Tillstånd behövs inte för att samköra register, om samkörningen sker med stöd av lagstiftningen eller datainspektionens beslut eller med den registrerades samtycke.

Tillstånd av datainspektionen behövs inte för sådana personregister vilka inrättats med riksdagens eller regeringens beslut. Datainspektionens yttrande måste dock inhämtas innan ett register inrättas, om registret innehåller sådana uppgifter som i andra fall skulle medföra att tillstånd måste sökas.

Tillstånd behövs inte heller för sådana personregister som har tagits emot för förvaring av en arkivmyndighet.

En grundläggande förutsättning för att datainspektionen skall kunna ge tillstånd att inrätta och föra personregister är att det inte finns skäl att anta att registreringen medför otillbörligt intrång i de registrerades personliga integritet. Vid prövningen skall datainspektionen särskilt beakta arten och mängden av de personuppgifter som skall ingå i registret samt vilken inställning de som kan komma att registreras har till saken. Frågan om personlig integritet bedöms med beaktande av hela registersystemet. Vid bedömningen är det således avgörande vilka uppgifter som får registreras, vilka som får lämnas ut, till vem utlämnande får ske samt hur uppgifterna används. Det måste dessutom särskilt beaktas att inte andra uppgifter eller andra personer registreras än de som står i överensstämmelse med ändamålet med registret.

Tillstånd att inrätta och föra personregister som omfattar andra än medlemmar, anställda eller kunder hos den registeransvarige eller personer som har annan därmed jämställd anknytning till denne får meddelas endast om särskilda skäl finns.

Bakgrunden till stadgandet är ett beslut år 1974, i vilket datainspektionen ansåg att tidskriften *Det Bästa* förde ett befolkningsregister och att en sådan registrering inte kunde anses lämplig. Datainspektionen ansåg att det redan på grund av integritetsskyddet var nödvändigt att följa principen att ingen får registrera flera personer än registrets ändamål kräver. En orsak till detta förhållningssätt var att det ansågs nödvändigt att så långt som möjligt förhindra inrättande av centraliserade privata befolkningsregister. Sedan tidskriften överklagat beslöt regeringen ändra datainspektionens beslut så att registre-

ringen fick fortgå också i fråga om andra än kunderna. Detta gav upphov till en mycket omfattande offentlig debatt, som väckte uppmärksamhet genom att en medlem av datainspektionens direktion avgick i protest mot regeringens beslut. Riksdagen behandlade frågan och ansåg det befogat att ge den ansvarige ministern en anmärkning. Denne satte i sin tur i gång en beredning av en ändring av datalagen.

I samband med att lagändringen godkändes inrättades också ett centralt statligt personregister i syfte att uppdatera personregistren, kontrollera personnumren och för att kunna göra stickprov. Registret benämns statliga person- och adressregistret. Stadganden om registret finns i datalagen.

För att andra än myndigheter skall kunna beviljas tillstånd att inrätta och föra personregister som gäller vissa känsliga uppgifter, måste synnerliga skäl föreligga. Detta gäller registrering av uppgifter om att någon misstänks eller dömts för brott eller har varit föremål för vissa tvångs-ingripanden.

Tillstånd att föra ovan avsedda register kan dock meddelas i vissa fall, under förutsättning att de registrerades identitet inte offentliggörs. Datainspektionen har beviljat försäkringsbolagen rätt att i försäkringsverksamheten föra register som innehåller sådana uppgifter.

Tillstånd att inrätta och föra personregister som innehåller uppgifter om någons sjukdom, hälsotillstånd eller sexualliv eller uppgift om att någon fått ekonomisk hjälp eller vård inom socialtjänsten eller varit föremål för åtgärd enligt utlänningslagen får endast om särskilda skäl föreligger meddelas annan än myndighet som enligt lag eller annan författning har att föra förteckning över sådana uppgifter. Detsamma gäller också registrering av uppgifter om någons ras eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse. Möjligheterna att föra personregister är således i dessa fall inte lika begränsade som när frågan gäller register som innehåller andra slags känsliga uppgifter.

När tillstånd att inrätta och föra personregister lämnas, skall datainspektionen samtidigt meddela föreskrift om ändamålet med registret. Datainspektionen kan vid behov också meddela andra föreskrifter t.ex. om hurdana uppgifter som får registreras och om utlämnande av uppgifter. Föreligger särskilda skäl, får tillståndet begränsas till viss tid.

1.1.4. Allmänna skyldigheter

I datalagen finns de grundläggande reglerna om hur personregister skall föras. Paragrafen definierar m.a.o. god registersed.

Enligt lagen skall personregister föras för ett bestämt ändamål och andra uppgifter än de som står i överensstämmelse med registrets ändamål får inte registreras. Uppgifter får inte samlas in, lämnas ut eller användas annat än i överensstämmelse med registrets ändamål eller vad som gäller enligt lag eller annan författning eller i enlighet med den registrerades medgivande.

Uppgifterna i registret skall skyddas mot oavsiktlig eller otillåten förstörelse eller mot otillåten ändring eller spridning.

Lagen ålägger den registeransvarige att föra en aktuell förteckning över sina personregister. Dessa krav gäller alla personregister oberoende av om tillstånd behövs för dem eller om det räcker med anmälan.

Om det finns skäl att misstänka att en personuppgift i ett personregister är oriktig, skall den registeransvarige utan dröjsmål vidta skäligen åtgärder för att utröna uppgiftens riktighet och, om skäl föreligger, rätta den eller utesluta den ur registret. Har uppgiften lämnats ut, är den registeransvarige i dessa fall vanligen skyldig att på begäran av den registrerade underrätta mottagaren om rättelsen eller uteslutningen. Om ett personregister innehåller en personuppgift som måste anses vara ofullständig eller om någon uppgift saknas i registret, skall den registeransvarige komplettera uppgiften. Komplettering måste alltid göras, om det kan antas att ofullständigheten kan medföra otillbörligt intrång i personlig integritet eller fara för rättsförlust. Fullgör den registeransvarige inte sina skyldigheter, kan datainspektionen förelägga vite.

Den registrerade har i regel rätt till insyn i register som föras av såväl myndigheter som enskilda. Den registrerade har således rätt att på begäran få veta om ett register innehåller uppgifter om honom och i så fall vilka. Fastän den registeransvarige bestämmer hur skyldigheten att lämna upplysningar fylls, har den registrerade alltid rätt att få ett skriftligt meddelande i en form som han kan förstå. Begäran om insyn i register skall göras skriftligen och vara egenhändigt undertecknad.

Skyldigheten att lämna ovan nämnd underrättelse är begränsad till en gång var tolfte månad. Utövande av rätten till insyn skall inte få medföra kostnader för den registrerade. Om särskilda

skäl finns, får datainspektionen dock tillåta att avgift tas ut. Det är möjligt att oftare än vad som ovan nämndes begära utdrag ur registret, men då måste den registrerade alltid betala detta.

Om det är uppenbart att någon viss personuppgift inte kan medföra risk för otillbörligt intrång i personlig integritet, får datainspektionen tillåta undantag från rätten till insyn. Vissa statliga personregister, t.ex. kriminalregistret, omfattas enligt speciallagar inte av rätten till insyn.

En personuppgift får inte lämnas ut, om det finns anledning att anta att den används för automatisk databehandling i strid med datalagen.

Finns det anledning att anta att en uppgift används för automatisk databehandling utomlands, får uppgiften lämnas ut endast med datainspektionens medgivande. Sådant medgivande får lämnas endast om det kan antas att utlämnandet inte kommer att medföra otillbörligt intrång i personlig integritet. Medgivande behövs dock inte, om personuppgifter används för automatisk databehandling enbart i en stat som har anslutit sig till Europarådets konvention om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter. Den registeransvarige är således skyldig att undersöka om den till vilken uppgiften avses bli utlämnad utan tillstånd använder uppgifterna för automatisk databehandling eller för databehandling utomlands.

En personuppgift skall utgå ur personregistret, då uppgiften inte längre behövs med hänsyn till ändamålet med registret, om inte uppgiften även därefter skall bevaras på grund av bestämmelse i lag eller annan författning eller enligt myndighets beslut. Om en registeransvarig upphör att föra registret, skall han också anmäla detta till datainspektionen.

En enskild registeransvarig eller någon annan som i sitt arbete tagit befattning med personuppgifter har allmän tystnadsplikt. Tystnadsplikten gäller också uppgifter som insamlas för att föras in i personregister. I fråga om myndigheter och deras anställda gäller sekretesslagen (1980:100).

1.1.5. Specialstadgandena om kreditupplysningsregister

Enligt kreditupplysningslagen får personuppgift lämnas ut endast till den som behöver uppgiften för beviljande av kredit eller motsvarande ändamål. Något motsvarande villkor gäller inte kreditupplysningar i fråga om företag. Per-

sonupplysning får endast innehålla uppgift om sådan betalningsförsummelse som fastslagits genom domstols eller annan myndighets avgörande. Äldre än tre år gammal uppgift om betalningsförsummelse får inte lagras.

De som bedriver kreditupplysningsverksamhet är skyldiga att ge den registrerade ett meddelande om de upplysningar som lämnats ut. Av meddelandet skall framgå vilka uppgifter som lämnats ut och vem som har begärt uppgifterna. Den registrerade har dessutom rätt att ut kreditupplysningsregistret få information om de uppgifter som finns lagrade om honom.

1.1.6. Tillsyn och påföljder

För tillsynen över att automatisk databehandling inte medför otillbörligt intrång i personlig integritet har datainspektionen tillträde till utrymmen där databehandling sker eller apparater uppbevaras. Den registeransvarige skall lämna datainspektionen de upplysningar som inspektionen begär för sin tillsyn.

Har förande av personregister medfört otillbörligt intrång i personlig integritet, kan datainspektionen meddela föreskrifter eller, om rättelse inte på annat sätt kan åstadkommas, återkalla tillståndet.

Datainspektionens beslut får överklagas hos regeringen genom besvär. Besvärsträtt har den som beslutet gäller, om det går honom emot. Det har dock ansetts att också beslut varmed tillstånd beviljats får överklagas. Därför har även justitiekanslern rätt att för bevakande av allmän fördel överklaga datainspektionens beslut.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inträtt eller för personregister utan licens eller tillstånd, bryter mot datainspektionens föreskrifter, i strid med datalagen lämnar ut personuppgifter eller lämnar ut oriktiga uppgifter skall dömas till böter eller till fängelse i högst ett år. Påföljden för dataintrång är böter eller fängelse i högst två år, om inte gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Om en registrerad tillfogas skada genom att personregister innehåller oriktig uppgift om honom, skall den registeransvarige ersätta skadan. Härvid skall hänsyn tas även till lidande och andra omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Skadeståndsansvaret är m.a.o. objektivt.

1.2. Norge

Norges lov om personregistre (9.6.1978 nr. 48) trädde i kraft den 1 januari 1980. Lagen kompletteras av Kongelig resolusjon av 21. desember 1979 och Forskrifter i medhold av lov av 9. juni 1978 nr. 48 om personregistre gitt av Justisdepartementet 21. desember 1979.

1.2.1. Lagens tillämpningsområde

Lagen gäller personregister samt vissa funktioner som har samband med användning och behandling av personregister.

Med personregister förstås register som innehåller uppgifter om enskilda personer, samfund eller stiftelser, om uppgifterna lagrats så att de kan hänföras till någon enskild. Lagen skyddar således — i motsats till den svenska lagen — även juridiska personer. Lagen skiljer sig från den svenska också genom att den inte bara gäller personregister som förs med ADB utan också manuella personregister. Lagen tillämpas på såväl myndigheters som enskildas register.

Vid sidan av personregister reglerar lagen användning av personuppgifter i kreditupplysningsverksamhet, hos företag som sköter databehandlingsuppdrag, i adress- och distributionsverksamhet samt opinions- och marknadsundersökningsverksamhet.

1.2.2. Datasekretessmyndigheterna

Genom personregisterloven inrättades datatilsynet, som övervakar att lagen följs. Datatilsynet leds av en direktion med sju medlemmar som utses av regeringen. Datatilsynet har åtta tjänstemän utöver byråpersonalen.

Datatilsynet skall föra en förteckning över personregister som är underkastade koncessionsplikt. Av förteckningen skall framgå vem som är ansvarig för registret, hurdana uppgifter registret innehåller och till vilka ändamål uppgifterna får användas. Förteckningen är offentlig.

Regeringen kan utfärda närmare föreskrifter om förteckningen och bevilja undantag från rätten till insyn, om detta är nödvändigt för rikets försvarsberedskap eller säkerhet.

1.2.3. Anmälnings- och tillståndsförfarandet

Förande av personregister kräver i regel koncession. Tillstånd krävs bl.a. för alla personregister som förs med ADB. Tillstånd behövs också för

manuella register som innehåller känsliga uppgifter.

Tillstånd måste också sökas för företag som bedriver kreditupplysningsverksamhet, databehandling, adress- och distributionsverksamhet eller opinions- och marknadsundersökningsverksamhet. Register som används för direktreklam får inte innehålla känsliga uppgifter. Personuppgifter som lämnats i samband med opinions- eller marknadsundersökning får inte lämnas ut i en sådan form att de kan hänföras till en bestämd person.

Personregister som inrättats med stöd av lag omfattas inte av koncessionsplikten. Justisdepartementet har rätt att bevilja undantag från koncessionsplikten.

Koncession beviljas av datatilsynet. Vid prövningen av ansökan skall behovet av integritetsskydd vägas mot de synpunkter som talar för att registret inrättas. Om datatilsynet efter denna prövning beslutar bevilja koncession, skall beslutet innehålla närmare föreskrifter eller villkor om hur registret skall föras och användas. Den registeransvarige får inte avvika från dessa föreskrifter utan samtycke av datatilsynet.

När koncession beviljas skall föreskrifter alltid utfärdas om vem som är ansvarig för registret, hurdana uppgifter registret får innehålla och vilka ändamål registret får användas till liksom även föreskrifter om hur eventuella olägenheter av inrättandet eller användningen av registret skall begränsas.

Register som kräver koncession och personuppgifter får inte utan datatilsynets tillstånd lämnas till utlandet.

1.2.4. Allmänna skyldigheter

Den registrerade har en omfattande rätt till insyn. Undantag är framför allt uppgifter som kan skada vederbörande bl.a. med hänsyn till hans hälsa. Insynsrätten omfattar inte heller sådana interna handlingar som inte är offentliga enligt förvaltningslagen. Insynsrätten gäller inte heller register som används uteslutande för statistik eller forskning eller allmän planering.

Uppgifter som är oriktiga, ofullständiga eller som inte längre har någon betydelse skall rättas, avföras eller kompletteras, om bristen kan ha betydelse för den registrerade.

Har oriktiga eller ofullständiga uppgifter lämnats ut, skall det ses till att felet inte, om möjligt, förorsakar men för den registrerade.

1.2.5. Specialstadgandena om kreditupplysningsverksamhet

Kreditupplysningar får inte lämnas ut, om det framgår att beställaren inte har något sakligt behov av dem. Kreditupplysningar skall i allmänhet lämnas skriftligen, men de kan också lämnas muntligen, om de inte innehåller sådant som kan användas mot den registrerade eller om uppgifterna av praktiska skäl måste lämnas omedelbart. När en kreditupplysning lämnas skriftligen, skall upplysningens innehåll samt beställarens namn och adress antecknas och uppbevaras minst ett halvt år. Innehåller upplysningen något som kan användas mot den som upplysningen gäller, skall den bekräftas skriftligen.

Har kreditupplysning lämnats eller skriftligen bekräftats om någon som inte är näringsidkare, skall vederbörande vederlagsfritt få en kopia av de uppgifter som lämnats ut. Däremot behöver det inte uppges vem som har beställt upplysningarna eller varifrån de härstammar.

1.2.6. Tillsyn och påföljder

Datatilsynet kan kräva att få de upplysningar som det behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Datatilsynet har tillträde till de utrymmen där personregister och tekniska hjälpmedel finns och rätt att genomföra sådana prov och kontroller som det finner nödvändigt.

Den som bryter mot stadgandena i personregisterlagen kan dömas till böter eller till fängelse i högst ett år. En registeransvarig som har lämnat ut uppgifter i strid mot lag eller som lämnat ut oriktiga eller vilseledande uppgifter är skyldig att ersätta den skada som de registrerade lidit.

1.2.7. Ändring av lagen

Verkställigheten av lagen medförde en arbetsbörda för datatilsynet som ansågs oskälig med hänsyn till resurserna. Därför ansåg justisdepartementet år 1982 att det var nödvändigt att utreda möjligheterna att ändra lagstiftningen och de administrativa förfarandena i syfte att minska datatilsynets arbetsbörda utan att detta skulle medföra negativa effekter för integritetsskyddet.

Slutresultatet i utredningen var att det rådande systemet, som bygger på ett rätt omfattande tillståndsförfarande och allmänna skyldigheter, är det bästa sättet att tillgodose integritetsskyddet. Eftersom det dock föreföll uppenbart att det inte skulle vara möjligt att få tillräckliga resurser för datatilsynet, övergavs denna möjlighet och utred-

ningen föreslog ett alternativ enligt vilket ett organ av ombudsmannatyp, med möjlighet att ingripa mot olaglig registrering av personuppgifter, borde inrättas. Denna myndighet skall ha rätt att uppställa förbud och ställa villkor för den registeransvarige samt ha omfattande rätt att erhålla upplysningar och utöva tillsyn.

Utredningen har inte ännu medfört lagstiftningsåtgärder.

1.3. Danmark

I Danmark regleras personregistren i två olika lagar, lov om private registre m.v., 8.6.1978 nr. 293 och lov om offentlige myndigheders registre, 8.6.1978 nr. 294, vilka trädde i kraft den 1 januari 1979.

1.3.1. Lagarnas tillämpningsområden

Loven om private registre m.v. gäller både ADB- och manuella register vilka innehåller uppgifter om personer, institutioner eller föreningar.

Loven om offentlige myndigheders registre tillämpas på register som förs med ADB. Myndigheternas manuella register omfattas alltså inte av lagen.

1.3.2. Datasekretessmyndigheterna

Tillsynen över personregistren ankommer på registertilsynet som på eget initiativ eller efter klagan av någon registrerad övervakar att registret är upprättat och används i överensstämmelse med lagen.

Registertilsynet består av ett råd och ett sekretariat. Registerrådet, som tillsätts av justitieministeriet, har en ordförande och sex andra medlemmar. De utnämns för fyra år åt gången. Sekretariatet har en direktör och dess personal bestod 1983 av 19 personer inklusive byråpersonalen.

År 1983 inkom 580 ärenden till registertilsynet. Av dem gällde 350 loven om offentlige myndigheders registre. De största frågekomplexen gällde löne- och personregister samt bokföringssystem och register för forskning och statistik. Samma år bokfördes 189 ärenden som gällde privata register. Av dem gällde nästan hälften kreditupplysningsbyråernas verksamhet.

1.3.3. Anmälnings- och tillståndsförfarandet

Register som upprätthålls för statliga myndigheter får inrättas genom beslut av vederbörande minister efter förhandling med finansministern. Innan ett register tas i användning skall vederbörande minister ge föreskrifter om registrets uppbyggnad och användning. Före beslutet skall registertilsynets yttrande inhämtas. Motsvarande stadganden gäller samkörning av register. På samma sätt kan även register för kommunala myndigheter inrättas.

Register vars syfte är att varna andra för affärsförbindelser med den registrerade får inrättas endast med tillstånd av registertilsynet. Som exempel kan nämnas att tillstånd inte har beviljats för ett planerat register över "besvärliga advokater". Innehållet i detta register hade enligt registermyndighetens uppfattning byggt på subjektiva värderingar och hade inte tjänat något godtagbart intresse. Däremot beviljades ett kreditkortsbolag tillstånd att föra ett register som innehåller uppgifter om kreditkortsinnehavare som missbrukat kreditkort och uppgifter om vilket slags missbruk det varit fråga om.

Lagen innehåller specialstadganden om kreditupplysningsverksamhet, adresstjänst samt databehandlingstjänster. Sådan verksamhet, med undantag av postningstjänster, måste anmälas till registertilsynet innan den inleds.

Systematisk insamling av uppgifter i syfte att registrera dem utomlands förutsätter tillstånd av registertilsynet, om sådan registrering i Danmark skulle förutsätta anmälan till registertilsynet eller tillstånd enligt loven om private registre. Registertilsynets beslut får inte överklagas.

1.3.4. Allmänna skyldigheter

Företag, näringsidkare, inrättningar, föreningar och motsvarande får registrera personuppgifter i den omfattning detta är en naturlig del av den normala verksamheten. Känsliga uppgifter får införas i privata register endast om en sådan rätt följer av annan lagstiftning eller sker med den registrerades samtycke. I myndigheternas register får uppgifter om politisk övertygelse inte införas, om inte uppgifterna är offentliga. Myndigheterna får inte registrera uppgifter om personliga förhållanden, så som ras, religiös tro och hudfärg, om inte detta är nödvändigt för att fullgöra ändamålet med registret. Uppgifter som enligt stadgandena om känsliga uppgifter inte får

registreras i Danmark får inte inhämtas för att registreras utomlands.

Känsliga personuppgifter får inte lämnas ut utan den registrerades samtycke, om inte utlämnandet följer av lag. Andra uppgifter som lagrats i privata register får lämnas ut utan den registrerades samtycke i den omfattning detta utgör en naturlig del av den normala verksamheten. Uppgifter som gäller mer än fem år gamla förhållanden får endast under bestämda förutsättningar lämnas ut utan den registrerades samtycke. Utlämnande av uppgifter för vetenskaplig forskning och statistik regleras genom specialstadganden.

Huvudregeln är att personuppgifter som finns i myndigheternas register inte får lämnas ut till enskilda. Utlämnande är dock tillåtet, om uppgifterna är offentliga eller om den registrerade skriftligen har samtyckt eller om utlämnandet sker med stöd av lag. Läkare har rätt att ur sjukhus- och motsvarande register få uppgifter om sina patienter. I fråga om utlämnande av uppgifter till andra myndigheter gäller samma stadganden. Uppgifter kan dessutom lämnas till andra myndigheter, om uppgifterna har väsentlig betydelse för myndighetens verksamhet eller för ett avgörande som myndigheten skall träffa eller om det stadgas särskilt om utlämnande.

Ur register som används uteslutande för statistiska eller vetenskapliga syften får personuppgifter inte lämnas ut, om inte särskilda skäl finns.

Om den registeransvarige trots den registrerades begäran vägrar att rätta eller avföra oriktiga uppgifter eller att avföra uppgifter som inte får registreras eller om den registeransvarige inte svarat den registrerade inom fyra veckor från det begäran framställdes, kan den registrerade föra ärendet till registertilsynet, som beslutar i saken. Registertilsynet kan ålägga den registeransvarige att skriftligen om felet underrätta alla som under de senaste sex månaderna har fått uppgifter ur registret samt att meddela den registrerade till vem uppgifter har lämnats ut.

En uppgift som är föråldrad eller som av någon annan orsak har förlorat sin betydelse med tanke på registrets användningsändamål skall avföras ur register som förs med ADB.

Var och en kan skriftligen begära att bli avförd från postningsregister. Om en förening eller liknande överlåter sin medlemsförteckning till en byrå som skall sköta om postningen, får byrån inte utan överlåtarens samtycke ge medlemsförteckningen vidare till tredje man eller använda den till att sända meddelanden av tredje man.

På begäran av den registrerade skall den registeransvarige så snart som möjligt lämna den registrerade utredning om de uppgifter om honom som har registrerats. I beslut som gäller register kan också föreskrivas att den registrerade med jämna mellanrum skall få ett utdrag över de uppgifter om honom som finns registrerade. Bestämmelser kan också utfärdas om avgifter för begagnande av insynsrätten. En registrerad som har fått ett meddelande om de uppgifter om honom som finns registrerade har inte rätt att få ett nytt meddelande förrän 12 månader har förflutit från det senaste meddelandet, om han inte kan visa att han har ett särskilt intresse.

Om en registrerad önskar få veta vilka uppgifter om honom som ett sjukhus har registrerat, skall han vända sig till en läkare, som framställer en begäran i saken till den myndighet som är registeransvarig. Myndigheten lämnar läkaren de uppgifter om patienten som finns registrerade.

Rätt till insyn föreligger inte, om det anses att den bör vika för något allmänt eller enskilt intresse. Rätten till insyn gäller inte heller register som används uteslutande för statistik.

1.4. Förbundsrepubliken Tyskland

Förbundsrepubliken Tysklands datasekretesslag (Gesetz zum Schutz vor Missbrauch personenbezogener Daten bei der Datenverarbeitung, Bundesdatenschutzgesetz 27.1.1977) trädde till de väsentligaste delarna i kraft vid ingången av år 1972. Även i förbundsstaterna har datasekretesslagar stiftats: den första i Hessen redan 1970.

1.4.1. Lagens tillämpningsområde

Lagen gäller register som förs med ADB och delvis också manuella register. Manuella register som enskilda upprätthåller för eget bruk omfattas inte av lagen. Också de register som radion och pressen upprätthåller för sin informationsverksamhet regleras endast delvis i datasekretesslagen. I samband med en aktuell ändring av lagen har det visserligen föreslagits att de sistnämnda registren i betydligt högre grad skall omfattas av datasekretesslagstiftningen.

1.4.2. Datasekretessmyndigheterna

Tillsynen över lagen fördelas mellan statens ombud för datasekretess (Bundesbeauftragte für den Datenschutz) samt motsvarande myndigheter i förbundsstaterna.

Statens ombud för datasekretess verkar i samband med inrikesministeriet. Statens ombud övervakar i synnerhet den offentliga registerverksamheten och upprätthåller ett register över de personregister som förs av myndigheterna med ADB. Statens ombud för datasekretess skall ge en berättelse över sin verksamhet. Berättelsen behandlas vid förbundsriksdagen.

Förbundsstaternas ombud för datasekretess övervakar för sin del att lagen följs och för med hjälp av de anmälningar som görs till dem ett register över databehandlingsföretag. Dessa datasekretessmyndigheter har inte någon egentlig beslutanderätt i datasekretessfrågor.

1.4.3. Anmälningsförfarandet och allmänna skyldigheter

Datasekretesslagen har särskilda kapitel om offentliga myndigheters registerverksamhet, databehandling som sker för privata syften samt privat databehandling som sker för utomstående syften (databehandlingsföretag).

Regleringen av registerverksamheten sker genom allmänna skyldigheter enligt datasekretesslagen. Förhandskontrollen bygger på ett anmälningsförfarande. Anmälningskyldigheten gäller databehandlingsföretag.

De registeransvariga skall utse ett särskilt datasekretessombud, som lyder direkt under den registeransvarige och som övervakar registerverksamheten inom företagen.

Utgångspunkten för att det skall vara tillåtet att föra ett register är att datasekretesslagen eller annan lagstiftning tillåter registreringen eller att den registrerade har gett sitt samtycke.

Myndigheterna får föra register som behövs för att på lagstadgat sätt fullgöra de åligganden som hör till deras verksamhetsområde.

Enskilda får föra register för internt bruk inom ramen för ett avtalsförhållande eller därmed jämförbart förtroendeförhållande mellan den registeransvarige och den registrerade eller om registreringen sker för att skydda den registeransvariges intressen och det inte finns skäl att anta att intrång i den registrerades skyddsvärda intressen därmed görs. Enligt lagen är det dessutom tillåtet att manuellt registrera sådana personuppgifter som erhållits ur allmänt tillgängliga källor.

Databehandlingsföretagen får föra register, om det inte finns skäl att anta att intrång i den registrerades skyddsvärda intressen därmed görs. Registrering av uppgifter som erhålls från offentliga källor är också tillåten.

Lagen innehåller stadganden om den registrerades rätt till insyn, garantier för att uppgifterna är riktiga samt om förutsättningarna för utlämnande av uppgifter. I lagen har en förhållandevis stark princip om bundenhet till användningsändamålet omfattats. Lagstiftningen, den registrerades samtycke samt frågan huruvida utlämnande av uppgiften behövs för att skydda någon annans rättigheter har en central betydelse vid bestämningen av när utlämnande tillåts. Ur register som förs för enskilt internt bruk får uppgifter ges ut som massutlämnande. Innehållet i dessa uppgifter begränsas närmare i lagen.

1.4.4. Ändring av lagen

Om den ändring som är aktuell genomförs, kommer både de statliga datasekretessmyndigheterna och de registeransvarigas datasekretessombud att få en starkare ställning. De registrerades rätt till insyn kommer att utvidgas till att omfatta bl.a. uppgiftskällorna. En bättre ställning för de registrerade innebär också de regler som ålägger den registeransvarige att underrätta mottagare av uppgifter om rättelse av oriktig registeruppgift. Den starka principen om bundenhet till användningsändamålet understryks ännu mer.

1.5. Frankrike

Frankrikes datasekretesslag (Loi no 78—17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés) trädde i kraft inom den offentliga förvaltningen den 1 januari 1979 och i övrigt den 1 januari 1980.

1.5.1. Lagens tillämpningsområde

Lagen gäller automatisk databehandling av personuppgifter. Som sådan definierar lagen allt sådant slags inhämtande, registrering, produktion, ändring, lagring och förstörande av personuppgifter som sker med hjälp av ADB. Begreppet omfattar också användning av kartotek och databaser, samkörning av data och utlämnande av uppgifter.

Vissa av lagens stadganden om inhämtande och registrering av uppgifter tillämpas också på manuella kartotek, om inte användningen av dem har reglerats genom stadgandena om personlig integritet. På förslag av datasekretessmyndigheten kan det dessutom beslutas att även andra av lagens stadganden helt eller delvis skall tillämpas på sådana manuella kartotek vilkas användning kan äventyra rättsskyddet.

1.5.2. Datasekretessmyndigheterna

Frankrikes datasekretessmyndighet är kommissionen för automatisk databehandling och friheter. Den har 17 medlemmar som väljs för fem år eller för (folk)representationens mandatid. Bland medlemmarna finns två riksdagsmän, två senatorer, två medlemmar av ekonomiska och sociala rådet, två medlemmar av regeringens råd för lagstiftningsärenden, två medlemmar av högsta domstolen, två personer som specialiserat sig på tillämpningar av ADB och tre personer som utsetts på grund av sin ställning och kompetens.

På kommissionen ankommer att övervaka att datasekretesslagen följs. Kommissionen har befogenhet att utfärda föreskrifter i de fall som lagen nämner. Den utfärdar också varningar och underrättar de rättsliga myndigheterna om brott som kommit till dess kännedom.

Kommissionen är en självständig förvaltningsmyndighet. Den kan använda sig av sakkunniga samt befullmäktiga sina medlemmar att göra inspektioner hos de registeransvariga. Kommissionen gett årligen en rapport till republikens president och parlamentet. Denna rapport publiceras.

1.5.3. Anmälnings- och tillståndssystemet

Registrering av personuppgifter med ADB skall inom den offentliga förvaltningen ha stöd i lag eller författning av lägre ordning. Detsamma gäller även privaträttsliga rättssubjekt som sköter offentliga uppdrag. Om automatisk databehandling inte regleras i lag, utfärdas reglerna genom författning av lägre ordning, vilken ges efter yttrande av kommissionen. Är kommissionens yttrande negativt, kan det förbises endast om författningsförslaget är förenligt med det utlåtande som regeringens råd för lagstiftningsärenden har givit.

Registrering av känsliga uppgifter förutsätter enligt fransk rätt ett särskilt tillstånd som beviljas av Conseil d'Etat. Med hjälp av detta förfarande har de franska datasekretessmyndigheterna bl.a. kunnat förhindra företaget Peugeot att registrera uppgifter om arbetstagarnas arbetsmotivation.

På förslag av kommissionen eller med stöd av dess utlåtande kan det också bestämmas att beslut om utlämnande av personuppgifter från Frankrike till utlandet, i vilken form utlämnandet än sker, måste underställas.

Annan automatisk databehandling av personuppgifter än sådan som grundar sig på lag eller

förordning förutsätter anmälan till kommissionen. Anmälan skall innehålla en förbindelse av den registeransvarige om att den planerade behandlingen uppfyller datasekretesslagens stadganden. Behandlingen får inledas först när kommissionen har gett ett bevis över att anmälan har tagits emot.

Av begäran om utlåtande och anmälan till kommissionen skall framgå bl.a. vem som framställt begäran, vad som karakteriserar behandlingen och vilket behandlingens syfte är, vem som utför behandlingen, de personer som på grund av sina åligganden eller behov av tjänster får tag på de registrerade uppgifterna, de uppgifter som behandlas samt deras ursprung och lagringstid samt hur uppgifter kan samköras och hur de lämnas ut. Kommissionen skall underrättas om ändringar i registerbehandlingen och även när behandlingen upphör.

1.5.4. Allmänna skyldigheter

Kommissionen håller en förteckning över register som innehåller personuppgifter tillgänglig för allmänheten. Av förteckningen framgår bl.a. registrets benämning och syfte samt vilket slags uppgifter registret innehåller.

Var och en som styrker sin identitet har rätt att hos den registeransvarige som nämns i förteckningen göra en förfrågan om registret innehåller uppgifter om honom. I regel föreligger också en rätt att mot betalning få en kopia av registeranteckningar som gäller en själv.

Den registrerade kan kräva att oriktiga, föräldrade eller ofullständiga uppgifter eller sådana uppgifter som inte får insamlas, användas, lämnas ut eller lagras skall rättas, kompletteras, förtydligas, uppdateras eller avföras ur registret.

1.5.5. Tillsyn och påföljder

Lagen innehåller stadganden om straff för bl.a. underlåtenhet att göra anmälan och för lagstridig registrering av uppgifter. Straffet är antingen fängelse eller böter.

1.6. Lagstiftningen i andra länder

Personregisterlagar finns också bl.a. i England (1984), Island (1982), Israel (1981), Luxemburg (1979) och Österrike (1980).

Lagar med mer begränsat tillämpningsområde gäller bl.a. i Australien, Förenta Staterna, Kanada och Nya Zeeland.

Islands personregisterlag gäller både manuella register och sådana som förs med ADB. Englands, Israels, Luxemburgs och Österrikes lagar gäller i huvudsak endast register som förs med ADB. De flesta lagarna gäller både privata register och register som förs av myndigheterna.

Islands, Luxemburgs och Österrikes lagar skyddar inte bara fysiska personer utan också juridiska personer.

I Luxemburg är det förbjudet att inhämta, registrera och behandla känsliga uppgifter. Kyrkorna och fackföreningarna får dock föra medlemsförteckningar.

Vanligen krävs något slags tillstånd för att personuppgifter skall få föras ut ur landet. I Österrike krävs tillstånd till export, om inte exporten sker till ett land som har en tidsenlig datasekretesslagstiftning.

I flera länder finns stadganden om straff för brott mot personregisterlagstiftningen. I Luxemburg kan domstolen dessutom ålägga den dömda att på egen kostnad publicera domstolens utslag i tidningspressen.

I de flesta av de europeiska länder som saknar personregisterlagstiftning bereds sådan lagstiftning som bäst. Regeringspropositioner håller på att bli färdiga eller så har de överlämnats till parlamentet, så som bl.a. i Italien och Portugal.

2. Internationellt samarbete

Internationellt samarbete i datasekretessfrågor har särskilt aktivt bedrivits både inom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) och inom Europarådet. Inom OECD har under flera år undersökts problem som sammanhänger med datateknik. Utredningar har publicerats inte bara om allmän datorpolitik, administration av databanker och nyheter inom datakommunikationstekniken utan också om datasekretess i fråga om personregister som förs med ADB.

OECD:s rekommendation till riktlinjer (Recommendation of the Council concerning Guidelines governing the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data) gäller personlig integritet och internationell förmedling av personuppgifter. Den godkändes i Paris den 23 augusti 1980. Den har undertecknats av alla OECD-länder, bl.a. Finland, utom Irland. Rekommendationen omfattar fyra punkter. Organisationen rekommenderar att

1) medlemsstaterna i sin nationella lagstiftning beaktar de principer om personlig integritet och

idividens grundläggande rättigheter som har presenterats i de riktlinjer som fogats till rekommendationen,

2) medlemsstaterna skall försöka undanröja opåkallade hinder för internationell datakommunikation som gäller personuppgifter och undvika att nya sådana skapas under förevändning av behov av skydd för personlig integritet,

3) medlemsstaterna bedriver samarbete vid verkställigheten av riktlinjerna och att

4) medlemsstaterna så snart som möjligt avtalar om särskilda procedurer för överläggningar och samarbete som gäller tillämpningen av riktlinjerna.

Riktlinjerna och motiveringen är indelade i avsnitt som bl.a. gäller de grundläggande principerna, internationell tillämpning, nationell verkställighet och internationellt samarbete. De grundläggande principerna, som uppgjorts i samarbete med Europarådets datasekretesskommitté, gäller bl.a. begränsning av inhämtande av uppgifter, uppgifternas kvalitet, bestämning av användningsändamålet, begränsning av användning och utlämnande av uppgifter, säkerhetsarrangemang, insyn, individens deltagande samt ansvar. De grundläggande principerna om internationell tillämpning reglerar balansen mellan skyddet för personuppgifter och internationellt utbyte av uppgifter.

Europarådet har år 1980 godkänt en konvention om datasekretess. Konventionen har undertecknats av 11 av rådets 21 medlemsstater och har hittills ratificerats av Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland, Norge, Spanien och Sverige. Konventionen trädde i kraft 1.10.1985.

Konventionen behandlar tre huvudfrågor. De är minimikraven på stadgandena om datasekretess (dvs. ett fastställande av grundläggande principer), en reglering av internationell datakommunikation med personuppgifter samt bestämmelser om handräckning medlemsstaterna emellan.

De grundläggande principerna gäller konventionsstaternas skyldigheter, uppgifternas kvalitet, särskilda slags uppgifter (känsliga uppgifter), dataskydd, den registrerades rättigheter, undantag och begränsningar, rättsskydd och utvidgat skydd.

Konventionen bestämmer att varje konventionsstat är skyldig att vidta de nationella lagstiftningsåtgärder som behövs för att säkerställa datasekretess. Dessa åtgärder skall vidtas senast när konventionen träder i kraft för ifrågavarande stats vidkommande.

Enligt de krav som ställs på uppgifternas kvalitet skall personuppgifter som registreras med ADB inhämtas och behandlas på ett riktigt och lagligt sätt. Uppgifter får registreras endast för syften som på förhand angivits och som är lagliga, och de får inte användas på ett sätt som strider mot detta syfte. Uppgifterna skall dessutom vara förenliga med ändamålet och relevanta för de syften för vilka de registrerats. Uppgifterna skall vara riktiga och i tillräcklig grad aktuella och de skall lagras i en sådan form att det inte är möjligt att hänföra dem till någon bestämd person i högre grad än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med registreringen.

De särskilda bestämmelserna gäller känsliga uppgifter. Sådana uppgifter får inte behandlas med ADB, om ifrågavarande stats nationella lagstiftning inte erbjuder ett tillräckligt skydd mot missbruk av uppgifterna.

Tillräckliga skyddsåtgärder skall vidtas mot sådant förstörande av registrerade uppgifter som sker uppsåtligen eller av vållande eller som är förbjudet, liksom även mot olaglig ändring eller spridning samt intrång i register.

Enligt konventionen skall var och en ha möjlighet att få reda på vilka register som förs med ADB, vilka registrens användningsändamål är och vem som är registeransvarig. Den registrerade skall likaså ha rätt att på ett skäligt sätt och utan onödigt dröjsmål eller oskäliga kostnader få veta hurdana personuppgifter om honom som har införts i de nämnda registren liksom även att få se dessa uppgifter i en begriplig form. Han skall

ha möjlighet att yrka på rättelse eller avförande av sådana uppgifter som har behandlats i strid mot den nationella lagstiftningen. Har en tvist mellan honom och den registeransvarige om innehållet i den registeransvariges skyldigheter uppkommit, skall han också ha rätt att få tvisten avgjord av någon myndighet.

Individens ovan beskrivna rättigheter får begränsas endast om undantag har tillåtits i konventionsstatens nationella lagstiftning och om begränsningarna behövs för att i ett demokratiskt samhälle skydda statens säkerhet, upprätthålla allmän ordning, motarbeta brottslighet eller för att skydda den registrerade eller någon annan individs rättigheter. Likaså kan specialstadganden införas om register som förs uteslutande för vetenskapliga eller statistiska syften, om det är uppenbart att detta inte medför risk för brott mot datasekretessen.

Konventionsstaterna förbinder sig att se till att tillräckliga sanktioner och tillräckligt rättsskydd mot kränkningar åstadkoms genom nationell lagstiftning i syfte att garantera integritetsskyddet.

Enligt bestämmelserna om internationell överföring av personuppgifter skall konventionerna inte enbart på grund av integritetsskyddet förbjuda eller kraftigt begränsa datakommunikation med andra konventionsstater. Trots det får konventionsstaterna införa undantag från dessa bestämmelser i det fall att landets nationella lagstiftning ställer vissa särskilda begränsningar för personuppgifter, utom i det fall att den andra konventionsstaten erbjuder ett likadant skydd.

Nr 471

Personregisterlag

Given i Helsingfors den 30 april 1987

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 kap.

Allmänna stadganden

1 §

Lagens tillämpningsområde

För att skydda individens personliga integritet samt hans intressen och rättigheter, för att garantera statens säkerhet och för att skapa en god registersed skall vid inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter iakttas denna lag, om inte annat stadgas genom lag.

Denna lag gäller inte inhämtande, registrering eller användning av personuppgifter som sker uteslutande för personliga eller därmed jämförbara sedvanliga privata syften.

Denna lag medför ingen ändring i rätten att utge tryckskrifter.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *personuppgift* en sådan beskrivning av en individ eller individuella egenskaper eller lev-

nadsförhållanden som kan hänföras till en bestämd fysisk person eller till hans familj eller någon som lever i gemensamt hushåll med honom.

2) *personregister* en datamängd som innehåller personuppgifter och som behandlas med automatisk databehandling samt sådana förteckningar och kartotek, eller en på motsvarande sätt ordnad datamängd, som innehåller personuppgifter och ut vilka information om en bestämd person med lätthet och utan oskäliga kostnader kan erhållas.

3) *registeransvarig* en person, ett samfund eller en stiftelse för vars bruk personregister inrättas och som har rätt att förfoga över registret.

4) *registrerad* den som en personuppgift gäller.

5) *användning av personuppgifter* att personuppgifter som införts eller inhämtats för att införas i ett personregister utnyttjas i den registeransvariges egen verksamhet.

6) *personkreditupplysning* personuppgifter som är avsedda att användas vid bedömning av en persons ekonomiska ställning, förmåga att svara för sina förbindelser eller pålitlighet.

7) *kreditupplysningsverksamhet* inhämtande och registrering av personkreditupplysningar i

Regeringens proposition 49/86

Lagutsk. bet. 10/86

Stora utsk. bet. 254/86

62—1987

470362N

syfte att överlåta dem vidare, om det sker i form av näring.

8) *massutlämnande* att ett helt personregister eller en större del av personuppgifterna om de registrerade lämnas ut eller att personuppgifter lämnas ut i en form som lämpar sig för automatisk databehandling eller så att mottagaren genom teknisk anslutning kan använda ett personregister, samt med

9) *känsliga stickprov* en datamängd som på grund av urvalskriterierna och användningssyftet kan medföra att den registrerades integritetsskydd äventyras.

3 §

Den registeransvariges aktsamhetsplikt

När personuppgifter inhämtas, registreras, används och lämnas ut skall den registeransvarige vara aktsam och iakta god registersed samt även i övrigt förfara så att den registrerades personliga integritet, intressen eller rättigheter inte otillbörligt kränks eller att statens säkerhet äventyras. Samma skyldighet har den som i egenskap av självständig näringsidkare eller företagare handlar för den registeransvariges räkning eller till vilken den registeransvarige har lämnat ut personuppgifter.

2 kap.

Inhämtande och registrering av personuppgifter

4 §

Angivande av personregisters ändamål

Användningen av ett personregister skall vara sakligt motiverad med hänsyn till den registeransvariges verksamhet och administration. Det ändamål, för vilket personregistret används samt den hos vilken personuppgifter som registreras vanligen inhämtas (*normala källor*) och till vilken registrerade personuppgifter vanligen lämnas ut (*normalt utlämnande av uppgifter*), skall anges innan de personuppgifter som skall registreras börjar inhämtas eller, om personuppgifterna ingår i handlingar som upprättats i den registeransvariges normala verksamhet, innan uppgifterna ordnas till ett personregister.

Registerets ändamål skall preciseras, så att det framgår för vilka av den registeransvariges funktioner registret används. Flera personregister som tekniskt sett förs separat anses utgöra ett och samma register, om de används för ett och samma ändamål.

Ett personregisters ändamål samt de normala dataöverföringarna kan senare anges på nytt, om detta behövs till följd av ändrade förhållanden och det sålunda angivna ändamålet inte väsentligt avviker från det ursprungliga.

5 §

Införande av personuppgifter i personregister

Utan den registrerades samtycke eller tillstånd av datasekretessnämnden får för ett personregister inhämtas uppgifter och dessa införas i registret endast i fråga om personer som på grund av ett kund- eller tjänstgöringsförhållande, ett medlemskap eller något därmed jämförbart förhållande har en saklig anknytning till den registeransvariges verksamhet, om inte registret skall föras till följd av ett åliggande som den registeransvarige har enligt lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd därav (*anknytningskrav*).

I personregister får införas endast sådana personuppgifter som behövs för registrets ändamål (*relevanskrav*). Genom förordning kan närmare stadgas om hurdana personuppgifter som får införas i personregister av ett visst slag.

En koncern eller någon annan ekonomisk sammanslutning får utan hinder av 1 mom. inhämta och i ett gemensamt personregister införa personuppgifter om kunder hos eller arbetstagare vid sammanslutningens enheter, om inte annat följer av stadgandena om tystnadsplikt.

För kreditupplysningsverksamhet samt direktreklam, telefonförsäljning, annan direkt marknadsföring, adress tjänst, opinions- och marknadsundersökningar samt för vetenskaplig forskning och statistik får utan hinder av 1 mom. personuppgifter inhämtas och införas i personregister. Om användning av sådana personregister och om de uppgifter som införs i dem stadgas närmare genom förordning.

6 §

Förbud mot registrering av känsliga uppgifter

Känsliga uppgifter får inte inhämtas för personregister eller införas i detta.

Med känsliga uppgifter avses personuppgifter vilkas syfte är att beskriva

- 1) ras eller etniskt ursprung,
- 2) någons samhällsliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse,
- 3) brottslig gärning eller straff eller annan påföljd för brott.

4) någons hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder som gäller honom.

5) någons sexuella beteende eller

6) socialservice, utkomststöd och sociala understöd samt därmed sammanhängande socialvårdstjänster som någon erhållit.

7 §

Undantag från förbudet mot registrering av känsliga uppgifter

Stadgandena i 6 § hindrar inte att uppgifter inhämtas och införs i personregister, om datasekretessnämnden har gett tillstånd eller den registrerade har samtyckt därtill eller om frågan gäller

1) personregister om vilket stadgas i lag eller förordning eller som inträttats på grund av ett åliggande, som den registeransvarige har direkt enligt lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd därav,

2) personregister som förs av en socialvårdsmyndighet och som innehåller uppgifter som myndigheten i sin verksamhet har erhållit om socialvård som den registrerade har fått samt om grunderna för denna,

3) personregister som förs av en myndighet eller anstalt inom hälsovården och som innehåller uppgifter som den i sin verksamhet har erhållit om den registrerades hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller om vård som gäller den registrerade eller andra uppgifter som är nödvändiga för vården av honom,

4) personregister som förs av en läkare eller tandläkare eller någon annan med yrkesutbildning inom hälsovården och som innehåller uppgifter vilka han i sin yrkesutövning har erhållit om den registrerades hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller om vård av honom, eller andra uppgifter som är nödvändiga för vården av den registrerade,

5) matrikel som en kommunal myndighet för över sina tjänsteinnehavare och som innehåller uppgifter som enligt matrikelförordningen (215/64) kan antecknas i matrikel som förs över statstjänstemän,

6) personregister som förs av försäkringsbolag och som innehåller uppgifter som i försäkringsverksamheten erhållits om den försäkrades hälsotillstånd, sjukdom eller handikapp eller om vård eller därmed jämförbara åtgärder som gäller den registrerade, eller

7) personregister som är avsett för någon särskild vetenskaplig undersökning, i enlighet

med vad som närmare stadgas genom förordning.

8 §

Anteckning om källorna

När den registeransvarige inför personuppgifter i ett personregister, skall han samtidigt på ett bestående sätt anteckna en utredning om varifrån de registrerade uppgifterna härstammar, om andra källor än de normala källor som har angivits enligt 4 § har använts då de inhämtades.

3 kap.

Kontroll och rättelse av personuppgifter

9 §

Kontroll av att uppgifterna är riktiga

Den registeransvarige skall genom att använda tillförlitliga källor och även annars se till att oriktiga, ofullständiga eller föråldrade uppgifter inte förs in i personregister. När den registeransvariges skyldighet bedöms, skall avseende fästas vid personregistrets ändamål samt vilken betydelse för den registrerades integritetsskydd, intressen och rättigheter det har att registret används.

10 §

Registerbeskrivning

Över personregister som förs med automatisk databehandling skall den registeransvarige uppgöra en registerbeskrivning som anger registrets ändamål samt vilka slags data det innehåller. Registerbeskrivningen skall hos den registeransvarige hållas allmänt tillgänglig.

Registerbeskrivningen skall uppgöras innan de uppgifter som skall föras in i personregistret börjar inhämtas eller, om personuppgifterna ingår i handlingar som upprättats i den registeransvariges normala verksamhet, innan uppgifterna ordnas till ett personregister.

Den registeransvarige skall på begäran också ge upplysningar om ändamålet med och arten av uppgifterna i personregister som inte behöver ha en registerbeskrivning.

Genom förordning kan stadgas att de upplysningar som avses i 1 mom. endast skall meddelas dataombudsmannen, om registerbeskrivningens tillgänglighet kan äventyra statens säkerhet eller förhållande till en annan stat eller någon internationell organisation eller försvåra förebyggande eller utredning av brott.

11 §

Rätt till insyn

Var och en har utan hinder av sekreterstadgandena rätt att, sedan han meddelat de fakta som behövs för att söka en uppgift, få veta vilka uppgifter om honom som har införts i ett personregister eller att registret inte innehåller uppgifter om honom. Den registeransvarige skall samtidigt ge den registrerade information om vilka normala källor som används för registret samt för vilket ändamål registeruppgifterna används och vanligen lämnas ut. Ersättning för utlämnande av uppgifter får av den registeransvarige uppberas endast om det har förflutit mindre än ett år sedan den registrerade senast fick kontrollera uppgifterna i registret. Ersättningen skall vara skäligen, och den får inte överstiga de direkta kostnaderna för utlämnandet av uppgifterna.

Den som önskar kontrollera uppgifter om sig själv på det sätt som nämns i 1 mom. skall personligen hos den registeransvarige eller genom ett egenhändigt undertecknat brev begära detta. Genom förordning stadgas närmare om hur rätten till insyn skall tillgodoses när det är fråga om personregister inom hälsovården.

12 §

Begränsningar av rätten till insyn

Rätt till insyn enligt 11 § finns inte.

1) om informationen kan skada statens säkerhet eller förhållande till annan stat eller någon internationell organisation eller försvåra förebyggande eller utredning av brott eller strida mot något annat synnerligen viktigt allmänt intresse,

2) om informationen kan medföra allvarlig fara för den registrerades hälsa eller vård, eller om det kan strida mot något annat synnerligen viktigt enskilt intresse att information lämnas,

3) om personuppgifter i ett register används uteslutande i statistiskt syfte för forskning eller planering, eller

4) om det är fråga om personbedömningsuppgifter, som utgör en avlöningsgrund och som ingår i ett annat register som arbetsgivaren för över sina arbetstagare än ett personregister som förs med automatisk databehandling, såvida i respektive arbets- eller tjänstekollektivavtal eller, om något avtal inte finns, med arbetstagaren överenskommit om dylik avlöningsgrund, ej heller i fråga om personregister som arbetsgivaren på motsvarande sätt för med tanke på val av

arbetstagare och som förstörs så snart det inte längre behövs med hänsyn till arbetsgivarens lagstadgade förpliktelser.

Är endast en del av uppgifterna om den registrerade sådana att de enligt 1 mom. 1 eller 2 punkten inte omfattas av rätten till insyn, har den registrerade rätt till insyn i fråga om övriga registeruppgifter om honom.

Genom förordning kan det stadgas att rätten till insyn inte omfattar sådana personregister ur vilka den registrerade får uppgifter om sig själv på grund av ett förfarande varom stadgas i lag eller förordning eller genom den registeransvariges försorg.

13 §

Rätt till insyn i kreditupplysningsregister

En registeransvarig som idkar kreditupplysningsverksamhet skall underrätta den registrerade om när den första anteckningen om honom införs i ett kreditupplysningsregister.

En registeransvarig som idkar kreditupplysningsverksamhet skall på den registrerades begäran meddela till vem eller för vilket ändamål personkreditupplysningar om honom har lämnats ut under de senaste sex månaderna samt av vem uppgifterna om honom har erhållits eller varifrån de härstammar. Om rätten till insyn gäller i övrigt vad som stadgas i 11 §.

14 §

Utövande av rätt till insyn

Den registeransvarige skall utan obefogat dröjsmål ge den registrerade tillfälle att ta del av de uppgifter som avses i 11 § eller på begäran lämna uppgifterna skriftligen. Om den registeransvarige vägrar att lämna uppgifterna, skall han på begäran ge ett skriftligt intyg därom. I intyget skall även nämnas skälen till att insyn förvägrats.

Har den registeransvarige inte inom tre månader efter framställd begäran gett den registrerade ett skriftligt svar, jämställs detta med att insyn har förvägrats.

15 §

Rättelse av fel

Den registeransvarige skall se till att en i personregister införd personuppgift, som med hänsyn till registrets ändamål är oriktig, onödig, bristfällig eller föråldrad, utan obefogat dröjsmål rättas, avförs eller kompletteras (*rättelse av fel*).

om det är uppenbart att en sådan uppgift äventyrar den registrerades integritetsskydd eller hans intressen eller rättigheter. På motiverad begäran av den registrerade skall fel alltid rättas.

Godkänner den registeransvarige inte yrkande på rättelse av fel, skall han på begäran ge ett skriftligt intyg därom. I intyget skall även nämnas skälen till att yrkandet inte har godkänts.

Den registeransvarige skall om rättelsen underätta den till vilken han genom vanlig dataöverföring sannolikt har lämnat ut eller av vilken han vid dataöverföringen har fått den felaktiga personuppgiften, om felet kan medföra intrång i den registrerades intressen eller rättigheter. På motiverad begäran av den registrerade skall rättelse av fel alltid meddelas den till vilken den registeransvarige vet att han sannolikt har lämnat ut den oriktiga personuppgiften eller av vilken den registeransvarige vet att han sannolikt har erhållit denna samt den som uppges av den registrerade och som lämnat eller tagit emot uppgiften.

4 kap.

Användning och utlämnande av personuppgifter

16 §

Ändamålsbundenhet

Personuppgifter som ingår i personregister får användas endast för det ändamål som har bestämts innan uppgifterna börjar inhämtas, om inte annat följer av denna lag eller av annan lag. Uppgifter i personregister får dock användas för statistikföring i samband med den registeransvariges forskning och planering.

17 §

Mottagarens upplysningsplikt

Den som begär uppgifter ur ett personregister är skyldig att lämna den registeransvarige upplysningar om vad de begärda uppgifterna kommer att användas till samt om hur ett behövt skydd av personuppgifterna kommer att ordnas.

18 §

Utlämnande av uppgifter ur personregister

Personuppgifter som ingår i eller inhämtats för personregister får inte lämnas ut, om inte annat följer av 2 eller 3 mom. eller uppgifterna lämnas ut

1) med den registrerades samtycke eller på hans uppdrag,

2) i enlighet med lag eller förordning eller föreskrift som meddelats med stöd av lag eller förordning,

3) under sådana omständigheter att det utgör en sedvanlig del av verksamheten i fråga att personuppgifter lämnas ut; en förutsättning är härvid att det kan antas att den registrerade känner till att personuppgifterna lämnas ut på detta sätt och att det inte är fråga om känsliga uppgifter, eller

4) för vetenskaplig forskning eller statistik.

Ur personregister som inte innehåller känsliga uppgifter får personuppgifter lämnas ut till direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring samt adresstjänst, om den registrerade inte har förbjudit utlämnandet och om det är uppenbart att den registrerade känner till att uppgifterna lämnas ut på detta sätt. Om uppgifter som får lämnas ut stadgas närmare genom förordning.

Personkreditupplysning får lämnas ut endast till en registeransvarig som bedriver kreditupplysningsverksamhet och till den som behöver upplysningen vid beviljande eller övervakning av kredit eller för annat härmed jämförbart ändamål.

Såsom utlämnande av personuppgift anses inte att uppgifter lämnas för betalningstjänst, databehandling, postning eller härmed jämförbara tjänster som sker på uppdrag av den registeransvarige eller att personuppgifter överförs till ett sådant gemensamt register som nämns i 5 § 3 mom. eller att sådana uppgifter lämnas ut som inte kan hänföras till den registrerade.

19 §

Massutlämnande och känsliga stickprov

Personuppgifter som ingår i eller inhämtats för personregister får ges ut i form av massutlämnande eller känsliga stickprov endast om

1) den registrerade har samtyckt därtill eller utlämnandet sker på uppdrag av honom,

2) sådant utlämnande sker med stöd av 18 § 3 mom. eller annan lag eller förordning eller med datasekretessnämndens tillstånd, eller

3) mottagaren enligt denna lag har rätt att införa uppgifterna i personregister samt utlämnandet och användningen inte äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet.

I de fall som avses i 1 mom. får en personbe-teckning lämnas ut endast om mottagaren redan

förfogar över den eller om han har rätt att få den direkt av den registrerade eller ur befolkningsregistret eller om utlämnandet sker för vetenskaplig forskning eller för statistik eller kreditupplysningsverksamhet.

20 §

Samkörning av personregister

Personregister får samköras endast

1) om den registrerade har samtyckt eller datasekretessnämnden har beviljat tillstånd till detta,

2) om samkörningen är en direkt följd av ett i lag stadgat åliggande och den registeransvarige har rätt att för detta ändamål få och använda de uppgifter som skall samköras,

3) om samkörningen sker för sedvanlig uppdatering av adressuppgifter eller för att undvika dubbel postning, eller

4) om det är uppenbart att samkörningen inte äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter.

Såsom samkörning av personregister anses inte att två eller flera personregister som tillhör en och samma registeransvarige och som tekniskt hållits isär förenas till ett register, om registren har samband med administrationen av ett och samma förhållande mellan den registeransvarige och en registrerad, och det nya register som bildas uppfyller villkoren enligt 4—7 §§.

21 §

Användning av utlämnade uppgifter

Den till vilken personuppgifter har lämnats får inte använda uppgifterna för andra ändamål än dem som bestämts vid utlämnandet. Detsamma gäller den som har mottagit en personuppgift för att utföra ett uppdrag för den registeransvarige.

22 §

Utlämnande av uppgifter utomlands

Utan tillstånd av datasekretessnämnden eller samtycke eller uppdrag av den registrerade får personuppgifter som införts i eller inhämtats för personregister ges ut i form av massutlämnande eller känsliga stickprov endast till länder vars lagstiftning motsvarar stadgandena i denna lag. Om dessa länder stadgas närmare genom förordning.

Tillstånd får beviljas, om det med beaktande av antalet personuppgifter som skall lämnas ut,

deras art och användningssyfte samt de skyddsåtgärder som skall vidtas är uppenbart att utlämnandet inte äventyrar den registrerades integritetsskydd eller gör intrång i hans intressen eller rättigheter eller äventyrar statens säkerhet.

Personuppgifter får lämnas ut till en annan stat för databehandling och postning som sker på uppdrag av den registeransvarige, om utlämnandet och användningen av uppgifterna inte äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet.

23 §

Rätt att förbjuda användning eller utlämnande av uppgifter

Den registrerade har rätt att förbjuda den registeransvarige att använda eller lämna ut uppgifter om honom själv för direktreklam, telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring, adresstjänst samt marknads- och opinionsundersökningar.

24 §

Anmälan om användning av personregister i vissa fall

Den som har inhämtat personkreditupplysningar om den registrerade för att användas vid beslut som gäller den registrerade skall underrätta denne om upplysningarnas användning i beslutsfattandet och från vilket register de härstammar, såvida förvägrande av kredit eller något annat beslut som är negativt för den registrerade huvudsakligen beror på dessa kreditupplysningar.

I direktreklam, vid telefonförsäljning och annan direkt marknadsföring samt i förfrågan vid marknads- och opinionsundersökning där någons namn eller adressuppgifter har inhämtats ur ett personregister skall i fråga om detta register uppges dess benämning samt den registeransvarige och hans adress.

25 §

Anteckning om att uppgifter har lämnats ut

Om inte annat följer av 2 mom., skall den registeransvarige, när han med stöd av 19 § 1 mom. 3 punkten lämnar ut personuppgifter, på ett bestående sätt anteckna

1) vilka slags uppgifter som har lämnats ut,

2) till vem uppgifterna har lämnats,

3) för vilket ändamål uppgifterna har lämnats ut och

4) när uppgifterna har lämnats ut.

Anteckning som nämns i 1 mom. behöver inte göras, när uppgifter ges ut i form av sådant normalt utlämnande som har angivits i 4 §. Anteckning om utlämnande skall dock alltid göras, när det är fråga om personregister som upprätthålls för sådant utlämnande av personuppgifter som sker i form av näring.

5 kap.

Skydd, arkivering och utplånande av personregister

26 §

Skydd av personregister

Den registeransvarige skall se till att personregister och uppgifterna däri på behörigt sätt är skyddade mot olovlig behandling, användning, utplånande och ändring samt mot olovligt tillgrepp. Samma skyldighet har den som i egenkap av självständig idkare av näring eller verksamhet handlar för den registeransvariges räkning eller till vilken denne har gett ut personuppgifter som massutlämnande eller känsliga stickprov.

27 §

Utplånande av personregister

Behövs ett personregister inte längre för den registeransvariges verksamhet, skall registret utplånas, om det inte särskilt stadgas eller bestäms att de registrerade uppgifterna skall bevaras eller om registret inte arkiveras i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning.

28 §

Personregister som överförts till arkiv

Om användning och skydd av personregister som överlåtits till en arkivmyndighet samt utlämnande av uppgifter som finns i sådana register gäller vad som stadgas särskilt. Då uppgifter lämnas ut privata personregister skall arkivmyndigheten dock beakta vad som i denna lag stadgas om utlämnande av personuppgifter, om inte detta med hänsyn till de införda uppgifternas ålder och art är uppenbart obehövt för de registrerades integritetsskydd.

6 kap.

Tillsyn och tvångsmedel samt undantagslov

29 §

Datasekretessmyndigheter

Dataombudsmannen utövar tillsyn över att inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter sker så att syftena med denna lag nås.

Datasekretessnämnden har beslutanderätt i datasekretessfrågor i enlighet med vad som stadgas i denna lag.

Om dataombudsmannens byrå samt om datasekretessnämndens sammansättning och behandlingen av ärenden i nämnden stadgas i lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (474/87).

30 §

Anmälningssplikt

Den registeransvarige skall göra en anmälan hos dataombudsmannen

1) i fråga om personregister, när avsikten är att uppgifter i registret skall användas för direktreklam, telefonförsäljning eller annan direkt marknadsföring, adresstjänst eller opinions- eller marknadsundersökning, om registret innehåller uppgifter om personer som inte står i ett sådant kund- eller tjänstgöringsförhållande eller medlemskaps- eller därmed jämförbart förhållande till den registeransvarige som avses i 5 § 1 mom.,

2) i fråga om personregister som förs med automatisk databehandling och för vilket uppgifter inhämtas med stöd av 19 § i mom. 3 punkten, om det inte är fråga om sedvanlig uppdatering av adressuppgifter eller om personregister som förs för vetenskaplig forskning,

3) när personuppgifter lämnas ut ur personregister för automatisk databehandling i någon annan stat eller för att i betydande omfattning användas i en annan stat, om tillstånd enligt 22 § inte har sökts, samt

4) vid väsentlig ändring av ett sådant personregister som avses i 1 och 2 punkten.

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet eller den som i form av näring bedriver inkasseringsverksamhet eller utför marknads- eller opinionsundersökningar eller för annans räkning utför tjänster, som gäller val av och lämplighet i fråga om personal, eller utför databehandlingsuppgifter, och som i denna verksamhet använder eller behandlar personregister och däri

införda uppgifter, är skyldig att hos dataombudsmannen anmäla verksamheten.

Anmälan skall göras i tillräckligt god tid, dock senast en månad innan de personuppgifter som avses bli införda i personregistret inhämtas eller verksamheten påbörjas eller någon annan åtgärd som medför anmälningsplikt vidtas. Om ett personregister som inte tidigare behövt anmälas ändras så att anmälan måste göras, skall anmälan ske en månad innan det ändrade registret tas i bruk.

Genom förordning kan stadgas om sådana undantag från anmälningsplikten som inte äventyrar möjligheterna att styra registerverksamheten så att syftena med denna lag nås.

31 §

Den registeransvariges informationsplikt

Den registeransvarige är utan hinder av sekretessstadgandena skyldig att lämna dataombudsmannen sådana upplysningar om personregister och dess användning som denne begär och som behövs för tillsyn över att inhämtande, registrering, kontroll, användning och utlämnande av personuppgifter sker i enlighet med lag.

Den registeransvarige är skyldig att i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning lämna dataombudsmannen upplysningar om personregister.

32 §

Datasekretessmyndighetens tillsyn

Dataombudsmannen har rätt att inspektera personregister och att vid tillsyn anlita sakkunniga som har godkänts av datasekretessnämnden.

Dataombudsmannen och de sakkunniga äger för inspektionen tillträde till lokaler som tillhör den registeransvarige eller den som handlar på hans uppdrag och i vilka personuppgifter behandlas eller personregister förs. De skall även få tillgång till sådana upplysningar och apparater som behövs för inspektionen.

En inspektion skall ske så att den inte i onödan vållar den registeransvarige olägenhet eller kostnader.

33 §

Allmänna anvisningar

Dataombudsmannen kan utfärda närmare anvisningar om när personuppgifter får lämnas ut med stöd av 19 § och när personregister enligt

20 § får samköras utan tillstånd av datasekretessnämnden samt om hur personregister skall skyddas mot användning av utomstående.

34 §

Styrning av enskilda register

Får dataombudsmannen veta att personuppgifter inhämtas eller registreras eller att uppgifter i personregister används eller lämnas ut i strid med lag, skall han försöka förmå den som saken gäller att frivilligt ändra sitt beteende. Vid behov skall dataombudsmannen föra saken till datasekretessnämnden eller anmäla den för åtal.

35 §

Ålägganden och förbud

På ansökan av en registrerad kan dataombudsmannen föreskriva att den registeransvarige skall sköta om att den registrerades rätt till insyn tillgodoses och att fel i registret rättas. Föreskriften förfaller, om den registeransvarige inom en förelagd tid skriftligen eller muntligen meddelar dataombudsmannens byrå att han motsätter sig att föreskriften ges. Den tid som föreläggs skall vara minst åtta dagar från den dag då den registeransvarige fick del av föreskriften.

Om någon inhämtar uppgifter eller inför uppgifter i ett personregister, använder personregister eller lämnar ut personuppgifter som ingår i registret eller vidtar någon annan åtgärd i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den, eller försummar sin skyldighet enligt dessa stadganden eller bestämmelser, eller om föreskrift som meddelats av dataombudsmannen har förfallit i det fall som nämns i 1 mom., kan datasekretessnämnden på ansökan av dataombudsmannen ålägga den som saken gäller att inom en bestämd tid rätta till vad som orättmätigt har gjorts eller underlåtit. En registrerad kan på ansökan få ett ärende som gäller tillgodosende av rätten till insyn eller rättelse av fel prövat av datasekretessnämnden, om dataombudsmannen har beslutat att inte meddela den registeransvarige någon föreskrift eller att inte föra saken till nämnden.

Datasekretessnämnden kan förbjuda inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter som sker i strid med lag. Såvida de lagstridiga handlingarna eller försummelserna i hög grad äventyrar den registrerades integritetsskydd, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet, kan datasekretessnämnden före-

skriva att registerverksamheten skall upphöra, om inte registret är lagstadgat.

36 §

Vite

Dataombudsmannen kan förelägga vite för att förstärka informationsskyldighet enligt 31 § eller föreskrift som han meddelat med stöd av 35 §. Datasekretessnämnden kan förelägga vite för att förstärka beslut om åläggande eller förbud. Nämnden förordnar om betalning av vite.

37 §

Undantagslov

Datasekretessnämnden kan ge tillstånd som avses i 5, 7, 19 och 20 §§ ovan eller i 18 a § lagen om allmänna handlingars offentlighet samt tillstånd till undantag från de stadganden som ingår i denna lag eller en med stöd av den givna förordning, om något vägande skäl talar för detta och det kan förhindras att den registrerades integritet, intressen eller rättigheter eller statens säkerhet äventyras.

Undantagslov kan beviljas för en bestämd tid eller tills vidare, och till detta skall fogas föreskrifter som behövs för att säkerställa den registrerades integritetsskydd, intressen och rättigheter samt statens säkerhet.

Datasekretessnämnden kan på ansökan av dataombudsmannen eller den som fått undantagslov ändra eller komplettera sådana föreskrifter som avses i 2 mom., om detta behövs på grund av förändrade förhållanden. Tillståndet kan återkallas när skäl därtill provas föreligga.

7 kap.

Ändringssökande

38 §

Besvärsmätt

Ändring i datasekretessnämndens beslut med stöd av 22 eller 35—37 § får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen med iakttagande av vad som stadgas i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50). Dataombudsmannen har rätt att söka ändring i datasekretessnämndens beslut med stöd av 22 eller 37 §.

39 §

Iakttagande av beslut

I datasekretessnämndens beslut med stöd av 35 eller 36 § kan det föreskrivas att beslutet trots att ändring har sökts skall iakttas om inte besvärsmyndigheten bestämmer annat.

8 kap.

Särskilda stadganden

40 §

Datasekretess vid postning

Den registeransvarige får inte i en postförsändelse synligt använda personbeteckning, uppgifter om mottagarens personliga förhållanden eller uppgifter som avses i 24 § 2 mom.

41 §

Tystnadsplikt

Den som vid inhämtande, registrering, användning eller utlämnande av personuppgifter har fått kännedom om något som gäller en annans personliga förhållanden eller ekonomiska ställning får inte i strid med denna lag för utomstående röja de uppgifter som han på detta sätt har erhållit.

42 §

Skadeståndsskyldighet

Den registeransvarige är skyldig att ersätta den ekonomiska skada som tillfogats en registrerad genom att en oriktig uppgift har använts eller lämnats ut eller genom att användning eller utlämnande av en uppgift har skett i strid med lag. Ersättning skall härvid utges även för lidande som inte skall anses vara ringa. I fråga om skadeståndsskyldighet gäller i övrigt vad som stadgas i 2 kap. 2 och 3 §§, 3 kap. 4 och 6 §§ samt 4, 6 och 7 kap. skadeståndslagen (412/74).

43 §

Personregisterbrott

Den som i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den

- 1) i personregister inför känsliga uppgifter,
- 2) genom att till en registrerad ge oriktig eller vilseledande information hindrar eller försöker

hindra honom att utöva sin rätt till insyn i personregister.

3) använder personregister eller uppgifter i registret för andra ändamål än de som bestämts i enlighet med lag.

4) lämnar ut personuppgifter ur personregister, eller

5) samkör personregister

och därmed gör intrång i en registrerads integritetsskydd eller åsamkar honom annan skada eller betydande men, skall för *personregisterbrott* dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

44 §

Personregisterförseelse

Den som i strid med denna lag eller stadganden eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den uppsåtliga eller av grov vårdslöshet

1) försummar sin skyldighet att anteckna uppgiftskälla eller utlämnande av uppgifter,

2) försummar att iakttä vad som stadgas om angivande av personregisters ändamål, om uppgörande och tillhandahållande av registerbeskrivning, om lämnande av upplysningar till en registrerad, om rättelse av uppdagat fel i personregister eller om information till dataombudsmannen,

3) lämnar en datasekretessmyndighet oriktig eller vilseledande upplysning i ärende som gäller personregister, eller

4) bryter mot bestämmelser om skydd för och utplånande av personregister

och därmed äventyrar en registrerads integritetsskydd, intressen eller rättigheter skall, om inte strängare straff för förseelsen stadgas i annan lag, för *personregisterförseelse* dömas till böter.

För personregisterförseelse skall även dömas den som av grov vårdslöshet gör sig skyldig till en gärning som avses i 43 §.

45 §

Intrång i personregister

Den som genom att använda en kod som han inte har rätt till eller på annat bedrägligt sätt bryter en identifieringskontroll eller motsvarande säkerhetsarrangemang och därmed orättmätigt bereder sig tillgång till ett personregister som förs med automatisk databehandling, skall för *intrång i personregister* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

46 §

Sekretessbrott som gäller personregister

Den som i strid med 41 § för utomstående röjer personuppgifter som införts i eller inhämtats för personregister, skall för *sekretessbrott som gäller personregister* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

47 §

Hörande av dataombudsmannen

Innan åtal väcks för en gärning som avses i 43—46 §§ skall allmänna åklagaren höra dataombudsmannen. Domstolen skall vid behandlingen av ett sådant mål bereda dataombudsmannen tillfälle att bli hörd.

48 §

Bemyndigande att utfärda förordning

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

9 kap.

Ikraftträdande och övergångsstadganden

49 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

De stadganden om inhämtande, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter som ingår i en förordning som har utfärdats innan denna lag träder i kraft tillämpas likväl i stället för motsvarande stadganden i lagen.

Stadgandena i 42 § skall tillämpas på skador som har inträffat efter det lagen trätt i kraft.

50 §

Övergångsstadganden

Det skall ses till att personregister, som har tagits i bruk innan denna lag träder i kraft, stämmer överens med lagen inom ett år efter det lagen trätt i kraft, om inte annat stadgas nedan. Förutsätter upprätthållandet av ett sådant register tillstånd enligt denna lag, skall ansökan om tillstånd göras inom sex månader från det lagen trätt i kraft.

Anmälan som nämns i 30 § 1 mom. 3 punkten och 2 mom. skall göras inom sex månader och

anmälan som nämns i 30 § 1 mom. 1 och 2 punkten inom ett år efter det lagen trätt i kraft.

En registeransvarig som utövar kreditupplysningsverksamhet skall inom två år efter lagens ikraftträdande göra i 13 § 1 mom. nämnd anmälan om de personuppgifter som är införda i registret. Ändras ett personregister som tidigare

förs manuellt för kreditupplysningsverksamhet så att det förs med automatisk databehandling, får anmälan göras enbart om de personuppgifter som ingår i det register som förs med automatisk databehandling, om personuppgifter inte lämnas ut med hjälp av det tidigare registret.

Helsingfors den 30 april 1987

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Justitieminister *Christoffer Taxell*

Nr 474

L a g

om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

Given i Helsingfors den 30 april 1987

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

För behandlingen av ärenden som avses i personregisterlagen (471/87) finns i samband med justitieministeriet en datasekretessnämnd och en dataombudsmannatjänst med avtalslön.

*Datasekretessnämnden***2 §**

Datasekretessnämnden består av en ordförande och en vice ordförande samt fem andra medlemmar, vilka alla har uppdraget som bisyssla och utses av statsrådet för tre år i sänder. För var och en av dem skall dessutom förordnas en personlig suppleant.

Datasekretessnämndens medlemmar och deras suppleanter skall vara förtrogna med registerverksamhet. Dessutom krävs av ordföranden, vice ordföranden samt en medlem och hans suppleant juris kandidatexamen. Av två medlemmar och deras suppleanter krävs god datateknisk sakkunskap.

Datasekretessnämnden har en sekreterare med uppdraget som huvudsyssla och ett behövligt antal sekreterare med uppdraget som bisyssla. Den sekreterare som har uppdraget som huvudsyssla utnämns av statsrådet och de som har uppdraget som bisyssla av justitieministeriet.

3 §

På datasekretessnämnden ankommer att behandla de ärenden i vilka den enligt personregisterlagen skall besluta samt att behandla frågor

som hänger samman med personregister och som är principiellt viktiga för tillämpningen av lagen.

4 §

Datasekretessnämndens ordförande och övriga medlemmar handlar under tjänsteansvar.

Nämnden är beslutförför när minst tre medlemmar utöver ordföranden eller vice ordföranden är närvarande.

5 §

Datasekretessnämnden har rätt att höra sakkunniga och att begära utlåtanden av dem. För utlåtande betalas ersättning i enlighet med vad som närmare stadgas genom förordning.

*Dataombudsmannen***6 §**

Dataombudsmannen skall ha avlagt juris kandidatexamen och vara väl förtrogen med datasekretessfrågor. Dataombudsmannen utnämns av republikens president på framställning av statsrådet, utan att tjänsten har förklarats ledig, på viss tid, högst fem år i sänder.

Den som har utnämnts till dataombudsman är fri från skötseln av annan statlig tjänst eller befattning under den tid han är dataombudsman.

7 §

Dataombudsmannens uppgift är att avgöra de frågor i vilka han enligt personregisterlagen skall

besluta samt att följa, övervaka och ge anvisningar om hur personuppgifter skall inhämtas och införas i personregister, hur personregister skall användas och skyddas samt hur registeruppgifter skall lämnas ut.

8 §

Dataombudsmannen har en byrå, vid vilken inom ramen för statsförslaget kan finnas ett behövt antal tjänstemän som är föredragande och annan personal. Dataombudsmannen biträds av en byråchef som är ställföreträdare för honom och som på förordnande av dataombudsmannen kan föra talan på hans vägnar.

De tjänstemän som är föredragande vid dataombudsmannens byrå utnämns på framställning av dataombudsmannen av statsrådet eller justitieministeriet i enlighet med vad som stadgas genom förordning.

Särskilda stadganden

9 §

Polisen är skyldig att vid behov ge dataombudsmannen handräckning när han fullgör de åligganden som ankommer på honom.

Helsingfors den 30 april 1987

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

10 §

En medlem eller sekreterare i datasekretessnämnden samt dataombudsmannen och den som är anställd hos honom får inte för utomstående olovligen röja eller till egen fördel utnyttja vad han i sitt uppdrag har fått veta om någons personliga förhållanden, ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemligheter eller om tekniskt skydd för register. Detsamma gäller en sakkunnig som avses i 5 § ovan eller i 32 § personregisterlagen. Vad som stadgas ovan utgör inte hinder för att uppgifter om tekniskt skydd för register lämnas för brottsutredning eller för väckande av åtal.

Den som i strid med 1 mom. röjer eller använder de uppgifter som där avses skall för brott mot datasekretessmyndighets tystnadsplikt dömas till böter eller fängelse i högst ett år.

11 §

Närmare stadganden om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning.

12 §

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1987. Åtgärder som behövs för att verkställa lagen kan vidtas innan den träder i kraft.

Justitieminister *Christoffer Taxell*

Nr 476

Personregisterförordning

Given i Helsingfors den 30 april 1987

På föredragning av justitieministern stadgas med stöd av personregisterlagen av den 30 april 1987 (471/87):

1 kap.

Inhämtande och registrering av personuppgifter

1 §

Register för forskning

Utan hinder av 5 § 1 mom. personregisterlagen (471/87) får personuppgifter inhämtas och införas i personregister för vetenskaplig forskning.

1) om användningen av registret bygger på åligganden som är lagstadgade för den registeransvarige eller på en vederbörlig forskningsplan.

2) om registret inte på grund av sitt datainnehåll äventyrar en registrerades integritetsskydd.

3) om registret används och ur registret lämnas ut personuppgifter enbart för vetenskaplig forskning och verksamheten även annars sker så att uppgifter om bestämda personer inte röjs för utomstående, ifall inte ett sådant förfarande med hänsyn till de införda uppgifternas ålder och art är uppenbart obehövt för de registrerades integritetsskydd samt

4) om registret senast inom fem år sedan det togs i bruk utplånas eller på det sätt som avses i 14 § överförs till arkivering.

Om sådana känsliga uppgifter som nämns i 6 § personregisterlagen införs i ett personregister som avses i 1 mom., skall registret utplånas eller överförs till arkivering inom två år sedan det togs i bruk.

Om frågan gäller uppföljningsforskning eller annan därmed jämförbar regelbundet återkommande forskning, får personregistret uppehållas en längre tid än den som nämns i denna paragraf, dock högst fem år från det inhämtandet av uppgifter upphörde, om detta är nödvändigt för att bedriva forskningen.

En ansvarig ledare skall utses för forskningsprojektet, om inte forskningen bedrivs vid en högskola eller hör till en myndighets eller inrättnings lagstadgade uppgifter.

2 §

Statistikregister

Utan hinder av 5 § 1 mom. personregisterlagen får personuppgifter inhämtas och införas i personregister för statistiska syften.

1) om registret är nödvändigt för att den registeransvarige skall kunna sköta de uppgifter som hör till hans verksamhetsområde.

2) om i registret införs uppgifter enbart om personer eller omständigheter som hör till den registeransvariges verksamhetsområde samt

3) om registret används enbart för statistiska syften och uppgifter inte lämnas ur registret så att de kan hänföras till någon bestämd person, ifall inte utlämnandet följer av en i lag eller förordning angiven eller med stöd därav föreskriven skyldighet att lämna uppgifter för officiell statistik.

3 §

Opinions- och marknadsundersökningar

När uppgifter inhämtas av någon för en opinions- eller marknadsundersökning så att de inhämtade uppgifterna bildar ett personregister, skall denne meddelas namn och adress i fråga om den som utför undersökningen samt undersökningens syfte. Likaså skall det meddelas på vems uppdrag undersökningen utförs, om det inte är uppenbart att kännedom om uppdragsgivaren väsentligt kan minska resultatens tillförlitlighet. Vid undersökningen skall det dessutom framgå att det är frivilligt att svara.

Personuppgifter som inhämtats för en opinions- eller marknadsundersökning får inte användas eller lämnas ut till något annat ändamål. Uppgifterna får inte heller utan skriftligt samtycke av vederbörande uppbevaras längre tid än två år i en sådan form att de kan hänföras till en bestämd person.

4 §

Register för direkt marknadsföring och adresstjänst

I fråga om personregister som används till direktreklam, telefonförsäljning eller annan direkt marknadsföring eller adresstjänst får oaktat 5 § 1 mom. personregisterlagen personuppgifter inhämtas och införas i registret,

1) om personregistret används för på förhand preciserade marknadsföringsåtgärder och det är i bruk högst sex månader och det inte på grund av sitt innehåll äventyrar de registrerades integritets- skydd eller

2) om personregistret innehåller uppgifter enbart om de registrerades namn, adress, telefonnummer, titel eller yrke, ålder, kön och modersmål och det inte, på grund av att det är heltäckande eller på grund av det sätt på vilket det används, äventyrar statens säkerhet.

5 §

Kreditupplysningsregister

Den som bedriver kreditupplysningsverksamhet får i kreditupplysningsregister införa uppgifter om den registrerades namn, personbeteckning, adress och titel eller yrke.

I kreditupplysningsregister får införas och därur får lämnas ut uppgift om sådan försummelse att betala eller prestatera något

1) som har konstaterats genom ett laga kraft vunnet beslut av domstol eller överexekutor eller genom betalningsorder utfärdad av domare eller vid förrättning av utskökningsmyndighet,

2) som har lett till att konkursansökan har lämnats in,

3) som den registrerade har erkänt genom skriftligt meddelande till borgenären eller

4) som medför att säljaren vid avbetalningsköp enligt lag har rätt att återta det sålda föremålet eller att en kreditgivare enligt lag har rätt att häva något annat konsumentkreditavtal, om datasekretessnämnden har gett tillstånd till registrering av försummelsen.

I kreditupplysningsregister får också införas och därur lämnas ut uppgift om att den registrerade i samband med utmätning har konstaterats vara medellös.

När datasekretessnämnden ger tillstånd till registrering av uppgifter som avses i 2 mom. 4 punkten skall den samtidigt vid behov meddela föreskrifter för säkerställande av att de registrerade uppgifterna är riktiga och att den registrerade får kännedom om att sådana uppgifter registreras.

2 kap.

Kontroll och rättelse av personuppgifter

6 §

Registerbeskrivning

Av den registerbeskrivning som avses i 10 § personregisterlagen skall framgå

1) den registeransvariges namn, adress och telefonnummer,

2) namn och telefonnummer i fråga om den som sköter frågor som gäller registret,

3) registrets benämning, orsaken till att registret förs och registrets användningssyfte och

4) vilka slags uppgifter registret innehåller.

7 §

Undantag från skyldigheten att hålla registerbeskrivningen tillgänglig

Registerbeskrivningen skall inte hållas tillgänglig på det sätt som avses i 10 § 1 mom. personregisterlagen, om statsrådet så har bestämt och beskrivningen har uppgjorts för

1) personregister inom utrikesförvaltningen, när statens förhållanden till en annan stat eller till någon internationell organisation kan skadas eller statens säkerhet äventyras av att de hålls tillgängliga,

2) personregister som skyddspolisen för i samband med bevakningen av statens säkerhet, när statens säkerhet kan äventyras av att de hålls tillgängliga,

3) personregister som förs av gränsbevakningsväsendet eller inrikesministeriets utlänningsbyrå, när statens säkerhet eller förhållande till en annan stat kan skadas av att de hålls tillgängliga,

4) personregister som förs inom polisförvaltningen, när förebyggande och utredning av brott kan äventyras av att de hålls tillgängliga, samt

5) personregister som förs inom försvarsmakten och som används i verksamhet som gäller upprätthållande av försvarsberedskapen, när statens säkerhet kan äventyras av att de hålls tillgängliga.

8 §

Begränsningar av rätten till insyn

Den registrerade har inte sådan rätt till insyn som avses i 11 § personregisterlagen, om frågan gäller

1) personregister som inom skatteförvaltningen upprätthålls för beskattningen, eller

2) personregister om vilket den registeransvarige på eget initiativ skriftligen tillställer den registrerade uppgifter minst vartannat år.

9 §

Rätt till insyn i register som förs inom hälsovården

Den som vill veta vilka uppgifter om honom som har införts i ett personregister, som förs av en hälsovårdsmyndighet eller hälsovårdsinrättning eller av en läkare eller tandläkare och som innehåller personuppgifter angående hälsotillstånd eller sjukdomar, skall vända sig till en läkare som skall se till att uppgifterna inhämtas med den registrerades samtycke. Uppgifter om anteckningarna i registret lämnas av läkaren eller

enligt hans anvisningar av någon annan som har hälsovårdsutbildning.

10 §

Intyg om att insyn har förvägrats

Ett sådant intyg om att insyn har förvägrats som avses i 14 § personregisterlagen skall ges skriftligen och däri skall uppges namnet på den som har begärt uppgifter, den registeransvariges namn och adress, registrets benämning och användningssyfte samt skälen till att insyn har förvägrats.

11 §

Intyg om att rättelseyrkande har framställts

Ett sådant intyg om att rättelseyrkande har framställts som avses i 15 § 2 mom. personregisterlagen skall ges skriftligen och däri skall uppges den registeransvariges namn och adress, registrets benämning och ändamål, den registrerades namn samt hurdan ändring i registeruppgifterna denne yrkar, grunderna för yrkandet och skälen till att den registeransvarige inte har godkänt yrkandet.

3 kap.

Utlämnande av personuppgifter och arkivering av personregister

12 §

Utlämnande av personuppgifter till direkt marknadsföring och adresstjänst

I de fall som avses i 18 § 2 mom. personregisterlagen får ur personregister lämnas ut eller som grund för stickprov vid utlämnandet användas en identifieringsuppgift som kan hänföras till en person samt uppgifter om personens namn, adress, titel eller yrke, ålder, kön och modersmål. En personbeteckning får lämnas ut för sedvanlig databehandling som sker för uppdatering av adressuppgifter eller i syfte att undvika dubbel postning, om mottagaren redan har tillgång till personbeteckningen.

13 §

Utlämnande av personuppgift utomlands

Utan sådant tillstånd som nämns i 22 § personregisterlagen får personuppgifter lämnas ut till följande länder:

Frankrike,
Förbundsrepubliken Tyskland,
Norge,
Spanien och
Sverige.

14 §

Arkivering av personuppgifter

Ett personregister som är betydelsefullt för vetenskaplig forskning eller av någon annan orsak kan överföras för att arkiveras av en högskola eller en sådan inrättning eller myndighet till vars lagstadgade uppgifter det hör att bedriva forskning, om datasekretessnämnden har beviljat den tillstånd till arkiveringen. Datasekretessnämnden kan bevilja ett samfund, en stiftelse eller en inrättning tillstånd att arkivera personregister som tillkommit i deras egen verksamhet och som uppfyller ovan nämnda villkor.

Datasekretessnämnden skall i sitt tillståndsbeslut ge föreskrifter om hur skyddet av registren skall ordnas samt om hur användningen av personuppgifter skall övervakas.

Datasekretessnämnden skall innan beslutet fattas bereda riksarkivet tillfälle att ge utlåtande.

4 kap.

Tillsyn

15 §

Registeranmälan

En sådan anmälan till dataombudsmannen som avses i 30 § 1 mom. 1 och 2 punkten personregisterlagen skall innehålla registerbeskrivningen och en redogörelse för registret, av vilken skall framgå

- 1) registrets storlek,
- 2) de normala källorna för registret eller varifrån uppgifterna härstammar,
- 3) hur uppgifter normalt lämnas ut ur registret,
- 4) hur registret samkörs med andra register,
- 5) upplysning om var de apparater finns som används när registret förs,
- 6) vilka stadganden som gäller hemlighållande av de uppgifter som finns i registret,
- 7) när och hur de registrerade underrättas om registret samt hur deras rätt till insyn har ordnats,
- 8) hur och när en felaktig registeruppgift rättas.

9) hur det tekniska skyddet av registret har ordnats och hur användningen av registret övervakas samt

10) hur och när registret utplånas.

16 §

Anmälan om utlämnande av personuppgifter till utlandet

En sådan anmälan till dataombudsmannen som avses i 30 § 1 mom. 3 punkten personregisterlagen skall uppgöras i form av en handling och av den skall framgå

- 1) namnet och adressen på den som lämnar ut eller överför uppgifterna,
- 2) arten och mängden av de uppgifter som lämnas ut samt från vilket personregister de härstammar,
- 3) åt vem och för vilket ändamål uppgifterna lämnas ut samt
- 4) när och hur uppgifterna lämnas ut.

17 §

Anmälan om vissa verksamheter

En sådan anmälan till dataombudsmannen som avses i 30 § 2 mom. personregisterlagen skall uppgöras i form av en handling och av den skall framgå

- 1) näringsidkarens namn, verksamhetsområde, hemort och adress,
- 2) vilka personregister som används i verksamheten och vilka slags uppgifter de innehåller samt hur uppgifter lämnas ut ur registren och hur länge registrerade personuppgifter uppbevaras,
- 3) upplysning om var de apparater finns som används när registret förs,
- 4) hur det tekniska skyddet av personregistren har ordnats och hur användningen av personregistren övervakas samt
- 5) hur personalen har gjorts förtrogen med personregisterlagstiftningen.

5 kap.

Särskilda stadganden

18 §

Samtycke och uppdrag

Den registrerades samtycke till eller uppdrag att införa eller lämna ut känsliga personuppgifter eller att med ett annat personregister samköra ett

register som innehåller sådana uppgifter skall lämnas skriftligen. Av handlingen skall framgå det ändamål för vilket personuppgifterna får användas eller lämnas ut.

Samtycket gäller tills vidare, om inte annat framgår av samtycket. Den registrerade har rätt att återta sitt samtycke.

19 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1988.

Helsingfors den 30 april 1987

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Justitieminister *Christoffer Taxell*

Nr 477

Förordning

om datasekretessnämnden och dataombudsmannen

Given i Helsingfors den 30 april 1987

På föredragning av justitieministern stadgas med stöd av 11 § lagen den 30 april 1987 (474/87) om datasekretessnämnden och dataombudsmannen:

1 kap.

Datasekretessnämndens och dataombudsmannens uppgifter

1 §

Datasekretessnämnden skall behandla och avgöra de frågor som nämns i 22 och 35—37 §§ personregisterlagen (471/87).

Datasekretessnämnden skall dessutom följa behovet av att utveckla personregisterlagstiftningen samt följa andra principiellt viktiga frågor som har samband med personregister och ge utlåtanden i dessa frågor samt ta initiativ som den anser vara behövliga.

2 §

Dataombudsmannen skall

1) behandla och avgöra ärenden som gäller personregister så som i 33—36 §§ personregisterlagen stadgas samt sköta övriga uppgifter som följer av personregisterlagen,

2) övervaka att personuppgifter inhämtas och införs i personregister samt att personregister används och personuppgifter lämnas ut på ett lagenligt sätt,

3) ge anvisningar och råd om frågor som gäller inhämtande av personuppgifter och införande av dem i personregister samt användning och skydd av personregister och utlämnande av personuppgifter,

4) följa den allmänna utvecklingen i fråga om personregisterpraxis.

5) sköta om den informationsverksamhet som hör till hans verksamhetsområde,

6) sköta internationella frågor och internationellt samarbete som har samband med reglering och övervakning av personregister samt

7) föra en förteckning över de anmälningar som tillställts honom.

3 §

Dataombudsmannen skall årligen till justitieministeriet avge en berättelse över sin verksamhet, som skall innehålla uppgifter om de ärenden som under berättelseåret har behandlats av dataombudsmannens byrå eller datasekretessnämnden. Berättelsen skall dessutom innehålla en redogörelse för iakttagelser om hur personregisterlagstiftningen följs och om behov att reformera den.

2 kap.

Behandlingen av ärenden

4 §

Datasekretessnämnden sammankallas av nämndens ordförande eller vice ordförande.

Behandlingen av ärenden i datasekretessnämnden sker på föredragning av nämndens sekreterare.

5 §

Nämndens expeditioner undertecknas av ordföranden eller vice ordföranden och kontrasygneras av sekreteraren.

3 kap.

Behörighetsvillkor samt besättande av tjänster och anställning av annan personal

6 §

Av byråchefen vid dataombudsmannens byrå krävs juris kandidatexamen. Byråchefen utnämns av statsrådet.

Av överinspektör, inspektör och föredragande vid dataombudsmannens byrå och av den sekreterare vid datasekretessnämnden som har uppdraget som huvudsyssla krävs för tjänsten lämplig högre högskoleexamen samt av övriga tjänstemän

sådan förmåga och skicklighet som handhavandet av uppgiften förutsätter. Överinspektör utnämns av statsrådet, och inspektörer och föredraganden utnämns av justitieministeriet. Andra tjänstemän utnämns och personal i arbetsavtalsförhållande anställs av dataombudsmannen.

7 §

Dataombudsmannen beviljas tjänstledighet för högst tre månader om året av justitieministeriet och för längre tid av statsrådet. Byråchef och överinspektör beviljas tjänstledighet för högst tre månader om året av dataombudsmannen och för längre tid av justitieministeriet. Byråns övriga tjänstemän beviljas tjänstledighet av dataombudsmannen.

8 §

Avsked från medlemskap och suppleantskap i datasekretessnämnden samt från tjänsten som dataombudsman och från en tjänst vid byrån beviljas av den myndighet på vilket det ankommer att besätta tjänsten eller utse medlemmen.

4 kap.

Arvoden

9 §

Datasekretessnämndens ordförande och övriga medlemmar erhåller arvode enligt allmänna grunder som fastställs av justitieministeriet. Innan arvodena fastställs skall utlåtande av finansministeriet begäras.

Helsingfors den 30 april 1987

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

10 §

För utlåtanden som avses i 5 § lagen om datasekretessnämnden och dataombudsmannen (474/87) betalas ersättning enligt de allmänna grunder som justitieministeriet fastställer. Innan grunderna fastställs skall utlåtande av finansministeriet begäras.

5 kap.

Särskilda stadganden

11 §

På datasekretessnämnden tillämpas de bestämmelser som gäller statens kommittéer, om inte annat stadgas i denna förordning.

12 §

Justitieministeriet kan på framställning av datasekretessnämnden fastställa en arbetsordning för nämnden och på framställning av dataombudsmannen fastställa en arbetsordning för byrån.

13 §

Denna förordning träder i kraft den 1 oktober 1987.

Stadgandena i 1 § 1 mom., 2 § 1 och 2 punkten samt 3 § tillämpas dock först från den 1 januari 1988.

Åtgärder som behövs för att verkställa förordningen kan vidtas innan den träder i kraft.

Justitieminister *Christoffer Taxell*